P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSIS:

Ex accuratissimis Virorum doctissimorum Castigationibus emendata, & in lucem edita.

LONDINI,
Ex Typographia Societatis Stationariorum.
1617.
CVM PRIVILEGIO.

Pos off Pollisppi gloriat moris amor-
bono Catuit qui bono bixit

[imago off Pallax]

PVB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

Liber I.

IN noua fert animus mutatas dicere formas
Corpora. Dij coptis (nam vos mutastis & illas)
Aspirate meis: primaq; ab origine mundi
Ad mea perpetuũ deducite tempora carmen.
Ante mare & terras, & quod tegit omnia, cœlum,
Vnus erat toto naturæ vultus in orbe,
Quem dixere Chaos, rudis indigestaque moles,
Nec quicquam, nisi pondus iners, congestaque eodem
Non bene iunctarum discordia semina rerum.
Nullus adhuc mundo præbebat lumina Titan:
Nec noua crescendo reparabat cornua Phœbe:
Nec circumfuso pendebat in aëre tellus
Ponderibus librata suis: nec brachia longo
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.
Quáque erat & tellus, illic & pontus, & aër:
Sic erat instabilis tellus, innabilis unda,
Lucis egens aër, nulli sua forma manebat,
Obstabátque aliis aliud: quia corpore in vno
Frigida pugnabant calidis, humentia siccis,
Mollia cum duris, sine pondere habentia pondus.
Hanc Deus & melior litem Natura diremit,
Nam cœlo terras, & terris abscidit undas,
Et liquidum spisso secrevit ab aëre cœlum.
Quæ postquam evolvit, cæcoq; exemit acervo,
Dissociata locis concordi pace ligauit.
Ignea convexi vis, & sine pondere, cœli

Emicuit, summáque locum sibi legit in arce.
Proximus est aër illi levitate, locoque.
Densior his tellus, elementáque grandia traxit.
Et pressa est gravitate sui. Circumfluus humor
Ultima possedit, solidumque coercuit orbem.
Sic ubi dispositam, quisquis fuit ille Deorum,
Congeriem secuit, sectamque in membra redegit:
Principio terram, ne non æqualis ab omni
Parte foret, magni speciem glomeravit in orbis.
Tum freta diffudit, rapidisque tumescere ventis
Iussit, & ambitæ circumdare littora terræ.
Addidit & fontes, & stagna immensa, lacúsque,
Fluminaque obliquis cinxit declivia ripis:
Quæ diversa locis partim sorbentur ab ipsa,
In mare perveniunt partim: campoque recepta
Liberioris aquæ, pro ripis littora pulsant.
Iussit & extendi campos, subsidere valles:
Fronde tegi silvas, lapidosos surgere montes.
Vique duæ dextrâ cœlum, totidemque sinistra
Parte secant Zonæ, quinta est ardentior illis:
Sic onus inclusum numero distinxit eodem
Cura Dei, totidemque plagæ tellure premuntur:
Quarum quæ media est, non est habitabilis æstu:
Nix tegit alta duas: totidem inter utramque locavit,
Temperiemque dedit, mista cum frigore flamma.
Imminet his aër: qui quanto est pondere terræ,
Pondere aqua levior tanto est onerosior igne.
Illic, & nebulas, illic consistere nubes
Iussit, & humanas motura tonitrua mentes,
Et cum fulminibus facientes frigora ventos.
His quoque non passim mundi fabricator habendum
Aëra permisit: vix nunc obsistitur illis,
Cùm sua quisque regat diverso flamina tractu,
Quin lanient mundum, tanta est discordia fratrum.
Eurus ad auroram, Nabathæaque regna recessit,
Persidaque, & radiis juga subdita matutinis.
Vesper, & occiduo quæ litora Sole tepescunt,

Proxima

Proxima sunt Zephyro: Scythiam septemq; Triones
Horrifer invasit Boreas: contraria tellus
Nubibus assiduis, pluvioque madescit ab Austro.
Hæc super imposuit liquidum, & gravitate carentem
Æthera, nec quicquam terrenæ fæcis habentem.
¶ Vix ita limitibus dissecreverat omnia certis,
Cùm, quæ pressa diu massa latuere sub ipsa,
Sidera cœperunt toto fulgescere cœlo.
Neu regio foret ulla suis animalibus orba,
Astra tenent cœleste solum, formæq; Deorum:
Cesserunt nitidis habitandæ piscibus undæ.
Terra feras cepit, volucres agitabilis aer.
§ Sanctius his animal, mentisq; capacius altæ,
Deerat adhuc, & quod dominari in cætera posset.
Natus homo est, sive hunc divino semine fecit
Ille opifex rerum, mundi melioris origo:
Sive recens tellus, seductaque nuper ab alto
Æthere, cognati retinebat semina cœli:
Quam satus Iapeto mistam fluvialibus undis
Finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum.
Pronaque cum spectent animalia cætera terram,
Os homini sublime dedit, cœlumq; videre
Iussit, & erectos ad sidera tollere vultus.
Sic, modò quæ fuerat rudis & sine imagine tellus,
Induit ignotas hominum conversa figuras.
¶ Aurea prima sata est ætas, quæ vindice nullo
Sponte sua, sine lege, fidem rectumque colebat:
Pœna metusque aberant: nec vincla minacia collo
Ære ligabantur: nec supplex turba timebat
Iudicis ora sui: sed erant sine judice tuti.
Nondum cæsa suis, peregrinum ut viseret orbem,
Montibus, in liquidas pinus descenderat undas.
Nullaque mortales, præter sua littora norant.
Nondum præcipites cinxerant oppida fossæ:
Non tuba directi, non æris cornua flexi,
Non galeæ, non ensis erat: sine militis usu
Mollia securæ peragebant otia gentes.

Ipſa quoque immunis, raſtróque intacta, nec ullis
Saucia vomeribus, per ſe dabat omnia tellus:
Contentíque cibis nullo cogente creatis,
Arbuteos fœtus, montanáque fraga legebant,
Cornaque & in duris hærentia mora rubetis,
Et quæ deciderant patula Iouis arbore glandes.
Ver erat æternum: placidique tepentibus auris
Mulcebant Zephyri natos ſine ſemine flores.
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat:
Nec renouatus ager grauidis canebat ariſtis.
Flumina jam lactis, jam flumina nectaris ibant:
Flaváque de viridi ſtillabant ilice mella.
Poſtquam Saturno tenebroſa in tartara miſſo,
Sub Iove mundus erat, ſubitíq; argentea proles,
Auro deterior, fuluo pretioſior ære:
Iupiter antiqui contraxit tempora veris,
Perque hyemes, æſtuſque & inæquales autumnos,
Et breve ver ſpatijs exegit quatuor annum.
Tum primùm ſiccis aër feruoribus æſtus
Canduit, & ventis glacies aſtricta pependit:
Tum primùm ſubiere domos, domus antra fuerunt,
Et denſi frutices, & juncta cortice virgæ.
Semina tum primùm longis Cerealia ſulcis
Obruta ſunt, preſſíq; jugo gemuêre iuuenci.
Tertia poſt illam ſucceſſit ahenea proles,
Sævior ingenijs, & ad horrida promptior arma,
Non ſcelerata tamen. De duro eſt ultima ferro.
Protinus irrupit venæ peiorís in ævum
Omne nefas: fugêre pudor, verúmque fidéſque,
In quorum ſubiêre locum fraudéſque dolíque,
Inſidiæq; & vis, & amor ſceleratus habendi.
Vela dabat ventis, nec adhuc bene noverat illos
Nauita, quæq; diù ſteterant in montibus altis,
Fluctibus ignotis inſultavêre carinæ:
Communemq; prius, ceu lumina Solis & auræ,
Cautus humum longo ſignavit limite menſor.
Nec tantùm ſegetes, alimentáque debita dives

Poſcebatur

Poscebatur humus: sed itum est in viscera terræ:
Quæque recondiderat, Stygijsq; admouerat umbris,
Effodiuntur opes, irritamenta malorum.
Iamq; nocens ferrum, ferroque nocentius aurum
Prodierat: prodit bellum, quod pugnat utroque,
Sanguineaque manu crepitantia concutit arma:
Vivitur ex rapto: non hospes ab hospite tutus,
Nec socer à genero: fratrum quoque gratia rara est:
Imminet exitio vir coniugis, illa mariti:
Lurida terribiles miscent aconita nouercæ:
Filius ante diem patrios inquirit in annos:
Victa jacet pietas: & virgo cæde madentes
Vltima cœlestum terras Astræa reliquit.
Neve foret terris securior arduus æther,
Affectasse ferunt regnum cœleste Gigantes,
Altaque congestos struxisse ad sidera montes.
Tum pater omnipotens misso perfregit Olympum
Fulmine, & excussit subiectum Pelion Ossæ.
Obruta mole sua cùm corpora dira jacerent,
Perfusam multo natorum sanguine terram
Immaduisse ferunt, calidumque animásse cruorem:
Et ne nulla suæ stirpis monumenta manerent,
In faciem vertisse hominum: sed & illa propago
Contemptrix superûm, sæuæque auidissima cædis,
Et violenta fuit: scires è sanguine natam.
Quæ pater ut summa vidit Saturnius arce,
Ingemit, & facto nondum vulgata recenti
Fœda Lycaoniæ referens conuiuia mensæ,
Ingentes animo, dignas Ioue concipit iras,
Conciliúmque vocat: tenuit mora nulla vocatos.
Est via sublimis cœlo manifesta sereno,
Lactea nomen habet, candore notabilis ipso:
Hac iter est superis ad magni tecta Tonantis,
Regalemque domum: dextrâ, lævâque deorum
Atria nobilium valvis celebrantur apertis;
Plebs habitat diversa locis: à fronte potentes
Cœlicolæ, clarique suos posuêre penates.

Hic locus est, quem si verbis audacia detur,
Haud timeam magni dixisse palatia cœli.
Ergo ubi marmoreo superi sedere recessu,
Celsior ipse loco, sceptroque innixus eburno,
Terrificam capitis concussit terque quaterque
Cæsariem, cum qua terram, mare, sidera mouit.
Talibus inde modis ora indignantia solvit:
Non ego pro mundi regno magis anxius illa
Tempestate fui, qua centum quisque parabat
Injicere anguipedum captiuo brachia cœlo.
Nam, quanquam ferus hostis erat, tamen illud ab uno
Corpore, & ex una pendebat origine bellum.
Nunc mihi quà totum Nereus circumsonat orbem,
Perdendum est mortale genus: per flumina juro
Infera sub terras Stygio labentia luco.
Cuncta prius tentanda, sed immedicabile vulnus
Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur.
Sunt mihi semidei, sunt rustica numina Fauni,
Et Nymphæ, Satyrique, & monticolæ Sylvani:
Quos quoniam cœli nondum dignamur honore,
Quas dedimus, certè terras habitare sinamus.
An satis, ô superi, tutos fore creditis illos,
Cum mihi, qui falmen, qui vos habeôque regôque,
Struxerit insidias notus feritate Lycaon?
Confremuêre omnes: studiisque ardentibus ausum
Talia deposcunt. Sic, cùm manus impia sævit
Sanguine Cæsareo Romanum extinguere nomen,
Attonitum tanto subitæ terrore ruinæ
Humanum genus est, totusque perhorruit orbis.
Nec tibi grata minus pietas Auguste tuorum,
Quàm fuit illa Iouis; qui postquam voce manuque
Murmura compressit, tenuêre silentia cuncti.
Substitit vt clamor pressus gravitate regentis,
Iupiter hoc iterum sermone silentia rupit:
Ille quidem pœnas (curam hanc dimittite) solvit:
Quod tamen admissum, quæ sit vindicta, docebo.

Contigerat

Contigerat nostras infamia temporis aures:
Quam cupiens falsam, summo delabor Olympo,
Et Deus humana lustro sub imagine terras.
Longa nova est, quantum noxæ sit ubique repertum,
Enumerare: minor fuit ipsa infamia vero.
Mænala transieram latebris horrenda ferarum,
Et cum Cyllene gelidi pineta Lycæi:
Arcados hinc sedes, & inhospita tecta tyranni
Ingredior, traherent cùm sera crepuscula noctem.
Signa dedi venisse Deum: vulgisque precari
Cœperat: irridet primò pia vota Lycaon:
Mox ait, Experiar, Deus hic, discrimine aperto,
An sit mortalis: nec erit dubitabile verum.
Nocte gravem somno, nec opina perdere morte
Me parat. Hæc illi placet experientia veri.
Nec contentus eo est: missi de gente Molossa
Obsidis unius jugulum mucrone resolvit,
Atque ita semineces partim ferventibus artus
Mollit aquis, partim subjecto torruit igni:
Quos simul imposuit mensis, ego vindice flamma
In dominum dignos everti tecta penates.
Territus ipse fugit, nactusque silentia ruris,
Exululat: frustraque loqui conatur: ab ipso
Colligit os rabiem: solitæque cupidine cædis
Vitur in pecudes, & nunc quoque sanguine gaudet:
In villos abeunt vestes, in crura lacerti,
Fit lupus, & veteris servat vestigia formæ:
Canicies eadem est, eadem violentia vultus,
Iidem oculi lucent: eadem feritatis imago est.
Occidit una domus: sed non domus una perire
Digna fuit: quà terra patet, fera regnat Erynnis,
In facinus jurasse putes: dent ocyus omnes
Quas meruere pati (sic stat sententia) pœnas.
Dicta Iovis pars voce probant, stimulosque frementi
Adjiciunt: alij partes assensibus implent.
Est tamen humani generis jactura dolori

Omnibus

Omnibus: & quæ sit terræ mortalibus ærha
Forma futura, rogant; quis sit Saturnia in aras
Thura, ferisne paret populandas tradere terras?
Talia quærentes (sibi enim fore cætera curæ)
Rex superûm trepidare vetat, sobolemque priori
Dissimilem populo promittit origine mira.
Iamque erat in totas sparsurus fulmina terras
Sed timuit ne forte sacer tot ab ignibus æther
Conciperet flammas, totusque ardesceret axis.
Esse quoque in fatis reminiscitur, affore tempus,
Quo mare, quo tellus, correptáque regia cæli,
Ardeat, & mundi moles operosa laboret.
Tela reponuntur manibus fabricata Cyclopum:
Pœna placet diuersa, genus mortale sub undis
Perdere, & ex omni nimbos demittere cælo.
Protinus Æolijs Aquilonem claudit in antris,
Et quæcunque fugant inductas flamina nubes,
Emittitque Notum: madidis Notus evolat alis,
Terribilem picea tectus caligine vultum:
Barba gravis nimbis, canis fluit unda capillis,
Fronte sedent nebulæ, rorant pennæque sinusque.
Vtque manu latè pendentia nubila pressit,
Fit fragor, & densi funduntur ab æthere nimbi.
Nuncia Iunonis varios induta colores
Concipit Iris aquas, alimentáque nubibus affert.
Sternuntur segetes, & deplorata colonis
Vota jacent, longique perit labor irritus anni.
Nec cœlo contenta suo est Iouis ira, sed illum
Cæruleus frater juvat auxiliaribus undis.
Conuocat hic amnes: qui postquam tecta tyranni
Intrauêre sui: Non est hortamine longo
Nunc, ait, utendum: vires effundite vestras:
(Sic opus est) aperite domos, ac mole remota
Fluminibus vestris totas immittite habenas.
Iusserat; hi redeunt, ac fontibus ora relaxant,
Et defrænato volvuntur in æquora cursu.
Ipse tridente suo terram percussit: at illa

In-

Intremuit, motisque vias patefecit aquarum.
Expatiata ruunt per apertos flumina campos,
Cumque satis arbusta simul, pecudesque, virosque,
Tectaque, cumque suis rapiunt penetralia sacris.
Si qua domus mansit, potuitque resistere tanto
Indejecta malo: culmen tamen altior hujus
Vnda tegit, pressæq; latent sub gurgite turres:
Iamq; mare, & tellus, nullum discrimen habebant:
Omnia pontus erant: deerant quoque littora ponto.
Occupat hic collem: cymba sedet alter adunca,
Et ducit remos illic, vbi nuper arârat.
Ille super segetes, aut mersæ culmina villæ
Navigat: hic summa piscem deprendit in ulmo:
Figitur in viridi (sic sors tulit) anchora prato:
Aut subjecta tegunt curvæ vinctæ carinæ:
Et modò quà graciles gramen carpsere capellæ,
Nunc ibi deformes ponunt sua corpora Phocæ.
Mirantur sub aqua lucos, urbesque domosque,
Nereïdes, sylvasque tenent Delphines, & altis
Incursant ramis, agitatæq; robora pulsant.
Nat lupus inter oves: fulvos vehit unda leones,
Vnda vehit tigres: nec vires fulmineis apro,
Crura nec ablato prosunt velocia cervo.
Quæsitisque diu terris vbi sistere possit,
In mare lassatis volucris vaga decidit alis.
Obruerat tumulos immensa licentia ponti:
Pulsabantq; novi montana cacumina fluctus.
Maxima pars undâ rapitur, quibus unda pepercit,
Illos longa domant inopi jejunia victu.
¶ Separat Aonios Æliæis Phocis ab arvis
Terra ferax, dum terra fuit: sed tempore in illo
Pars maris, & latus subitarum campus aquarum.
Mons ibi verticibus petit arduus astra duobus;
Nomine Parnassus, superatque cacumine nubes.
Hic ubi Deucalion (nam cætera texerat æquor)
Cum consorte tori parva rate vectus adhæsit,
Corycidas Nymphas, & numina montis adorat,

Fatidi-

Fatidicamq; Themin quæ tunc oracla tenebat.
Non illo melior quisquam, nec amantior æqui
Vir fuit, aut illa reverentior ulla Deorum.
Iupiter ut liquidis stagnare paludibus orbem,
Et superesse virum de tot modo millibus unum,
Et superesse videt de tot modo millibus unam;
Innocuos ambos, cultores numinis ambos:
Nubila disjecit, nimbisq; Aquilone remotis,
Et cœlo terras ostendit, & æthera terris.
Nec maris ira manet: positoque tricuspide telo
Mulcet aquas rector pelagi: supraque profundum
Extantem, atque humeros innato murice tectum
Cæruleum Tritona vocat, conchaque sonanti
Inspirare jubet: fluctusque & flumina signo
Iam revocare dato: cava buccina sumitur illi,
Tortilis in latum quæ turbine crescit ab imo:
Buccina, quæ in medio concepit ubi æra ponto,
Littora voce replet sub utroque jacentia Phœbo.
Tum quoque ut ora Dei madida rorantia barba
Contigit, & cecinit jussos inflata receſſus,
Omnibus audita est telluris & æquoris undis:
Et quibus est undis audita, coercuit omnes.
Iam mare littus habet: plenos capit alveus amnes:
Flumina subsidunt: colles exire videntur:
Surgit humus: crescunt loca decrescentibus undis:
Postq; diem longam nudata cacumina silvæ
Ostendunt, limumq; tenent in fronde relictum.
Redditus orbis erat, quem postquam vidit inanem
Et desolatas agere alta silentia terras,
Deucalion lacrymis ita Pyrrham affatur obortis.
O soror, ô conjux, ô fœmina sola superstes!
Quam commune mihi genus, & patruelis origo,
Deinde thorus junxit, nunc ipsa pericula jungunt.
Terrarum, quascunque vident occasus & ortus,
Nos duo turba sumus: possedit cætera pontus.
Hæc quoque adhuc vitæ non est fiducia nostræ
Certa satis, terrent etiam nunc nubila mentem:

Quis

Quis tibi, si sine me satis erepta fuisses,
Nunc animus miseranda foret? quo sola timorem
Ferre modo posses? quo consolante dolores?
Namque ego (crede mibi) si te quoque pontus haberet,
Te sequerer conjux, & me quoque pontus haberet.
O utinam possem populos reparare paternis
Artibus, atque animos formatæ infundere terræ!
Nunc genus in nobis restat mortale duobus,
(Sic visum est superis) hominumque exempla manemus.
Dixerat, & flebam: placuit cœleste precari
Numen, & auxilium per sacras quærere sortes.
Nulla mora est: adeunt pariter Cephisidas undas,
Et nondum liquidas, sed jam vada nota secantes.
Inde ubi libatis irroravêre liquoribus
Vestibus, & capiti, flectunt vestigia sacræ
Ad delubra Deæ: quorum fastigia turpi
Squallebant muſco, stabantq; sine ignibus aræ.
Vt templi tetigêre gradus, procumbit uterque
Pronus humi, gelidoq; pavens dedit oscula saxo:
Atque ita, si precibus, dixerunt, numina justis
Victa remolescunt: si flectitur ira Deorum,
Dic Themi, qua generis damnum reparabile nostri
Arte sit, & mersis fer opem mitissima rebus.
Mota Dea est, sortemque dedit: Discedite templo,
Et velate caput, cinctasq; resolvite vestes:
Ossaq; post tergum magnæ jactate parentis.
Obstupuêre diu: rumpitque silentia voce
Pyrrha, prior, jussisq; Deæ parêre recusat:
Detq; sibi veniam, pavido rogat ore: pavetque
Lædere jactatis maternæ ossibus umbras.
Interea repetunt cæcis obscura latebris
Verba datæ sortis secum, inter seq; volutant.
Inde Promethides placidis Epimethida dictis
Mulcet, & aut fallax, ait, est solertia nobis,
Aut pia sunt, nullumque nefas oracula suadent.
Magna parens terra est: lapides in corpore terræ
Ossa reor dici: jacere hos post terga jubemur.

Conjugis

Conjugis augurio quamquam Titania mota est,
Spes tamen in dubio est: adeo cœlestibus ambo
Diffidunt monitis, sed quid tentare nocebit?
Discedunt, velantque caput, tunicasq; recingunt,
Et jussos lapides sua post vestigia mittunt.
Saxa (quis hoc credat, nisi sit pro teste vetustas?)
Ponere duritiem cœpêre, suumque rigorem,
Mollirique morâ, mollitaque ducere formam.
Mox, ubi creverunt, naturaque mitior illis
Contigit, ut quædam, sic non manifesta videri
Forma potest hominis, sed uti de marmore cœpta,
Non exacta satis, rudibusque simillima signis.
Quæ tamen ex illis aliquo pars humida succo,
Et terrena fuit, versa est in corporis usum:
Quod solidum est, flectique nequit, mutatur in ossa:
Quæ modò vena fuit, sub eodem numine mansit:
Inq; brevi spatio, superorum numine, saxa
Missa viri manibus, faciem traxêre virorum;
Et de fœmineo reparata est fœmina jactu.
Inde genus durum sumus, experiensque laborum,
Et documenta damus, qua simus origine nati.
Cætera diversis tellus animalia formis
Sponte sua peperit, postquam vetus humor ab igne
Percaluit Solis, cœnumque udaq; paludes
Intumuêre æstu, fœcundaq; semina rerum
Vivaci nutrita solo, ceu matris in alvo,
Creverunt, faciemque aliquam cœpêre morando.
Sic ubi deseruit madidos septem-fluus agros
Nilus, & antiqua sua flumina reddidit alveo,
Æthereóque recens exarsit sidere limus,
Plurima cultores versis animalia glebis
Inveniunt, & in his quædam modò cœpta per ipsum
Nascendi spatium, quædam imperfecta, suisque
Trunca vident humeris, & eodem corpore sæpe
Altera pars vivit, rudis est pars altera tellus.
Quippi ubi temperiem sumpsere humórque calórque,
Concipiunt, & ab his oriuntur cuncta duobus.

Cumque

Cumque sit ignis aquæ pugnax, vapor humidus omnes
Res creat, & discors concordia fœtibus apta est.
Ergo ubi diluuio tellus lutulenta recenti,
Solibus ætherijs altoq; recanduit æstu,
Edidit innumeras species, partímque figuras
Rettulit antiquas, partim noua monstra creauit.
Illa quidem nollet: sed te quoque maxime Python,
Tum genuit: populisque nouis incognite serpens
Terror eras: tantum spatij de monte tenebas.
Hunc Deus Arcitenens, & nunquam talibus armis
Antè nisi in damis capriſque fugacibus, usus,
Mille grauem telis exhaustâ pene pharetrâ
Perdidit, effuso per uulnera nigra ueneno.
Neue operis famam posset delere uetustas,
Instituit sacros celebri certamine ludos,
Pythia perdomitæ serpentis nomine dicti.
Hic iuuenum quicunque manu pedibúsue rotáue
Uicerat, esculeæ capiebat frondis honorem.
Nondum laurus erat: longóque decentia crine
Tempora cingebat de qualibet arbore Phœbus.
Primus amor Phœbi Daphne Penëia, quem non
Sors ignara dedit, sed æua Cupidinis ira.
Delius hunc nuper, uicto serpente, superbus
Uiderat adducto flectentem cornua nervo:
Quidque tibi lasciue puer cum fortibus armis?
Dixerat, ista decent humeros gestamina nostros,
Qui dare certa feræ, dare uulnera possumus hosti;
Qui modò pestifero tot iugera uentre prementem
Stramus inuumeris tumidum Pythona sagittis.
Tu face nescio quos esto contentus amores
Irritare tua, nec laudes assere nostras.
Filius huic Veneris: figat tuus omnia Phœbe,
Te meus arcus, ait: quantoque animalia cedunt
Cuncta Deo, tanto minor est tua gloria nostrâ:
Dixit: & eliso percussis aëre pennis,
Impiger umbrosa Parnassi constitit arce,
Deque sagittifera prompsit duo tela pharetra

Diuer-

Diversorum operum: fugat hoc, facit illud amorem.
Quod facit, auratum est, & cuspide fulget acuta:
Quod fugat, obtusum est, & habet sub arundine plumbum.
Hoc deus in Nympha Peneïde fixit: at illo (bum.
Læsit Apollineas trajecta per ossa medullas.
Protinus alter amat: fugit altera nomen amantis,
Silvarum latebris, captivarumque ferarum
Exuviis gaudens, innuptæq; æmula Phœbes.
Vitta coercebat positos sine lege capillos.
Multi illam petiere, illa aversata petentes,
Impatiens expersque viri, nemora avia lustrat.
Nec quid Hymen, quid amor, quid sint connubia curat.
Sæpe pater dixit, generum mihi filla debes.
Sæpe pater dixit, debes mihi nata nepotes,
Illa, velut crimen, taedas exosa jugales,
Pulchra verecundo suffundens ora rubore,
Inque patris blandis hærens cervice lacertis,
Da mihi perpetua, genitor carissime dixit,
Virginitate frui: dedit hoc pater ante Dianæ.
Ille quidem obsequitur: sed te decor iste, quod optas,
Esse vetat, votoque tuo tua forma repugnat.
Phœbus amat, visæque cupit connubia Daphnes:
Quodque cupit sperat, suaq; illum oracula fallunt.
Utque leves stipulæ demptis adolentur aristis,
Ut facibus sepes ardent, quas forte viator
Vel nimis admovit, vel jam sub luce reliquit:
Sic deus in flammas abiit, sic pectore toto
Uritur, & sterilem sperando nutrit amorem.
Spectat inornatos collo pendere capillos
Et, quid si comantur? ait: videt igne micantes
Sideribus similes oculos, videt oscula, quæ non
Est vidisse satis: laudat digitosque manusque
Brachiaq; & nudos media plus parte lacertos:
Si qua latent, meliora putat. Fugit ocyor aura
Illa levi, neque ad hæc revocantis verba resistit:
Nympha precor Penëa, mane non insequor hostis:
Nympha mane. Sic agna lupum: sic cerva leonem,

Sic

Sic aquilam pennâ fugiunt trepidante columbæ,
Hostes quæque suos: amor est mihi causa sequendi.
Me miserum! ne prona cadas, indignáve lædi
Crura notent sentes, & sim tibi causa doloris.
Aspera, quæ properas, loca sunt: moderantius, oro,
Curre, fugamq; inhibe, moderantius insequar ipse.
Cui placeas, inquire tamen: non incola montis,
Non ego sum pastor: non hic armenta gregésve
Horridus observo: nescis temeraria, nescis,
Quem fugias, ideóque fugis: mihi Delphica tellus,
Et Claros, & Tenedos, Patareaq; regia servit.
Iupiter est genitor: per me quod erit quæ fuitque,
Estque, patet: per me concordant carmina nervis.
Certa quidem nostra est, nostrâ tamen una sagitta
Certior, in vacuo quæ vulnera pectore fecit.
Inventum medicina meum est, opiferq; per orbem
Dicor, & herbarum est subjecta potentia nobis.
Heu mihi, quòd nullis amor est medicabilis herbis,
Nec prosunt domino, quæ prosunt omnibus artes!
Plura locuturum timido Peneia cursu
Fugit, cúmque ipso verba imperfecta reliquit.
Tunc quoque visa decens: nudabant corpora venti:
Obviáque adversas vibrabant flamina vestes,
Et levis impulsos retro dabat aura capillos.
Auctaque fugâ forma est: sed enim non sustinet ultra
Perdere blanditias juvenis Deus: utque monebat
Ipse armor, admisso sequitur vestigia passu.
Vt canis in vacuo leporem cùm Gallicus arvo
Vidit, & hic prædam pedibus petit, ille salutem;
Alter inhæsuro similis, jam jamq; tenere
Sperat, & extento stringit vestigia rostro;
Alter in ambiguo est, an sit comprensus, & ipsis
Morsibus eripitur, tangentiáque ora relinquit:
Sic deus & virgo est: hic spe celer, illa timore.
Qui tamen insequitur, pennis adjutus amoris,
Ocyor est, requiémque negat, tergóque fugacis
Imminet, & crinem sparsum cervicibus afflat.

Viribus abſumptis expalluit illa, citæq́
Victa labore fugæ, ſpectans Penëidas undas,
Fer pater, inquit, opem, ſi flumina numen habetis:
Quâ nimium placui, tellus, ait, biſce, vel iſtam,
Quæ facit ut lædar, mutando perde figuram.
Vix prece finitâ, torpor gravis occupat artus:
Mollia cinguntur tenui præcordia libro:
In frondem crines, in ramos brachia creſcunt:
Pes modò tam velox pigris radicibus hæret:
Ora cacumen habent: remanet nitor unus in illa.
Hanc quoque Phœbus amat, poſitaq́ in ſtipite dextrâ
Sentit adhuc trepidare novo ſub corticе pectus:
Complexúſque ſuis ramos, ut membra, lacertis,
Oſcula dat ligno, refugit tamen oſcula lignum.
Cui Deus: at quoniam conjux mea non potes eſſe,
Arbor eris certè, dixit, mea: ſemper habebunt
Te coma, te citharæ, te noſtræ Laure pharetræ.
Tu ducibus lætis aderis, cùm læta triumphum
Vox canet, & longas viſent Capitolia pompas:
Poſtibus Auguſtis eadem fidiſſima cuſtos
Ante fores ſtabis, mediamq́ tuebere quercum:
Vtque meum intonſis caput eſt iuvenile capillis,
Tu quoque perpetuos ſemper gere frondis honores.
Finierat Pæan. Factis modò laurea ramis
Annuit, utque caput viſa eſt agitaſſe cacumen.
Eſt nemus Æmoniæ, prærupta quod undique claudit
Silva, vocant Tempe, per quæ Penëus ab imo
Effuſus, Pindo ſpumoſis volvitur undis,
Dejectúque gravi tenues agitantia fumos
Nubila conducit, ſummiſque aſpergine ſiluis
Inſluit, & ſonitu plus quàm vicina fatigat.
Hæc domus, hæc ſedes, hæc ſunt penetralia magni
Amnis: in his reſidens, facto de cautibus antro,
Vndis jura dabat, Nymphiſque colentibus undas.
Conveniunt illuc popularia flumina primùm,
Neſcia gratentur, conſolenturve parentem,
Populifer Spercheus, & irrequietus Enipeus,

Apidã-

Apidanúsque senex, lenísque Amphrysus, & Æas:
Moxq́ amnes alij, qui, qua tulit impetus illos,
In mare deducunt fessas erroribus undas.
Inachus unus abest, imoq́ reconditus antro
Fletibus auget aquas, natámque miserrimus Io
Luget, ut amissam, nescit, vitáne fruatur
An sit apud manes: sed quam non invenit vsquam,
Esse putat nusquam, atque animo pejora veretur.
Viderat à patrio redeuntem Iupiter illam
Flumine: & ô virgo Iove digna! tuóque beatum
Nescio quem factura toro! pete, dixerat, umbras
Aut horũ aut horũ nemorum (& monstraverat ambas)
Dum calet, & medio Sol est altissimus orbe.
Quòd si sola times latebras intrare ferarum,
Præside tuta Deo nemorum secreta subibis,
Nec de plebe Deo, sed qui cœlestia magna
Sceptra manu teneo, sed qui vaga fulmina mitto.
Ne fuge me: fugiebat enim. Iam pascua Lernæ,
Consitaq́ arboribus Lyrcea reliquerat arva:
Cùm Deus inducta latas caligine terras
Occuluit, tenuítque fugam, rapuitq́ pudorem.
Interea medios Iuno despexit in agros:
Et noctis faciem nebulas fecisse volucres
Sub nitido mirata die; non fluminis illas
Esse, nec humenti sensit tellure remitti:
Atque, suus conjux ubi sit, circumspicit, ut quæ
Deprensi toties bene nosset furta mariti.
Quem postquam cœlo non repperit: Aut ego fallor,
Aut ego lædor, ait: delapsáque ab æthere summo
Constitit in terris, nebulásque recedere jussit,
Conjugis adventum præsenserat, iníq́ nitentem
Inachidos vultus, mutaverat ille juvencam.
Bos quoque formosa est. Speciem Saturnia vaccæ,
Quanquam invita, probat, nec non, & cujus, & unde
Quóve sit armento, veri quasi nescia, quærit.
Iupiter è terra genitam mentitur, vt autor
Desinat inquiri; petit hanc Saturnia munus:

Quid faciet? crudele, suos abdicere amores:
Non dare, suspectum: pudor est, qui suadeat illinc:
Hinc dissuadet amor; victus pudor esset amore:
Sed leve si munus sociæ generisque torique
Vacca negaretur, poterat nec vacca videri.
Pellice donatâ non protinus exuit omnem
Diva metum: timuitque Iovem, & fuit anxia furti:
Donec Aristoridæ servandam tradidit Argo.
Centum luminibus cinctum caput Argus habebat:
Inde suis vicibus capiebant bina quietem:
Cætera servabant: atque in statione manebant.
Constiterat quocunque loco, spectabat ad Io:
Ante oculos Io, quamvis aversus, habebat:
Luce sinit pasci; cùm Sol tellure sub alta est,
Claudit, & indigno circundat vincula collo.
Frondibus arboreis, & amara pascitur herba;
Próque toro, terræ non semper gramen habenti
Incubat infelix, limosáq; flumina potat.
Illa etiam supplex Argo cùm brachia vellet
Tendere, non habuit; quæ brachia tenderet Argo;
Et conata queri, mugitus edidit ore,
Pertimuitque sonos, propriáque exterrita voce est.
Venit & ad patrias, ubi ludere sæpe solebat,
Inachidas ripas: nouaq; ut conspexit in unda
Cornua, pertimuit, scq; externata refugit.
Naiades ignorant, ignorat & Inachus ipse,
Quæ sit: at illa patrem sequitur, sequiturque sorores,
Et patitur tangi, scq; admirantibus offert:
Decerptas senior porrexerat Inachus herbas:
Illa manus lambit, patriisque dat oscula palmis,
Nec retinet lacrymas: & si modò verba supersint,
Oret opem, nomenq; suum, casúsque loquatur.
Littera pro verbis, quam pes in pulvere duxit,
Corporis indicium mutati triste peregit.
Me miserum! exclamat pater Inachus; inq; gementis
Cornibus, & niueæ pendens cervice iuvencæ,
Me miserum! ingeminat; tunè es quæsita per omnes

Nata

Nata mihi terras? tu non inventa, reperta es.
Luctus erat leuior, retices? nec mutua nostris
Dicta refers? alto tantùm suspiria ducis
Pectore, quodque unum potes, ad mea verba remugis.
At tibi ego ignarus thalamos tedásque parabam;
Spésque fuit generi mihi prima, secunda nepotum:
De grege nunc tibi vir, & de grege notus habendus,
Nec finire licet tantos mihi morte dolores.
Sed nocet esse deum; præclusáq; janua leti
Æternum nostros luctus extendit in ævum.
Talia dicenti stellatus summovet Argus,
Ereptámque patri diversa in pascua natam
Abstrahit: ipse procul montis sublime cacumen
Occupat: inde sedens partes speculatur in omnes.
Nec superùm rector mala tanta Phoronidos ultrà
Ferre potest: natúmque vocat, quem lucida partu
Pleïas enixa est: letoque det, imperat, Argum.
Parva mora est, alas pedibus, virgámque potente
Somniferam sumpsisse manu, tegménque capillis.
Hæc ubi disposuit, patria Iove natus ab arce
Desilit in terras: illic tegménque removit,
Et posuit pennas: tantummodo virga retenta est.
Hac agit, ut pastor, per devia rura capellas
Dum venit, adductas: & stricțis cantat avenis.
Voce novæ captus custos Iunonius artis,
Quisquis es, hoc poteris mecum considere saxo,
Argus ait: neque enim pecori fœcundior ullo
Herba loco est: aptámque vides pastoribus umbram.
Sedit Atlantiades: & cuntem multa loquendo
Detinuit sermone diem, junctisque canendo
Vincere arundinibus servantia lumina tentat.
Ille tamen pugnat molles evincere somnos:
Et quamvis sopor est oculorum parte receptus,
Parte tamen vigilat; quærit quoque (namque reperta
Fistula nuper erat) qua sit ratione reperta.
Tum Deus, Arcadiæ gelidis in montibus, inquit,
Inter Hamadryadas celeberrima Nonacrinas

Naias una fuit; Nymphæ Syringa vocabant.
Non semel & Satyros eluserat illa sequentes,
Et quoscunq; deos, umbrosaq; silva, feráxque
Rus habet; Ortygiam studijs, ipsamq; colebat
Virginitate deam: ritu quoque cincta Dianæ,
Falleret, & credi posset Latonia, si non
Corneus huic arcus, si non foret aureus illi.
Sic quoque fallebat. Redeuntem colle Lycæo
Pan videt hanc, pinúque caput præcinctus acuta,
Talia verba refert: Tibi nubere Nympha volentis
Votis cede dei. Restabat plura referre,
Et precibus spretis fugisse per avia Nympham,
Donec arenosi placidum Ladonis ad amnem
Venerat: hic illam, cursum impedientibus undis,
Vt se mutarent, liquidas orásse sorores:
Panáque cùm prensam sibi jam Syringa putaret
Corpore, pro Nympha calamos tenuisse palustres:
Dumque ibi suspirat, motos in arundine ventos
Effecisse sonum tenuem, similémque querenti:
Arte nova, vocisque deum dulcedine captum,
Hoc mihi consilium tecum dixisse manebit:
Atque ita disparibus calamis compagine ceræ
Inter se junctis nomen mansisse puellæ.
Talia dicturus, vidit Cyllenius omnes
Succubuisse oculos adopertáque lumina somno.
Supprimit extemplò vocem, firmatq; soporem,
Languida permulcens medicatâ lumina virgâ.
Nec mora, falcato nutantem vulnerat ense,
Quâ collo est confine caput, saxóque cruentum
Dejicit, & maculat præruptam sanguine rupem.
Arge jacès, quodque in tot lumina lumen habebat,
Extinctum est, centúmque oculos nox occupat una.
Excipit hos, volucrisque suæ Saturnia pennis
Collocat, & gemmis caudam stellantibus implet.
Protinus exarsit, nec tempora distulit iræ,
Horrificamq; oculis, animóque objecit Eryunin
Pellicis Argolicæ, stimulósque in pectore cæcos

Condidit

Condidit, & profugam per totum terruit orbem.
Vltimus immenso restabas, Nile, labori:
Quem simul ac tetigit, positis in margine ripæ
Procubuit genibus, resupinóque ardua collo,
Quos potuit solos tendens ad sidera vultus,
Et gemitu, & lachrymis, & luctisono mugitu
Cum Iove visa queri est, finemq; orare malorum.
Conjugis ille suæ complexus colla lacertis,
Finiat ut pœnas tandem, rogat: inq; futurum
Pone metus, inquit nunquam tibi causa doloris
Hæc erit: & Stygias jubet hoc audire paludes.
Vt lenita dea est, vultus capit illa priores,
Fitq; quod antè fuit, fugiunt de corpore setæ:
Cornuaq; decrescunt: fit luminis arctior orbis:
Contrahitur rictus: redeunt humerique manúsque:
Vngulaque in quinos delapsa absumitur ungues,
De bove nil superest, formæ nisi candor in illa,
Officioq; pedum Nymphe contenta duorum
Erigitur, metuitq; loqui, ne more iuvencæ
Mugiat, & timidè verba intermissa retentat.
Nunc dea linigera colitur celeberrima turba.

Hinc Epaphus magni genitus de semine tandem
Creditur esse Iovis, perq; urbes juncta parenti
Templa tenet. Fuit huic animis æqualis & annis,
Sole satus Phaëthon, quem quondam magna loquentem,
Nec sibi cedentem, Phœboq; parente superbum
Non tulit Inachides: matrique, ait, omnia demens
Credis, & es tumidus genitoris imagine falsi.
Erubuit Phaëthon, iramque pudore repressit:
Et tulit ad Clymenen Epaphi convitia matrem.
Quóque magis doleas genitrix, ait, en ego liber
Ille ferox tacui, pudet hæc opprobria nobis
Et dici potuisse, & non potuisse refelli.
At tu, si modò sum cœlesti stirpe creatus,
Ede notam tanti generis, méque asserе cœlo.
Dixit, & implicuit materno brachia collo:
Perque suum, Meropísque caput, tedásque sororum

Traderet, oravit veri sibi signa parentis.
Ambiguum est, Clymene precibus Phaëthontis, an ira
Mota magis dicti sibi criminis, utraque cœlo
Brachia porrexit: spectánsque ad lumina Solis,
Per jubar hoc, inquit, radijs insigne coruscis,
Nate, tibi juro, quod nos auditq; videtq;,
Hoc te, quem spectas, hoc te, qui temperat orbem,
Sole satum: si ficta loquor, neget ille videndum
Se mihi, sitq; oculis lux ista novissima nostris.
Nec longus patrios labor est tibi nosse penates.
Vnde oritur, terræ domus est contermina nostræ.
Si modo fert animus, gradere, & scitabere ab ipso.
Emicat extemplo lætus post talia matris
Dicta suæ Phaëthon, & concipit æthera mente:
Æthiopásque suos, positósque sub ignibus Indos
Sidereis transit, patriósque adit impiger ortus. 5

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER II.

REgia Solis erat sublimibus alta columnis,
Clara micante auro, flammásque imitante Pyropo,
Cujus ebur nitidum fastigia summa tegebat,
Argenti bifores radiabant limine valvæ.
Materiam superabat opus, nam Mulciber illic
Æquora cælarat medias cingentia terras,
Terrarúmque orbem, cœlúmque quod imminet orbi.
Cœruleos habet unda Deos, Tritona canorum,
Proteá, ambiguum, balænarúmque prementem
Ægeona suis immania terga lacertis,
Doridáq; & natas: quarum pars nare videtur,
Pars in mole sedens virides siccare capillos,
Pisce vehi quædam: facies non omnibus una est,
Nec diversa tamen, qualem decet esse sororum.

Terra

Terra viros, vrbésque gerit, ſylvásque ferásque,
Fluminaque & Nymphas, & cætera numina ruris.
Hæc ſuper impoſita eſt cœli fulgentis imago
Signáque ſex foribus dextris, totidémque ſiniſtris.
Quò ſimul acclivo Clymeneïa limite proles
Venit, & intravit dubitati tecta parentis,
Protinus ad patrios ſua fert veſtigia vultus,
Conſiſtitque procul: neque enim propiora ferebat
Lumina. Purpurea velatus veſte ſedebat
In ſolio Phœbus, claris lucente ſmaragdis.
A dextra lævaque Dies, & Menſis, & Annus,
Sæculáque, & poſitæ ſpatys æqualibus Horæ.
Vérque novum ſtabat cinctum florente corona;
Stabat nuda Æſtas, & ſpicea ſerta gerebat,
Stabat & Autumnus calcatis ſordidus uvis,
Et glaciális Hyems canos hirſuta capillos.
Inde loco medius rerum novitate paventem
Sol oculis iuvenem, quibus aſpicit omnia vidit,
Quæq; viæ tibi cauſa? quid hac, ait, arce petiſti
Progenies Phaëthon, haud inficianda parenti?
Ille refert: ô lux immenſi publica mundi
Phœbe pater, ſi das uſum mihi nominis huius,
Nec falſa Clymene culpam ſub imagine celat,
Pignora da genitor, per quæ tua vera propago
Credar, & hunc animis errorem detrahe noſtris.
Dixerat: at genitor circum caput omne micantes
Depoſuit radios, propiúſque accedere juſſit:
Amplexúque dato, nec tu meus eſſe negari
Dignus es, & Clymene veros, ait, edidit ortus.
Quóque minus dubites, quod vis pete munus, & illud
Me tribuente feres: promiſſi teſtis adeſto
Dîs juranda Palus, oculis incognita noſtris.
Vix bene deſierat: currus petit ille paternos,
Inq; diem, alipedûm jus & moderamen equorum.
Pœnituit juraſſe patrem: qui térque quatérque
Concutiens illuſtre caput, Temeraria dixit
Vox mea facta tua eſt: utinam promiſſa liceret

Nec

Non dare. Confiteor, solum hoc tibi, nate, negarem.
Dissuadere licet: non est tua tuta voluntas.
Magna petis, Phaëthon, & quæ non viribus istis
Munera conveniunt, nec tam puerilibus annis.
Sors tua mortalis: non est mortale, quod optas:
Plus etiam, quàm quod superis contingere fas est,
Nescius affectas. Placeat sibi quisque licebit:
Non tamen ignifero quisquam consistere in axe,
Me valet excepto vasti quoque rector Olympi,
Qui fera terribili jaculatur fulmina dextra,
Non aget hos currus: & quid Iove majus habetur?
Ardua prima via est, & quâ vix mane recentes
Enituntur equi: medio est altissima cœlo,
Vnde mare & terras ipsi mihi sæpe videre
Fit timor, & pavidâ trepidat formidine pectus.
Vltima prona via est, & eget moderamine certo:
Tunc etiam, quæ me subjectis accipit undis,
Ne ferar in præceps, Tethys solet ipsa vereri.
Adde, quòd assidua rapitur vertigine cœlum,
Sideraq; alta trahit, celeriq; volumine torquet.
Nitor in adversum: nec me, qui cætera, vincit
Impetus: & rapido contrarius evehor orbi.
Finge datos currus: quid agas? poteristne rotatis
Obvius ire polis, ne te citus auferat axis?
Forsitan & lucos illic, urbesque deorum
Concipias animo, delubraq; dita donis
Esse: per insidias iter est formasque ferarum.
Vtque viam teneas, nullóque errore traharis,
Per tamen adversi gradieris cornua Tauri,
Æmoniósque arcus, violentique ora Leonis,
Sævaq; circuitu curvantem brachia longo
Scorpion, atque aliter curvantem brachia Cancrum.
Nec tibi quadrupedes animosos ignibus illis,
Quos in pectore habent, quos ore, & naribus efflant,
In promptu regere est: vix me patientur, ubi acres
Incaluêre animi, cervixq; repugnat habenis.
At tu, funesti ne sim tibi muneris auctor,

Nate

Nate cave: dum resque sinit, tua corrige vota.
Scilicet ut nostro genitum te sanguine credas;
Pignora certa petis: do pignora certa timendo,
Et patrio pater esse metu probor: aspice vultus
Ecce meos: utinamque oculos in pectore posses
Inserere, & patrias intus deprendere curas.
Denique quicquid habet dives circumspice mundus,
Deque tot ac tantis cœli, terræq; marisque
Posce bonis aliquid, nullam patière repulsam.
Deprecor hoc unum, quod vero nomine pœna,
Non honor est: pœnam Phaëthon pro munere poscis.
Quid mea colla tenes blandis ignare lacertis?
Ne dubita; dabitur: (Stygias juravimus undas)
Quodcunq; optaris: sed tu sapientius opta.
Finierat monitus: dictis tamen ille repugnat,
Propositumq; premit, flagratq; cupidine currus.
Ergo, quà licuit, genitor cunctatus, ad altos
Deducit juvenem, Vulcania munera, currus.
Aureus axis erat, temo aureus, aurea summæ
Curvatura rotæ, radiorum argenteus ordo.
Per juga chrysolithi, positæque ex ordine gemmæ,
Clara repercusso reddebant lumina Phœbo.
Dumq; ea magnanimus Phaëthon miratur, opisque
Perspicit: ecce vigil nitido patefecit ab ortu
Purpureas Aurora fores, & plena rosarum
Atria: diffugiunt stellæ, quarum agmina cogit
Lucifer, & cœli statione novissimus exit.
Tum pater, ut terras, mundumque rubescere vidit,
Cornuaq; extremæ velut evanescere Lunæ:
Iungere equos Titan velocibus imperat horis.
Iussa deæ celeres peragunt, ignemq; vomentes
Ambrosiæ succo saturos præsepibus altis
Quadrupedes ducunt, adduntque sonantia fræna.
Tum pater ora sui sacro medicamine nati
Contigit, & rapidæ fecit patientia flammæ:
Imposuitq; comæ radios: præsagaque luctus
Pectore sollicito repetens suspiria, dixit:

Si

Si potes his saltem monitis parêre parentis,
Parce puer stimulis, & fortiùs utere loris.
Sponte sua properant: labor est inhibere volantes.
Nec tibi directos placeat via quinque per arcus.
Sectus in obliquum est lato curvamine limes,
Zonarúmque trium contentus fine, polúmque
Effugit australem, junctamq; Aquilonibus Arctos:
Hâc sit iter: manifesta rotæ vestigia cernes.
Vtque ferant, æquos & cœlum & terra calores,
Nec preme, nec summum molire per æthera currum.
Altius egressus cœlestia signa cremabis,
Inferius terras: medio tutissimus ibis.
Neu te dexterior tortum declinet ad anguem,
Néve sinisterior pressam rota ducat ad aram:
Inter utrumque tene: fortunæ cætera mando,
Quæ juvet, & melius, quàm tu tibi, consulat, opto.
Dum loquor, Hesperio positas in littore metas
Humida nox tetigit: non est mora libera nobis.
Poscimur, & fulget tenebris Aurora fugatis.
Corripe lora manu, vel si mutabile pectus
Est tibi, consiliis, non curribus utere nostris,
Dum potes, & solidis etiam nunc sedibus astas:
Dúmque malè optatos nondum premis inscius axes,
Quæ tutus spectes, sine me dare lumina terris.
Occupat ille levem juvenili corpore currum,
Státque super, manibúsque datas contingere habenas
Gaudet, & invito grates agit inde parenti.
Interea volucres Pyrocis, Eous, & Æthon
Solis equi, quartúsque Phlegon hinnitibus auras
Flammiferis implent, pedibúsque repagula pulsant.
Quæ postquam Tethys fatorum ignara nepotis
Reppulit, & facta est immensi copia cœli,
Corripuêre viam, pedibúsque per aëra motis
Obstantes scindunt nebulas, pennísque levati
Prætereúnt ortos ýsdem de partibus Eurus.
Sed leve pondus erat, nec quod cognoscere possent
Solis equi, solitáque jugum gravitate carebat.

Vtque

tque labant curvæ juſto ſine pondere naves,
erq́, mare inſtabiles nimia levitate feruntur:
ic onere inſueto vacuos dat in aëre ſaltus,
uccutitúrque altè, ſimiliſque eſt currus inâni.
Quod ſimul ac ſenſêre, ruunt, tritúmque relinquunt
Quadrijugis ſpatium, nec quo priùs ordine currunt.
ipſe pavet: nec quâ commiſſas flectat habenas,
Nec ſcit quà ſit iter, nec ſi ſciat, imperet illis.
Tum primùm radijs gelidi caluêre Triones,
Et vetito fruſtra tentârunt æquore tingi.
Quæq́, polo poſita eſt glaciali proxima ſerpens,
Frigore pigra prius, nec formidabilis ulli,
Incaluit, ſumpſitq́, novas fervoribus iras.
Te quoque turbatum memorant fugiſſe, Boote:
Quamvis tardus eras, & te tua plauſtra tenebant.
Vt verò terras diſpexit ab æthere ſummo
Infelix Phaëthon, penitus, penitúſque jacentes,
Palluit; & ſubito genua intremuêre timore:
Suntq́, oculis tenebræ per tantum lumen obortæ.
Et jam mallet equos numquam tetigiſſe paternos:
Iam cognoſſe genus piget, & valuiſſe rogando:
Iam Meropis dici cupiens, ita fertur, ut acta
Præcipiti pinus Boreæ, cui cuncta remiſit
Fræna ſuus rector: quam Dijs, votíſque reliquit.
Quid faciat? multum cæli poſt terga relictum:
Ante oculos plus eſt: animo metitur utrumque:
Et modò, quos illi fas tum contingere non eſt,
Proſpicit occaſus, interdum reſpicit ortus.
Quidque agat ignarus, ſtupet: & nec fræna remittit,
Nec retinere valet, nec nomina novit equorum.
Sparſa quoque in vario paſſim miracula cœlo,
Vaſtarumq́, videt trepidus ſimulacra ferarum.
Eſt locus, in geminos ubi brachia concauat arcus
Scorpius, & cauda, flexíſque utrinque lacertis
Porrigit in ſpatium ſignorum membra duorum:
Hunc puer ut nigri madido ſudore veneni
Vulnera curvatâ minitantem cuſpide vidit:

Mentis

Mentis inops, gelida formidine lora remisit.
Quæ postquam summo sensere jacentia tergo,
Expatiantur equi, nullóque inhibente per auras
Ignotæ regionis eunt; quáque impetus egit,
Hâc sine lege ruunt, altóque sub æthere fixis
Incursant stellis, rapiuntq; per avia currum.
Et modò summa petunt, modò per declive, viásque
Præcipites, spatio terræ propiore feruntur.
Inferiúsque suis fraternos currere Luna
Admiratur equos, ambustáque nubila fumant.
Corripitur flammis ut quæque altissima tellus,
Fissáque agit rimas, & succis aret ademptis.
Pabula canescunt, cum frondibus uritur arbor,
Materiamque suo præbet seges arida damno.
Parva queror, magnæ pereunt cum mœnibus urbes:
Cumque suis totas populis incendia gentes
In cinerem vertunt: silvæ cum montibus ardent.
Ardet Athos, Taurúsque Cilix, & Tmolus, & Oete,
Et tum sica prius celeberrima fontibus, Ida,
Virgineúsque Helicon, & nondum Oeagrius Aemus,
Ardet in immensum geminatis ignibus Aetna,
Parnassúsq; biceps, & Eryx, & Cinthas, & Othrys,
Et tandem nivibus Rhodope caritura, Mimásque,
Dindymáque, & Mycale, natúsque ad sacra Cithæron,
Nec prosunt Scythiæ sua frigora: Caucasus ardet,
Ossaque cum Pindo, majorq; ambobus Olympus,
Aeriæq; Alpes, & nubifer Apenninus.
Tum verò Phaethon cunctis è partibus orbem
Aspicit accensum, nec tantos sustinet æstus:
Ferventésque auras, velut è fornace profunda
Ore trahit, currúsque suos candescere sentit.
Et neque jam cineres, ejectatamq; favillam
Ferre potest, calidóque involuitur undique fumo.
Quóque erat, aut ubi sit, picea caligine tectus
Nescit, & arbitrio volucrum raptatur equorum.
Sanguine tum credunt in corpora summa vocato,
Æthiopum populos nigrum traxisse colorem.

Tum

um facta est Libyæ raptis humeribus æstu
rida : tum Nymphæ passis, fontésque, lacúsque,
eflevere comis : quæsit Bœotia Dircen,
rgos Amymonem, Ephyre Pirenidas undas.
ec sortita loco distantes flumina ripas
uta manent : medijs Tanais fumavit in undis,
eneúsque senex, Teutbranteúsque Caycus,
t celer Ismenos, cum Phocaico Erymanthо.
ſuriúsque iterum Xanthus, flavúsque Lycormas,
Quique recurvatis ludit Meandar in undis,
Lygdoniúsque Melas, & Tænarius Eurotas.
rſit & Euphrates Babylonius, arſit Orontes,
Thermodoonq; citus, Gangeſque, & Phaſis, & Iſter.
Æſtuat Alphëus : ripæ Sperchiades ardent :
Quodq; ſuo Tagus amne vehit, fluit iguibus aurum,
Et, quæ Mæonias celebrârunt carmine ripas,
Fluminea volucres medio caluêre Cayſtro.
Nilus in extremum fugit perterritus orbem,
Occuluitq; caput, quod adhuc latet : oſtia ſeptem
Pulverulenta vacant, ſeptem ſine flumine valles.
Sors eadem Iſmarios Hebrum cum Strymone ſiccat,
Heſperioſque amnes Rhenum, Rhodanumq; Padumq;,
Cuiq; fuit rerum permiſſa potentia, Tibrim.
Diſſilit omne ſolum : penetrátque in Tartara rimis
Lumen, & infernum terret cum conjuge regem.
Et mare contrahitur, ſiccæq; eſt campus arenæ,
Quod modò pontus erat : quoſque altum texerat æquor,
Exiſtunt montes, & ſparſas Cycladas augent.
Ima petunt piſces : nec ſe ſuper æquora curvi
Tollere conſueti audent delphines in auras.
Corpora Phocarum ſummo reſupina profundo
Exanimata jacent : ipſum quoque Nerea fama eſt,
Doridáque & natas, tepidis latuiſſe ſub undis.
Ter Neptunus aquis cum torvo brachia vultu
Exeruit auſus erat : ter non tulit æëris ignes.
Alma tamen Tellus, ut erat circumdata ponto,
Inter aquas pelagi, contractóſque undique fontes,

Qui

Qui se condiderant in opacæ viscera matris,
Sustulit omniferos collo tenus arida vultus:
Oppositque manum fronti, magnóque tremore
Omnia concutiens paulum subsedit, & infra,
Quàm solet esse, fuit: sacráque ita voce profatur:
Si placet hoc meruique, quid ô tua fulmina cessant
Summe Deûm? liceat perituræ viribus ignis,
Igne perire tuo, clademque auctore levare.
Vix equidem fauces hæc ipsa in verba resolvo:
(Pressérat ora vapor) tostos en aspice crines,
Inque oculis fumum: volitant super ora favillæ.
Hósne mihi fructus? hunc fertilitatis honorem,
Officiísque refers, quòd adunci vulnera aratri
Rastrorumq; fero, totóque exerceor anno?
Quòd pecori frondes, alimentáque mitia, fruges
Humano generi, vobis quoque thura ministro?
Sed tamen exitium fac me meruisse: quid undæ?
Quid meruit frater? cur illi tradita sorte
Æquora decrescunt, & ab æthere longius absunt?
Quòd si nec fratris, nec te mea gratia tangit:
At cœli miserere tui: circumspice, utrinque
Fumat uterque polus: quos si violaverit ignis,
Atria vestra ruent. Atlas en ipse laborat,
Vixque suis humeris candentem sustinet axem.
Si freta, si terræ pereunt, si regia cœli,
In Chaos antiquum confundimur. Eripe flammis,
Si quid adhuc superest, & rerum consule summæ.
Dixerat hæc Tellus: neque enim tolerare vaporem
Vlterius potuit, nec dicere plura, suumq;
Rettulit os in se, propioraq; manibus antra.
At pater omnipotens superos testatus, & ipsum,
Qui dederat currus, nisi opem ferat, omnia fato
Interitura gravi, summum petit arduus arcem,
Vnde solet nubes latis inducere terris,
Vnde movet tonitrus, vibrataque fulmina jactat.
Sed neque quas posset terris inducere nubes,
Tunc habuit: nec quos cœlo dimitteret, imbres.

Intonat

tonat: & dextra libratum fulmen ab aure
iſit in aurigam, paritérque animaq; rotiſque
xuit, & ſævis compeſcuit ignibus ignes.
nſternuntur equi: & ſaltu in contraria facto
lla jugo eripiunt, abruptaq; lora relinquunt.
lic frena jacent, illic temone revulſus
xis, in hac radij fractarum parte rotarum:
arſaq; ſunt latè laceri veſtigia currus.
t Phaëthon rutilos flamma populante capillos,
olvitur in præceps, longóque per aëra tractu
ertur: ut interdum de cœlo ſtella ſereno,
uæ ſi non cecidit, potuit cecidiſſè videri.
uem procul à patria diverſo maximus orbe
xcipit Eridanus: fumantiáque abluit ora.
Naiades Heſperiæ trifida fumantia flamma
orpora dant tumulo, ſignant quoque carmine ſaxum:
ic ſitus eſt Phaëthon, currus auriga paterni;
uem ſi non tenuit, magnis tamen excidit auſis.
t pater obductos luctu miſerabilis ægro
ondiderat vultus: & (ſi modò credimus) unum
ſſe diem ſine Sole ferunt: incendia lumen
præbebant: reliquiſq; malo fuit uſus in illo.
t Clymene poſtquam dixit: quæcunque fuerunt
n tantis dicenda malis, lugubris & amens,
t lamiata ſinus totum percenſuit orbem.
Exanimeſque artus primò, mox oſſa requirens:
epperit oſſa tamen peregrina condita terra:
ncubuitque loco: nomenque in marmore lectum
erſudit lacrymis, & aperto pectore fovit.
Nec minus Heliades lugent: & inania morti
Munera dant lacrymas, & cæſis pectore palmis
Non audituram miſeras Phaëthonta querelas
Nocte dieque vocant, aſternunturq; ſepulchro.
Luna quater junctis implerat cornibus orbem:
Illæ more ſuo (nam morem fecerat uſus)
Plangorem dederant: è queis Phaëthuſa ſororum
Maxima, cùm vellet terræ procumbere, queſta eſt

Diriguisse pedes: ad quam conata venire
Candida Lampetie subita radice retenta est.
Tertia cùm crinem manibus laniare pararet,
Avellit frondes: hæc stipite crura teneri,
Illa dolet fieri longos sua brachia ramos.
Dúmque ea mirantur, complectitur inguina cortex,
Pérque gradus uterum pectúsque, humerosq́, manúsq́
Ambit: & extabant tantùm ora vocantia matrem,
Quid faciat mater? nisi quò trahit impetus illam,
Huc eat atque illuc, & dum licet, oscula jungat?
Non satis est: truncis avellere corpora tentat,
Et teneros manibus ramos abrumpit: at inde
Sanguineæ manant tanquam de vulnere guttæ.
Parce precor mater, quæcunque est saucia, clamat:
Parce precor: nostrum laceratur in arbore corpus,
Iámque vale, cortex in verba novissima venit.
Inde fluunt lacrymæ, stillatáque sole rigescunt
De ramis electra novis, quæ lucidus amnis
Excipit, & nuribus mittit gestanda Latinis.
Affuit huic monstro proles Stheneleïa Cycnus:
Qui tibi materno quamvis à sanguine junctus,
Mente tamen Phaëthon propior fuit: ille relicto
(Nam Ligurum populos, & magnas rexerat urbes)
Imperio, ripas virides, amnémque querelis
Eridanum implérat, silvamq́, sororibus auctam:
Cùm vox est tenuata viro, canæq́, capillos
Dissimulant plumæ: collúmque à pectore longè
Porrigitur, digitósque ligat juncturarubentes:
Penna latus velat: tenet sine acumine rostrum:
Fit nova Cycnus avis: nec se cœlóque Iovíq́,
Credit, ut injustè missi memor ignis ab illo:
Stagna petit, patulósque lacus, ignémque perosus,
Quæ colat, elegit contraria flumina flammis.
Squalidus interea genitor Phaëthontis, & expers
Ipse sui decoris, qualis, cùm deficit orbi,
Esse solet, lucémque odit, sibiq́, ipse, diémque,
Datque animum in luctus, & luctibus adjicit iram:

Officium

ficiumq́ negat mundo, Satis, inquit, ab æui
rs mea principijs fuit irrequieta: prgetque
ctorum sine fine mihi, sine honore laborum.
uilibet alter agat portantes lumina currus,
nemo est, omnesque Dei non posse fatentur,
e agat: ut saltem, dum nostras tentat habenas,
batura patres aliquando fulmina ponat.
nc sciat, ignipedum vires expertus equorum,
n meruisse necem, qui non bene rexerit illos.
lia dicentem circumstant omnia Solem
umina, néve velit tenebras inducere terris,
pplice voce rogant: missos quoque Iupiter ignes
rcussit, precibusque minas regaliter addit.
lligit amentes, & adhuc terrore paventes
bus equos, stimulóque dolens & verbere sævit.
vit enim, natúmque obiectat, & imputat illis.
At pater omnipotens ingentia mœnia cœli
rcuit, & ne quid labefactum viribus ignis
rruat, explorat, quæ postquam firma, sutque
boris esse videt: terras, hominúmque labores
rspicit: (Arcadiæ tamen est impensior illi
ra suæ) fonteſque & nondum audentia labi
umina restituit: dat terræ gramina, frondes
rboribus, læsaq́ jubet revirescere sylvas.
um redit, itq́ frequens, in virgine Nonacrina
esit, & accepti caluêre sub ossibus ignes.
on erat hujus opus lanam mollire trahendo,
ec positas variare comas: sed fibula vestem,
itta coercuerat neglectos alba capillos:
modò læve manu jaculum, modò sumpserat arcum
iles erat Phœbes: nec Menalon attigit ulla
ratior hac Triviæ. Sed nulla potentia longa est.
lterius medio spatium Sol altus habebat,
um subit illa nemus: quod nulla ceciderat æta,
xuit hic humero pharetram, lentóque retendit
rcus; inq́ solo, quod texerat herba, jacebat:
t pictam posita pharetram cervice premebat.

Iupiter ut vidit ſeſſam, & cuſtode vacantem,
Hoc certè furtum conjux mea neſciet, inquit:
Aut, ſi reſcierit, ſunt, ô, ſunt jurgia tanti?
Protinus induitur faciem cultúmque Dianæ,
Atque ait: ô comitum virgo pars una mearum,
In quibus es venata jugis? De cæſpite virgo
Se levat, & ſalve numen, me judice, dixit,
Audiat ipſe licet, majus Iove: videt, & audit,
Et ſibi præferri ſe gaudet, & oſcula jungit,
Nec moderata ſatis, nec ſic à virgine danda.
Qua venata foret ſylva narrare parantem
Impedit amplexu, nec ſe ſine crimine prodit.
Illa quidem contrà, quantum modò fœmina poſſet,
(Aſpiceres utinam Saturnia, mitior eſſes)
Illa quidem pugnat: ſed quæ ſuperare puella?
Quiſve Iovem poterat? ſuperum petit æthera victor
Iupiter: huic odio nemus eſt, & conſcia ſylva.
Vnde pedem referens, penè eſt oblita pharetram
Tollere cum telis, & quem ſuſpenderat arcum.
Ecce ſuo comitata choro Dictynna per altum
Mænalon ingrediens, & cæde ſuperba ferarum,
Aſpicit hanc, viſamq́; vocat: clamata refugit,
Et timuit primò, ne Iupiter eſſet in illa.
Sed poſtquam pariter Nymphas incedere vidit,
Senſit abeſſe dolos, numerumque accеſſit ad harum.
Heu quam difficile eſt crimen non prodere vultu!
Vix oculos attollit humo, nec, ut antè ſolebat,
Iuncta Deæ lateri, nec toto eſt agmine prima:
Sed ſilet, & læſi dat ſigna rubore pudoris.
Et niſi quòd virgo eſt, poterat ſentire Diana
Mille notis culpam: Nymphæ ſenſiſſe feruntur.
Orbe reſurgebant lunaria cornua nono,
Cùm Dea venatu fraternis languida flammis,
Nacta nemus gelidum, de quo cum murmure labens
Ibat, & attritas verſabat rivus arenas.
Vt loca laudavit, ſummas pede contigit undas:
His quoque laudatis, procul eſt, ait, arbiter omnis:

nda ſuperfuſis tingamus corpora lymphis.
rrhaſis erubuit, cunctæ velamina ponunt:
a moram quærit: dubitanti veſtis adempta eſt:
a poſita, nudo patuit cum corpore crimen.
enitæ, manibuſque uterum celare volenti,
rocul hinc, dixit, nec ſacros pollue fontes,
thia: deq; ſuo juſſit ſecedere cœtu.
Senſerat hoc olim magni matrona Tonantis,
ſluleratq; graves in idonea tempora pœnas.
uſa moræ nulla eſt: & jam puer Arcas (id ipſum
doluit Iuno) fuerat de pellice natus.
uò ſimul obvertit ſævam cum lumine mentem,
licet hoc etiam reſtabat adultera, dixit,
fœcunda fores, fieretq; injuria partu
ta, Iovíſque mei teſtatum dedecus eſſet:
ud impune feres: adimam tibi namq; figuram,
ua tibi, quáque places noſtro importuna marito.
xit, & adverſa prenſis à fronte capillis
ravit humi pronam, tendebat brachia ſupplex:
achia cœperunt nigris horreſcere villis,
rvaríque manus, & adunces creſcere in ungues,
ſicioq; pedum fungi, laudatáque quondam
a Iovi lato fieri deformia rictu.
ve preces animos, & verba precantia flectant,
ſſe loqui eripitur: vox iracunda, minaxque,
enáque terroris rauco de gutture fertur.
ens antiqua tamen facta quoque manſit in urſa:
ſiduóque ſuos gemitu teſtata dolores,
ualeſcunq; manus ad cœlum & ſidera tollit:
gratúmque Iovem nequeat cùm dicere, ſentit.
o quoties ſola non auſa quieſcere ſilva,
nte domum, quondámque ſuis erravit in agris!
o quoties per ſaxa canum latratibus acta eſt,
enatrixq; metu venantum territa fugit:
epe feris latuit viſis, oblita quid eſſet,
rſaq; conſpectos in montibus horruit urſos:
rtimuítque lupos, quamvis pater eſſet in illis.

Ecce Lycaoniæ proles ignara parentis
Arcas adest, ter quinque ferons natalibus annos.
Dumq; feras sequitur, dum saltus eligit aptos:
Nexilibúsque plagis silvas Erymanthidas ambit:
Incidit in matrem: quæ restitit, Arcade viso,
Et cognoscenti similis fuit. ille refugit:
Immotósque oculos in se sine fine tenentem,
Nescius extimuit: propiúsque accedere fugit.
Vulnifico fuerat fixurus pectora telo:
Arcuit omnipotens: paritérque ipsosq; nefasq;
Sustulit: & celeri raptos per inania vento,
Imposuit cœlo, vicinaq; sidera fecit.
Intumuit Iuno, postquam inter sidera pellex
Fulsit: & ad canam descendit in æquora Tethym,
Oceanumq; senem; quorum reverentia movit
Sæpe deos: causámque viæ scitantibus, inquit:
Quæritis, æthereis quare regina Deorum
Sedibus hic adsim: pro me tenet altera cœlum.
Mentiar, obscurum nisi nox cùm fecerit orbem,
Nuper honoratas summo mea vulnera cœlo
Videritis stellas illic, ubi circulus axem
Vltimus extremum, spatióque brevissimus ambit.
Est verò, cur quis Iunonem lædere nolit,
Offensamq; tremat: quæ prosum sola nocendo?
O ego quantum egi! quàm vasta potentia nostra est!
Esse hominem vetui: facta est Dea, sic ego pœnas
Sontibus impono: sic est mea magna potestas.
Vendicet antiquam faciem, vultúsque ferinos
Detrahat, Argolica quod in antè Phoronide fecit,
Cur non expulsa ducit Iunone, meóque
Collocat in thalamo, socerúmque Lycaona sumit?
At vos, si læsæ tangit contemptus alumnæ,
Gurgite cæruleo septem prohibete triones,
Sideráque in cœlum, stupri mercede recepta
Pellite, ne puro tingatur in æquore pellex.
Dij maris annuerant: habili Saturnia curru
Ingreditur liquidam pavonibus aëra pictis:

Tu

Tam nuper pictis cæso pavonibus Argo,
Quàm tu nuper eras, cùm candidus ante fuisses,
Corve loquax, subito nigrantes versus in alas.
Nam fuit hæc quondam niveis argentea pennis
Ales, ut æquaret totas sine labe columbas,
Nec servaturis vigili Capitolia voce
Cederet anseribus, nec amanti flumina cycno.
Lingua fuit damno: lingua faciente loquaci,
Qui color albus erat, nunc est contrarius albo.
Pulchrior in tota, quàm Larissæa Coronis,
Non fuit Æmonia: placuit tibi Delphice certè,
Dùm vel casta fuit, vel inobservata: sed ales
Sensit adulterium Phœbeius: utque latentem
Detegeret culpam non exorabilis index,
Ad Dominum tendebat iter, quem garrula motis
Consequitur pennis, scitetur ut omnia, cornix.
Auditáque viæ caussa, non utile carpis,
Inquit, iter: ne sperne meæ præsagia linguæ,
Quid fuerim, quid sim, vide: meritúmque require:
Invenies nocuisse fidem: nam tempore quodam
Pallas Erichthoniam prolem sine matre creatam
Clauserat Acteo texta de vimine cista,
Virginibúsque tribus gemino de Cecrope natis
Servandam dederat; sed enim inconfessa quid esset,
Et legem dederat, sua ne secreta viderent.
Abdita fronde levi densa speculabar ab ulmo,
Quid facerent: commissa duæ sine fraude tuentur
Pandrosos, atque Herse: timidas vocat una sorores
Aglauros, nodósque manu diducit: & intus
Infantémque vident, apporrectumq; draconem.
Acta Deæ refero: pro quo mihi gratia talis
Redditur, vt dicar tutela pulsa Minervæ:
Et ponar post noctis avem. mea pœna volucres
Admonuisse potest, ne voce pericula quærant.
At puto, non ultrò, nec quicquam tale rogantem
Me petyt. licet hoc ex ipsa Pallade queras:
Quamvis irata est, non hoc irata negabit.

Nam me Phocaica clarus tellure Coroneus
(Nota loquor) genuit, facremque ego regia virgo,
Divitibúsque procis (ne me contemne) petebar.
Forma mihi nocuit, nam cum per littora lentis
Passibus, vt soleo, summa spatiarer arena:
Vidit, & incaluit pelagi deus: vtque precando
Tempora cum blandis absumpsit inania verbis:
Vim parat, & sequitur: fugio, demíque relinquo
Littus, & in molli nequicquam lassor arena.
Inde Deos, hominésque voco: nec contigit vllum
Vox mea mortalem: mota est pro virgine virgo,
Auxiliúmque tulit: tendebam brachia cœlo
Brachia cœperunt levibus nigrescere pennis:
Rejicere ex humeris vestem molibar: at illa
Pluma erat, inq; cutem radices fixerat imas:
Plangere nuda meis conabar pectora palmis:
Sed neque jam palmas, nec pectora nuda gerebam.
Currebam: nec, vt antè, pedes retinebat arena:
Sed summa tollebar humo: mox alta per auras
Evehor, & data sum comes inculpata Minervæ:
Quid tamen hoc prodest, si diro facta volucris
Crimine, Nyctimenes nostro fuce essit honori?
An, quæ per totam res est, notissima Lesbon,
Non audita tibi est, patrium temerasse cubile
Nyctimenen? avis illa quidem: sed conscia culpæ
Conspectum lucemq; fugit, tenebrisque pudorem
Celat, & à cunctis expellitur æthere toto.
Talia dicenti, Tibi, ait, revocamina corvus
Sint precor ista malo, nos vanum spernimus omen.
Nec cœptum dimittit iter: dominoq; jacentem
Cum juvene Æmonio vidisse Coronida narrat.
Laurea delapsa est audito crimine amantis:
Et pariter vultúsque Deo, plectrúmque colórque
Excidit: utque animus tumida fervebat ab ira,
Arma assueta capit, flexúmque à cornibus arcum
Tendit: & illa suo toties cum pectore juncta
Indevitato trajecit pectora telo.

Ictu

Icta dedit gemitum, tractóque à vulnere ferro
Candida puniceo perfudit membra cruore:
Et dixit: Potui pœnas tibi, Phœbe, dedisse,
Sed peperisse prius: duo nunc moriemur in una.
Hactenus: & pariter vitam cum sanguine fudit:
Corpus inane animæ frigus letale secutum est.
Pœnitet heu serò pœna crudelis amantem:
Séque, quòd audierit, quòd sic exarserit, odit.
Odit avem, per quam crimen, causámq; dolendi
Scire coactus erat: nec non arcúmque manúmque
Odit, cúmque manu, temeraria tela, sagittas:
Collapsámq; fovet: seráque ope vincere fata
Nititur: & medicas exercet inaniter artes.
Quæ postquam frustra tentata, rogúmque parari
Vidit, & arsuros supremis ignibus artus:
Tum verò gemitus (neque enim cælestia tingi
Ora licet lacrymis) alto de corde petitos
Edidit, haud aliter, quàm cum spectante juvenca
Lactentis vituli dextra libratus ab aure
Tempora discussit claro cava malleus ictu.
Vt tamen ingratos in pectora fudit odores,
Et dedit amplexus, injustáque busta peregit:
Non tulit in cineres labi sua Phœbus eosdem
Semina; sed natum flammis, uteróque parentis
Eripuit, geminóque tulit Chironis in antrum:
Sperantemque sibi non falsæ præmia linguæ,
Inter aves albas vetuit consistere corvum.
Semifer interea divinæ stirpis alumno
Lætus erat, mistóque oneri gaudebat honore,
Ecce venit rutilis humeros protecta capillis
Filia Centauri, quam quondam Nympha Chariclo,
Fluminis in rapidi ripis enixa, vocavit
Ocyroën; non hæc artes contenta paternas
Edidicisse fuit: fatorum arcana canebat.
Ergo ubi vaticinos concepit mente furores,
Incaluítque Deo, quem clausum pectore habebat,
Aspicit infantem, totique salutifer orbi

Crescit

Creſce puer, dixit: tibi ſe mortalia ſæpe
Corpora debebunt: animas tibi reddere ademptas
Fas erit: idque ſemel Dijs indignantibus auſus,
Poſſe dare hoc iterum flamma prohibebere avita,
Eque Deo corpus fies exangue, Deúſque
Qui modo corpus eras: & bis tua fata novabis.
Tu quoque chare pater non jam mortalis, & ævis
Omnibus ut maneas, naſcendi lege creatus,
Poſſe mori cupies tum, cùm cruciabere diræ
Sanguine ſerpentis per ſaucia membra recepto:
Teque ex æterno patientem numina mortis
Efficient, triplicéſque Deæ tua fila reſolvent.
Reſtabat fatis aliquid, ſuſpirat ab imis
Pectoribus, lacrymaq́; genas labuntur obortæ:
Atque ita prævertunt, inquit, mea fata: vetórque
Plura loqui: vocíſque meæ præcluditur uſus.
Non fuerant artes tanti, quæ numinis iram
Contraxére mihi: mallem neſciſſe futura.
Iam mihi ſubduci facies humana videtur:
Iam cibus herba placet: jam latis currere campis
Impetus eſt: in equam, cognatáque pectora vertor,
Tota tamen quare? pater eſt mihi nempe biformis.
Talia dicentis, pars eſt extrema querelæ
Intellecta parum: confuſaq́; verba fuerunt.
Mox, nec verba quidem, nec equæ ſonus ille videtur,
Sed ſimulantis equam: paruóque in tempore certos
Edidit hinnitus, & brachia movit in herbas.
Tum digiti coëunt, & quinos alligat ungues
Perpetuo cornu levis ungula, creſcit & oris
Et colli ſpatium: longæ pars maxima pallæ
Cauda fit: atque vagi crines per colla jacebant,
In dextras abiére jubas: paritérque novata eſt
Et vox, & facies: nomen quoque monſtra dederunt.
Flebat, opémque tuam fruſtra Philyreïus heros,
Delphice, poſcebat: nam nec reſcindere magni
Iuſſa Iovis poteras; nec ſi reſcindere poſſes,
Tunc aderas: Elim, Meſſeniáque arva colebas.

Illud

Illud erat tempus, quo te pastoria pellis
Texit: onúsque fuit baculus silvestris olivæ,
Alterius, dispar septenis fistula cannis.
Dumq; amor est curæ, dum te tua fistula mulcet,
Incustoditæ Pilyos memorantur in agros
Processisse boves. Videt has Atlantide Maja
Natus: & arte sua silvis occultat abactas.
Senserat hoc furtum nemo, nisi natus in illo
Rure senex; Battum vicinia tota vocabat.
Divitis hic saltus, herbosáque pascua Nelei,
Nobiliúmque greges custos servabat equarum.
Hunc timuit: blandáque manu seduxit: & illi,
Quisquis es hospes, ait, si fortè armenta requiret
Hæc aliquis, vidisse nega: neu gratia facto
Nulla rependatur, nitidam cape præmia vaccam.
Et dedit, accepta, voces has reddidit hospes:
Tutus eas: lapis ista prius tua furta loquetur:
Et lapidem ostendit: simulat Iove natus abire.
Mox redit: & versa pariter cum voce figura,
Rustica, vidisti si quas hoc limite, dixit,
Ire boves, ser opem, furtóque silentia deme:
Iuncta suo pariter dabitur tibi fœmina tauro.
At senior, postquam est merces geminata, sub illis
Montibus, inquit, erant, & erant, sub montibus illis.
Risit Atlantiades: & me mihi perfide prodis?
Me mihi prodis? ait: perjuráque pectora vertit
In durum silicem: qui nunc quoque dicitur index:
Inque nihil merito vetus est infamia saxo.
Hinc se sustulerat paribus Caducifer alis:
Munychiósque volans agros, gratamq; Mineruæ
Dispiciebat humum, cultiq; arbusta Lycei.
Illa fortè die castæ de more puellæ
Vertice supposito festas in Palladis arces
Pura coronatis portabant sacra canistris.
Inde revertentes deus aspicit ales, itérque
Non agit in rectum, sed in orbem curvat eundem.
Vt volucris visis rapidissima milvius extis,

Dum

Dum timet, & denſi circumſtant ſacra miniſtri,
Flectitur in gyrum, nec longius audet abire,
Spémque ſuam motis avidus circumvolat alis:
Sic ſuper Actæas agilis Cyllenius arces
Inclinat curſus, & eaſdem circinat auras.
Quantò ſplendidior, quàm cætera ſidera, fulget
Lucifer, & quantò, quàm Lucifer, aurea Phœbe:
Tantò virginibus præſtantior omnibus Herſe
Ibat, erátque decus pompæ, comitúmque ſuarum.
Obſtupuit forma Iove natus: & æthere pendens,
Non ſecus exarſit, quàm cùm Balearica plumbum
Funda jacit: volat illud, & incandeſcit eundo:
Et, quos non habuit, ſub nubibus invenit ignes.
Vertit iter, cœlóq; petit diverſa relictо:
Nec ſe diſſimulat: tanta eſt fiducia formæ.
Quæ quanquam juſta eſt, curá tamen adjuvat illam:
Permulcétque comas: chlamydémque vt pendeat apte,
Collocat: vt limbus, totúmque appareat aurum:
Vt teres in dextra, qua ſomnos ducit & arcet,
Virga ſit, ut terſis niteant talaria plantis.
Pars ſecreta domus ebore, & teſtudine cultos
Tres habuit thalamos: quorum tu Pandroſe dextrum,
Aglauros lævum, medium poſſederat Herſe.
Quæ tenuit lævum, venientem prima notavit
Mercurium: noménque Dei ſcitarier auſa eſt,
Et cauſam adventus: cui ſic reſpondit Atlantis
Pleïonéſque nepos: Ego ſum, qui juſſa per auras
Verba patris porto, pater eſt mihi Iupiter ipſe.
Nec fingam cauſas: tu tantùm fida ſorori
Eſſe velis, proliſque meæ matertera dici.
Herſe cauſa viæ eſt, faveas oramus amanti.
Aſpicit hunc oculis iiſdem, quibus abdita nuper
Viderat Aglauros flavæ ſecreta Minervæ:
Proq; miniſterio magni ſibi ponderis aurum
Poſtulat: interea tectis excedere cogit.
Vertit ad hunc torvi Dea bellica luminis orbes,
Et tanto penitus traxit ſuſpiria motu,

Vt

Vt pariter pectus, positamq; in pectore sorti
Ægida concuteret. subit, hanc arcana profanæ
Detexisse manu tum, cùm sine matre creatam
Lemniacam stirpem contra data fœdera vidit:
Ingratámque Deo fore jam, ingratamq; sorori,
Et ditem, sumpto quod avara poposcerat auro.
Protinus Invidiæ nigro squallentia tabo
Tecta petit, domus est imis in vallibus antri
Abdita, sole carens, non vlli pervia vento,
Tristis, & ignavi plenissima frigoris, & quæ
Igne vacet semper, caligine semper abundet.
Huc ubi pervenit bello metuenda virago,
Constitit ante domum (neque enim succedere tectis
Fas habet) & postes extrema cuspide pulsat.
Concussæ patuêre fores: videt intus edentem
Vipereas carnes, vitiorum alimenta suorum,
Invidiam: visaq; oculos avertit: at illa
Surgit humo pigrè, semesarúmque reliquit
Corpora serpentum, passuq; incedit inerti.
Vtque Deam vidit formæque armisque decoram,
Ingemuit, vultúmque Deæ ad suspiria duxit.
Pallor in ore sedet, macies in corpore toto:
Nusquam recta acies: livent rubigine dentes:
Pectora felle virent: lingua est suffusa veneno:
Risus abest, nisi quem visi movere dolores:
Nec fruitur somno, vigilantibus excita curis:
Sed videt ingratos, intabescitq; videndo,
Successus hominum, carpitq; & carpitur unà,
Supplicium q; suum est. quamvis tamen oderat illam,
Talibus affata est breviter Tritonia dictis:
Infice tabe tua natarum Cecropis unam:
Sic opus est: Aglauros ea est. haud plura locuta,
Fugit, & impressa telluvem reppulit hasta.
Illa Deam obliquo fugientem lumine cernens,
Murmura parva dedit, successibus atque Minervæ
Indoluit: baculúmque capit, quem spinea tortum
Vincula cingebant: adopertáque nubibus atris,

Qua-

Quacunque ingreditur, florentia proterit arua,
Exuritq́, herbas, & ſumma papauera carpit:
Afflatuque ſuo populos urbeſque domóſque
Polluit, & tandem Tritonida conſpicit arcem,
Ingeniiſq́, opibúſque, & feſta pace virentem,
Vixq́, tenet lacrymas, quia nil lacrymabile cernit.
Sed poſtquam thalamos intravit Cerope natæ,
Iuſſa facit: pectúſque manu ferrugine tincta
Tangit, & hamatis præcordia ſentibus implet:
Inſpiratq́, nocens virus piceumque per oſſa
Diſſipat, & medio ſpargit pulmone venenum.
Néve mali cauſæ ſpatium per latius errent,
Germanam ante oculos fortunatúmque ſororis
Conjugium, pulchráque Deum ſub imagine ponit:
Cunctaq́, magna facit, quibus irritata, dolore
Cecropis occulto mordetur, & anxia nocte,
Anxia luce gemit: lentáque miſerrima tabe
Liquitur, ut glacies incerto ſaucia Sole:
Fœlicíſque bonis aliter non uritur Herſes,
Quàm cùm ſpinoſis ignis ſupponitur herbis,
Quæ neque dant flammas, lenique tepore cremantur.
Sæpe mori voluit, ne quicquam tale videret:
Sæpe volut crimen rigido narrare parenti.
Denique in adverſo venientem limine ſedit
Excluſura Deum: cui blandimenta preceſque
Verbáque jactanti mitiſſima, deſine, dixit,
Hinc ego me non ſum, niſi te motura repulſo.
Stemus, ait, pacto velox Cyllenius iſto:
Cœleſtiq́, fores virga patefecit: at illi
Surgere conanti partes, quaſcunq́, ſedendo
Flectimus, ignava nequeunt gravitate moveri.
Illa quidem pugnat rectoſe tollere trunco:
Sed genuum junctura riget, frigúſque per vngues
Labitur, & pallent amiſſo ſanguine venæ.
Vtque malum latè ſolet immedicabile cancer
Serpere, & illæſas vitiatis addere partes:
Sic lethalis hiems paulatim in pectora venit,

Vita;

Vitalesque vias, & respiramina clausit.
Nec conata loqui est, nec si conata fuisset,
Vocis habebat iter: saxum jam colla tenebat:
Oraq; durauerant: signúmque exangue sedebat.
Nec lapis albus erat; sua mens infecerat illam.
Has ubi verborum pœnas, mentísque profanæ
Cepit Atlantiades, dictas à Pallade terras
Linquit, & ingreditur jactatis æthera pennis.
Se vocat hunc genitor, nec causam fassus amoris,
Fide minister, ait, jussorum nata meorum,
Pelle moram, subitoque celer delabere cursu:
Quæq; tuam matrem tellus à parte sinistra
Suspicit, (indigenæ Sidonida nomine dicunt)
Hanc pete: quodq; procul montano gramine pasci
Armentum regale vides, ad littora verte.
Dixit: & expulsi jamdudum monte juvenci
Littora iussa petunt, ubi magni filia regis
Ludere virginibus Tyrijs comitata solebat.
Non bene conveniunt, nec in una sede morantur
Majestas & amor: sceptri gravitate relicta,
Ille pater rectorq; Deum, cui dextra trisulcis
Ignibus armata est, qui nutu concutit orbem,
Induitur faciem tauri, mistúsque juvencis
Mugit, & in teneris formosus obambulat herbis:
Quippe color nivis est, quam nec vestigia duri
Calcavêre pedis, nec solvit aquaticus Auster.
Colla toris extant: armis palearia pendent:
Cornua parva quidem, sed quæ contendere posses
Facta manu, purâque magis perlucida gemma.
Nullæ in fronte minæ, nec formidabile lumen.
Pacem vultus habet: miratur Agenore nata,
Quòd tam formosus, quòd prælia nulla minetur.
Sed quamvis mitem, metuit contingere primò:
Mox adit, & flores ad candida porrigit ora.
Gaudet amans, & dum veniat sperata voluptas,
Oscula dat manibus, (ah jam, vix cætera differt)
Et nunc alludit, viridíque exultat in herba:

Nunc

Nunc latus in fulvis niveum deponit arenis:
Paulatimq; metu dempto, nunc pectora præbet
Virgineæ palpanda manu, modò cornua sertis
Impediendanovis: ausa est, quoque regia virgo,
Nescia quem premeret, tergo considere tauri:
Tum deus à terra, siccóque à littore sensim
Falsa pedum primò vestigia ponit in undis:
Inde abit altrius, medioq; per æquora ponti
Fert prædam. pavet hæc, littúsque ablata relictum
Respicit: & dextra cornu tenet, altera dorso
Imposita est, tenues sinuantur flamine vestes.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER III.

IAmq; deus, posita fallacis imagine tauri,
Se confessus erat, Dictæaque rura tenebat:
Cum pater ignarus natam perquirere Cadmo
Imperat, & pœnam, si non invenerit, addit
Exilium, factopius & sceleratus eodem.
Orbe peverrato (quis enim deprendere posset
Furta Iovis?) profugus, patriámque, iramque parentis
Vitat Agenorides, Phœbiq; oracula supplex
Consulit, & quæ sit tellus habitanda, requirit.
Bos tibi, Phœbus ait, solis occurret in arvis,
Nullum passa jugum, curvique immunis aratri:
Hac duce carpe viam: & qua requieverit herba,
Mœnia fac condas: Bœotiáque illa vocato.
Vix bene Castalio Cadmus descenderat antro:
Incustoditam lentè videt ire juvencam,
Nullum servitij signum cervice gerentem:
Subsequitur, pressoq; legit vestigia gressu,
Auctoremq; viæ Phœbum taciturnus adorat.
Iam vada Cephisi, Panopésque evaserat arva:

Bos ſtetit: & tollens ſpecioſam cornibus altis
Ad cœlum frontem, mugitibus impulit auras:
Atque ita reſpiciens comites ſua terga ſequentes,
Procubuit, teneráſque latus ſubmiſit in herbas.
Cadmus agit grates, peregrinæq; oſcula terræ
Figit, & ignotos montéſque agróſque ſalutat.
Sacra Iovi facturus eras: jubet ire miniſtros,
Et petere è vivis libandas fontibus undas.
Silva vetus ſtabat, nulla violata ſecuri:
Et ſpecus in media virgis ac vimine denſus,
Efficiens humilem lapidum compagibus arcum,
Vberibus fœcundus aquis: ubi conditus antro
Martius anguis erat, criſtis præſignis & auro.
Igne micant oculi: corpus tumet omne veneno:
Tréſque micant linguæ: triplici ſtant ordine dentes.
Quem poſtquam Tyria lucum de gente profecti
Infauſto tetigêre gradu, demiſſaq; in undas
Vrna dedit ſonitum, longo caput extulit antro
Cæruleus ſerpens, horrendáque ſibila miſit.
Effluxêre undæ manibus, ſanguíſque reliquit
Corpus, & attonitos ſubitus tremor occupat artus.
Ille volubilibus ſquammoſos nexibus orbes
Torquet, & immenſo ſaltu ſinuatur in arcus:
Ac media plus parte leves erectus in auras
Diſpicit omne nemus, tantóque eſt corpore, quanto
Si totum ſpectes, geminas qui ſeparat Arctos:
Nec mora: Phœnicas, ſive illi tela parabant,
Sive fugam, ſive ipſe timor prohibebat, utrumque
Occupat: hos morſu, longis amplexibus illos,
Hos necat afflatu, funeſta hos tabe veneni.
Fecerat exiguas jam Sol altiſſimus umbras:
Quæ mora ſit ſocijs, miratur Agenore natus,
Veſtigátque viros. tegimen direpta leoni
Pellis erat: telum ſplendenti lancea ferro,
Et jaculum: telóque animus præſtantior omni,
Vt nemus intravit, lethatáque corpora vidit,
Victorémque ſupra ſpatioſi corporis hoſtem

Tristia sanguinea lambentem vulnera lingua:
Aut ultor vestræ, fidissima corpora, mortis,
Aut comes, inquit, ero, dixit: dextraq; molarem
Sustulit, & magnum magno conanime misit.
Illius impulsu cum turribus ardua celsis
Mœnia mota forent, serpens sine vulnere mansit:
Loricæq; modo squamis defensus, & atræ
Duritia pellis, validos cute reppulit ictus.
At non duritia jaculum quoque vicit eadem,
Quod medio lentæ spinæ curvamine fixum
Constitit, & totum descendit in ilia ferrum.
Ille dolore ferox, caput in sua terga retorsit:
Vulneráque aspexit, fixumq; hastile momordit.
Idq; ubi vi multa partem labefecit in omnem,
Vix tergo cripuit: ferrum tamen ossibus hæsit.
Tum verò postquam solitas accessit ad iras
Causa recens, plenis tumuerunt guttura venis,
Spumaq; pestiferos circumfluit albida rictus:
Terráque rasa sonat squamis: quique halitus exit
Ore niger Stygio, viciatas inficit herbas.
Ipse modò immensum spinis facientibus orbem
Cingitur, interdum longa trabe rectior exstat:
Impete nunc vasto, ceu concitus imbribus amnis,
Fertur, & obstantes pertur bat pectore silvas.
Cedit Agenorides paulum. spolióque leonis
Sustinet incursus, instantiaque ora retardat
Cuspide prætenta. furit ille: & inmia duro
Vulnera dat ferro: figitque in acumine dentes.
Iamq; venenífero sanguis manare palato
Cœperat, & virides aspergine tinxerat herbas:
Sed leve vulnus erat, quia se retrahebat ab ictu,
Læsaq; colla dabat retro. plagámque sedere
Cedendo arcebat, nec longius ire sinebat:
Donec Agenorides conjectum in guttura ferrum
Vsque sequens pressit, dum retro quercus euntí
Obstitit: & fixa est pariter cum robore cervix.
Pondere serpentis curvata est arbor, & imæ

Par

Parte flagellari gemuit sua robora caudæ.
Dum spatium victor victi considerat hostis:
Vox subitò audita est: neque erat cognoscere promptum
Vnde: sed audita est: Quid Agenore nate peremptum
Serpentem spectas? & tu spectabere serpens.
Ille diu pavidus pariter cum voce colorem
Perdiderat, gelidóque comæ terrore rigebant:
Ecce viri fautrix superas delapsa per auras
Pallas adest, motæq; jubet supponere terræ
Vipereos dentes, populi incrementa futuri.
Paret: & impressò sulcum patefecit aratro:
Spargit humi jussos, mortalia semina, dentes.
Inde (fide majus) glebæ cœpêre moveri:
Primáque de sulcis acies apparuit hastæ:
Tegmina mox capitum picto nutantia cono.
Mox humeri, pectúsque, onerataque brachia telis
Existunt: crescitq; seges clypeata virorum.
Sic, ubi tolluntur festis aulea theatris,
Surgere signa solent, primúmque ostendere vultus:
Cætera paulatim, placidóque educta tenore
Tota patent, imóque pedes in margine ponunt.
Territus hoste novo Cadmus capere arma parabat:
Ne cape, de populo, quem terra creaverat, unus
Exclamat, nec te civilibus insere bellis.
Atque ita terrigenis rigido de fratribus unum
Cominus ense ferit: jaculo cadit eminus ipse.
Hic quoque qui dederat leto, non longius illo
Vivit, & expirat, modò quas acceperat, auras:
Exemplóque pari furit omnis turba, suoque
Marte cadunt subiti per mutua vulnera fratres.
Jamq; brevis vitæ spatium sortita juventus
Sanguineam tepido plangebant pectore matrem;
Quinque superstitibus, quorum fuit unus Echion.
In sua jecit humi monitu Tritonidis arma,
Fraternæque fidem pacis petytq; deditq;.
Hos operis comites habuit Sidonius hospes,
Cùm posuit jussam Phœbeis sortibus urbem.

Iam ſtabant Thebæ: poteras iam Cadme videri
Exilio fœlix: ſoceri tibi Mársque Veníſque
Contigerant: huc adde genus de coniuge tanta,
Tot natos, natáſque, & pignora chara nepotes,
Hos quoque iam iuvenes. Sed ſcilicet ultima ſemper
Expectanda dies homini eſt: dicíq; beatus
Ante obitum nemo, ſupremaq; funera debet.

Prima nepos inter res tot tibi, Cadme, ſecundi
Cauſa fuit luctus, alienáque cornua fronti
Addita, vóſque canes ſatiati ſanguine herili.
At benè ſi quæras, fortunæ crimen in illo,
Non ſcelus invenies: quid enim ſcelus error habebat?
Mons erat infeſtus variarum cæde ferarum,
Iámque dies medius rerum contraxerat umbras:
Et ſol ex æquo meta diſtabat utraque:
Cùm iuvenis placido per devia luſtra vagantes
Participes operum compellat Hyantius ore.
Lina madent, comites, ferrúmque cruore ferarum,
Fortunæq; dies habuit ſatis: altera lucem
Cum croceis invecta rotis Aurora reducet,
Propoſitum repetemus opus, nunc Phœbus utraque
Diſtat idem terra, finditq; vaporibus arva.
Siſtite opus præſens, nodoſaq; tollite lina.
Iuſſa viri faciunt, intermittúntque laborem.
Vallis erat piceis, & acuta denſa cupreſſu,
Nomine Gargaphie, ſuccinctæ cura Dianæ:
Cujus in extremo eſt antrum nemorale receſſu,
Arte laboratum nulla: ſimulaverat artem
Ingenio natura ſuo: nam pumice vivo,
Et levibus tophis nativum duxerat arcum.
Fons ſonat à dextra, tenui perlucidus unda.
Margine gramineo patulos ſuccinctus hiatus.
Hic Dea ſilvarum venatu feſſa ſolebat
Virgineos artus liquido perfundere rore.
Quò poſtquam ſubiit, Nympharum tradidit uni
Armigeræ jaculum, pharetrámque arcúſque retentos.
Altera depoſitæ ſubjecit brachia pallæ:

Vincla

Tincla duæ pedibus demunt, nam doctior illis
Amenis Crocale sparsas per colla capillos
Colligit in nodum, quamvis erat ipsa solutis.
Excipiunt laticem Niphéque Hyaléque Rhanísque,
Et Psecas, & Phiale, fundúntq;, capacibus urnis.
Dúmque tibi pelluitur solita Titania lympha,
Ecce nepos Cadmi, dilata parte laborum,
Per nemus ignotum non certis passibus errans,
Peruenit in lucum: sic illum fata ferebant.
Qui simul intrauit rorantia fontibus antra:
Sicut erant nudæ, viso sua pectora Nymphæ
Percussêre viro: subitisque ululantibus omne
Implevêre nemus: circumfusæque Dianam
Corporibus texêre suis; tamen altior illis
Ipsa Dea est, colloque tenus supereminet omnes.
Qui color infectis adversi Solis ab ictu
Nubibus esse solet, aut purpureæ Auroræ,
Is fuit in vultu visæ sine veste Dianæ.
Quæ quanquam comitum turba est stipata suarum,
In latus obliquum tamen astitit: oráque retro
Flexit: & ut vellet promptas habuisse sagittas,
Quas habuit, sic hausit aquas, vultúmque virilem
Perfudit: spargénsque comas ultricibus undis,
Addidit hæc cladis prænuncia verba futuræ:
Nunc tibi me posito visam velamine narres,
Si poteris narrare, licet. nec plura minata,
Dat sparso capiti vivacis cornua cervi:
Dat spatium collo, summásque cacuminat aures:
Cum pedibúsque manus, cum longis brachia mutat
Cruribus: & velat maculoso vellere corpus.
Additus & pavor est, fugit Autonëius heros:
Et se tam celerem cursu miratur in ipso.
Vt verò vultus, & cornua vidit in unda,
Me miserum dicturus erat: vox nulla secuta est.
Ingemuit: vox illa fuit: lacrymæq; per ora
Non sua fluxerunt: mens tantùm pristina mansit.
Quid faciat? repetátne domum, & regalia tecta?

An lateat ſiluis? timor hoc, pudor impedit illud.
Dum dubitat, videre canes: primúſque Melampus,
Ichnobatéſque ſagax latratu ſigna dedére,
Gnoſius Ichnobates, Spartana gente Melampus,
Inde ruunt alij, rapida velocius aura
Pamphagus, & Dorceus, & Oribaſus, Arcades omnes,
Nebrophonóſque valens, & trux cum Lælape Theron,
Et pedibus Pterelas, & naribus utilis Agre,
Hylæúſque ferox nuper percuſſus ab apro,
Deq; lupo concepta Nape, pecudéſque ſecuta
Pœmenis, & natis comitata Harpyjas duobus,
Et ſubſtricta gerens Sicyonius ilia Lagon,
Et Dromas, & Canache, Stictéq;, & Tygris, & Alce
Et niveis Leucon, & villis Asbolus atris,
Prævalidúſque Lacon, & curſu fortis Aello,
Et Thous, & Cyprio velox cum fratre Lyciſca,
Et nigram medio frontem diſtinctus ab albo
Harpalos, & Melaneus, hirſutaq; corpore Lachne,
Et patre Dictæo ſed matre Laconide nati
Labros & Agriodos, & acutæ vocis Hylactor,
Quóſque referre mora eſt. ea turba cupidine prædæ,
Per rupes, ſcopulóſque, aditúque carentia ſaxa,
Quáque eſt difficilis, quáque eſt via nulla, ſequuntur.
Ille fugit, per quæ fuerat loca ſæpe ſequutus.
Heu famulos fugit ille ſuos, clamare libebat;
Actæon ego ſum, dominum cognoſcite veſtrum:
Verba animo deſunt, reſonat latratibus æther.
Prima Melanchates in tergo vulnera fecit,
Proxima Theridamas: Oreſitrophus hæſit in armo.
Tardius exierant, ſed per compendia montis
Præcipitata via eſt: dominum retinentibus illis
Cætera turba coit, confertq; in corpore dentes.
Iam loca vulneribus deſunt, gemit ille, ſonumq;
Et ſi non hominis, quem non tamen edere poſſit
Cervus, habet, mæſtiſque replet juga nota querelis:
Et genibus pronis ſupplex, ſimiliſque roganti,
Circumfert tacitos, tanquam ſua bracchia, vultus.

At

t comites rapidum solitis hortatibus agmen
nari instigant, oculisque Actæona quærunt:
velut absentem certatim Actæona clamant,
d nomen caput ille refert) & abesse queruntur,
ec capere oblatæ segnem spectacula prædæ.
ellet abesse quidem, sed adest, velletque videre,
on etiam sentire canum fera facta suorum.
ndique circumstant, mersisq; in corporis ostris
ilacerant falsi dominum sub imagine cervi:
ec, nisi finita per plurima vulnera vita,
a pharetratæ fertur satiata Dianæ.
Rumor in ambiguo est: alijs violentior æquo
sa Dea est: alij laudant, dignámque severa
irginitate vocant: pars invenit utraque causas.
ola Iovis conjux non tam culpétve probétve
loquitur, quàm clade domus ab Agenore ductæ
audet, & à Tyria collectum pellice transfert
n generis socios odium. subit ecce priori
ausa recens: gravidamq; dolet de semine magni
sse Iovis Semelen: tum linguam ad jurgia solvit:
Profeci quid enim toties per jurgia? dixit:
ipsa petenda mihi est: ipsam, si maxima Iuno
Ritè vocor, perdam: si me gemmantia dextrâ
Sceptra tenere decet: si sum regina, Iovisque
Et soror, & conjux; certè soror, at puto furto est
Contenta, & thalami brevis est injuria nostri.
Concipit: id deerat: manifestáque crimina pleno
Fert utero: & mater, quod vix mihi contigit uni,
De Iove vult fieri, tanta est fiducia formæ.
Fallat eam, faxo: nec sim Saturnia, si non
De Iove mersa suo Stygias penetrabit ad undas.
Surgit ab his solio: fulváque recondita nube
Limen adit Semeles: nec nubes antè removit,
Quàm simulavit anum, posuitq; ad tempora canos,
Sulcavitq; cutem rugis, & curva trementi
Membra tulit gressu, vocem quoque fecit anilem:
Ipsaq; erat Beroe Semeles Epidauria nutrix.

Ergò ubi captato ſermone, diúque loquendo
Ad nomen venêre Iovis, ſuſpirat: & opto
Iupiter ut ſit, ait: metuit tamen omnia, multi
Nomine divorum thalamos inière pudicos.
Nec tamen eſſe Iovem ſatis eſt: det pignus amoris.
Si modò verus is eſt: quantúſque & qualis ab alta
Iunone excipitur: tantus talisque rogatos
Det tibi complexus, ſuáque ante inſignia ſumat.
Talibus ignaram Iuno Cadmeida dictis
Formârat. Rogat illa Iovem ſine nomine munus.
Cui Deus, Elige, ait, nullam patière repulſam.
Quóque magis credas, Stygij quoque conſcia ſunto
Numina torrentis: timor & Deus ille Deorum eſt.
Læta malo, nimiúmque potens, perituráque amantis
Obſequio Semele, qualem Saturnia, dixit,
Te ſolet amplecti, Veneris cum fœdus initis,
Da mihi te talem. voluit Deus ora loquentis
Opprimere: exierat jam vox properata ſub auras.
Ingemuit: neque enim non hæc optaſſe, neque ille
Non juraſſe poteſt, ergo mœſtiſſimus altum
Æthera conſcendit, vultúque ſequentia traxit
Nubila, queis nimbos, immiſtáque fulgura ventis
Addidit, & tonitrus, & inevitabile fulmen.
Quà tamen uſque poteſt, vires ſibi demere tentat.
Nec quo centimanum dejecerat igne Typhoea,
Nunc armatur eo: nimium feritatis in illo eſt.
Eſt aliud levius fulmen: cui dextra Cyclopum
Sævitiæ flammæq; minus, minus addidit iræ:
Tela ſecunda vocant ſuperi. capit illa: domúmque
Intrat Agenoream, corpus mortale tumultus
Non tulit æthereos, donísque jugalibus arſit.
Imperfectus adhuc infans genitricis ab alvo
Eripitur, patrioque tener (ſi credere dignum eſt)
Inſuitur femori, maternáque tempora complet:
Furtim illum primis Ino matertera cunis
Educat: inde datum Nymphæ Nyſeïdes antris
Occuluêre ſuis, lactíſque alimenta dedêre.

Dumq;

Dumq; ea per terras fatali lege geruntur,
Utáque bis geniti sunt incunabula Bacchi:
Fortè Iovem memorant diffusum nectare curas
Deposuisse graves, vacuáque agitasse remissos
Cum Iunone jocos: & major vestra profectò est,
Quàm quæ contingit maribus, dixisse, voluptas.
Illa negat. placuit, quæ sit sententia docti
Quærere Tiresiæ. Venus huic erat utraque nota.
Nam duo magnorum viridi coëuntia silva
Corpora serpentum baculi violaverat ictu:
Deque viro factum (mirabile) femina, septem
Egerat autumnos: octavo rursus eosdem
Vidit: & est vestræ si tanta potentia plagæ,
Dixit, ut auctoris sortem in contraria mutet,
Nunc quoque vos feriam, percussis anguibus iisdem
Forma prior redyit, genitiváque venit imago.
Arbiter hic igitur sumptus de lite jocosa,
Dicta Iovis firmat. gravius Saturnia justo,
Nec pro materia fertur doluisse: suíque
Iudicis æterna damnavit lumina nocte.

At pater omnipotens (neque enim licet irrita cuiquã,
Facta Dei fecisse Deo) pro lumine adempto
Scire futura dedit, pœnámque levavit honore.

Ille per Aonias fama celeberrimus urbes
Irreprehensa dabat populo responsa petenti:
Prima fidem, vocísque ratæ tentamina sumpsit
Cærula Liriope quam quondam flumine curvo
Implicuit, clausæq; suis Cephisus in undis
Vim tulit: enixa est utero pulcherrima pleno
Infantem Nymphe, jam tunc qui posset amari,
Narcissumq; vocat. de quo consultus, an esset
Tempora maturæ visurus longa senectæ,
Fatidicus vates, si se non noverit, inquit.
Vana diu visa est vox auguris: exitus illam,
Résque probat, letiq; gemus, novitásque furoris.
Nam quater ad quinos unum Cephisius annos
Addiderat, poterátque puer, juvenisque videri:

Multi

Multi illum juvenes, multæ petiêre puellæ.
Sed fuit in tenera tam dura superbia forma:
Nulli illum juvenes, nulla tetigêre puellæ.
Aspicit hunc, trepidos agitantem in retia cervos
Vocalis Nymphe, quæ nec reticere loquenti,
Nec prior ipsa loqui didicit, resonabilis Echo.
Corpus adhuc Echo, non vox erat: & tamen usum
Garrula non alium, quàm nunc habet, oris habebat,
Reddere de multis ut verba novissima posset.
Fecerat hoc Iuno, quia, cùm deprendere posset
Sub Iove sæpe suo Nymphas in monte jacentes,
Illa Deam longo prudens sermone tenebat
Dum fugerent Nymphæ: postquam hæc Saturnia sensit,
Hujus, ait, linguæ, qua sum delusa, potestas
Parva tibi dabitur, vocisque brevissimus usus:
Reá, minas firmat, tamen hæc in fine loquendi
Ingeminat voces, auditâque verba reportat.
Ergo ubi Narcissum per devia rura vagantem
Vidit & incaluit, sequitur vestigia furtim;
Quóque magis sequitur, flammâ propiore calescit:
Non aliter, quàm cùm summis circumlita tædis
Admotas rapiunt vivacia sulfura flammas.
O quoties voluit blandis accedere dictis,
Et molles adhibere preces? natura repugnat,
Nec sinit incipiat: sed quod sinit, illa parata est,
Expectare sonos, ad quos sua verba remittat.
Fortè puer comitum seductus ab agmine fido,
Dixerat, hic quis adest? Et adest, responderat Echo.
Hic stupet: utq, aciem partes dimisit in omnes,
Voce, veni, magna clamat: vocat illa vocantem.
Respicit, & rursus nullo veniente, Quid, inquit,
Me fugis? & totidem, quot dixit verba, recepit.
Perstat, & alterna deceptus imagine vocis,
Huc coëamus, ait: nullique libentius unquam
Responsura sono, coëamus rettulit Echo:
Et verbis favet ipsa suis, egressáq, silvâ
Ibat, ut injiceret sperato brachia collo.

Ille

fugit: fugiénſque manus complexibus aufert.
è, ait, emoriar quàm ſit tibi copia noſtri.
tulit illa nihil, niſi, Sit tibi copia noſtri.
eta latet ſilvis, pudibundáque frondibus ora
tegit, & ſolis ex illo vivit in antris.
d tamen hæret amor, creſcítque dolore repulſa:
tennant vigiles corpus miſerabile curæ:
ducitq; cutem macies: & in æra ſuccus
rporis omnis abit: vox tantùm atque oſſa ſuperſunt,
x manet: oſſa ferunt lapidis traxiſſe figuram.
de latet ſilvis, nulláque in monte videtur:
nnibus auditur: ſonus eſt, qui vivit in illa.
Sic hanc, ſic alias undis aut montibus ortas
ſerat hic Nymphas, ſic cœtus antè viriles.
de manus aliquis deſpectus ad æthera tollens,
c amet ipſe licet, ſic non potiatur amato.
ixerat: aſſenſit precibus Rhamnuſia juſtis.
Fons erat illimis nitidis argenteus undis,
quem neque paſtores, neque paſta monte capellæ
ntigerant, aliudve pecus: quem nulla volucris,
ec fera turbarat, nec lapſus ab arbore ramus.
ramen erat circa, quod proximus humor alebat,
lváque, Solelocum paſſura tepeſcere nullo.
Ic puer & ſtudio venandi laſſus & æſtu,
rocubuit, facie nique loci, fontemque ſequutus,
úmque ſitim ſedare cupit, ſitis altera crevit.
úmque bibit, viſæ correptus imagine formæ,
pè ſine corpore amat: corpus putat eſſe, quod umbra eſt:
Ic ſtupet ipſe ſibi, vultúque immotus eodem
Hæret, ut è Pario formatum marmore ſignum.
pectat humi poſitus geminum ſua lumina ſidus,
t dignos Bacchо digitos, & Apolline crines,
mpubeſque genas, & eburnea colla, decúſque
Oris, & in niveo miſtum candore ruborem.
Cunctáque miratur, quibus eſt mirabilis ipſe.
Se cupit imprudens: & qui probat, ipſe probatur:
Dúmque petit, petitur: pariterque accendit, & ardet.

Irrata

Irrita fallaci quoties dedit oscula fonti,
In medijs quoties visum captantia collum,
Brachia mersit aquis, nec se deprendit in illis!
Quid videat, nescit? sed, quod videt, uritur illo:
Atque oculos idem, qui decipit, incitat error.
Credule, quid frustra simulacra fugacia captas?
Quod petis, est nusquam, quod amas, avertere, perd
Ista repercussæ, quam cernis, imaginis umbra est.
Nil habet ista sui: tecum venitque, manétque.
Tecum discedet, si tu discedere possis.
Non illum Cereris, non illum cura quietis
Abstrahere inde potest, sed opaca fusus in herba
Spectat inexpleto mendacem lumine formam:
Perq; oculos perit ipse suos: paulùmque levatus
Ad circumstantes tendens sua brachia silvas,
Ecquis, Io silvæ crudelius, inquit, amavit?
(Scitis enim, & multis latebra opportuna fuistis)
Ecquem, cùm vestræ tot agantur sæcula vitæ,
Qui sic tabuerit, longo meministris in ævo?
Et placet, & video: sed quod videóque placétque
Non tamen invenio, tantus tenet error amantem.
Quóque magis doleam, non nos mare separat ingens,
Nec via, nec montes, nec clausis mœnia portis:
Exigua prohibemur aquâ: cupit ipse teneri:
Nam quoties liquidis porreximus oscula Nymphis,
Hic toties ad me resupino nititur ore.
Posse putes tangi: minimum est, quod amantibus obst
Quisquis es, hinc exi, quid me puer unice fallis?
Quóve petitus abis? certè nec forma, nec ætas
Est mea, quam fugias: & amarunt me quoque Nymph
Spem mihi nescio quam vultu promittis amico,
Cúmque ego porrexi tibi brachia, porrigis ultro:
Cùm risi, arrides, lacrymas quoque sæpe notavi
Me lacrymante tuas, nutu quoque signa remittis:
Et quantum motu formosi suspicor oris,
Verba refers aures non pervenientia nostras.
Ille ego sum: sensi, nec me mea fallit imago.

Vro

r amore mei: flammas moveóque feróque.
d faciam? roger, anne rogem? quid deinde rogabo?
od cupio mecum est: inopem me copia fecit,
iaam à nostro secedere corpore possem?
um in amante novum est: vellem quod amamus ab-
que dolor vires adimit, nec tempora vitæ (esset.
ga meæ superant, primóque extinguar in ævo,
mihi mors gravis est posituro morte dolores:
, qui diligitur, vellem diuturnior esset,
nc duo concordes anima moriemur in una.
xit, & ad faciem rediit malè sanus eandem:
lacrymis turbavit aquas, obscuráque moto
dita forma lacus est. quam eum vidisset abire,
ò refugis? remane, nec me crudelis amantem
ere, clamavit: liceat, quod tangere non est,
icere, & misero præbere alimenta furori.
mque dolet, summa vestem diduxit ab ora,
udáque marmoreis percussit pectora palmis:
ctora traxerunt tenuem percussa ruborem:
on aliter, quàm poma solent, quæ candida parte,
rte rubent: aut ut varijs solet uvaracemis
ucere purpureum nondum matura colorem.
uæ simul aspexit liquefacta rursus in unda,
on tulit ulterius: sed ut intabescere flavæ
gne levi ceræ: matutinæq; pruinæ
le tepente solent: sic attenuatus amore
iquitur, & tecta paulatim carpitur igni.
t neque jam color est misto candore rubori,
ec vigor, & vires, & quæ modò visa placebant,
Nec corpus remanet, quondam quod amaverat Echo:
Quæ tamen ut vidit, quamvis irata memórque,
ndoluit: quotiésque puer miserabilis eheu,
Dixerat, hæc resonis iterabat vocibus, eheu.
Cumq; suos manibus percusserat ille lacertos,
Hæc quoque reddebat sonitum plangoris eundem.
Vltima vox solitam fuit hæc spectantis in undam,
Heu frustra dilecte puer? totidémque remisit

Verba

Verba locus: dictóque vale, vale, inquit, & Echo
Ille caput viridi fessum submisit in herba:
Lumina mors clausit domini mirantia formam.
Tum quoque se, postquam est inferna sede receptus,
In Styxia spectabat aqua, planxêre sorores
Naiades, & sectos fratri imposuêre capillos.
Planxerunt Dryades: plangentibus assonat Echo.
Iamque rogum, quassásq; faces, pheretrúmque parab
Nusquam corpus erat: croceum pro corpore florem
Inveniunt, foliis medium cingentibus albis.

Cognita res vati meritam per Achaïdas urbes
Contulerat famam, nomenque erat auguris ingens.
Sperait Echionides tamen hunc ex omnibus unus
Contemptor superûm Pentheus, præsagáq; vidét
Verba senis: tenebrásque & cladem lucis ademptæ
Obiicit. ille movens albentia tempora canis,
Quàm felix esses, si tu quoque luminis hujus
Orbus, ait, fieres, nec Bacchica sacra videres?
Namque dies aderit, quam non procul auguror esse,
Qua novus huc veniet proles Semeleïa Liber:
Quem nisi templorum fueris dignatus honore,
Mille lacer spargêre locis, & sanguine silvas
Fœdabis, matremque tuam matrisque sorores.
Eveniet: neque enim dignabere numen honore:
Meq; sub his tenebris nimium vidisse querêris.
Talia dicentem perturbat Echione natus.
Dicta fides sequitur: responsaq; vatis aguntur.
Liber adest: festisq; fremunt ululatibus agri.
Turba ruit, mistæq; viris matrésque, nurusque,
Et vulgus procerésque ignota ad sacra feruntur.
Quis furor Anguigenæ proles Mavortia vestras
Attonuit mentes? Pentheus ait: æráne tantum
Æra repulsa valent, & adunco tibia cornu?
Et magicæ fraudes? ut, quos non bellicus ensis,
Non tuba terruerit, non strictis agmina telis,
Femineæ voces, & mota insania vino,
Obscœnæq; greges, & inania tympana vincant?

se senes mirer? qui longa per æquora vecti
ro, hac profugos posuistis sede penates,
c sinitis sine Marte capi? vósne acrior ætas,
venes, propiorq; mea? quos arma tenere,
thyrsos, galeáque tegi, non fronde decebat.
precor memores, qua satis stirpe creati:
sque animos, qui multos perdidit unus,
ite serpentis. pro fontibus ille, lacúque
ryt: at vos pro fama vincite vestra.
dedit leto fortes: vos vincite molles:
patrium retinete decus. si fata vetabunt
re diu Thebas: utinam tormenta, virúq;
enia diruerent: ferrúmque igníque sonaret.
mus miseri sine crimine, forsque querenda,
celanda foret, lacrymæq; pudore carerent:
nunc à puero Thebæ capientur inermi:
em neque bella juvant, nec tela, nec usus equorum:
l madidi myrrha crines, molleſque coronæ,
rpuráque & picti intextum vestibus aurum.
em quidem ego actutum (modò vos absistite) cogam
sumptúmque patrem, commentáque sacra fateri.
satis Acrysio est animi contemnere vanum
men, & Argolicas venienti claudere portas?
nthea terrebit cum totis advena Thebis?
citi (famulis hoc imperat) ite, ducémque
trahite huc vinctum: jussis mora segnis abesto.
unc avus, hunc Athamas, hunc cætera turba suorum
rripiunt dictis, fruſtraq; inhibere laborant:
crior admonitu est, irritatúrque retenta,
creſcit rabies: moderaminaque ipsa nocebant.
c ego torrentem, qua nil obstabat eunti,
enius & modico strepitu decurrere vidi:
t, quacunq; trabes, obstructáque saxa jacebant,
pumeus, & fervens, & ab objice sævior ibat.
cce cruentati redeunt: &, Bacchus ubi esset,
Quærenti domino, Bacchum vidisse negarunt.
Hunc dixêre tamen comitem, famulumq; sacrorum,

Cepimus:

Cepimus: & traduntmanibus post terga ligatis,
Sacra Dei quondam Tyrrhena gente sequutum.
Aspicit hunc Pentheus oculis quos ira tremendos
Fecerat, & quanquam pœne vix tempora differt,
O periture, tuáque aliis documenta dature
Morte, ait, edc tuum nomen, nomenque parentum,
Et patriam, morisque novi cur sacra frequentes.
Ille metu vacuus, nomen mihi, dixit, Acœtes:
Patria Mæonia est; humili de plebe parentes.
Non mihi, quæ duri colerent, pater, arva juvenci,
Lanigerósve greges, non ulla armenta reliquit.
Pauper & ipse fuit: linóque solebat & hamis
Decipere, & calamo salientes ducere pisces.
Ars illi sua census erat, cùm traderet artem.
Accipe, quas habeo, studij successor, & heres,
Dixit, opes: moriensque mihi nihil ille reliquit
Præter aquas: unum hoc possum appellare paternum.
Mox ego, ne scopulis hærerem semper in isdem,
Addidici regimen dextra moderante carinæ
Flectere, & Oleniæ sidus pluviale capellæ,
Taygetenque, Hyadasque oculis Arctonque notavi,
Ventorumq; domos, & portus puppibus aptos.
Fortè petens Delum, Chiæ telluris ad oras
Applicor, & dextris adducor littore remis,
Dóque leves saltus, udæq; immittor arenæ.
Nox ubi consumpta est, auroraq; rubescere primò
Cœperat: exurgo, laticesque inferre recentes
Admoneo, monstróque viam, quæ ducit ad undas.
Ipse, quid aura mihi tumulo promittat ab alto,
Prospicio, comitesque voco, repetoq; carinam.
Adsumus en, inquit, sociorum primus Opheltes:
Vtque putat, prædam deserto nactus in agro
Virgineæ puerum ducit per littora formæ.
Ille mero somnóque gravis titubare videtur,
Vixq; sequi. specto cultum faciemq; gradúmque:
Nil ibi, quod credi posset mortale, videbam.
Et sensi: & dixi sociis: quod numen in isto

Corpo

Corpore sit dubito: sed corpore numen in isto est.
Quisquis es, ô faveas; nostrisque laboribus adsis:
Hic quoque des veniam, pro nobis mitte precari,
Dictys ait, quo non alius conscendere summas
Ocyor antennas, prensáq; rudente relabi.
Hoc Libys, hoc flavus proræ tutela, Melanthus,
Hoc probat Alcimedon, & quis requiemq; modumq;
Voce dabat remis, animorum hortatur Epopeus,
Hoc omnes alij; prædæ tam cæca cupido est.
Non tamen hanc sacro violari pondere pinum
Perpetiar, dixi: pars hîc mihi maxima juris.
Inque aditu obsisto: furit audacissimus omni
De numero Lycabas, qui Tusca pulsus ab urbe,
Exilium, dira pœnam pro cæde, luebat.
Is mihi, dum resto, juvenili guttura pugno
Rupit: & excussum misisset in æquora, si non
Hæsissem, quamvis omens, in funt retentus.
Impia turba probat factum. tum denique Bacchus
(Bacchus enim fuerat) veluti clamore solutus
Sit sopor, atque mero redeant in pectora sensus,
Quid facitis? quis clamor? ait: qua, dicite nautæ,
Huc ope perveni? quo me deferre paratis?
Pone metum, Proreus, & quos contingere portus
Ede velis, dixit: terra sistêre petita.
Naxon, ait, Liber, cursus advertite vestros:
Illa mihi domus est, vobis erit hospita tellus.
Per mare fallaces, perq; omnia numina jurant,
Sic fore, meque jubent pictæ dare vela carinæ.
Dextera Naxos erat, dextra mihi limbra danti,
Quid facies, ô demens? quis te furor inquit Opheltes?
Pro se quisque timet: lævam pete, maxima nutu
Pars mihi significat: pars, quid velit, aure susurrat.
Obstupui: capiátque alius moderamina, dixi:
Méque ministerio sceleriſque artisque removi.
Increpor à cunctis, totúmque immurmurat agmen.
E quibus Ethalion: Tescilicet omnis in uno
Nostra salus posita est, ait: & subit ipse, meúmque

Explet opus, Naxóque petit diversa relicta.
Tum Deus illudens, tanquam modò deniq; fraudem
Senserit, è puppi pontum prospectat adunca,
Et flenti similis: Non hæc mihi littora, nautæ,
Promisistis, ait: non hæc mihi terra rogata est.
Quo merui pœnam facto? quæ gloria vestra est,
Si puerum juvenes, si multi fallitis unum?
Iamdudum flebam. Lacrymas manus impia nostras
Ridet: & impellit properantibus æquora remis.
Per tibi nunc ipsum (neque enim præsentior illo
Est Deus) adjuro, tam me tibi vera referre,
Quàm veri majora fide. stetit æquore puppis
Haud aliter, quam si siccum navale teneret.
Illi admirantes remorum in verbere perstant:
Veláque deducunt, geminâque ope currere tentant.
Impediunt hederæ remos, nexúque recurvo
Serpunt & gravidis distinguunt vela corymbis.
Ipse racemiferis frontem circundatus uvis
Pampineis agitat velatam frondibus hastam.
Quem circa tigres, simulacráque inania lyncum,
Pictarúmque jacent fera corpora pantherarum.
Exiliêre viri: (sive hoc insania fecit,
Sive timor) primúsque Medon nigrescere pinnis,
Corpore depressa, & spinæ curvamine flecti
Incipit. huic Lycabas, in quæ miracula, dixit,
Verteris? & lati rictus, & panda loquenti
Naris erat, squamámque cutis durata trahebat.
At Libys, obstantes dum vult obvertere remos,
In spatium resilire manus breve vidit, & illas
Iam non esse manus, jam pinnas posse vocari.
Alter ad intortos cupiens dare brachia fines,
Brachia non habuit, truncóque repandus in undas
Corpore desiluit. falcata novissima cauda est;
Qualia dimidiæ sinuantur cornua Lunæ.
Undique dant saltus, multáque aspergine rorant,
Emerguntq; iterum, redeúntque sub æquora rursus,
Inque chori ludunt speciem, lasciváque jactant

Corpora.

Corpora, & acceptum patulis mare naribus efflant.
Dc modò viginti (tot enim ratis illa ferebat)
Reſtabam ſolus: pavidus, gelidúſque trementi
Corpore, vixq́ animum firmat Deus, excute, dicens,
Corde metum, Diámque tene delatus in illam.
Acceſſi ſacris, Baccheáque ſacra frequento.
Præbuimus longis, Penthee, ambagibus aures,
Inquit, ut ira mora vires abſumere poſſet.
Præcipitem famuli rapite hunc, cruciatáque duris
Corpora tormentis Stygiæ demittite morti.
Protinus abſtractus ſolidis Tyrrhenus Acœtes
Clauditur in tectis: &, dum crudelia juſſæ
Inſtrumenta necis, ferrúmque ignéſque parantur:
Sponte ſua patuiſſe fores, lapſaſq́ lacertis
Sponte ſua, fama eſt, nullo ſolvente catenas.
Perſtat Echionides, nec jam jubet ire, ſed ipſe
Vadit, ubi feſtus facienda ad ſacra Cithæron
Cantibus, & clara bacchantum voce ſonabat.
Vt fremit acer equus, cum bellicus æve canoro
Signa dedit tubicen, pugnæq́ aſſumit amorem:
Penthea ſic ictus longis ululatibus æther
Movit, & audito clamore recanduit ira.
Monteſerè medio eſt cingentibus ultima ſilvis
Purus & arboribus ſpectabilis undique campus.
Hîc oculis illum cernentem ſacra profanis,
Prima videt, prima eſt inſano concita curſu,
Prima ſuum miſſo violavit Penthea thyrſo
Mater: &, ô geminæ, clamavit, adeſte ſorores:
Ille aper, in noſtris errat qui maximus agris,
Ille mihi feriendus aper. Ruit omnis in unum
Turba furens: cunctæ coëunt, trepidæque ſequuntur
Jam trepidum, jam verba minus violenta loquentem,
Jam ſe damnantem, jam ſe peccaſſe fatentem.
Saucius ille tamen, fer opem matertera, dixit,
Autonoë: moveant animos Actæonis umbræ.
Illa quis Actæon neſcit? dextrámque precantis
Abſtulit: Inoo lacerata eſt altera raptu.

Ille etiam, matri cum brachia tendere vellet,
Non habet infœlix, quæ matri brachia tendat:
Trunca sed ostendens dejectis vulnera membris,
Aspice mater, ait: visis ululavit Agave:
Collaque jactavit: crinemque per aëra movit:
Avulsumq; caput digitis complexa cruentis,
Clamat, Io, comites, opus hoc victoria nostra est.
Non citius frondes Autumni frigore tactas,
Iamque malè hærentes, alta rapit arbore ventus:
Quàm sunt membra viri manibus direpta nefandis.
Talibus exemplis monitæ nova sacra frequentant,
Thuráque dant, sanctáque colunt Ismenides aras.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER IIII.

AT non Alcithoë Mineïas Orgya censet
Accipienda Dei: sed adhuc temeraria Bacchum
Progeniem negat esse Iovis: sociásque sorores
Impietatis habet. festum celebrare sacerdos,
Immunesque operum famulas, dominásque suorum,
Pectora pelle tegi, crinales solvere vittas,
Serta comis, manibus frondentes sumere Thyrsos
Iusserat: & sevam læsi fore numinis iram,
Vaticinatus erat. parent matresque nurúsque,
Telas, & calathos, infectáque pensa reponunt
Thuraq; dant, Bacchumq; vocant, Bromiumq; Lyeumq;
Ignigenámque, satumq; iterum, solúmque bimatrem.
Additur his Nyseúsque indetonsúsque Thyoneus,
Et cum Lenæo genialis consitor uvæ,
Nyctileúsque Elelcúsque parens, & Iacchus, & Evan:
Et quæ præterea per Grajas plurima gentes
Nomina Liber habes. Tibi enim inconsumpta juventa est:
Tu puer æternus, tu formosissimus alto

Conspiceris

Conſpiceris cœlo: tibi, cùm ſine cornibus aſtas,
Virgineum caput eſt. Oriens tibi victus, ad uſque
Decolor extremo quà cingitur India Gange.
Penthea, tu venerande, bipenniferúmque Lycurgum
Sacrilegos mactas, Tyrrhenáque mittis in æquor
Corpora: tu bĭjugum pictis inſignia frænis
Colla premis lyncum: Bacchæ, Satyríque ſequuntur:
Quique ſenex ferula titubantes ebrius artus
Suſtinet, & pando non fortiter hæret aſello:
Quacunque ingrederis, clamor juvenilis, & unà
Fœmineæ voces, impulſaq; tympana palmis,
Concavaq; æra ſonant, longóque foramine buxus.
Placatus, mitíſque rogant Iſmenides, adſis:
Iuſſaque ſacra colunt. Solæ Mineïdes intus
Intempeſtivæ turbantes feſta Minervæ,
Aut ducunt lanas, aut ſtamina pollice verſant,
Aut hærent telæ, famuláſque laboribus urgent:
E quibus una levi deducens pollice filum,
Dum ceſſant aliæ, commentáque ſacra frequentant,
Nos quoque quas Pallas melior dea detinet, inquit,
Vtile opus manuum vario ſermone levemus:
Pérque vices aliquid, quod tempora longa videre
Non ſinat, in medium vacuas referamus ad aures.
Dicta probant, primámque jubent narrare ſorores.
Illa, quid è multis referat, (nam plurima norat)
Cogitat: & dubia eſt, de te Babylonia narrat
Derce, quam verſa ſquamis velantibus artus
Stagna Palæſtini credunt coluiſſe figurâ:
An magis ut ſumptis illius filia pennis,
Extremos altis in turribus egerit annos:
Naïs an ut cantu nimiúmque potentibus herbis,
Verterit in tacitos juvenilia corpora piſces,
Donec idem paſſa eſt: an quæ poma alba ferebat,
Vt nunc nigra ferat contactu ſanguinis arbor.
Hæc placet, hæc quoniam vulgaris fabula non eſt.
Talibus orſa modis, lana ſua fila ſequente.
Pyramus & Thysbe, juvenum pulcherrimus alter,

Altera, quas Oriens habuit, prælata puellis,
Contiguas habuere domos: vbi dicitur altum
Coctilibus muris cinxisse Semiramis vrbem.
Notitiam, primósque gradus vicinia fecit:
Tempore crevit amor: tædæ quoque iure coissent:
Sed vetuêre patres: quod none potuêre vetare.
Ex æquo captis ardebant mentibus ambo.
Conscius omnis abest: nutu signísque loquuntur.
Quóque magis tegitur, tantò magis æstuat ignis.
Fissus erat tenui rima, quam duxerat olim
Cùm fieret, paries domui communis utrique.
Id vitium nulli per sæcula longa notatum
(Quid non sentit Amor?) primi vidistis amantes,
Et vocis fecistis iter, tutæq; per illud
Murmure blanditiæ minimo transire solebant.
Sæpe vbi constiterant hinc Thysbe, Pyramus illinc,
Inque vices fuerat captatus anhelitus oris:
Invide, dicebant, paries quid amantibus obstas?
Quantum erat, vt sineres toto nos corpore jungi?
Aut, hoc si nimium est, vel ad oscula danda pateres?
Nec sumus ingrati: tibi nos debere fatemur,
Quòd datus est verbis ad amicas transitus aures.
Talia diuersa nequicquam sede locuti,
Sub noctem dixêre vale: parique dedere
Oscula quisque suæ non pervenientia contrà.
Postera nocturnos aurora removerat ignes,
Sólque pruinosas radijs siccaverat herbas:
Ad solitum coïere locum, tum murmure parvo
Multa prius questi, statuunt, vt nocte silenti
Fallere custodes, foribúsque excedere tentent:
Cumq; domo exierint, vrbis quoque tecta relinquant.
Neve sit errandum lato spatiantibus arvo:
Conveniant ad busta Nini, lateántque sub umbra
Arboris. Arbor ibi niveis vberrima pomis
Ardua morus erat, gelido contermina fonti.
Pacta placent: & lux tardè discedere visa
Præcipitatur aquis, & aquis nox exit ab ïsdem.

Callida

Callida per tenebras versato cardine Thisbe
Egreditur, fallítque suos, adopertáque vultum
Pervenit ad tumulum, dictáque sub arbore sedit.
Audacem faciebat amor. Venit ecce recenti
Cæde leæna boum spumantes oblita rictus,
Depositura sitim vicini fontis in unda.
Quam procul ad Lunæ radios Babylonia Thisbe
Vidit, & obscurum timido pede fugit in antrum.
Dumque fugit, tergo velamina lapsa relinquit.
Vt lea sæva sitim multa compescuit unda,
Dum redit in silvas, inventos fortè sine ipsa
Ore cruentato tenues laniavit amictus:
Serius egressus vestigia vidit in alto
Pulvere certa feræ, totóque expalluit ore
Pyramus: ut verò vestem quoque sanguine tinctam
Repperit, una duos, inquit, nox perdet amantes:
E quibus illa fuit longa dignissima vita.
Nostra nocens anima est. ego te miseranda peremi:
In loca plena metus qui jussi nocte venires,
Nec prior huc veni. nostrum divellite corpus,
Et scelerata fero consumite viscera morsu,
O quicunque sub hac habitatis rupe leones.
Sed timidi est optare necem: velamina Thisbes
Tollit, & ad pactæ se confert arboris umbram.
Vtque dedit notæ lacrymas, dedit oscula vesti,
Accipe nunc, inquit, nostri quoque sanguinis haustus:
Quóque erat accinctus, demisit in ilia ferrum.
Nec mora; ferventi moriens è vulnere traxit:
Et jacuit resupinus humo, cruor emicat altè;
Non aliter, quàm cum vitiato fistula plumbo
Scinditur, & tenui stridente foramine, longas
Ejaculatur aquas, atque ictibus aëra rumpit.
Arbor ei fœtus aspergine cædis in atram
Vertuntur faciem; madefactáque sanguine radix
Purpureo tingit pendentia mora colore.
Ecce metu nondum posito, ne fallat amantem,
Illa redit: juvenemq; oculis animóque requirit,

Quantáque vitarit narrare pericula gestit,
Vtque locum, & visam cognoscit in arbore formam,
(Sic facit incertam pomi color) hæret an hæc sit.
Dum dubitat, tremebunda videt pulsare cruentum
Membra solum, retróque pedem tulit: oráque buxo
Pallidiora gerens, exhorruit æquoris instar,
Quod fremit, exigua cum summum stringitur aura,
Sed postquam remorata suos cognovit amores,
Percutit indignos claro plangore lacertos:
Et laniata comas, amplexáque corpus amantis,
Vulnera supplevit lacrymis, fletumq; cruori
Miscuit: & gelidis in vultibus oscula figens,
Pyrame, clamavit, quis te mihi casus ademit?
Pyrame responde: tua te charissima Thisbe
Nominat: exaudi, vultúsque attolle jacentes.
Ad nomen Thisbes oculos in morte gravatos
Pyramus erexit, visáq; recondidit illa:
Quæ postquam vestemq; suam cognovit, & ense
Vidit ebur vacuum: Tua te manus, inquit, amorq;
Perdidit infelix: est & mihi fortis in unum,
Hæc manus: est & amor: dabit hic in vulnera vires,
Persequar extinctum: letique miserrima dicar
Causa, comésque tui: quique à me morte revelli
Heu sola poteras, poteris nec morte revelli.
His tamen amborum verbis estote rogati
O multùm miserique mei, illiúsque parentes,
Vt vos certus amor, quos hora novissima junxit,
Componi tumulo non invideatis eodem.
At tu, quæ ramis arbor miserabile corpus
Nunc tegis unius, mox es tectura duorum,
Signa tene cædis: pullosque, & luctibus aptos
Semper habe fœtus, gemini monumenta cruoris.
Dixit, & aptato pectus mucrone sub imum
Incubuit ferro, quod adhuc à cæde tenebat.
Vota tamen tetigêre Deos, tetigêre parentes.
Nam color in pomo est, ubi permaturuit, ater:
Quodq; rogis superest, una requiescit in urna.

Deficerat

Desierat, mediúmque fuit breve tempus, & orsa est
icere Leucothoë: vocem tenuêre sorores:
unc quoque sidereus qui temperat omnia luce,
epit amor Solem, Solis referamus amores.
rimus adulterium Veneris cum Marte putatur
ic vidisse Deus: videt hic Deus omnia primus.
doluit facto: Iunonigenæq; marito
urta tori, furtíque locum monstravit, at illi
t mens, & quod opus fabrilis dextra tenebat,
xcidit. extemplo graciles ex ære catenas
etiáque, & laqueos, quæ lumina fallere possent,
limat: non illud opus tenuissima vincant
tamina, nec summo quæ pendet aranea tigno.
tque leves tactus, momentáque parva sequantur,
fficit: & lecto circumdata collocat apte.
t venêre torum conjux & adulter in unum:
rte viri, vinclisque nova ratione paratis,
n medijs ambo deprensi amplexibus hærent.
emnius extemplo valvas patefecit eburnas,
dmisitq; Deus, illi jacuêre ligati
urpiter: atque aliquis de Dys non tristibus, optat
ic fieri turpis. Superi risêre: diúque
Hæc fuit in toto notissima fabula cœlo.

Exigit indicij memorem Cytherea pœnam:
nque vices illum, tectos qui læsit amores,
Lædit amore pari. quid nunc Hyperione nate,
Forma, colórque tibi, radiatáque lumina prosunt?
Nempe tuis omnes qui terras ignibus uris,
Veteris igne novo: quíque omnia cernere debes,
Leucothoën spectas, & virgine figis in una,
Quos mundo debes, oculos. modò surgis Eoo
Temporius cœlo, modò serius incidis undis:
Spectandíque mora brumales porrigis horas.
Deficis interdum, vitiúmque in lumina mentis
Transit, & obscurus mortalia pectora torres.
Nec, tibi quòd Lunæ terris propioris imago,
Obstiterit, palles: facit hunc amor ipse colorem.

Diligis

Diligis hanc unam: nec te Clymenéque, Rhodóſque
Nec tenet Æææ genitrix pulcherrima Circes,
Quæq́ tuos Clytie. quamvis deſpecta petebat
Concubitus: ipſoq́ illo grave vulnus habebat
Tempore. Leucothoë multarum oblivia fecit:
Gentis odoriferæ quam formoſiſſima partu
Edidit Eurynome, ſed poſtquam filia crevit:
Quàm mater cunctas, tam matrem filia vicit.
Rexit Achæmenias urbes pater Orchamus, iſque
Septimus à priſco numeratur origine Belo.
Axe ſub Heſperio ſunt paſcua Solis equorum:
Ambroſiam pro gramine habent. ea feſſa diurnis
Membra miniſteriis nutrit, reparatq́ labori.
Dúmque ibi quadrupedes cœleſtia pabula carpunt,
Noxque vicem peragit, thalamos Deus intrat amatæ
Verſus in Eurynomes faciem genitricis, & inter
Bis ſex Leucothoën famulas ad lumina cernit
Lævia verſato ducentum ſtamina fuſo.
Ergo ubi, ceu mater, charæ dedit oſcula natæ,
Res, ait, arcana eſt: famulæ diſcedite, néve
Eripite arbitrium matri ſecreta loquendi.
Parverant: thalamóque Deus ſine teſte relicto,
Ille ego ſum, dixit, qui longum metior annum,
Omnia qui video, per quem videt omnia tellus,
Mundi oculus: mihi crede, places. pavet illa: metúq́
Et colus & fuſus digitis cecidêre remiſſis:
Ipſe timor decuit, nec longius ille moratus,
In veram rediit ſpeciem, ſolitúmque nitorem.
At virgo quamvis inopino territa viſu,
Victa nitore Dei, poſita vim paſſa querela eſt.
Invidit Clytie: (neque enim moderatus in illam
Solis amor fuerat) ſtimulatáque pellicis ira
Vulgat adulterium, diffamatumq́ parenti
Indicat. ille ferox immanſuetúſque, precantem,
Tendentémque manus ad lumina ſolis, & ille
Vim tulit invitæ, dicentem, defodit alta
Crudus humo: tumulúmque ſuper gravis addit arenæ.

Diſſipa

ſſipat hunc radÿs Hyperione natus, itérque
t tibi, quo poſſis deſeſſos promere vultus.
ec tu jam poteras enectum pondere terræ
ollere nympha caput: corpúſque exangue jacebas.
il illo fertur volucrum moderator equorum
oſt Phaëthonteos vidiſſe dolentius ignes:
le quidem gelidos radiorum viribus artus,
i queat in vivum tentat revocare calorem,
ed quoniam tantis fatum conatibus obſtat:
ectare odorato ſparſit corpúſque locúmque,
Multáque præqueſtus, Tanges tamen æthera, dixit.
rotinus imbutum cœlesti nectare corpus
elicuit, terrámque ſuo madefecit odore:
Virgaq; per glebas ſenſim radicibus actis
hurea ſurrexit, tumulúmque cacumine rupit.
At Clytien, quamvis amor excuſare dolorem,
ndiciúmque dolor poterat, non amplius auctor
ucis adit, Veneríſque modum ſibi fecit in illa.
abuit ex illo dementer amoribus uſa,
Nympharum impatiens: & ſub Ioue nocte dieq;
edit humo nuda, madidis incompta capillis:
Perq; novem luces expers undæq; cibiq;
Rore mero, lacrymíſque ſuis jejunia pavit.
Nec ſe movit humo: tantum ſpectabat euntis
Ora Dei, vultúſque ſuos flectebat ad illum.
Membra ferunt hæſiſſe ſolo: partemq; coloris
Luridus exangues pallor convertit in herbas:
Eſt in parte rubor, violæq; ſimillimus ora
Flos tegit illa ſuum, quamvis radice tenetur,
Vertitur ad Solem: mutatáque ſeruat amorem.
Dixerat: & factum mirabile ceperat aures,
Pars fieri potuiſſe negant: pars omnia veros
Poſſe Deos memorant: ſed non eſt Bacchus in illis:
Poſcitur Alcithoë poſt quam ſiluêre ſorores:
Quæ radio ſtantis percurrens ſtamina telæ,
Vulgatos taceo, dixit, paſtoris amores
Daphnidis Idæi, quem Nymphæ pellicis ira

Contulit

Contulit in saxum, tantus dolor urit amantes.
Nec loquar, ut quondam naturæ jure novato
Ambiguus fuerit modò vir, modò fœmina Scithon.
Te quoque nunc Adamas, quondam fidissime parvo
Celme Iovi, largóque satos Curetas ab imbri,
Et Crocon in parvos versum cum Smilace flores,
Prætereo: dulcique animos novitate tenebo.
Vnde sit infamis, quare malè fortibus undis
Salmacis enervet, tactósque remolliat artus,
Discite. causa latet: vis est notissima fontis.
Mercurio puerum diva Cytherēide natum
Naiades Ideis enutrivêre sub antris:
Cujus erat facies, in qua matérque, patérque,
Cognosci possent: nomen quoque traxit ab illis.
Is tria cùm primùm fecit quinquennia, montes
Deseruit patrios: Idáque altrice relicta,
Ignotis errare locis, ignota videre
Flumina gaudebat, studio minuente labores.
Ille etiam Lycias urbes, Lyciæque propinquos
Caras adit, videt hic stagnum lucentis ad imum
Vsque solum lymphæ. non illic canna palustris,
Nec steriles ulvæ, nec acuta cuspide junci:
Perspicuus liquor est: stagni tamen ultima vivo
Cespite cinguntur, semperque virentibus herbis.
Nympha colit, sed nec venatibus apta, nec arcus
Flectere quæ soleat, nec quæ contendere cursu:
Soláque Naïadum celeri non nota Dianæ.
Sæpe suas illi fama est dixisse sorores,
Salmaci, vel jaculum vel pictas sume pharetras,
Et tua cum duris venatibus ocia misce.
Nec jaculum sumit, nec pictas illa pharetras,
Nec sua cum duris venatibus otia miscet,
Sed modò fonte suo formosos perluit artus.
Sæpe Citoriaco deducit pectine crines:
Et, quid se deceat, speculatas consulit undas.
Nunc perlucenti circumdata corpus amictu,
Mollibus aut foliis aut mollibus incubat herbis.

Sæpe

Sæpe legit flores: & tunc quoque fortè legebat,
Cùm puerum vidit, visúmq; optavit habere.
Nec tamen antè adiit, etsi properabat adire,
Quàm se composuit, quàm circumspexit amictus,
Et finxit vultum, & meruit formosa videri.
Tunc sic orsa loqui: Puer ô dignissime credi
Esse Deus; seu tu Deus es, potes esse Cupido:
Sive es mortalis: qui te genuere beati,
Et mater fœlix, & fortunata profectò
Si qua tibi soror est, & quæ dedit ubera nutrix:
Sed longè cunctis longéque beatior illa est,
Si qua tibi sponsa est, si quam dignabere teda.
Nunc ibi, sive aliqua est, mea sit furtiva voluptas:
Seu nulla est, ego sim, thalamúmque ineamus eundem:
Naïs ab his tacuit: pueri rubor ora notavit:
Nescit quid sit amor: sed & erubuisse decebat.
Hic color aprica pendentibus arbore malis,
Aut ebori tincto est, aut sub candore rubenti:
Cum frustra resonant æra auxiliaria, Lunæ.
Poscenti Nymphe sine fine soreria, saltem
Oscula, jamque manus ad eburnea colla ferenti,
Desinis? aut fugio, tecumq; ait, ista relinquo.
Salmacis extimuit: locáque hæc tibi libera trado:
Hospes, ait: simulátque gradu discedere verso.
Tum quoque respiciens, fruticúmque recondita silva
Delituit: flexumq; genu summisit. At ille
Vt puer, & vacuus, & inobservatus in herbis,
Huc it, & hinc illuc, & in alludentibus undis
Summa pedum, talóque tenus vestigia tingit.
Nec mora: temperie blandarum captus aquarum,
Mollia de tenero velamina corpore ponit.
Tum verò obstupuit, nudæq; cupidine formæ
Salmacis exarsit: flagrant quoque lumina Nymphæ,
Non aliter, quàm cùm puro nitidissimus orbe
Opposita speculi referitur imagine Phœbus.
Vixq; moram patitur: vix jam sua gaudia differt:
Iam cupit amplecti: jam se malè continet amens.

Ille

Ille cavis velox applauſo corpore palmis
Deſilit in latices: alternáque brachia jactans
In liquidis tranſlucet aquis: ut eburnea ſi quis
Signa tegat claro, vel candida lilia vitro.
Vicimus: & meus es, exclamat Naïs: & omni
Veſte procul jacta, medijs immittitur undis:
Pugnantémque tenet, invitáque oſcula carpit:
Subjectátque manus, invitáque pectora tangit:
Et nunc hac juveni, nunc circumfunditur illac,
Denique nitentem contrà, elabiq́, volentem
Implicat, ut ſerpens, quem regia ſuſtinet ales,
Sublimemq́, rapit; pendens caput illa, pedéſque
Alligat, & cauda ſpatiantes implicat alas.
Vtque ſolent hederæ longos intexere truncos:
Vtve ſub æquoribus deprenſum polypus hoſtem
Continet, ex omni demiſſis parte flagellis:
Perſtat Atlantiades: ſperatáque gaudia Nymphæ
Denegat. illa premit: demiſſaq́, corpore toto
Sicut inhærebat, pugnes licet improbe, dixit,
Non tamen effugies. ita Dij jubeatis: & iſtum
Nulla dies à me, nec me diducat ab iſto!
Vota ſuos habuere Deos, nam miſta duorum
Corpora junguntur: faciéſque inducitur illis
Vna, velut ſi quis conducat cortice ramos,
Creſcendo jungi, paritérque adoleſcere cernat:
Sic ubi complexu coïerunt membra tenaci,
Nec duo ſunt, nec forma duplex: nec fœmina dici,
Nec puer ut poſſit: neutrúmque & utrumque videtur.
Ergo ubi ſe liquidas, quò vir deſcenderat, undas
Seminarem feciſſe videt, mollitáque in illis
Membra, manus tendens, ſed jam non voce virili,
Hermophroditus ait: nato date munera veſtro,
Et pater & genitrix, amborum nomen habenti.
Quiſquis in hos fontes vir venerit, exeat inde
Semi-vir: & tactis ſubitò molleſcat in undis.
Motus uterque parens, nati rata verba biformis
Fecit, & incerto fremitu medicamine tinxit.

Finis

Finis erat dictis: & adhuc Mineia proles
get opus: spernitq; Deum: festúmque profanat:
mpana cum subitomon apparentia raucis
strepuêre sonis, & adunco tibia cornu.
nuláque æra sonant: & olent myrrhæq; crociq;
sque fide major. cœpere virescere tela:
que hederæ faciem pendens frondescere vestis:
rs abit in vites: & quæ modò fila fuerunt
almite mutantur: de stamine pampinus exit:
urpura fulgorem pictis accommodat uvis.
imque dies exactus erat: tempúsque subibat,
Quod tu nec tenebras, nec posses dicere lucem,
ed cum luce tamen dubiæ confinia noctis:
ecta repente quati, pinguéque ardere videntur
ampades: & rutilis collucent ignibus ædes,
alsaque sævarum simulacra ululare ferarum
umida jamdulum latitant per tecta sorores,
iversæq; locis, ignes ac lumina vitant.
úmque petunt tenebras, parvos membrana per artus
orrigitur, tenuéque includunt brachia pennæ.
Nec, qua perdiderint veterem ratione figuram
Scire sinunt tenebræ. Non illas pluma levavit:
Sustinuêre tamen se perlucentibus alis.
Conatæq; loqui, minimam pro corpore uocem
Emittunt: peraguntq; leves stridore querelas:
Tectáque non silvas celebrant: lucémque perosæ
Nocte volant, seróque tenent à vespere nomen.
Tum verò totis Bacchi memorabile Thebis
Numen erat: magnásque novi matertera vires
Narrat ubique Dei: de totque sororibus expers
Vna doloris erat, nisi quem fecere sorores.
Aspicit hanc natis, thalamoq; Athamantis habentem
Sublimes animos, & alumni nomine Iuno
Non tulit: & secum potuit de pellice natus
Vertere Mæonios, pelagóque immergere nautas:
Et laceranda suæ nati dare viscera matri:
Et triplices operire novis Mineïdas alis:

Nil

Nil poterit Iuno, nisi insultos flere dolores?
Idque mihi satis est? hæc una potentia nostra est?
Ipse docet, quid agam: fas est & ab hoste doceri:
Quidq; furor valeat, Pentheïa cæde, satisq;
Ac super ostendit. cur non stimuletur? eatque
Per cognata suis exempla sororibus Ino?
Est via declivis funesta nubila taxo:
Ducit ad infernas per multa silentia sedes:
Styx nebulas exhalat iners: umbræq; vecentes
Decendunt illac, simulacráque functa sepulchris:
Pallor, hyemsq; tenent latè loca senta; novíque
Qua sit iter, manes, Stygiam quod ducat ad urbem,
Ignorant: ubi sit nigri fera regia Ditis.
Mille capax aditus, & apertas undique portas
Vrbs habet: utque fretum de tota flumina terra,
Sic omnes animas locus accipit ille, nec ulli
Exiguus populo est, turbámve accedere sentit.
Errant exangues sine corpore, & ossibus umbræ:
Parsq; forum celebrant: pars imi tecta tyranni:
Pars aliquas artes antiquæ imitamina vitæ
Exercent: aliam partem sua pœna coërcet.
Sustinet ire illuc cæsti sede relicta,
(Tantum odys, iræq; dabat) Saturnia Iuno.
Quò simul intravit, sacroq; à corpore pressum
Intremuit limen: tria Cerberus extulit ora,
Et tres latratus simul edidit. illa sorores
Nocte vocat genitas, grave & implacabile numen.
Carceris ante fores clausas adamante sedebant:
Déque suis atros pectebant crinibus angues.
Quam simul agnórunt inter caliginis umbras,
Surrexére Deæ: sedes scelerata vocatur.
Viscera præbebat. Tityus lonianda, novémque
Iugeribus distractus erat. tibi Tantale nullæ
Deprenduntur aquæ: quæque iminet, effugit arbor.
Aut petis, aut urges ruiturum, Sisyphe, saxum.
Volvitur Ixion: &, se sequiturque fugitq;.
Moliriq; suis letum patruelibus ausæ,

Assidue

Assiduè repetunt, quas perdant Belides undas.
Quos omnes facie postquam Saturnia torva
Vidit, & ante omnes Ixiona, rursus ab illo
Sisyphon aspiciens, cur hic è fratribus, inquit,
Perpetuas patitur pœnas? Athamanta superbum
Regia dives habet, qui me cum conjuge semper
Sprevit? & exponit causas, odiq; viaeque,
Quidque velit: quod vellet, erat, ne regia Cadmi
Staret: & infacinus traherent Athamanta furores.
Imperium, promissa, preces confundit in unum:
Sollicitátque Deas. sic hæc Iunone locuta,
Trisiphone canos, ut erat turbata, capillos
Movit: & extantes dejecit ab ore colubros.
Atque ita, non longis opus est ambagibus, inquit:
Facta puta, quæcunque jube: inamabile regnum
Desere: teq; refer cœli melioris ad auras.
Læta redit Iuno: quam cœlum intrare parantem
Roratis lustravit aquis Thaumantias Iris,
Nec mora: Trisiphone madefactam sanguine sumit
Importuna facem, fluidóque cruore rubentem
Induitur pallam, tortáque incingitur angue:
Egreditúrque domo luctus comitatur euntem:
Et pavor, & terror, trepidóque insania vultu,
Limine constiterat: postes tremuisse feruntur
Æoly, pallórque sores infecit acernas:
Solq; locum fugit. monstris exterrita conjux:
Territus est Athamas: tectóque exire parabant.
Obstitit infelix, aditúmque obsedit Erinnys:
Nexáque vipereis distendens brachia nodis,
Cæsariem excussit: motu sonuêre colubræ:
Parsq; jacent humeris: pars circum pectora lapsæ
Sibila dant, saniemque vomunt, linguisque coruscant.
Inde duos medys abrumpit crinibus angues,
Pestiferaq; manu raptos immisit. At illi
Inósque sinus, Athamanteósque pererrant,
Inspirantque graves animos, nec vulnera membris
Vlla ferunt: mens est, quæ diros sentiat ictus.

Attulerat ſecum liquidi quoque monſtra veneni,
Oris Cerberei ſpumas, & virus Echidnæ,
Erroréſque vagos, cæcæq́ oblivia mentis,
Et ſcelus, & lacrymas, rabiémque & cædis amorem.
Omnia trita ſimul: quæ ſanguine miſta recenti
Coxerat ære cavo viridi verſata cicuta.
Dumque pavent illi: vertit furiale venenum
Pectus in amborum, præcordiáque intima movit.
Tum face jactata per eundem ſæpius orbem,
Conſequitur motis velociter ignibus ignes.
Sic victrix, iuſſiq́ potens, ad inania magni
Regna redit Ditis: ſumptumq́ recingitur anguem.
Protinus Æolides media furibundus in aula
Clamat, Io comites, his retia tendite ſilvis:
Hîc modo cùm gemina viſa eſt mihi prole leæna:
Vtque feræ ſequitur veſtigia conjugis amens,
Deque ſinu matris ridentem, & parva Learcum
Brachia tendentem rapit, & bis, terq́ per auras
More rotat fundæ, rigidóque infantia ſaxo
Diſcutit ora ferox: tum deniq́ concita mater,
Seu dolor hoc fecit, ſeu ſparſi cauſa veneni,
Exululat, ſparſiſque fugit malè ſana capillis:
Téque ferens parvum undis Melicerta, lacertis,
Evohe Bacche ſonat, Bacchi ſub nomine Iuno
Riſit: & hos uſus præſtet tibi dixit, alumnus.
Imminet æquoribus ſcopulus, pars ima cavatur
Fluctibus, & tectas defendit ab imbribus undas:
Summa rigent, frontémque in apertum porrigit æquor.
Occupat hunc (vires inſania fecerat) Ino:
Séque ſuper pontum, nullo tardata timore,
Mittit, onúſque ſuum: percuſſa recanduit unda.
At Venus immeritæ neptis miſerata labores,
Sic patruo blandita ſuo eſt: ô numen aquarum,
Proxima cui cœlo ceſſit, Neptune, poteſtas:
Magna quidem poſco: ſed tu miſerere meorum,
Iactari quos cernis in Ionio immenſo:
Et Dijs adde tuis: aliqua & mihi gratia ponto eſt:

Si tamen in medio quondam concreta profundo
Spuma fui, Graiumq́ manet mihi nomen ab illa.
Annuit eranti Neptunus: & abstulit illis
Quod mortale fuit: maiestatemq́ verendam
Imposuit: nomenq́ simul, faciemq́ novavit:
Leucotheaq́ Deum cum matre Palemona dixit.
Sidoniæ comites, quantum valuêre, secutæ
Signa pedum, primo vidêre novissima saxo:
Nec dubium de morte ratæ, Cadmeïda palmis
Deplanxêre domum, scissis cum veste capillis.
Vtque parum justæ, nimiumq́ in pellice sævæ
Invidiam fecêre Deæ; convicia Iuno
Non tulit; & faciam vos ipsas maxima, dixit,
Sævitiæ monumenta meæ. res dicta secuta est,
Nam quæ præcipuè fuerat pia, Persequar, inquit,
In freta reginam: saltumq́ datura, moveri
Haud usquam potuit, scopuloq́ affixa cohæsit.
Altera, dum solito tentat plangore ferire
Pectora, tentatos sensit riguisse lacertos.
Illa, manus ut fortè tetenderat in maris undas,
Saxea facta manus in eadem porrigit undas.
Hujus, ut arreptum laniabat vertice crinem,
Duratos subitò digitos in crine videres.
Quo quæque in gestu deprensa est, hæsit in illo.
Pars volucres factæ: quæ nunc quoque gurgite in illo
Æquora distringunt summis Cadmeïdes alis.
Nescit Agenorides, natam parvumq́ nepotem
Æquoris esse Deos. luctu, sericq́ malorum
Victus, & ostentis, quæ plurima viderat, exit
Conditor urbe sua, tanquam fortuna locorum
Non sua se premeret: longisq́ erroribus actus
Contigit Illyricos profuga cum conjuge fines.
Iamque malis annisq́ graves dum prima retractant
Fata domus, releguntq́ suos sermone labores:
Nam sacer, ille mea trajectus cuspide serpens,
Cadmus ait, fuerat tum, cùm Sidone profectus
Vipereos sparsi per humum nova semina dentes.

Quem si cura Deûm tam certa vindicat ira:
Ipse, precor, serpens in longam porrigat alvum:
Dixit, &, ut serpens, in longum tenditur alvum,
Duratæq; cuti squamas increscere sentit:
Nigráque Cœruleis variari corpora guttis:
In pectúsque cadit pronus: commistaque in unum
Paulatim tereti tenuantur acumine crura.
Brachia jam restant: quæ restant brachia tendit:
Et lacrymis per adhuc humana fluentibus ora,
Accede, ô conjux, accede miserrima, dixit:
Dúmque aliquid supereſt de me, me tange, manumq;
Accipe dum manus est, dum non totum occupat anguis.
Ille quidem vult plura loqui: sed lingua repentè
In partes est fissa duas: nec verba loquenti
Sufficiunt, quotiésque aliquos parat edere questus,
Sibilat: hanc illi vocem natura reliquit.
Nuda manu feriens exclamat pectora conjux,
Cadme mane: téque infelix his exue monstris,
Cadme quid hoc? vbi pes? vbi sunt humeriq; manusq;?
Et color, & facies? &, dum loquor, omnia? cur non
Me quoque cœlestes in eundem vertitis anguem?
Dixerat. ille suæ lambebat conjugis ora,
Inque sinus charos, veluti cognoscere, ibat:
Et dabat amplexus: assuetaq; colla petebat.
Quisquis adest (aderant comites) terretur. at illis
Lubrica permulcent cristati colla draconis:
Et subitò duo sunt: junctóque volumine serpunt:
Donec in oppositi nemoris subiêre latebras.
Nunc quóque nec fugiunt homines, nec vulnere lædunt:
Quidque prius fuerint, placidi meminêre dracones.
Sed tamen ambobus versæ solatia formæ
Magna nepos dederat, quem debellata colebat
India. quem positis celebrabat Achaia templis,
Solus Abantiades ab origine cretus eadem
Acrisius supereſt, qui mœnibus arcet urbis
Argolicæ, contraq; Deum ferat arma, genúsque
Non putat esse Deûm (neque enim Iovis esse putabat)

Perſeu-

Perſea: quem pluvio Danaé conceperat auro.
Mox tamen Acriſium (tanta eſt præſentia veri)
Tam violaſſe Deum, quam non agnoſſe nepotem
Pœnitet. impoſitus jam cœlo eſt alter, & alter
Viperei referens ſpolium memorabile monſtri,
Aëra carpebat tenerum ſtridentibus alis.
Cúmque ſuper Libycas victor pendêret arenas,
Gorgonei capitis guttæ cecidere cruentæ:
Quas humus acceptas varios animavit in angues.
Vnde frequens illa eſt, infeſtáque terra colubris.
Inde per immenſum ventis diſcordibus actus,
Nunc huc, nunc illuc, exemplo nubis aquoſæ
Fertur: & ex alto ſeductus æthere longè
Deſpectat terras, totumq; ſupervolat orbem,
Ter gelidas Arctos, ter Cancri brachia vidit:
Sæpe ſub occaſus, ſæpe eſt ablatus in ortus.
Iamque cadente die, veritus ſe credere nocti,
Conſtitit Heſperio regnis Atlantis in orbe:
Exiguamq; petit requiem: dum Lucifer ignes
Evocet Auroræ, curſúſque Aurora diurnos.
Hîc hominum cunctis ingenti corpore præſtans
Iapetionides Atlas fuit. ultima tellus
Rege ſub hoc, & pontus erat, qui Solis anhelis
Æquora ſubdit equis, & feſſos excipit axes.
Mille greges illi, totidémque armenta per herbas
Errabant: & humum vicinia nulla premebat.
Arboreæ frondes auro radiante nitentes,
Ex auro ramos, ex auro poma ferebant.
Hoſpes, ait Perſeus illi, ſeu gloria tangit
Te generis magni, generis mihi Iupiter autor:
Sive es mirator rerum, mirabere noſtras.
Hoſpitium, requiémque peto. memor illè vetuſtæ
Sortis erat: dederat Themis hanc Parnaſſia ſortem:
Tempus Atla veniet, tua quo ſpoliabitur auro
Arbor, & hunc prædæ titulum Ioue natus habebit.
Id metuens, ſolidis pomaria clauſerat Atlas
Montibus, & vaſto dederat ſeruanda draconi.

Arcebátque suis externos finibus omnes.
Hinc quoque vade procul, ne longè gloria verum,
Quas mentiris, ait, longè tibi Iupiter absit.
Vimq; minis addit: manibus expellere tentat
Cunctantem, & placidis miscentem fortia dictis.
Viribus inferior, (quis enim par esset Atlantis
Viribus?) at quoniam parvi tibi gratia nostra est,
Accipe munus, ait: levaque à parte Medusæ
Ipse retrouersus squallentia protulit ora.
Quantus erat mons factus Atlas: nam barba comæq;
In silvas abeunt: juga sunt humerique manusque.
Quod caput ante fuit, summo est in monte cacumen:
Ossa lapis fiunt; tum partes altus in omnes
Crevit in immensum, (sit Dy statuistis) & omne
Cum tot sideribus cœlum requievit in illo:
Clauserat Hippotades æterno carcere ventos:
Admonitórque operum cœlo clarissimus alto
Lucifer ortus erat: pennis ligat ille resumptis
Parte ab vtraque pedes: telóque accingitur unco;
Et liquidum motis talaribus aëra findit.
Gentibus innumeris circumque infrag; relictis,
Æthiopum populos, Cephæaque conspicit arva.
Illic immeritam maternæ pendere linguæ
Andromedæ pœnas injustus jusserat Ammon.
Quam simul ad duras religatam brachia cautes
Vidit Abantiades; nisi quòd levis aura capillos
Moverat, & tepido manabant lumina fletu,
Marmoreum ratus esset opus. trahit inscius ignes,
Et stupet. eximiæ correptus imagine formæ,
Pænè suas quatere est oblitus in aëre pennas.
Vt stetit, ô dixit, non istis digna catenis,
Sed quibus inter se cupidi junguntur amantes,
Pande requirenti nomen, terræq; tuúmque,
Et cur vincla geras primò silet illa: nec audet
Appellare virum virgo, manibúsque modestos
Celasset vultus, si non religata fuisset.
Lumina, quod potuit, lacrymis implevit obortis.

Sæpius

Sæpius instanti sua ne delicta fateri
Nolle videretur: nomen terræq; suúmque,
Quantáque maternæ fuerit fiducia formæ,
Indicat: & nondum memoratis omnibus, unda
Insonuit, veniénsque immenso bellua ponto
Imminet, & latum sub pectore possidet æquor.
Conclamat virgo: genitor lugubris, & una
Mater adest, ambo miseri, sed justiùs illa:
Nec secum auxilium, sed dignos tempore fletus,
Plangorémque ferunt, vinctóque in corpore adhærent.
Tunc sic hospes ait: lacrymarum longa manere
Tempora vos poterunt: ad opẽ brevis hora ferendam est.
Hanc ego si peterem Perseus Iove natus, & illa,
Quam clausam implevit fœcundo Iupiter auro,
Gorgonis anguicomæ Perseus superator, & alis
Æthereas ausus jactatis ire per auras,
Præferrer cunctis certè gener. addere tantis
Dotibus & meritum (faveant modò numina) tento,
Vt mea sit, servata mea virtute, paciscor.
Accipiunt legem, (quis enim dubitaret?) & orant,
Promittuntq; super regnum dotale parentes.
Ecce, velut navis præfixo concita rostro
Sulcat aquas, juvenum sudantibus acta lacertis:
Sic fera dimotis impulsu pectoris undis
Tantum aberat scopulis, quantum Balearica torto
Funda potest plumbo medium transmittere cœli:
Cùm subitò juvenis pedibus tellure repulsa
Arduus in nubes abit, & in æquore summo
Vmbra viri visa est: visam fera sævit in umbram.
Vtque Iovis præpes, vacuo cum vidit in arvo
Præbentem Phœbo liventia terga draconem,
Occupat adversum: neu sæva retorqueat ora,
Squamigeris avidos figit cervicibus ungues:
Sic celeri misso præceps per inane volatu
Terga feræ pressit, dextróque frementis in armo
Inabides ferrum curvo temus abdidit hamo.
Vulnere læsa gravi, modò se sublimis in auras

Attollit, modò subdit aquis, modò more ferocis
Versat apri, quem turba canum circumsona terret.
Ille avidos morsus velocibus effugit alis,
Quáque patent, nunc terga cavis super obsita conchis,
Nunc laterum costas, nunc qua tenuissima cauda
Desinit in piscem, falcato vulnerat ense:
Bellua puniceo mistos cum sanguine fluctus
Ore vomit, maduêre graves aspergine pennæ.
Nec bibulis ultrà Perseus talaribus ausus
Credere, conspexit scopulum: qui vertice summo
Stantibus extat aquis, operitur ab æquore moto.
Nixus eo, rupísque tenens juga prima sinistra,
Ter, quater exegit repetitâ per ilia ferrum,
Littora cum plausu, clamor, superásque Deorum
Implevêre domos. gaudent, generúmque salutant:
Auxiliúmque domus, servatorémque fatentur
Cassiope, Cepheúsque pater, resoluta catenis
Incedit virgo, pretiúmque & causa laboris;
Ipse manus hausta victrices abluit unda:
Angueriúmque caput dura ne lædat arena,
Mollit humum foliis, natáque sub æquore virgas
Sternit, & imponit Phorcynidos ora Medusæ.
Virga recens, bibulâque etiam nunc viva medulla
Vim rapuit monstri, tactúque induruit hujus:
Percepitq; novum ramis & fronde rigorem.
At Pelagi Nymphæ factum mirabile tentant
Pluribus in virgis, & idem contingere gaudent:
Seminaq; ex illis iterant jactata per undas.
Nunc quoque coralijs eadem natura remansit;
Duritiem tacto capiant ut ab aëre, quodq;
Vimen in æquore erat, fiat super æquora saxum.
Dijs tribus ille focos totidem de cespite ponit:
Lævum Mercurio, dextrum tibi bellica virgo:
Ara Iovis media est: mactatur vacca Minervæ:
Alipedi vitulus: taurus tibi summe Deorum.
Protinus Andromeden, & tanti præmia facti
Indotata rapit. tedas Hymenæus amorq;

Præcipiunt:

Præcipiunt: largis ſatiantur odoribus ignes:
Sertáque dependent tectis: & ubique lyræq;
Tibiáque, & cantus, animi felicia læti
Argumenta ſonant: reſeratis aurea valvis
Atria tota patent: pulchróque inſtructa paratu,
Cepheni proceres ineunt convivia regis.
Poſtquam epulis functi, generoſi munere Bacchi
Diffudêre animos, cultúſque genúſque locorum
Quærit Abantiades, quærenti protinus unus
Narrat Lyncides, moréſque habitúmque virorum.
Quæ ſimul edocuit, nunc ô fortiſſime, dixit,
Fare precor Perſeu, quanta virtute, quibúſque
Artibus abſtuleris crinita draconibus ora.
Narrat Abantiades, gelido ſub Atlante jacentem
Eſſe locum ſolidæ tutum munimine molis:
Cuius in introitu geminas habitaſſe ſorores
Phorcydas, unius ſortitas luminis uſum.
Id ſe ſolerti furtim, dum traditur, aſtu
Suppoſita cepiſſe manu: perq; abdita longè,
Deviáque & ſilvis horrentia ſaxa fragoſis
Gorgoneas tetigiſſe domos, paſſimq; per agros,
Pérque vias vidiſſe hominum ſimulacra ferárúmque
In ſilicem ex ipſis viſa converſa Meduſa.
Se tamen horrendæ clypei, quem læva gerebat,
Ære repercuſſo formam aſpexiſſe Meduſæ.
Dumq; gravis ſomnus colubróſque ipſámque tenebat,
Eripuiſſe caput collo: pennísque fugacem
Pegaſon, & fratrem; matris de ſanguine natos.
Addidit & longi non falſa pericula curſus:
Quæ freta, quas terras ſub ſe vidiſſet ab alto:
Et quæ jactatis tetigiſſet ſidera pennis.
Ante expectatum tacuit tamen, excipit unus
Ex numero procerum, quærens cur una ſororum
Geſſerit alternis immiſtos crinibus angues.
Hoſpes ait, quoniam ſcitaris digna relatu,
Accipe quæſiti cauſam. clariſſima forma,
Multorúmque fuit ſpes invidioſa procorum

Illa:

Illa: nec in tota conſpectior ulla capillis
Pars fuit. inveni, qui ſe vidiſſe referrent.
Hanc pelagi rector templo vitiaſſe Minervæ
Dicitur. averſa eſt, & caſtos ægide vultus
Nata Iovis texit. néve hoc impunè fuiſſet,
Gorgoneum crinem turpes mutavit in hydros.
Nunc quoque ut attonitos formidine terreat hoſtes,
Pectore in adverſo, quos fecit, ſuſtinet angues.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER V.

DVmq; ea Cephenum medio Danaëius heros
Agmine commemorat: fremitu regalia turbæ
Atria complentur: nec, conjugialia feſta
Qui canat, eſt clamor, ſed qui fera nunciet arma.
Inq; repentinos convivia verſa tumultus
Aſſimilare freto poſſis, quod ſæva quietum
Ventorum rabies motis exaſperat undis.
Primus in his Phineus belli temerarius autor
Fraxineam quatiens æratæ cuſpidis haſtam,
En, ait, en adſum prærepta conjugis ultor.
Nec mihi te penna, nec falſum verſus in aurum
Iupiter eripiet. conanti mittere Cepheus
Quid facis? exclamat: quæ te, germane furentem
Mens agit in facinus? meritíſne hæc gratia tantis
Redditur? hac vitam ſervatam dote rependis?
Quam tibi non Perſeus, verum ſi quæris, ademit,
Sed grave Nereïdum numen, ſed corniger Ammon,
Sed quæ viſceribus veniebat bellua ponti,
Exaturanda meis. illo tibi tempore rapta eſt,
Quo peritura fuit: niſi ſi crudelis idipſum
Exigis vt pereat, lucíque levabere noſtro.
Scilicet haud ſatis eſt, quòd te ſpectante revincta eſt,

Et

t nullam quòd opem patruus, ſponſúſve taliſti,
ſuper à quoquam quòd ſit ſervata dolebis?
ræmiáque eripies? quæ, ſi tibi magna videntur,
Ex illis ſcopulis, ubi erant affixa, petiſſes.
Nunc ſine qui petiyt, per quem hæc non orba ſenectus,
Ferre, quod & meritis, & voce eſt pactus; eúmque
Non tibi, ſed certa prælatum intellige morti.
Ille nihil contrà: ſed & hunc, & Perſea vultu
Alterno ſpectans, petat hunc ignorat, an illum.
Cunctatuſque brevi, contortam viribus haſtam,
Quantas ira dabat, nequicquam in Perſea miſit.
Vt ſtetit illa toro: ſtratis tum denique Perſeus
Exiluit: telóque ferox inimica remiſſo
Pectora rupiſſet, niſi poſt altaria Phineus
Iſſet: &, indignum, ſcelerato profuit ara.
Fronte tamen Rhœti non irrita cuſpis adhæſit.
Qui poſtquam cecidit, ferrumq; ex oſſe revulſum eſt,
Calcitrat, & poſitas aſpergit ſanguine menſas.
Tum verò indomitas ardeſcit vulgus in iras,
Teláque conyciunt: & ſunt, qui Cephea dicant
Cum genero debere mori; ſed limine tecti
Exierat Cepheus, teſtatus jusq; fidémque,
Hoſpityq; Deos, ea ſe prohibente moveri.
Bellica Pallas adeſt, & protegit ægide fratrem,
Datq; animos. Erat Indus Atys, quem flumine Gange
Edita Limniace vitreis peperiſſe ſub undis
Creditur, egregius forma, quam divite cultu
Augebat, bis adhuc octonis integer annis;
Indutus chlamydem Tyriam, quam limbus obibat
Aureus: ornabant aurata monilia collum,
Et madidos mirrha curvum crinale capillos.
Ille quidem jaculo quamvis diſtantia miſſo
Figere doctus erat, ſed tendere doctior arcus.
Tum quoque lenta manu flectentem cornua Perſeus,
Stipite, qui media poſitus fumabat in ara,
Perculit, & fractis confudit in oſſibus ora,
Hunc ubi fœdatos jactantem in ſanguine vultus

Aſſyrius

Assyrius vidit Lycabas iunctissimus illi,
Et comes, & veri non dissimulator amoris:
Postquam exhalantem sub acerbo vulnere vitam
Deploravit Atyn: quos ille tetenderat arcus.
Arripit: & mecum tibi sint certamina, dixit.
Nec longum pueri fato lætabere, quo plus
Invidiæ, quàm laudis habes. hæc omnia nondum
Dixerat: emicuit nervo penetrabile telum,
Vitatúmque tamen sinuosa veste pependit.
Vertit in hunc harpen madefactam cæde Medusæ
Acrisioniades, adigitq; in pectus. at ille
Iam moriens oculis sub nocte notantibus atra,
Circumspexit Atyn, seq; acclinavit ad illum,
Et tulit ad manes iuncta solatia mortis.
Ecce Syënites genitus Methione Phorbas,
Et Libys Amphimedon avidi committere pugnam,
Sanguine, quâ latè tellus madefacta tepebat,
Conciderant lapsi: surgentibus obstitit ensis,
Alterius costis, iugulo Phorbantis adactus.
At non Actoriden Eritum. cui lata bipennis
Telum erat, admoto Perseus petit ense: sed altis
Extantem signis multæq; in pondere massæ,
Ingentem manibus tollit cratêra duabus.
Infligitque viro, rutilum vomit ille cruorem:
Et resupinus humum moribundo vertice pulsat.
Inde Semiramio Polydemona sanguine cretum,
Caucasëúmque Abarim, Sperchiadémque Lyeetum,
Intonsumq; comas Elicen, Phlegyámque Clytúmque
Sternit, & extructos morientûm calcat acervos.
Nec Phineus ausus concurrere cominus hosti,
Intorquet iaculum: quod detulit error in Idam
Expertem frustra belli, & neutra arma secutum.
Ille tuens oculis immitem Phinea torvis,
Quandoquidem in partes, ait, abstrahor, accipe Phineu
Quem feciſti hostem, pensaq; hoc vulnere vulnus.
Iamque remissurus tractum de corpore telum,
Sanguine defectos cecidit collapsus in artus.

Hic

ic quoque Cephenûm poſt regem primus Odites
nſe jacet Clymeni. Protenora percutit Hypſeus,
ypſea Lyncides. fuit & grandævus in illis
mathion æqui cultor, timidúſque dcorum.
Qui, quoniam probibent anni bellare, loquendo
ugnat, & inceſſit, ſceleratáque devovet arma.
Huic Cromus amplexo tremulus altaria palmis
ecutit enſe caput: quod protinus incidit aræ:
tque ibi ſemianimis verba execrantia linguæ
didit, & medios animam expiravit in ignes.
Hinc gemini fratres, Proteáſque & cæſtibus Ammon
nvicti, vinci ſi poſſent cæſtibus enſes,
Phinêa cecidêre manu: Cereriſq; ſacerdos
Alphytus albenti velatus tempora vitta.
Tu quoque Iapetide non hos adhibendus ad uſus,
Sed qui pacis opus citharam cum voce moveres,
Iuſſus eras celebrare dapes, feſtumq; canendo.
Quem procul abſtantem, plectrumq; imbelle tenentem
Pettalus, irridens, Stygijs cane cætera, dixit,
Manibus: & lævo mucronem tempore fixit.
Concidit, & digitis morientibus ille retentat
Fila lyræ: caſuq; fuit mirabile carmen.
Non ſinit hunc impune ferox cecidiſſe Lycormas:
Raptaq; de dextro robuſta repagula poſte
Oſſibus illiſit mediæ cervicis. at ille
Procubuit terræ, mactati more juvenci.
Demere tentabat lævi quoque robora poſtis
Cinypheus Pelates: tentanti dextera fixa eſt
Cuſpide Marmaridæ Coriti: lignóque cohæſit.
Hærenti latus hauſit Abas: nec corruit ille,
Sed retinente manu moriens è poſte pependit.
Sternitur & Menaleus Perſeïa caſtra ſecutus,
Et Naſamoniaci Dorilas, ditiſſimus agri,
Dives agri Dorilas: quo non poſſederat alter
Latius aut totidem tollebat farris acervos.
Hujus in obliquo miſſum ſtetit inguine ferrum:
(Letifer ille locus) quem poſtquam vulneris autor

Sin-

Singultantem animam, & verſantem lumina vidit
Bracteus Halcyoneus, hoc quod premis, inquit, habeto
De tot agris terræ: corpuſq; exangue reliquit.
Torquet in hunc haſtam calido de vulnere raptam
Vltor Abantiades: media quæ nare recepta,
Cervice exacta eſt, in parteſq; eminet ambas.
Dumq; manum fortuna juvat, Clytiumq; Danúmque,
Matre ſatos una, diverſo vulnere fudit.
Nam Clytij per utrumque gravi vibrata lacerto
Fraxinus acta femur: jaculum Danus ore momordit.
Occidit & Celadon Mendeſius, occidit Aſtreus,
Matre Palæſtina, dubio genitore creatus:
Aethionq; ſagax quondam ventura videre,
Tunc ave deceptus falſa: regiſq; Thoactes
Armiger, & caſo genitore infamis Agyrtes.
Plus tamen exhauſto ſupereſt. namque omnibus unum
Opprimere eſt animus. conjurata undique pugnant
Agmina, pro cauſa meritum impugnante, fidemq;
Hac pro parte, ſocer, fruſtra pius, & nova conjux
Cum genitrice favent: ululatuſq; atria complent:
Sed ſonus armorum ſuperat, gemituſq; cadentúm,
Polluteſq; ſimul multo Bellona penates
Sanguine perfundit, renovatq; prælia miſcet.
Circumeunt unum Phineus, & mille ſecuti
Phinea: tela volant hyberna grandine plura,
Præter utrumque latus, præterq; & lumen, & aures.
Applicat hic humeros ad magnæ ſaxa columnæ:
Tutaq; terga gerens, adverſaq; in agmina verſus
Suſtinet inſtantes. inſtabat parte ſiniſtra
Chaonius Molpheus, dextra Nabatheus Ethemon.
Tigris ut auditis diverſa valle duorum
Extimulata fame, mugitibus armentorum,
Neſcit utro potius ruat, & ruere ardet utroque:
Sic dubius Perſeus, dextrâ, lævane feratur,
Molphea trajecti ſummovit vulnere cruris:
Contentuſq; fuga eſt, neque enim dat tempus Ethemon.
Sed furit: & cupiens alto dare vulnera collo,

Non circumſpectus exactum viribus enſem
Fregit in extrema percuſſæ parte columnæ.
Lamina diſſiluit, dominiq́, in gutture fixe eſt.
Non tamen ad letum cauſas ſatis illa valentes
Plaga dedit, trepidum Perſeus, & inertia fruſtra
Brachia tendentem Cyllenide confodit Harpe.
Verùm ubi virtutem turbæ ſuccumbere vidit,
Auxilium Perſeus, quoniam ſic cogitis ipſi,
Dixit, ab hoſte petam; vultus avertite veſtros,
Si quis amicus adeſt: & Gorgonis extulit ora.
Quære alium, tua quem moveant miracula, dixit
Theſſalus: utque manu jaculum letale parabat
Mittere, in hoc hæſit ſignum de marmore geſtu.
Proximus huic Amphix animi pleniſſima magni.
Pectora Lincydæ gladio petit, inq́, petendo
Dextera diriguit, nec citrà mota, nec ultrà eſt.
At Nileus, qui ſe genitum ſeptemplice Nilo
Mentitus erat: clypeo quoque flumina ſeptem
Argento partim, partim celaverat auro:
Aſpice, ait, Perſeu, noſtræ primordia gentis:
Magna feres tacitas ſolatia mortis ad umbras,
A tanto cecidiſſe viro. pars ultima vocis
In medio ſuppreſſa ſono eſt: adapertáque velle
Ora loqui credas, nec ſunt ea pervia verbis.
Increpat hos, vitióque animi, non viribus, inquit,
Gorgoneis torpetis, Eryx: incurrite mecum,
Et proſternite humi juvenem magica arma moventem.
Incurſurus erat: tenuit veſtigia tellus:
Immotúſque filix: armatáque manſit imago.
Hi tamen ex merito pœnas ſubiêre: ſed unus
Miles erat Perſei: pro quo dùm pugnat Aconteus,
Gorgone conſpecta ſaxo concrevit oborto.
Quem ratus Aſtyages etiam tum vivere, longo
Enſe ferit: ſonuit tinnitibus enſis acutis.
Dum ſtupet Aſtyages, naturam traxit eandem:
Marmoreóque manet vultus mirantis in ore.
Nomina, longa mora eſt, media de plebe virorum

Dicere

Dicere. bis centum reſtabant corpora pugnæ:
Gorgone bis centum riguerunt corpora viſa.
Pœnitet injuſti tunc denique Phineа belli.
Sed quid agat? ſimulacra videt diverſa figuris,
Agnoſcitq; ſuos: & nomine quemque vocatum
Poſcit opem: credénſque parum, ſibi proxima tangit
Corpora: marmor erant. avertitur, atque ita ſupplex
Confeſſaſq; manus, obliquáque brachia tendens,
Vincis ait Perſeu: remove tua monſtra: tuæq;
Saxificos vultus, quæcunque ea, tolle Meduſæ:
Tolle precor; non nos odium, regniq; cupido
Compulit ad bellum: pro conjuge movimus arma.
Cauſa fuit meritis melior tua, tempore noſtra.
Non ceſſiſſe piget. nihil, ô fortiſſime, præter
Hanc animam concede mihi: tua cætera ſunto.
Talia dicenti, neque eum, quem voce rogabat,
Reſpicere audenti, quod, ait, timidiſſime Phineu:
Et poſſum tribuam, & magnum eſt munus inerti:
Pone metum, tribuam: nullo violabere ferro:
Quin etiam manſura dabo monumenta per ævum:
Inque domo ſoceri ſemper ſpectabere noſtri:
Vt mea ſe ſponſi ſoletur imagine conjux.
Dixit: & in partem Phorcynida tranſtulit illam,
Ad quam ſe trepido Phineus obverterat ore.
Tunc quoque conanti ſua flectere lumina, cervix
Diriguit, ſaxoq; oculorum induruit humor.
Sed tamen os timidum, vultúſque in marmore ſuppl
Summiſſæq; manus, faciéſque obnoxia manſit.
Victor Abantiades patrios cum conjuge muros
Intrat: & immeriti vindex, ultórque parentis
Aggreditur Prœtum. nam fratre per arma fugato
Acriſioneas Prœtus poſſederat arces.
Sed nec ope armorum, nec quam malè ceperat, arce,
Torva colubriferi ſuperavit lumina monſtri.
Te tamen, ô parvæ rector Polydecte Seriphi,
Nec juvenis virtus per tot ſpectata labores,
Nec mala mollierant: ſed inexorabile durus

Exer

Exercet odium, nec iniqua finis in ira est.
Detractas etiam laudem: fictámque Medusæ
Arguis esse necem. dabimus tibi pignora veri:
Parcite luminibus, Perseus ait: oraque regis
Ore Medusæo silicem sine sanguine fecit.
Hactenus aurigenæ comitem Tritonia fratri
Se dedit: inde cava circundata nube, Seriphon
Deserit, à dextra Cypro Gyaróque relictis:
Quáque super pontum via visa brevissima, Thebas;
Virgincúmque Helicona petit: quo monte potita
Constitit, & doctas sic est affata sorores.
Fama novi fontis nostras pervenit ad aures,
Dura Medusæi quem præpetis ungula rupit.
Is mihi causa viæ: volui mirabile factum
Cernere: vidi ipsum materno sanguine nasci.
Excipit Vranie; Quæcunque est causa videndi
Has tibi, diva, domos, animo gratissima nostro;
Vera tamen fama est, & Pegasus hujus origo est
Fontis: & ad latices deduxit Pallada sacros.
Quæ mirata diu factas pedis ictibus undas,
Silvarum lucos circumspicit antiquarum.
Intráque & innumeris distinctas floribus herbas:
Cœliceſq; vocat pariter studióque, locóque
Mæonidas, quam sic affata est una sororum:
O, nisi te virtus opera ad majora tulisset,
In partem ventura chori Tritonia nostri,
Vera refers: meritóque probas artémque, locúmque,
Et gratam sortem, tutæ modò simus, habemus.
Sed (vetitum est adeò sceleri nihil) omnia terrent
Virgineas mentes: diriúsque ante ora Pyrenes,
Pertitur, & nondum me tota mente recepi.
Daulia Threïcio Phoceáque milite rura
Vexerat ille ferox, invisáque regna tenebat:
Templa petebamus Parnassia: vidit euntes:
Nostráque fallaci veneratus numina vultu,
Mæonides (agnorat enim) consistite, dixit:
Nec dubitate, precor, tecto grave sidus & imbrem

(Imber erat) vitare meo: ſubiêre minores
Sæpe caſas ſuperi. dictis, & tempore motæ,
Annuimúſque viro, primáſque intravimus ædes.
Deſierant imbres: victóque aquilonibus Auſtro
Fuſca repurgato fugiebant nubila cœlo.
Impetus ire fuit. claudit ſua tecta Pyreneus,
Vimq; parat, quam nos ſumptis effugimus alis.
Ipſe ſecuturo ſimilis ſtetit arduus arce:
Quáque via eſt vobis, erit & mihi, dixit, eâdem:
Séque jacit vecors è ſummo culmine turris:
Et cadit in vultus, diſcuſſiſq; oſſibus oris
Tundit humum moriens ſcelerato ſanguine tinctam.
Muſa loquebatur: pennæ ſonuêre per auras,
Voxq; ſalutantum ramis veniebat ab altis.
Suſpicit, & linguæ quærit tam certa loquentes,
Vnde ſonent, hominemq; putat Ioue nata locutum.
Ales erat: numeroq; novem ſua fata querentes
Inſtiterant ramis imitantes omnia picæ.
Miranti ſic orſa Deæ Dea. Nuper & iſtæ
Auxerunt volucrem victæ certamine turbam.
Pierus has genuit Pellæis dives in arvis.
Pæonis Evippe mater fuit: illa potentem
Lucinam novies, novies paritura vocavit.
Intumuit numero ſtolidarum turba ſororum,
Pérque tot Æmonias, & per tot Achaides urbes
Huc venit: & tali committit prœlia voce:
Deſinite indoctum vana dulcedine vulgus
Fallere: nobiſcum, ſi qua eſt fiducia vobis,
Theſpiades certate Deæ: nec voce, nec arte
Vincemur: totidemq; ſumus, vel cedite victæ
Fonte Meduſæo, & Hyantea Aganippe:
Vel nos Emathijs ad Pæonas uſque nivoſos
Cedemus ſilvis: dirimant certamina Nymphæ.
Turpe quidem contendere erat: ſed cedere viſum
Turpius. electæ jurant per flumina Nymphæ,
Factaq; de vivo preſſere ſedilia ſaxo.
Tunc ſine ſorte prior, quæ ſe certare profeſſa eſt,
Bella canit ſuperûm, falſoq; in honore gigantes

Ponit: & extenuat magnorum facta Deorum:
Emissumq; ima de sede Typhoëa terræ
Cœlitibus fecisse metum, cunctosque dedisse
Terga fugæ: donec fessos Ægyptia tellus
Ceperit, & septem discretus in ostia Nilus:
Huc quoque terrigenam venisse Typhoëa narrat,
Et se mentitis superos celasse figuris:
Duxque gregis, dixit, sit Iupiter: unde recurvis
Nunc quoque formatus Libys est cum cornibus Ammon.
Delius in corvo, proles Semeleia capro,
Fele soror Phœbi, nivea Saturnia vacca,
Pisce Venus latuit, Cyllenius Ibidis alis.
Hactenus ad Citharam vocalia moverat ora.
Poscimur Aonides. Sed forsitan otia non sunt,
Nec nostris præbere vacat tibi cantibus aures.
Ne dubita, vestrúmque mihi refer ordine carmen,
Pallas ait: nemoríque levi consedit in umbra.
Musa refert. dedimus summam certaminis uni.
Surgit, & immistos hedera collecta capillos
Calliope querulas prætentat pollice chordas.
Atque hac percussis subjungit carmina nervis.
Prima Ceres unco glebas dimovit aratro:
Prima dedit fruges, alimentáque mitia terris:
Prima dedit leges: Cereris sunt omnia munus:
Illa canenda mihi est: utinam modò dicere possem
Carmina digna Dea: certè est Dea carmine digna.
Vasta giganteis injecta est insula membris
Trinacris, & magnis subjectum molibus urget
Æthereas ausum sperare Typhoëa sedes.
Nititur ille quidem, tentátque resurgere sæpe:
Dextra sed Ausonio manus est subjecta Peloro,
Læva Pachyne tibi: Lilybæo crura premuntur.
Degravat Ætna caput: sub qua resupinus arenas
Ejectat, flammámque fero vomit ore Typhoeus.
Sæpe remoliri luctatur pondera terræ.
Oppidáque & magnos devolvere corpore montes,
Inde tremit tellus, & rex pavet ipse silentum,

Ne pateat, latóque ſolum retegatur hiatu.
Immiſſuſq; dies trepidantes terreat umbras.
Hanc metuens cladem tenebroſa ſede tyrannus
Exierat: currúque atrorum evectus equorum,
Ambibat Siculæ cautus fundamina terræ.
Poſtquam exploratum ſatis eſt loca nulla labare,
Depoſuitq; metus, videt hunc Erycina vagantem
Monte ſuo reſidens: natúmque amplexa volucrem,
Arma, manúſque meæ, mea, nate, potentia, dixit,
Illa, quibus ſuperas omnes, cape tela, Cupido,
Inque Dei pectus celeres mollire ſagittas,
Cui triplicis ceſſit fortuna noviſſima regni.
Tu ſuperos ipſumque Iovem, tu numina ponti
Victa domas, ipſumq; regit qui lumina terræ.
Tarta quid ceſſant? cur non matríſque, tuumq;
Imperium profers? agitur pars tertia mundi.
Et tamen in cœlo quæ jam patientia noſtra eſt?
Spernimur: ac mecum vires minuuntur Amoris.
Pallada nónne vides, jaculatricemq; Dianam
Abſceſſiſſe mihi? Cereris quoque filia virgo,
Si patiamur, erit: nam ſpes affectat eaſdem,
At tu proſocio, ſi qua eſt tibi gratia, regno,
Iunge Deam patruo. Dixit Venus, ille pharetram
Solvit: & arbitrio matris de mille ſagittis
Vnam ſepoſuit: ſed qua nec acutior ulla,
Nec minus incerta eſt, nec quæ magis audiat arcum:
Oppoſitóque genu curvavit flexile cornu:
Inque cor hamata percuſſit arundine Ditem.
Haud procul Ætnæis lacus eſt à mœnibus altus,
Nomine Perguſæ: non illo plura Cayſter
Carmina cygnorum labentibus audit in undis.
Silva coronat aquas, cingens latus omne, ſuiſque
Frondibus, ut velo, Phœbeos ſummovet ignes,
Frigora dant rami, varios humus humida flores.
Perpetuum ver eſt, quo dum Proſerpina luco
Ludit, & aut violas, aut candida lilia carpit,
Dumq; puellari ſtudio calathóſque ſinúmque

Implet,

Implet, & æquales certat superare legendo:
Penè simul visa est, dilectáque raptáque Diti.
Vsque adeo properatus amor. Dea territa, mœsto
Et matrem, & comites, sed matrem sæpius ore
Clamat: &, ut summa vestem laniarat ab ora,
Collecti flores tunicis cecidêre remissis:
Tantáq; simplicitas puerilibus affuit annis,
Hæc quoque virgineum movit jactura dolorem.
Raptor agit currus: & nomine quemque vocando
Exhortatur equos: quorum per colla jubásque
Excutit obscura tinctas ferrugine habenas.
Perque lacus altos, & olentia sulphure fertur
Stagna Palicorum, rupta feruentia terra.
Et quá Bacchiadæ bimari gens orta Corintho
Inter inæquales posuerunt mœnia portus.
Est medium Cyanes, & Pisææ Arethusæ,
Quod coit angustis inclusum cornibus æquor,
Hic fuit, à cujus stagnum quoque nomine dictum est,
Inter Sicelidas Cyane celeberrima Nymphas,
Gurgite quæ medio, summa tenus extitit alvo,
Agnovitq; Deam: nec longius ibitis, inquit:
Non potes invitæ Cereris gener esse. roganda,
Non rapienda fuit. quòd si componere magnis
Parva mihi fas est: & me dilexit Anapis:
Exorata tamen, nec, ut hæc, exterrita nupsi.
Dixit: & in partes diversas brachia tendens
Obstitit. haud ultra tenuit Saturnius iram,
Terribilesque hortatus equos, in gurgitis ima
Contortum valido sceptrum regale lacerto
Condidit. icta viam tellus in tartara fecit,
Et pronos currus medio cratere recepit,
At Cyane, raptámque Deam, contemptáque fontis
Iura sui mœrens, inconsolabile vulnus
Mente gerit tacita, lacrymísque absumitur omnis:
Et quarum fuerat magnum modò nomen in illas
Extenuatur aquas. molliri membra videres,
Ossa pati flexus, ungues posuisse rigorem:

Primáque de tota tenuiſſima quæque liqueſcunt:
Cærulei crines, digitíque, & crura pedéſque.
Nam brevis in gelidas membris exilibus undas
Tranſitus eſt, poſt hæc humeri, tergúmque latúſque,
Pectoráque in tenues abeunt evanida rivos.
Denique pro vivo vitiatas ſanguine venas
Lympha ſubit: reſtátque nihil quod prendere poſſis.
Interea pavidæ nequicquam filia matri
Omnibus eſt terris, omni quæſita profundo.
Illam non udis veniens Aurora capillis
Ceſſantem vidit, non Heſperus. illa duabus
Flammiferas pinus manibus ſuccendit ab Ætna:
Perǵ, pruinoſas tulit irrequieta tenebras.
Rurſus ubi alma dies hebetarat ſidera, natam
Solis ab occaſu, Solis quærebat ad ortus.
Feſſa labore ſitim conceperat, oráque nulli
Colluerant fontes: contectam ſtramine vidit
Fortè caſam, parváſque fores pulſavit, at inde
Prodit anus, divámque videt: lymphamque roganti
Dulce dedit, teſta quod coxerat ante polenta.
Dum bibit illa datum: duri puer oris, & audax
Conſtitit ante Deam, riſítque, avidámque vocavit.
Offenſa eſt: neque adhuc epota parte, loquentem
Cum liquido miſta perfudit diva polenta.
Combibit os maculas: & quæ modo brachia geſſit,
Crura gerit. cauda eſt mutatis addita membris:
Inque brevem formam, ne ſit vis magna nocendi,
Contrahitur, parváque minor menſura lacerta eſt.
Mirantem, flentémque, & tangere monſtra parantem
Fugit anum: latebrámque petit: aptúmque colori
Nomen habet varijs ſtellatus corpora guttis.
Quas Dea per terras, & quas erraverit undas
Dicere longa mora eſt; quærenti deſuit orbis.
Sicaneam repetit: dúmque omnia luſtrat eundo,
Venit & ad Cyanen: ea, ni mutata fuiſſet,
Omnia narraſſet: ſed & os, & lingua volenti
Dicere non aderant, nec, qua loqueretur habebat.

Signa tamen manifesta dedit : notámque parenti
Illo fortè loco dilapsam in gurgite sacro,
Persephones zonam summis ostendit in undis.
Quam simul agnovit, tanquam tum denique raptam
Scisset, inornatos laniavit diva capillos :
Et repetita suis percussit pectora palmis.
Nescit adhuc ubi sit : terras tamen increpat omneis
Ingratásque vocat, nec frugum munere dignas :
Trinacriam ante alias, in qua vestigia damni
Repperit. ergo illic sæva vertentia glebas
Fregit aratra manu, pariliq; irata colonos
Ruricoláſque boves leto dedit, arváque jussit
Fallere depositum, vitiatáque semina fecit.
Fertilitas terræ latum vulgata per orbem
Sparsa, jacet : primis segetes moriuntur in herbis,
Et modò Sol nimius, nimius modò corripit imber.
Sidera nunc, ventique nocent : avidæq; volucres
Semina jacta legunt : lolium, tribulique fatigant
Triticeas messes, & inexpugnabile gramen.
Tunc caput Eleïs Alphëias extulit undis,
Rorantésque comas à fronte removit ad aures,
Atque ait. ô toto quæsitæ virginis orbe,
Et frugum genitrix, immensos siste labores,
Néve tibi fidæ violenta irascere terræ.
Terra nihil meruit, patuitque invita rapinæ.
Nec sum pro patria supplex : huc hospita veni :
Pisa mihi patria est, & ab Elide ducimus ortus :
Sicaniam peregrina colo. sed gratior omni
Hæc mihi terra solo est : hos nunc Arethusa penates,
Hanc habeo sedem : quam tu mitissima serva.
Mota loco cur sim tantique per æquoris undas
Advehar Ortygiam, veniet narratibus hora
Tempestiva meis, cùm tu curisque levata,
Et vultus melioris eris. mihi pervia tellus
Præbet iter, subtérque imas ablata cavernas,
Hic caput attollo, desuetáque sidera cerno.
Ergo dum Stygio sub terris gurgite labor,

Visa tua est oculis illic Proserpina nostris.
Illa quidem tristis, nec adhuc intecrita vultu,
Sed regina tamen, sed opaci maxima mundi,
Sed tamen inferni pollens matrona tyranni.
Mater ad auditas stupuit, ceu saxea, voces:
Attonitæq; diu similis fuit. utque dolore
Pulsa gravi, gravis est amentia, curribus auras
Exit in æthereas, ibi toto nubila vultu
Ante Iovem sparsis stetit invidiosa capillis,
Próque meo veni supplex tibi, Iupiter, inquit
Sanguine, próque tuo: si nulla est gratia matris,
Nata patrem moveat: neu sit tibi cura precamur
Vilior illius, quòd nostra est edita partu.
En quæsita diu tandem mihi nata reperta est:
Si reperisse vocas amittere certiùs; aut si,
Scire ubi sit, reperire vocas, quòd rapta, feremus:
Dummodo reddat eam. neque enim prædone marito
Filia digna tua est, si jam mea filia non est.
Iupiter excepit: commune est pignus, onúsque
Nata mihi tecum, sed, si modò nomina rebus
Addere vera placet, non hoc injuria factum
Verùm amor est: neque erit nobis gener ille pudori:
Tu modò diva velis, ut desint cætera; quantum
Esse Iovis fratrem? quid, quòd non cætera desunt
Nec cedit nisi sorte mihi? sed tanta cupido
Si tibi dissidy est, repetet Proserpina cœlum;
Lege tamen certa, si nullos contigit illic
Ore cibos: nam sic Parcarum fœdere cautum est.
Dixerat. At Cereri certum est educere natam.
Non ita fata sinunt: quoniam jejunia virgo
Soluerat: &, cultis dum simplex errat in hortis,
Puniceum curvâ decerpserat arbore pomum:
Sumptáque pallenti septem de cortice grana
Presserat ore suo: solúsque ex omnibus illud
Ascalaphus vidit: quem quondam dicitur Orphne,
Inter Avernales haud ignotissima Nymphas,
Ex Acheronte suo furvis peperisse sub antris.

Vidit:

Vidit: & indicio reditum crudelis ademit.
Ingemuit regina Erebi, teſtémque profanum
Fecit avem: ſparſumque caput Phlegetontide lympha
In roſtrum & plumas, & grandia lumina vertit.
Ille ſibi ablatus fulvis amicitur ab alis,
Inque caput creſcit, longóſque reflectitur ungues:
Vixq; movet natas per inertia brachia pennas:
Fœdáque fit volucris, venturi nuncia luctus,
Ignavus bubo, dirum mortalibus omen.
Hic tamen indicio pœnam, linguáque videri
Commeruiſſe poteſt. vobis Achelöides unde
Pluma pedeſque avium, cùm virginis ora geratis?
An quia, cùm legeret flores Proſerpina vernos,
In comitum numero miſtæ Sirenes eratis?
Quam poſtquam toto fruſtra quæſiſtis in orbe,
Protinus, ut veſtram ſentirent æquora curam,
Poſſe ſuper fluctus alarum inſiſtere remis
Optaſtis: faciléſque Deos habuiſtis: & artus
Vidiſtis veſtros ſubitis flaveſcere pennis.
Ne tamen ille canor mulcendas natus ad aures,
Tantáque dos oris linguæ deperderet uſum:
Virginei vultus, & vox humana remanſit.
At medius fratriſq; ſui mœſtæq; ſororis
Iupiter, ex æquo volventem dividit annum.
Nunc Dea regnorum numen commune duorum,
Cum matre eſt totidem, totidem cum conjuge menſes.
Vertitur extemplò facies & mentis, & oris.
Nam modò quæ poterat Diti quoq; mœſta videri,
Læta Deæ frons eſt: ut Sol, qui tectus aquoſis
Nubibus antè fuit, victus è nubibus exit.
Exigit alma Ceres, nata ſecura recepta,
Quæ tibi cauſa fugæ? cur ſis Arethuſa ſacer fons?
Conticuere undæ: quarum Dea ſuſtulit alto
Fonte caput, viridéſque manu ſiccata capillos
Fluminis Alphæi veteres narravit amores.
Pars ego Nympharum quæ ſunt in Achaïde, dixit,
Vna ſui: nec me ſtudioſius altera ſaltus

Legit,

Legit, nec posuit studiosius altera casses.
Sed quamvis formæ nunquam mihi fama petita est,
Quamvis fortis eram, formosæ nomen habebam.
Nec mea me facies nimium laudata juvabat,
Quáq; aliæ gaudere solent, ego rustica dote
Corporis erubui, criménque placere putavi.
Lassa revertebar, memini, Stymphalide silva:
Æstus erat, magnúsque labor geminaverat æstum:
Invenio sine vortice aquas, sine murmure euntes,
Perspicuas ad humum, per quas numerabilis altè
Calculus omnis erat, quas tu vix ire putares.
Cana salicta dabant, nutritáque populus unda
Sponte sua natas ripis declivibus umbras.
Accessi primumq; pedis vestigia tinxi,
Poplite deinde tenus: neque eo contenta, recingor,
Molliáque impono salici velamina curvæ:
Nudaque mergor aquis: quas dum ferióque trahóque,
Mille modis labens, excussáq; brachia jactó,
Nescio quod medio sensi sub gurgite murmur:
Territáque insisto propioris margine fontis.
Quò properas Arethusa? suis Alphëus ab undis,
Quò properas? iterum rauco mihi dixerat ore.
Sicut eram, fugio sine vestibus: altera vestes
Ripa meas habuit: tantò magis instat, & ardet.
Et quia nuda fui, sum visa paratior illi.
Sic ego currebam, sic me ferus ille premebat,
Vt fugere accipitrem penna trepidante columba,
Vt solet accipiter trepidas urgere columbas.
Vsque sub Orchomenon, Psophidáque Cyllenenq;,
Manaliósque sinus gelidumq; Erymanthon, & Elim
Currere sustinui: nec me velocior ille:
Sed tolerare diu cursus ego viribus impar
Non poteram: longi patiens erat ille laboris.
Per tamen & campos, & opertos arbore montes,
Saxa quoque, & rupes, & quà via nulla, cucurri.
Sol erat à tergo, vidi præcedere longam
Ante pedes umbram, nisi si timor illa videbat,

Sed

Sed certè ſonitúque pedum terrebar, & ingens
Crinales vittas aſſabat anhelitus oris.
Feſſa labore fugæ. Fer opem, deprehendimur, inquam,
Armigeræ Diana tuæ, cui ſæpe dediſti
Ferre tuos arcus, incluſaq; tela pharetra.
Mota Dea eſt, ſparſiſq; ferens è nubibus unam
Me ſuper injecit. luſtrat caligine tectam
Amnis, & ignarus circum cava nubila quærit.
Biſque locum, quo me Dea texerat, inſcius ambit:
Et bis, Io Arethuſa, Io Arethuſa vocavit.
Quid mihi tunc animi miſeræ fuit? anne quod agnæ,
Si qua lupos audit circum ſtabula alta frementes?
Aut lepori, qui vepre latens hoſtilia cernit
Ora canum, nullóſque audet dare corpore motus?
Non tamen abſcedit: neque enim veſtigia cernit
Longius ulla pedum: ſervat nubémque, locumq;.
Occupat obſeſſos ſudor mihi frigidus artus
Cæruleæq; cadunt toto de corpore guttæ:
Quáque pedem movi, manat locus, èque capillis
Ros cadit; & citius, quàm nunc tibi fata renarro,
In latices mutor, ſed enim cognoſcit amatas
Amnis aquas; poſitóque viri, quod ſumpſera, ore,
Vertitur in proprias, ut ſe mihi miſceat, undas.
Delia rupit humum: cæcis ego merſa cavernis
Advehor Ortygiam: quæ me cognomine divæ
Grata mihi ſuperas eduxit prima ſub auras.
Hac Arethuſa tenus geminos Dea fertilis angues
Curribus admovit, freniſque coercuit ora,
Et medium cœli: terræq; per aëra vecta eſt:
Atque levem currum Tritonida miſit in urbem
Triptolemo: partimq; rudi data ſemina juſſit
Spargere humo, partim poſt tempora longa reculta.
Iam ſuper Europam ſublimis, & Aſida terram
Vectus erat juvenis, Scythicaſq; advertitur oras,
Rex ubi Lyncus erat, regis ſubit ille penates.
Quâ veniat, cauſamq; viæ, nomenq; rogatus,
Et patriam; patria eſt clara mihi, dixit, Athenæ,

Triptolemus

Triptolemus nomen: veni nec puppe per undas,
Nec pede per terras: patuit mihi pervius æther.
Dona fero Cereris, latos quæ sparsa per agros,
Frugiferas messes, alimentáque mitia reddant.
Barbarus invidit: tantíque ut muneris autor
Ipse sit, hospitio recipit, somnóque gravatum
Aggreditur ferro. conantem figere pectus
Lynca Ceres fecit: rursúsque per aëra jussit
Mopsopium juvenem sacros agitare jugales.
Finierat doctos è nobis maxima cantus.
At Nymphæ vicisse Deas Helicona colentes
Concordi dixêre sono. convicia victæ
Cum facerent, Quoniam, dixi, certamine vobis
Supplicium meruisse parum est, maledictáque culpæ
Additis, & non est patientia libera nobis:
Ibimus in pœnas, &, quà vocat ira, sequemur.
Rident Pæonides, spernuntq; minantia verba,
Conatæq; loqui; & magno clamore protervas
Intentare manus, pennas exire per ungues
Aspexêre suos, operiri & brachia plumis:
Alteráque alterius rigido concrescere vostro
Ora videt, volucresq; novas accedere silvis.
Plangere dúmque volunt, per brachia mota levatæ
Aëre pendebant, nemorum convicia, picæ.
Nunc quoq; in alitibus facundia prisca remansit,
Raucáque garrulitas, studiumq; immane loquendi.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER VI.

PRæbuerat dictis Tritonia talibus aures:
Carminaq; Aonidum, justámque probaverat iram.
Tum secum, Laudare parum est, laudemur & ipsæ:
Numina ucc, sperni sine pœna nostra sinamus.

Mæni-

Mæoniæq; animum fatis intendit Arachnes.
Quam sibi lanificæ non cedere laudibus artis
Audierat. non illa loco, neq; origine gentis
Clara, sed arte fuit. pater huic Colophonius Idmon,
Phocaïco bibulas tingebat murice lanas.
Occiderat mater: sed & hæc de plebe, suoq;
Æqua viro fuerat. Lydias tamen illa per urbes
Quæsierat studio nomen memorabile: quamvis
Orta domo parva, parvis habitabat Hypæis.
Hujus ut aspicerent opus admirabile, sæpe
Deseruêre sui Nymphæ vineta Timoli:
Deseruêre suas Nymphæ Pactolides undas.
Nec factas solùm vestes spectare juvabat:
Tunc quoq; cùm fierent: tantus decor affuit arti:
Sive rudem primos lanam glomerabat in orbes:
Seu digitis subigebat opus: repetitáque longo
Vellera mollibat nebulas æquantia tractu:
Sive levi teretem versabat pollice fusum:
Seu pingebat acu: scires à Pallade doctam.
Quod tamen ipsa negat: tantáque offensa magistra,
Certet, ait, mecum: nihil est, quod victa recusem.
Pallas anum simulat, falsósque in tempore canos
Addit, & infirmos baculo quoque sustinet artus.
Tunc sic orsa loqui: non omnia grandior ætas,
Quæ fugiamus, habet: seris venit usus ab annis.
Consilium ne sperne meum. tibi fama petatur
Inter mortales faciendæ maxima telæ.
Cede Deæ, veniámque tuis temeraria dictis
Supplice voce roga. veniam dabit illa roganti.
Aspicit hanc torvis, inceptáque fila relinquit:
Vixq; manus retinens, confessáque vultibus iram,
Talibus obscuram resecuta est Pallada dictis:
Mentis inops, longæq; venis confecta senecta,
Et nimium vixisse diu nocet. audiat istas,
Si qua tibi nurus est, si qua est tibi filia, voces.
Consilij satis est in me mihi: néve monendo
Profecisse putes: eadem est sententia nobis.

Cur

Cur non ipſa venit? cur hæc certamina vitat?
Tum Dea, Venit, ait: formamq́; removit anilem,
Palladaq́; exhibuit. venerantur numina Nymphæ,
Mygdonideſq́; nurus; ſola eſt interrita virgo;
Sed tamen erubuit: ſubituſq́; invita notavit
Ora rubor: rurſuſq́; evanuit: vt ſolet aër
Purpureus fieri, cùm primum Aurora movetur,
Et breve poſt tempus candeſcere Solis ab ortu.
Perſtat in incepto, ſtolidæq́; cupidine palmæ
In ſua fata ruit. neque enim Iove nata recuſat:
Nec monet ulterius: nec jam certamina differt.
Haud mora: conſiſtunt diverſis partibus ambæ,
Et gracili geminas intendunt ſtamine telas.
Tela jugo juncta eſt; ſtamen ſecernit arundo:
Inſeritur medium radijs ſubtegmen acutis:
Quod digiti expediunt, atque inter ſtamina ductum
Percuſſo feriunt inſecti pectine dentes.
Vtraq́; feſtinat, cinctæq́; ad pectora veſtes,
Brachia docta movent, ſtudio fallente laborem.
Illic & Tyrium, quæ purpura ſenſit ahenum
Texitur, & tenues parvi diſcriminis umbræ,
Qualis ab imbre ſolet percuſſus ſolibus arcus
Inficere ingenti longum curvamine cœlum:
In quo diverſi niteant cùm mille colores,
Tranſitus ipſe tamen ſpectantia lumina fallit.
Vſque adeò quod tangit idem eſt; tamen ultima diſtant.
Illic & lentum filis immittitur aurum,
Et vetus in tela deducitur argumentum.
Cecropia Pallas ſcopulum Mavortis in arce
Pingit, & antiquam de terræ nomine litem.
Bis ſex cœleſtes, medio Iove ſedibus altis
Auguſta gravitate ſedent, ſua quemque Deorum
Inſcribit facies: Iovis eſt regalis imago.
Stare Deum pelagi, longóque ferire tridente
Aſpera ſaxa facit: medioque è vulnere ſaxi
Exiluiſſe fretum, quo pignore vindicet urbem.
At ſibi dat clypeum, dat acutæ cuſpidis haſtam,

Dat

Dat galeam capiti: defenditur ægide pectus.
Percussamq; sua simulat de cuspide terram,
Edere cum baccis fœtum canentis oliuæ:
Mirariq; Deos: operis victoria finis.
Vt tamen exemplis intelligat æmula laudis,
Quod pretium speret pro tam furialibus ausis,
Quatuor in partes certamina quatuor addit,
Clara colore suo, brevibus distincta sigillis.
Threïciam Rhodopen habet angulus unus, & Æmum,
Nunc gelidos montes, mortalia corpora quondam,
Nomina summorum sibi qui tribuêre Deorum.
Altera Pygmeæ fatum miserabile matris
Pars habet. hanc Iuno jussit certamine victam
Esse gruem, populisq; suis indicere bellum.
Pinxit & Antigonem ausam contendere quondam
Cum magni consorte Iovis: quam regia Iuno
In volucrem vertit: nec profuit Ilion illi,
Laomedónve pater: sumptis quin candida pennis
Ipsa sibi plaudat crepitante ciconia rostro.
Qui supereſt solus Cynaram habet angulus orbum:
Isque gradus templi, natarum membra suarum,
Amplectens, saxoq; jacens lacrymare videtur,
Circuit extremas oleis pacalibus oras.
Is modus est, operisq; sua facit arbore finem.
Mæonis elusam designat imagine tauri
Europam. verum taurum, freta vera putares.
Ipse videbatur terras spectare relictas,
Et comites clamare suas, tactumq; vereri
Assilientis aquæ, timidasq; recondere plantas.
Fecit & Asterien aquila luctante teneri,
Fecit olorinis Ledam recubare sub alis.
Addidit, vt Satyri cælatus imagine, pulchram
Iupiter implerit gemino Nycteida fœtu:
Amphitryon fuerit, cùm te Tirynthia cepit:
Aureus ut Danaën, Asopida luserit ignes.
Mnemosynem pastor, variisque Deoïda serpens,
Te quoque mutatum torvo Neptune jrvenco

Virgine in Æolia posuit. tu visus Enipeus
Gignis & Aloidas: aries Bisaltida fallis.
Et te flava comas frugum mitissima mater
Sensit equum: te sensit equum crinita colubris
Mater equi volucris: sensit Delphina Melantho.
Omnibus his, faciemq; suam faciemq; locorum
Reddidit: est illic agrestis imagine Phœbus.
Vtque modò accipitris pennas, modò terga leonis
Gesserit: ut pastor Macareïda luserat Issen.
Liber ut Erigonem falsa deceperit uva:
Vt Saturnus equo geminum Chirona crearit.
Vltima pars telæ tenui circundata limbo
Nexilibus flores hederis habet intertextos:
Non illud Pallas, non illud carpere Livor
Possit opus. doluit successu flava virago:
Et rupit pictas, cœlestia crimina, vestes.
Vtque Cytoriaco radium de monte tenebat.
Ter, quater, Idmoniæ frontem percussit Arachnes:
Non tulit infœlix: laqueóque animosa ligavit
Guttura: pendentem Pallas miserata levavit:
Atque ita, Vive quidem, pende tamen improba, dixit,
Lexq; eadem pœnæ, ne sis secura futuri,
Dicta tuo generi, serisque nepotibus esto:
Postea discedens succis Hecatæidos herbæ
Sparsit & extemplo tristi medicamine tactæ
Defluxêre comæ, cúmque his & nares, & aures:
Fitq; caput minimum: toto quoque corpore parva est.
In latere exiles digiti pro cruribus hærent:
Cætera venter habet: de quo tamen illa remittit
Stamen: & antiquas exercet aranea telas.
Lydia tota fremit, Phrygiæq; per oppida facti
Rumor it: & magnum sermonibus occupat orbem.
Ante suos Nobe thalamos cognoverat illam
Tum, cùm Mæoniam virgo, Sipylúmque colebat.
Nec tamen admonita est pœna populoris Arachnes
Cedere cœlitibus, verbisque minoribus uti.
Multa dabant animos: sed enim nec conjugis arces,

Nec

Nec genus amborum, magnique potentia regni,
Sic placuêre illi (quamvis ea cuncta placerent)
Vt sua progenies: & fœliciſſima matrum
Dicta foret Niobe, ſi non ſibi viſa fuiſſet.
Nam ſata Tireſia venturi præſcia Manto
Per medias fuerat, divino concita motu,
Vaticinata vias: Iſmenides ite frequentes,
Et date Latonæ, Latonigeníſque duobus,
Cum prece thura pia lauróque innectite crinem:
Ore meo Latona jubet. paretur: & omnes
Thebaïdes juſſis ſua tempora frondibus ornant:
Turáque dant ſanctis, & verba precantia flammis.
Ecce venit comitum Niobe celeberrima turba,
Veſtibus intexto Phrygÿs ſpectabilis auro,
Et quantum ira ſinit, formoſa movénſque decoro
Cum capite, immiſſos humerum per utrumque capillos
Conſtitit: utque oculos circumtulit alta ſuperbos,
Quis furor auditos, inquit, præponere viſis
Cœleſtes? aut cur colitur Latona per aras?
Numẽ adhuc ſine thure meum eſt? mihi Tantalus autor:
Cui licuit ſoli ſuperorum tangere menſas.
Pleïadum ſoror eſt genitrix mea. maximus Atlas
Eſt avus, æthereum qui fert cervicibus axem.
Iupiter alter avus: ſocero quoque glorior illo.
Me gentes metuunt Phrygiæ: me regia Cadmi
Sub domina eſt: fidibúſque mei commiſſa mariti,
Mœnia cum populis à mêque viróque reguntur.
In quamcumque domus avertit lumina partem,
Immenſæ ſpectantur opes, accedit eódem
Digna Dea facies. huc natas adjice ſeptem,
Et totidem juvenes, & mox generóſque, nurúſque:
Quærite nunc, habeat quam noſtra ſuperbia cauſam.
Quóque modo audetis genitam Titanida Cœo
Latonam præferre mihi; cui maxima quondam
Exiguam ſedem parituræ terra negavit?
Nec cœlo, nec humo, nec aquis Dea veſtra recepta eſt.
Exul erat mundo, donec miſerata vagantem,

Hospita tu terris erras, ego, dixit, in undis,
Instabilemq́, locum Delos dedit: illa duorum
Facta parens: uteri pars haec est septima nostri.
Sum fœlix: quis enim neget hoc? felixq́, manebo,
Hoc quoque quis dubitet? tutam me copia fecit.
Major sum, quàm cui possit fortuna nocere:
Multáque ut eripiat multò mihi plura relinquet.
Excessêre metum mea jam bona; fingite demi
Huic aliquid populo natorum posse meorum:
Non tamen ad numerum redigar spoliata duorum:
Ite satis properè sacris: laurúmque capillis
Ponite. deponunt: & sacra infecta relinquunt:
Quodq́, licet, tacito venerantur murmure numen
Latonæ. turba quantum distabat ab orba,
Tantum animosa sui furijs agitata doloris
Indignata Dea est: summoq́, in vertice Cynthi,
Talibus est dictis gemina cum prole locuta:
En ego vestra parens vobis animosa creatis,
Et nisi Iunoni, nulli cessura Dearum.
An Dea sim, dubitor: pérque omnia sæcula cultis
Arceor, ô nati, nisi vos succurritis, aris.
Nec dolor hic solus: diro convicia facto
Tantalis adjecit: vósque est postponere natis
Ausa suis: & me, quod in ipsam recidat, orbam,
Dixit: & exhibuit linguam scelerata paternam.
Adjectura preces erat his Latona relatis:
Desine, Phœbus ait, pœnæ mora longa querela est.
Dixit idem Phœbe, celeriq́, per aëra lapsu
Contigerant tecti Cadmeida nubibus arcem.
Planus erat, latéque patens propè mœnia campus,
Assiduis pulsatus equis, ubi turba rotarum,
Duráque mollierat subjectas ungula glebas.
Pars ibi de septem genitis Amphione sortes
Conscendunt in equos, Tiryoq́, rubentia succo
Terga premunt: auro gravidis moderantur habenis.
E quibus Ismenos, qui matri sarcina quondam
Prima suæ fuerat, dum certum flectit in orbem

Qua-

Quadrupedis cursus, spumantiáque ora coercet,
Hei mihi, conclamat: medióque in pectore fixa
Tela gerit, frenisque manu moriente remissis,
Inlatus à dextro paulatim defluit armo.
Proximus audito sonitu per inane pharetræ
Frena dabat Sipylus: veluti cùm præscius imbres
Nube fugit ipsa, pendentiáque undique rector
Carbasa deducit: ne quà levis affluat aura.
Frena tamen dantem non euitabile telum
Consequitur: summáque tremens cervice sagitta
Hæsit: & extabat nudum de gutture ferrum.
Ille, ut erat pronus, per crura admissa, jubáque
Volvitur, & calido tellurem sanguine fœdat.
Phœdimus infœlix, & aviti nominis hæres
Tantalus, ut solito finem imposuêre labori,
Transierant ad opus nitidæ juvenile palestræ:
Et jam contulerant arcto luctantia nexu
Pectora pectoribus, cùm tanto concita nervo,
Sicut erant juncti, trajecit utrumque sagitta.
Ingemuêre simul: simul incurvata dolore
Membra solo posuêre, simul suprema jacentes
Lumina versarunt: animas simul exhalarunt.
Aspicit Alphenor, laniatáque pectora plangens
Evolat, ut gelidos complexibus allevet artus:
Inque pio cadit officio. nam Delius illi
Intima fatifero rupit præcordia ferro.
Quod simul eductum est, pars est pulmonis in hamis
Cruta, cumq; anima cruor est effusus in auras.
At non intonsum simplex Damasichthona vulnus
Afficit. ictus erat, quà crus esse incipit, & quà
Mollia nodosus facit internodia poples.
Dúmque manu tentat trahere exitiabile telum,
Alter per jugulum pennis tenus acta sagitta est.
Expulit hanc sanguis, seq; ejaculatus in altum
Emicat: & longè terebrata prosilit aura.
Vltimus Ilioneus non profectura precando
Brachia sustulerat: Dijq; ô communiter omnes

Dixerat, ignarus non omnes esse rogandos,
Parcite. motus erat, cùm jam revocabile telum
Non fuit, Arcitenens. minimo tamen occidit ille
Vulnere, non altè percusso corde sagitta.
Fama mali, populique dolor, lacrymæq; suorum,
Tam subitæ matrem certam fecêre ruinæ,
Mirantem potuisse, irascentémque, quòd ausi
Hoc essent superi, quòd tantum juris haberent.
Nam pater Amphion, ferro per pectus adacto,
Finierat moriens pariter cum luce dolorem.
Heu quantum hæc Niobe, Niobe distabat ab illa!
Quæ modò Latois populum summoverat aris:
Et mediam tulerat gressus resupina per urbem
Invidiosa suis; at nunc miseranda vel hosti,
Corporibus gelidis incumbit, & ordine nullo
Oscula dispensat natos suprema per omnes.
A quibus ad cœlum liventia brachia tollens,
Pascere crudelis nostro Latona dolore,
Pascere, ait, satiáque meo tua pectora luctu:
Corq; ferum satia, dixit: per funera septem
Efferor: exulta, victrixq; inimica triumpha.
Cur autem victrix? miseræ mihi plura supersunt,
Quàm tibi felici: post tot quoque funera vinco.
Dixerat: & sonuit contento nervus ab arcu,
Qui præter Nioben unam, conterruit omnes.
Illa malo est audax. stabant cum vestibus atris
Ante toros fratrum demisso crine sorores.
E quibus una trahens hærentia viscere tela,
Impositò fratri moribunda relanguit ore:
Altera solari miseram conata parentem,
Conticuit subito, duplicatáque vulnere cæco est,
Oráque compressit: nisi postquam spiritus ibat.
Hæc frustra fugiens collabitur: illa sorori
Immoritur: latet hæc: illam trepidare videres.
Sexque datis leto, diversaq; vulnera passis,
Vltima restabat: quam toto corpore mater,
Tota veste tegens, unam, minimámque relinque:

De multis minimam posco, clamavit, & unam:
Dumq; rogat: pro qua rogat, occidit. orba resedit
Exanimes inter natos, natasque virumque:
Diriguitq; malis: nullos movet aura capillos:
In vultu color est sine sanguine: lumina mœstis
Stant immota genis: nihil est in imagine vivum:
Ipsa quoque interius cum duro lingua palato
Congelat, & venæ desistunt posse moveri.
Nec flecti cervix, nec brachia reddere gestus,
Nec pes ire potest: intra quoque viscera saxum est.
Flet tamen, & validi circundata turbine venti,
In patriam rapta est, ubi fixa cacumine montis
Liquitur, & lacrymis etiam nunc marmora manant.
Tunc verò cuncti manifestam numinis iram
Fœmina virq; timent: cultuque impensius omnes
Magna gemillipara venerantur numina divæ.
Vtque fit, à facto propiore priora renarrant.
Et quibus unus ait: Lyciæ quoque fertilis agris
Non impune Deam veteres sprevêre coloni.
Res obscura quidem est ignobilitate virorum:
Mira tamen: vidi præsens stagnumq; locumq;
Prodigio notum. nam me jam grandior ævo,
Impatiensque viæ genitor, deducere lectos
Iusserat inde boves, gentisque illius euntí
Ipse ducem dederat. cum quo dum pascua lustro:
Ecce lacu medio sacrorum nigra favilla
Ara vetus stabat tremulis circundata cannis,
Restitit: & parvo, faveas mihi, murmure dixit
Dux meus: & simili, faveas mihi, murmure dixi.
Naïadum, Faunine foret tamen ara rogabam,
Indigenæve Dei: cum talia rettulit hospes.
Non hac, ô juvenis, montanum numen in ara est.
Illa suam vocat hanc, cui quondam regia conjux
Orbem interdixit: quam vix erratica Delos
Errantem accepit, tunc cùm levis insula natat.
Illic incumbens cum Palladis arbore palmæ,
Edidit invita geminos Latona noverca.

Hinc quoque Iunonem fugisse puerpera fertur:
Inque suo portasse sinu duo numina natos.
Iamque Chimæriferæ, cùm Sol gravis ureret arva,
Finibus in Lyciæ, longo Dea fessa labore,
Sidereo siccata sitim collegerat æstu,
Vberáque ebiberant avidi lactantia nati.
Fortè locum mediocris aquæ prospexit in imis
Vallibus: agrestes illic fruticosa legebant
Vimina cum junci, gratámque paludibus ulvam,
Accessit, positóque genu Titania terram
Pressit, ut hauriret gelidos potura liquores.
Rustica turba vetat. Dea sic affata vetantes:
Quid prohibetis aquas? usus communis aquarum est:
Nec Solem proprium natura, nec aëra fecit,
Nec tenues undas. ad publica munera veni.
Quæ tamen ut detis, supplex peto. non ego nostros
Abluere hîc artus, lassatáque membra parabam:
Sed relevare sitim. caret os humore loquentis:
Et fauces arent: vixq; est via vocis in illis.
Haustus aquæ mihi nectar erit: vitámque fatebor
Accepisse: simul vitam dederitis in undis.
Hi quoque vos moveant, qui nostro brachia tendunt
Parva sinu: & casu tendebant brachia nati.
Quem non blanda Deæ potuissent verba movere?
Hi tamen orantem perstant prohibere: minásque
Ni procul abscedat, conviciáque insuper addunt.
Nec satis est, ipsos etiam pedibúsque, manúsque,
Turbavêre lacus: imóque è gurgite mollem
Huc illuc limum saltu movêre maligno.
Distulit ira sitim. neque enim jam filia Cæi
Supplicat indignis: nec dicere sustinet ultrà
Verba minora Dea: tollensq; ad sidera palmas,
Æternùm stagno (dixit) vivatis in isto.
Eveniunt optata Deæ: juvat esse sub undis:
Et modò tota cava summergere membra palude,
Nunc proferre caput, summo modò gurgite nare:
Sæpè super ripam stagni consistere: sæpè

In gelidos resilire lacus. sed nunc quoque turpes
Litibus exercent linguas: pulsoque pudore,
Quamvis sint sub aqua, sub aqua maledicere tentant.
Vox quoque jam rauca est, inflatáque colla tumescunt:
Ipsaq; dilatant patulos convicia rictus:
Terga caput tangunt, colla intercepta videntur:
Spina viret: venter pars maxima corporis, albet:
Limosoque novæ saliunt in gurgite ranæ.
Sic ubi nescio quis Lycia de gente virorum
Rettulit: exitium Satyri reminiscitur alter:
Quem Tritoniaca Latous arundine victum
Affecit pœna. quid me mihi detrahis? inquit.
Ah piget, ah non est, clamabat, tibia tanti.
Clamanti cutis est summos directa per artus:
Nec quicquam nisi vulnus erat. cruor undique manat:
Detectique patent nervi: trepidæq; sine ulla
Pelle micant venæ: salientia viscera posses,
Et pellucentes numerare in pectore fibras.
Illum ruricolæ silvarum numina Fauni,
Et satyri fratres, & tunc quoque clarus Olympus,
Et Nymphæ flerunt, & quisquis montibus illis,
Lanigerosque greges, armentáque bucera pauit.
Fertilis immaduit, madefactáque terra caducas
Concepit lacrymas, ac venis perbibet imis.
Quas ubi fecit aquas: vacuas immisit in auras.
Inde petens rabidum ripis declivibus æquor,
Marsya nomen habet, Phrygiæ liquidissimus amnis,
Talibus exemplis redit ad presentia dictis
Vulgus: & extinctum cum stirpe Amphiona luget.
Mater in invidia est: hanc tunc quoque dicitur unus
Flesse Pelops, humeroque, suas à pectore postquam
Deduxit vestes, ebur ostendisse sinistro.
Concolor huic humerus nascendi tempore dextro,
Corporeúsque fuit. manibus mox cæsa paternis
Membra ferunt junxisse Deos: aliisq; repertis,
Qui locus est juguli medius, summique lacerti,
Defuit: impositum est non comparentis in usum

Partis ebur: factóque Pelops fuit integer illo.
Finitimi proceres coëunt: urbésque propinquæ
Orauêre suos ire ad solatia reges,
Argósque, & Sparte, Pelopeidésque Mycenæ,
Et nondum torvæ Calydon inuisa Dianæ,
Orchomenósque ferax, & nobilis ære Corinthos,
Messenéque ferox, Patræq́, humiléque Cleonæ,
Et Nelea Pylos, nec adhuc Pittheïa Thræzen:
Quæque urbes aliæ bimari clauduntur ab Isthmo,
Exteriúsque site bimari spectantur ab Isthmo.
Credere quis posset? solæ cessatis Athenæ.
Obstitit officio bellum, subvectaq́, ponto
Barbara Cecropios terrebant agmina muros.
Threicius Tereus hæc auxiliaribus armis
Fuderat: & clarum vincendo nomen habebat.
Quem sibi Pandion opibúsque viríque potentem,
Et genus à magno ducentem fortè Gradivo,
Connubio Prognes junxit: non ponuba Iuno,
Non Hymenæus adest illi, non gratia, lecto.
Eumenides tenuêre faces de funere raptas:
Eumenides stravêre torum, tectóque profanus
Incubuit bubo, thalamíque in culmine sedit.
Hac ave conjuncti Progne Tereúsque, parentes
Hac ave sunt facti: gratata est scilicet illis
Thracia, Dysq́, ipsis grates egêre: diémque,
Quoque data est claro Pandione nata tyranno,
Quoque erat ortus Itys, festum jussêre vocari.
Vsque adeo latet utilitas. Iam tempora Titan
Quinque per autumnos repetitis duxerat annis,
Cum blandita viro Progne, Si gratia, dixit,
Vlla mea est, vel me visendam mitte sorori,
Vel soror huc veniat: redituram tempore parvo,
Promittes socero: magni mihi muneris instar
Germanam vidisse dabis. jubet ille carinas
In freta deduci: velóque & remige portus
Cecropios intrat, Pyræaq́, littora tangit.
Vt primum soceri data copia: dextera dextræ

Iungitur:

Iungitur: infausto committitur omnie sermo.
Cœperat adventus causas, mandata referre
Conjugis: & celeres missæ spondere recursus.
Ecce venit dives magno Philomela paratu,
Divitior forma: quales audive solemus
Naïadas, & Dryadas medijs incedere silvis:
Si modò des illis cultus, similésque paratus.
Non secus exarsit conspecta virgine Tereus:
Quàm si quis canis ignem supponat aristis:
Aut frondem, positásque cremet fenilibus herbas.
Digna quidem facies: sed & hunc innata libido
Extimulat: pronúmque genus regionibus illis
In venerem est: flagra vitio gentisque suóque.
Impetus est illi, comitum corrumpere curam,
Nutricísque fidem: nec non ingenibus ipsam
Sollicitare datis: totúmque impendere regnum,
Aut rapere, & sævo raptam defendere bello.
Est nihil est, quod non effrænon captus amore
Ausit: nec capiunt inclusas pectora flammas.
Iámque moras malè fert, cupidóque revertitur ore
Mandata ad Prognes, & agit sua vota sub illa.
Facundum faciebat amor. quotiésque rogabat
Vlterius justo, Prognen ita velle ferebat.
Addidit & lacrymas, tanquam mandasset & illas.
Proh superi, quantum mortalia pectora cæcæ
Noctis habent! ipso sceleris molimine Tereus
Creditur esse pius: laudémque à crimine sumit.
Quid quòd idem Philimela cupit? patriósque lacertis
Blanda tenens humeros, ut eat visura sororem,
Perq; suam, contráque suam, petit illa, salutem.
Spectat eam Tereus: præcontrectatq; videndo:
Osculáque & collo circundata brachia cernens,
Omnia pro stimulis, facibúsque, ciboq; furoris
Accipit: & quoties amplectitur illa parentem,
Esse parens vellet: neque enim minus impius esset:
Vincitur amborum genitor prece. gaudet, agitq;
Illa patri grates: & successisse duabus

Id

Id putat infœlix, quod erat lugubre duabus.
Iam labor exiguus Phœbo reſtabat, equiq́;
Pulſabant pedibus ſpatium declivis Olympi:
Regales epulæ menſis, & Bacchus in auro
Ponitur: hinc placido dantur ſua corpora ſomno.
At rex Odryſius quamvis ſeceſſit ab illa,
Æſtuat: & repetens faciem, motúmque manúſque,
Qualia vult, fingit, quæ nondum vidit: & ignes
Ipſe ſuos nutrit, cura removente ſoporem.
Lux erat: & generi dextram complexus euntis
Pandion, comitem lacrymis commendat orbortis:
Vt voluêre ambæ, voluiſti tu quoque Tereu,
Hanc ego, chare gener, quoniam pia cauſa coëgit,
Do tibi, pérque fidem, cognatáque pectora ſupplex,
Per ſuperos oro, patrio ut tuearis amore:
Et mihi ſollicito lenimen dulce ſenectæ
Quam primum (omnis erit nobis mora longa) remittas.
Tu quoque quam primum (ſatis eſt procul eſſe ſororem)
Si pietas ulla eſt: ad me Philomela redito.
Mandabat: paritérque ſuæ dabat oſcula natæ:
Et lacrymæ mites inter mandata cadebant.
Vt pignus fidei dextras utriuſque popoſcit:
Inter ſeq́; datas junxit, natámque nepotémque
Abſentes pro ſe memori, rogat, ore ſalutent.
Supremumq́; vale, pleno ſingultibus ore,
Vix dixit: timuítque ſuæ præſagia mentis.
Vt ſimul impoſita eſt pictæ Philomela carinæ:
Admotúmque fretum remis: tellúſque repulſa eſt:
Vicimus, exclamat: mecum mea vota ſeruntur:
Exultatq́;, & vix animo ſua gaudia differt
Barbarus: & nuſquam lumen detorquet ab illa.
Non aliter, quàm cùm pedibus prædator aduncis
Depoſuit nido leporem Iovis ales ab alto:
Nulla fuga eſt capto: ſpectat ſua præmia raptor.
Iámque iter effectum eſt, jámque in ſua littora ſeſſis
Puppibus exierant: cùm rex Pandione natam
In ſtabula alta trahit, ſilvis obſcura vetuſtis.

Atque

Atque ibi pallentem, trepidámque & cuncta timentem,
Et jam cum lacrymis, ubi sit germana, rogantem:
Includit: fassúsq; nefas, & virginem, & unam
Vi superat, frustra clamato sæpe parente,
Sæpe sorore sua, magnis super omnia divis.
Illa tremit velut agna pavens, quæ saucia cani
Ore excussa lupi, nondum sibi tuta videtur:
Vtque columba suo madefactis sanguine plumis
Horret adhuc, avidosq; timet, quibus hæserat, ungues.
Max ubi mens rediit: passos laniata capillos,
Lugenti similis, cæsis plangore lacertis,
Intendens palmas, ô diris Barbare factis,
O crudelis, ait: nec te mandata parentis
Cum lacrymis movêre pijs, nec cura sororis,
Nec mea virginitas, nec conjugialia jura.
Omnia turbasti, pellex ego facta sororis,
Tu geminus conjux, hostis mihi, debita pœna.
Quin animam hanc (ne quod facinus tibi, perfide restat)
Eripis? atque utinam fecisses ante nefandos
Concubitus; vacuas habuissem criminis umbras.
Si tamen hoc superi cernunt, sic numina divûm
Sunt aliquid: si non perierunt omnia mecum:
Quandocunque mihi pœnas dabis, ipsa pudore
Projecto tua facta loquar: si copia detur,
In populos veniam: si silvis clausa tenebor,
Implebo silvas, & conscia saxa movebo.
Audiet hoc æther, & si Deus ullus in illo est.
Talibus ira feri postquam commota tyranni est,
Nec minor hac metus est; causa stimulatus utraque,
Quo fuit accinctus, vagina liberat ensem:
Arreptámque coma, flexis post terga lacertis,
Vincla pati cogit, jugulum Philomela parabat:
Spemq; suæ mortis viso conceperat ense.
Ille indignantem, & nomen patris usque vocantem,
Luctantémque loqui, comprensam forcipe linguam
Abstulit ense fero. radix micat ultima linguæ.
Ipsa jacet, terræq; tremens immurmurat atræ.

Vtque

Vtque salire solet mutilatæ cauda colubræ,
Palpitat: & moriens dominæ vestigia quærit.
Hoc quoque post facinus (vix dusim credere) fertur
Sæpè sua lacerum repetisse libidine corpus,
Sustinet ad Prognen post talia facta reverti;
Conjuge quæ viso germanam quærit: at ille
Dat gemitus fictos, commentáque funera narrat.
Et lacrymæ fecêre fidem. velamina Progne
Deripit ex humeris auro fulgentia lato:
Induiturq́; atras vestes, & inane sepulchrum
Constituit, falsisq́; piacula manibus infert,
Et luget non sic lugendæ fata sororis.
Signa Deus bis sex acto lustraverat anno.
Quid faciat Philomela? fugam custodia claudit:
Structa rigent solido stabulorum mœnia saxo:
Os mutum facti caret indice: grande doloris
Ingenium est, miserisque venit solertia rebus.
Stamina barbarica suspendit candida tela:
Purpureásque notas filis intexuit albis.
Indicium sceleris: perfectáque tradidit uni,
Vtque ferat dominæ, gestu rogat. illa rogata
Pertulit ad Prognen, nec scit quod tradit in illis.
Evolvit vestes sævi matrona tyranni:
Fortunæq́; suæ carmen miserabile legit,
Et (mirum potuisse) silet, dolor ora repressit:
Verbáque quærenti satis indignantia linguæ
Defuerant, nec flere vacat: sed fasq́; nefasq́;
Confusura ruit: pœnæq́; in imagine tota est.
Tempus erat, quo sacra solent Trieterica Bacchi
Sithoniæ celebrare nurus. nox conscia sacris:
Nocte sonat Rhodope timitibus æris acuti:
Nocte sua est egressa domo regina: Deiq́;
Ritibus instruitur: furialiáque accipit arma.
Vitæ caput tegitur: lateri cervina sinistro
Vellera dependent: humero levis incubat hasta.
Concita per silvas, turba comitante suarum,
Terribilis Progne, furiisq́; agitata doloris,

Bacche,

Barche, tuas ſimulat. venit ad ſtabula avia tandem,
Exululatq́, evœq́, ſonat, portáſque refringit:
Germanamque rapit: raptæq́, inſignia Bacchi
Induit: & vultus hederarum frondibus addit:
Attonitámque trahens intra ſua mœnia ducit.
Vt ſenſit tetigiſſe domum Philomela nefandum:
Horruit infœlix: totóque expalluit ore.
Nacta locum Progne, ſacrorum pignora demit:
Oráque develat miſeræ pudibunda ſororis,
Amplexumq́, petit. ſed non attollere contra
Suſtinet hæc oculos, pellex ſibi viſa ſororis:
Dejectóque in humum vultu jurare volenti,
Teſtaríque deos, per vim ſibi dedecus illud
Illatum, pro voce manus fuit. ardet, & iram
Non capit ipſa ſuam Progne, fletumq́, ſororis
Corripiens, non eſt lacrymis hoc, inquit, agendum,
Sed ferro, ſeu, ſi quid habes, quod vincere ferrum
Poſſit: in omne nefas ego me germana paravi,
Aut ego cum facibus regalia tecta cremabo,
Artificem medijs immittam Terea flammis:
Aut linguam, aut oculos, &, quæ tibi membra pudorem
Abſtulerant, ferro rapiam: aut per vulnera mille
Sontẽ animam expellam magnum eſt, quodcunq́, paravi:
Quid ſit, adhuc dubito. peragit dum talia Progne:
Ad matrem veniebat Itys. quid poſſit ab illo
Admonita eſt: oculiſque tuens immitibus, ah quam
Es ſimilis patri, dixit? nec plura locuta,
Triſte parat facinus, tacitáque exæſtuat ira.
Vt tamen acceſſit natus, matríque ſalutem
Attulit: & parvis adduxit colla lacertis:
Miſtáque blanditijs puerilibus oſcula junxit:
Mota quidem eſt genitrix, infractaq́, conſtitit ira:
Invitiq́, oculi lacrymis maduere coactis.
Sed ſimul ex nimia mentem pietate labare
Senſit: ab hoc iterum eſt ad vultus verſa ſororis:
Inque vicem ſpectans ambos, cur admovet, inquit,
Alter blanditias? rapta ſilet altera lingua?

Quam

Quam vocat hic matrem, cur non vocat illa sororem?
Cui sis nupta vide Pandione nata marito.
Degeneras: scelus est pietas in conjuge Tereo.
Nec mora, traxit Ityn, veluti Gangetica cervæ
Lactantem fœtum per silvas tigris opacas:
Vtque domus altæ partem tenuêre remotam,
Tendentémque manus, & jam sua fata videntem,
Et mater, mater clamantem, & colla petentem,
Ense ferit Progne, lateri quà pectus adhæret.
Nec vultum vertit. Satis illi ad fata, vel unum
Vulnus erat: jugulum ferro Philomela resolvit:
Vivâque adhuc, animæq; aliquid retinentia membra
Dilaniat, pars inde cavis exultat ahenis:
Pars verubus stridet: manant penetralia tabo.
His adhibet conjux ignarum Terea mensis:
Et patrij moris sacrum mentita, quod uni
Fas sit adire viro, comites famulósque removit.
Ipse sedens solio Tereus sublimis avito
Vescitur: inque suam sua viscera congerit alvum:
Tantáque nox animi est, Ityn huc accersite, dixit.
Dissimulare nequit crudelia gaudia Progne:
Iamq; suæ cupiens existere nuncia cladis,
Intus habes, quod poscis, ait. circumspicit ille:
Atque ubi sit, quærit. quærenti, iterumque vocanti,
Sicut erat sparsis furiali cæde capillis,
Prosiluit, Ityósque caput Philomela cruentum
Misit in ora patris: nec tempore maluit ullo
Posse loqui: & meritis testari gaudia dictis.
Thracius ingenti mensas clamore repellit:
Vipereásque ciet Stygia de valle sorores:
Et modò, si posset, reserato pectore, diras
Egerere inde dapes, demersaq; viscera gestit.
Flet modò: seq; vocat bustum miserabile nati:
Nunc sequitur nudo genitas Pandione ferro.
Corpora Cecropidum pennis pendere putares.
Pendebant pennis: quarum petit altera silvas
Altera tecta subit: neq; adhuc de pectore cædis

Ex-

Exceſsière notæ, ſignatáque ſanguine pluma eſt.
Ille dolore ſuo, pœnæq; cupidine velox,
Vertitur in volucrem, cui ſtant in vertice criſtæ:
Prominet immodicum pro longa cuſpide roſtrum.
Nomen Epops volucri: facies armata videtur.
Hic dolor ante diem, longæq; extrema ſenectæ
Tempora, Tartareas Pandiona miſit ad umbras.
Sceptra loci, rerumq; capit moderamen Erechteus,
Iuſtitia dubium, validiſne potentior armis.
Quatuor ille quidem juvenes, totidemq; crearat
Femineæ ſortis: ſed erat par forma duarum:
E quibus Æolides Cephalus te conjuge felix
Procri fuit. Boreæ Tereus Thracéſque nocebant.
Dilectáque diu caruit Deus Orithyia:
Dum rogat, & precibus mavult quam viribus uti.
Aſt ubi blanditijs agitur nihil: horridus ira
Quæ ſolita eſt illi, nimiumq; domeſtica vento:
Et meritò, dixit: quid enim mea tela reliqui?
Sævitiam, & vires, iramque animóſque minaces?
Admovique preces, quarum me dedecet uſus?
Apta mihi vis eſt: hac triſtia nubila pello,
Hac freta concutio, nodoſaq; roboraverto,
Induroq; nives, & terras grandine pulſo.
Idem ego cùm fratres cælo ſum nactus aperto,
(Nam mihi campus is eſt,) tanto molimine luctor,
Vt medius noſtris concurſibus inſonet æther,
Exiliantq; cavis eliſi nubibus ignes.
Idem ego cùm ſubijt convexa foramina terræ:
Suppoſuíque ferox imis mea terga cavernis:
Sollicito manes, totúmque tremoribus orbem.
Hac ope debueram thalamos petijſſe: ſocérque
Non orandus erat mihi, ſed faciendus Erechtheus.
Hæc Boreas, aut his non inferiora locutus,
Excuſſit pennas: quarum jactatibus omnis
Afflata eſt tellus: latúmque perhorruit æquor.
Pulvereámque trahens per ſumma cacumina pallam,
Verrit humum, pavidámque metu, caligine tectus

Orithyiam

Orithyïam adamans fulvis complectitur alis.
Dum volat, arserunt agitati fortius ignes.
Nec prius aëriÿ cursus suppressit habenas,
Quàm Ciconum tenuit populos & mœnia raptor.
Illic, & gelidi conjux Actæa tyranni,
Et genitrix facta est, partúque enixa gemello:
Cætera qui matris, pennas genitoris, habebant,
Non tamen has memorant unà cum corpore natas:
Barbáque cum rutilis aberat subnixa capillis:
Implumes Calaísque puer Zetésque fuerunt.
Mox pariter pennæ ritu cœpêre volucrum
Cingere utrunque latus, pariter flavescere malæ.
Ergo ubi concessit tempus puerile juvente:
Vellera cum Minyis nitido radiantia villo,
Per mare non notum prima petiêre carina.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER VII.

IAmq; fretum Minyæ Pagasæâ puppe secabant,
Perpetuáque trahens inopem sub nocte senectam
Visus erat Phineus, juvenésque Aquilone creati
Virgineas volucres miseri senis ore fugarant,
Multáque perpessi claro sub Iasone, tandem
Contigerant rapidas limosi Phasidos undas.
Dumq; adeunt regem, Phryxææq; vellera poscunt.
Voxq; datur Minyis magnorum horrenda laborum:
Concipit interea validos Æetias ignes,
Et luctata diu, postquam ratione furorem
Vincere non poterat, Frustra Medéa repugnas,
Nescio quis Deus obstat, ait, mirúmque quid hoc est.
Anne aliquid certè simile huic quod amare vocatur?
Nam cur justa patris nimium mihi dura videntur?
Sunt quoque dura nimis. Cur quem modò denique vidi,

Ne

Ne pereat, timeo? quæ tanta causa timoris?
Excute virgineo conceptas pectore flammas,
Si potes, infelix: si possem, sanior essem.
Sed trahit invitam nova vis, aliudq; Cupido,
Mens aliud suadet. video meliora, proboque:
Deteriora sequor. Quid in hospite regia virgo
Vreris? & thalamos alieni concipis orbis?
Hæc quoque terra potest quod ames dare. vivat an ille
Occidat, in Dijs est: vivat tamen, idque precari
Vel sine amore licet. quid enim commisit Iason?
Quem, nisi crudelem, non tangat Iasonis ætas?
Et genus, & virtus? quem non, ut cætera desint,
Forma movere potest? certè mea pectora movit.
At nisi opem tulero, taurorum afflabitur ore:
Concurretq; suæ segeti, tellure creatis
Hostibus, aut avido dabitur fera præda draconi.
Hoc ego si patiar, tum me de tigride natam,
Tum ferrum, & scopulos gestare in corde fatebor.
Cur non & specto pereuntem? oculósque videndo
Conscelero? cur non tauros exhortor in illum?
Terrigenásque feros, insopitúmque draconem?
Dij meliora velint. quanquam non ista precanda,
Sed facienda mihi. prodámne ego regna parentu?
Atque ope nescio quis servabitur advena nostras?
Vt per me salvet, sine me det linea ventis?
Vtq; sit alterius? pœna Medea relinquar?
Si facere hoc, aliámve potest præponere nobis,
Occidat ingratus. sed non is vultus in illo,
Non ea nobilitas animo est, ea gratia formæ,
Vt timeam fraudem, meritique oblivia nostri.
Et dabit antè fidem, cogámque in fœdera testes
Esse Deos. quid tuta times? accingere, & omnem
Pelle moram. tibi se semper debebit Iason.
Te face solenni jungent sibi, perque Pelasgas
Servatrix urbes matrum celebrabere turba.
Ergo ego germanam, fratremq; patremque, Deosque,
Et natale solum ventis ablata reliquam?

Nempe pater ſævus, nempe eſt mea barbara tellus,
Frater adhuc infans: ſtant mecum vota ſororis.
Maximus intra me Deus eſt. non magna relinquam,
Magna ſequar: titulum ſervatæ puppis Achivæ,
Notitiámque loci melioris, & oppida, quorum
Hic quoque fama viget, cultúſque, arteſque virorum.
Quémque ego cum rebus, quas totus poſſidet orbis,
Æſonidem mutaſſe velim: quo conjuge fœlix,
Et Diis chara ferar, & vertice ſidera tangam.
Quid? quod neſcio qui medijs recurrere in undis
Dicuntur montes? ratibuſq; inimica Charibdis
Nunc ſorbere fretum, nunc reddere; cinctáque ſævis
Scylla rapax canibus Siculo latrare profundo?
Nempe teneris quod amo, gremióque Iaſonis hærens,
Per freta longa ferar: nihil illum complexa timebo:
Aut, ſi quid metuam, metuam de conjuge ſolo.
Conjugiumne putas? ſpecioſaq; nomina culpæ
Imponis Medea tuæ? quin aſpice quantum
Aggrediare nefas: & dum licet, effuge crimen.
Dixit: & ante oculos rectum, pietáſque, pudorq;
Conſtiterant: & victa dabat jam terga Cupido.
Ibat ad antiquas Hecates Perſeidos aras:
Quas nemus umbroſum, ſecretáque ſilva tegebat,
Et jam fractus erat pulſuſq; reſederat ardor:
Cum videt Æſoniden, extinctáque flamma relaxit:
Erubuêre genæ, totoq; recanduit ore.
Vt ſolet à ventis alimenta reſumere, quæq;
Parva ſubinducta latuit ſcintilla favilla
Creſcere, & in veteres agitata reſurgere vires:
Sic jam lenis amor, quem jam languere putares,
Vt vidit juvenem, ſpecie præſentis inarſit.
Et caſu, ſolito formoſior, Æſone natus
Illa luce fuit. poſſes ignoſcere amanti.
Spectat: & in vultu, veluti tum denique viſo,
Lumina fixa tenet: nec ſe mortalia demens
Ora videre putat: nec ſe declinat ab illo.
Vt verò cœpitq; loqui, dextrámque prehendit

Hoſpes

Hospes, & auxilium summissa voce rogavit;
Promisitq; torum: lacrymis ait illa profusis
Quid faciam video: nec me ignorantia veri
Decipiet, sed amor, servábere munere nostro:
Servatus promissa dato. per sacra triformis
Ille Deæ, luçóque foret quod numen in illo,
Perq; patrem soceri cernentem cuncta futuri,
Eventúsque suos, & tanta pericula jutat.
Creditus accepit cantatas protinus herbas,
Edidicítque usum: lætúsque in tecta recessit.
Postera depulerat stellas Aurora micantes:
Conveniunt populi sacrum Mavortis in arvum:
Considuntq; jugis. medio rex ipse resedit
Agmine purpureus, sceptróque insignis eburno.
Ecce adamanteis Vulcanum naribus efflant
AEripides tauri, tactæq; vaporibus herbæ
Ardent: vtque solent pleni resonare camini:
Aut ubi terrena silices fornace soluti
Concipiunt ignem liquidarum aspergine aquarum:
Pectora sic intus clausas volventia flammas,
Guttaráque usta sonant: tamen illis AEsone natus
Obvius it, vertere truces venientis ad ora
Terribiles vultus, præfixáque cornua ferro,
Pulvereúmque solum pede pulsavere bisulco,
Fumificísque locum mugitibus implevere.
Diriguêre metu Minyæ: subit ille nec ullos
Sensit anhelantes (tantum medicamina possunt)
Pendulaque audaci mulcet palearia dextra:
Suppositoq; jugo, pondus grave cogit aratri
Ducere, & insuetum ferro proscindere campum,
Mirantur Colchi: Minyæ clamoribus augent,
Adjiciuntq; animos: galea tum sumit ahena
Viperos dentes, & aratos spargit in agros.
Semina mollit humus valido prætincta veneno:
Et crescunt, fiuntq; sati nova corpora dentes.
Vique hominis speciem materna sumit in alvo;
Perq; suos intus numeros componitur infans;

Nec nisi maturus communes exit in auras:
Sic ubi visceribus gravidæ telluris imago
Effecta est hominis, fœto consurgit in arvo:
Quodq; magis mirum est, simul edita concutit arma.
Quos ubi viderunt præacutæ cuspidis hastas
In caput Æmoniy juvenis torquere parentes,
Demisêre metu vultúmque animumq; Pelasgi,
Ipsa quoque extimuit, quæ tutum fecerat illum:
Vtque peti vidit juvenem tot ab hostibus unum,
Palluit: & subitò sine sanguine frigida sedit.
Néve parum valeant à se data gramina carmen
Auxiliare canit, secretásque aduocat artes.
Ille gravem medios silicem jaculatus in hostes,
A se depulsum Martem convertit in ipsos.
Terrigenæ pereunt per mutua vulnera fratres:
Civilique cadunt acie. gratantur Achivi:
Victorémque tenent: avidisque amplexibus hærent.
Tu quoque victorem complecti barbara velles:
Obstitit incepto pudor; at complexa fuisses:
Sed te, ne faceres, tenuit reverentia famæ.
Quod licet, affectu tacito lætaris: agísque
Carminibus grates, & Dijs auctoribus horum.
Pervigilem supereſt herbis sopire draconem:
Qui crista, linguisque tribus præsignis, & unci
Dentibus horrendus, custos erat arboris aureæ.
Hunc postquam sparsit Lethæi gramine succi:
Verbáque ter dixit placidos facientia somnos,
Quæ mare turbatum, quæ concita flumina sistunt:
Somnus in ignotos oculos ubi venit, & auro
Heros Æsonius potitur, spolioq; superbus,
Muneris auctorem secum spolia altera portans,
Victor Iolciacos tetigit cum conjuge portus.

Æmoniæ matres pro natis dona receptis,
Grandæviq; ferunt patres: congestáque flamma
Thura liquefaciunt: indutáque cornibus aurum
Victima, vota facit: sed abest gratantibus Æson,
Iam propior leto, fessusq; senilibus annis.

Tum

Tunc sic Æsonides, ô cui debere salutem
Confiteor, conjux, quanquam mihi cuncta dedisti,
Excessitq; fidem meritorum summa tuorum:
Si tamen hoc possunt (quid enim non carmina possunt?)
Deme meis annis, & demptos adde parenti.
Nec tenuit lacrymas mota est pietate rogantis,
Dissimilemq; animum subyit pater Æta relictus.
Non tamen affectus tales confessa, quod, inquit,
Excidit ore tuo, conjux, scelus? ergo ego cuiquam
Posse tuæ videor spatium transcribere vitæ?
Non sinet hoc Hecate, nec tu petis æqua: sed isto,
Quod petis, experiar majus dare munus Iasoni:
Arte mei soceri longum tentabimus ævum,
Non annis revocare tuis. modò diva triformis
Adjuvet, & præsens ingentibus annuat ausis.
Tres aberant noctes, ut cornua tota coirent,
Efficerentq; orbem. postquam plenissima fulsit,
Et solida terras spectavit imagine Luna:
Egreditur tectis, vestes induta recinctas,
Nuda pedem, nudos humeris infusa capillos:
Fertq; vagos mediæ per muta silentia noctis
Incomitata gradus. homines, volucresque feraque
Solverat alta quies: nullo cum murmure serpens
Sopitæ similis nullo cum murmure serpit:
Immotæque silent frondes: silet humidus aër:
Sidera sola micant. ad quæ sua brachia tendens,
Ter se convertit, ter sumptis flumine crinem
Irroravit aquis: ternis & hiatibus ora
Solvit: & in dura summisso poplite terra,
Nox, ait, arcanis fidissima, quæque diurnis
Aurea cum Luna succeditis ignibus astra,
Túque triceps Hecate, quæ cœptis conscia nostris,
Adjutrixq; venis, cantusque artesque magorum:
Quæque Magos Tellus pollentibus instruis herbis,
Auræq; & venti, montesque, amnesque, lacusque,
Diiq; omnes nemorum, Diq; omnes noctis adeste:
Quorum ope, cum volui, ripis mirantibus amnes

In fontes redière suos: concussaq; sisto,
Stantia concutio cantu freta: nubila pello,
Nubiláque induco: ventos abigóque, vocóque:
Vipereas rumpo verbis & carmine fauces:
Viváque saxa, sua convulsaq; robora terra,
Et silvas moveo, jubeóque tremiscere montes:
Et mugire solum, manesque exire sepulchris.
Te quoque Luna trabo: quamvis temerara labores
AEra tuos minuant: currus quoque carmine nostro
Pallent: ac pallet nostris Aurora venenis.
Vos mihi taurorum flammas hebetastis, & unco
Haud patiens oneris collum pressistis aratro,
Vos serpentigenis in se fera bella dedistis,
Custodemq; rudem somni sopistis, & aurum
Vindice decepto Graias misistis in urbes.
Nunc opus est succis, per quos renovata senectus
In florem redeat, primosque recolligat annos.
Et dabitis: neque enim micucrunt sidera frustra:
Nec frustra volucrum tractus cervice draconum
Currus adest. aderat demissus ab aethere currus.
Quò simul ascendit: frenatáque colla draconum
Permulsit, manibusque leves agitavit habenas:
Sublimis rapitur, subjectaq; Thessala Tempe
Dispicit, & cretis regionibus applicat angues:
Et quas Ossa tulit, quasq; altus Pelion herbas,
Othryсq;, & Pindus, & Pindo major Olympus,
Perspicit; & placitas partim radice revellit,
Partim succidit curvamine falcis aheneæ.
Multa quoque Apidani placuerunt gramina ripis,
Multa quoque Amphrysi: nec eras immunis Enipeus:
Nec non Penëus: nec non Sperchïades undæ
Contribuêre aliquid. junctosq; littora Bœbes
Carpsit, & Euboïca vivax Anthedone gramen
Nondum vulgatum mutato corpore Glauci.
Nona dies illam curru, pennisque draconum,
Nonáque nox omnes lustrantem viderat agros:
Cum rediit: nec erant tactu nisi odore dracones:

Et

Et tamen annosa pellem posuere senecta.
Constitit adveniens citra liménque forésque.
Et tantum cælo tegitur, refugitque viriles
Contactus, statuítque aras è cespite binas,
Dexteriore Hecates, at læva parte Iuventæ.
Has ubi verbenis, silváque incinxit agresti:
Haud procul egesta scrobibus tellure duabus
Sacra facit: cultrósque in guttura velleris atri
Conjicit, & patulas perfundit sanguine fossas.
Tum super invergens tepidi carchesia lactis,
Alteráque invergens liquidi carchesia mellis,
Verba simul fundit, terrenáque numina poscit,
Vmbraríumque rogat rapta cum conjuge regem,
Ne properent artus anima fraudare senili.
Quos ubi placavit precibúsque & murmure longo,
Æsonis effœtum proferri corpus ad aras
Iussit: & in plenos resolutum carmine somnos
Exanimi similem stratis porrexit in herbis.
Hinc procul Æsonidem, procul hinc jubet ire ministros;
Et monet arcanis oculos removere profanos.
Diffugiunt iussi. sparsis Medea capillis
Bacchantum ritu flagrantes circuit aras,
Multifidáque faces in fossa sanguinis atri
Tingit: & infectas geminis accendit in aris.
Térque senem flamma, ter aqua, ter sulphure lustrat.
Interea calido positum medicamen aheno
Fervet, & exultat, spumísque tumentibus albet.
Illic Æmonia radices valle resectas,
Semináque, & flores, & succos incoquit atros.
Adjicit extremo lapides Oriente petitos,
Et quas Oceani refluum mare lavit arenas.
Addidit exceptas Lunæ de nocte pruinas,
Et Strygis infames, ipsis cum cærnibus, alas:
Inque virum soliti vultus mutare ferinos
Ambigui prosecta lupi, nec defuit illi
Squamea Cinyphei tenuis membrana chelydri,
Vivacísque jecur cervi: quibus insuper abdit

Ora caputque novem cornicis secula passæ,
His & mille alijs postquam sine nomine rebus
Propositum instruxit mortali barbara munus:
Arenti ramo jampridem mitis olivæ
Omnia confudit, summisque immiscuit ima.
Ecce, vetus calido versatus stipes aheno
Fit viridis primò, nec longo tempore frondes
Induit, & subito gravidis oneratur olivis.
At quacunque cavo spumas ejecit aheno
Ignis, & in terram gutta cecidêre calentes:
Vernat humus, floresque & mollia pabula surgunt.
Quæ simul ac vidit, stricto Medea recludit
Ense senis jugulum: veterémque exire cruorem
Passa, replet succis, quos postquam combibit Æson,
Aut ore exceptos, aut vulnere: barba, comæq;
Canicie posita nigrum rapuêre colorem.
Pulsa fugit macies: abeunt pallórque, situsque,
Adjectóque cavæ supplentur corpore rugæ:
Membráque luxuriant. Æson miratur, & olim
Ante quater denos nunc se reminiscitur annos:
Dissimilémque animum subijt, ætate relictâ.

Viderat ex alto tanti miracula monstri
Liber: & admonitus juvenes nutricibus annos
Posse suis reddi, capit hoc à Colchide munus.
Neve doli cessent, odium cum conjuge falsum
Phasias assimulat: Peliæq; ad limina supplex
Confugit, atque illam (quoniam gravis ipsa senecta est)
Excipiunt natæ. quas tempore callida parvo
Colchis amicitiæ fallacis imagine cepit.
Dumq; refert inter meritorum maxima, demptos
Æsonis esse situs, atque hac in parte moratur,
Spes est virginibus Pelia subjecta creatis,
Arte suum pari revirescere posse parentem:
Idq; petunt juvenes, precium sine fine pacisci.
Illa brevi spatio silet: & dubitare videtur:
Suspenditq; animos, ficta gravitate, rogantum.
Mox ubi pollicita est, quo sit fiducia major

Muneris

Muneris huius, ait: Qui vestri maximus ævo est,
Dux gregis inter oves, agnus medicami ne fiet.
Protinus innumeris effœtus laniger annis
Attrahitur, flexo circum cava tempora cornu.
Cujus ut Æmonio marcentia guttura cultro
Fodit, & exiguo maculavit sanguine ferrum:
Membra simul pecudis, vaſidosque venefica succos
Mergit in ære cavo, minuunt ea corporis artus:
Cornuáque exurunt, nec non cum cornibus annos:
Et tener auditur medio balatus aheno,
Nec mora, balatum mirantibus, exilit agnus:
Lascivítque fuga: lactanti áque ubera quærit:
Obstupuêre sata Pelia: promissáq; postquam
Exhibuêre fidem, tum verò impensius instant.
Ter juga Phœbus equis in Ibero flu mine mersit
Dempserat; & quarta radiantia nocte micabant
Sidera: cùm rapi do fallax Æetias igni
Imponit purum laticem, & sine viribus herbas.
Iamq; ne ci similis, resoluto corpore, regem,
Et cum rege suos custodes somnus habebat:
Quem dederat cantus, magicæq; potentia linguæ.
Intrarant jussæ cum Colchide limina natæ:
Ambierántque torum: quid nunc dubitatis inertes?
Stringite, ait, gladios, veteremq; haurite ærorem:
Vt repleam vacuas juvenili sanguine venas.
In manibus vestris vita est, ætásque parentis.
Si pietas ulla est, nec spes agitatis inanes,
Officium præstate patri: telisque senectam
Exigite: & saniem conjecto emittite ferro,
His, ut quæque pia est, hortatibus, impia prima est,
Et, ne sit scelerata, facit scelus: haud tamen ictus
Vlla suos spectare potest: oculósque reflectunt,
Cecidque dant sævis aversæ vulnera dextris.
Ille cruore fluens subitò tamen allevat artus:
Semilacerq; toro tentat consurgere: & inter
Tot medius gladios pallentia brachia tendens,
Quid facitis natæ? quis vos in fata parentis

Armat,

Armat, ait? cecidêre illis animiq́, manúsque.
Plura locuturo, cum verbis guttura Colchis
Abſtulit, & calidis laniatum merſit in undis.
Quæ niſi pennatis ſerpentibus iſſet in auras,
Non exempta foret pœnæ. fugit alta, ſupérque
Pelion umbroſum, Philyræáque tecta, ſuperque
Othryn, & eventu veteris loca nota Cerambi.
Hic ope Nymphárum ſublatus in aëra pennis,
Cum gravis infuſo tellus foret obruta ponto;
Deucalioneas effugit inobrutus undas.
Æoliam Pitanen à læva parte reliquit
Factáque de ſaxo longi ſimulachra draconis:
Idæúmque nemus, quo nati furta, juvencum
Occuluit Liber falſi ſub imagine cervi:
Quáque pater Coryti parva tumulatus arena eſt,
Et quos Mæra novo latratu terruit agros.
Eurypilique urbem, qua Coa cornua matres
Geſſerunt, tunc cum deſcederet Herculis agmen:
Phœbeamq́, Rhodon, & Ialyſias Telchinas,
Quorum oculos ipſo mutantes omnia viſu
Iupiter exoſus, fraternis ſubdidit undis.
Tranſit & antiquæ Carthæa mœnia Cææ,
Qua pater Alcidamas placidam de corpore natæ
Miraturus erat naſci potuiſſe columbam.
Inde lacus Hyries videt, & Cycneia Tempe,
Quæ ſubitus celebravit olor. nam Phyllius illic
Imperio pueri, volucréſque ferúmque leónem
Tradiderat domitos: taurum quoque vincere juſſus
Vincerat, & ſtricto toties iratus amori
Præmia poſcenti taurum ſuprema negavit.
Ille indignatos, cupies dare, dixit: & alto
Deſiluit ſaxo. cuncti cecidiſſe putabant:
Factus olor niveis pendebat in aëre pennis.
At genitrix Hyrie ſervatum neſcia, flendo
Delicuit: ſtagnúmque ſuo de nomine fecit.
Adjacet his Pleuron: in qua trepidantibus alis
Ophias effugit natorum vulnera Combe.

Inde

Inde Calaureæ Latoïdos aſpicit arva,
In volucrem verſi cum conjuge conſciaregis.
Dextera Cyllenè eſt, in qua cum matre Menephron
Concubiturus erat ſævarum more ferarum.
Cephiſon procul hinc deſlentem fata nepotis
Reſpicit in tumidam Phocen ab Apolline verſi:
Eumelique domum lugentis in aëre natam.
Tandem vipereis Ephyren Pyrenida pennis
Contigit. hîc ævo veteres mortalia primo
Corpora vulgarunt pluvialibus edita fungis.
Sed poſtquam Colchis arſit nova nupta venenis:
Flagrantémque domum regis malè vidit: utroque
Sanguine natorum perfunditur impius enſis:
Vltaque ſe malè mater Iaſonis effugit arma.
Hinc Titaniacis ablata Draconibus, intrat
Palladias arces, quæ te, juſtiſſime Phineu,
Tèque ſenex Peripha, pariter vidêre volantes,
Innexam ſ, novis neptem Polyphemonis alis.
Exeipit hunc AEgeus facto damnandus in uxo:
Nec ſatis hoſpitium eſt, thalami quoque fœdere jungit:
Iámque aderat Theſeus proles ignota parenti,
Qui virtute ſua bimarem pacaverat Iſthmon.
Hujus in exitium miſcet Medea, quod olim
Attulerat ſecum Scythicis Aconiton ab oris.
Illud Echidnææ memorant è dentibus ortum
Eſſe canis. Specus eſt tenebroſo cæcus hiatu:
Et via declivis, per quam Tirynthius heros
Reſtantem, contráque diem, radiósque micantes
Obliquantem oculos, nexis adamante catenis
Cerberon attraxit: rabida qui concitus ira
Implevit pariter ternis latratibus auras:
Et ſparſit virides ſpumis albentibus agros.
Has concrêſſe putant: nactáſque alimenta feracis
Fœcundique ſoli, vires cepiſſe nocendi.
Quæ quia naſcuntur dura vivacia caute,
Agreſtes Aconita vocant. ea conjugis aſtu
Iſſe parens AEgeus nato porrexit, ut hoſti.

Sumpſerat

Sumpserat ignara Thesëus data pocula dextra:
Cùm pater in capulo gladij cognovit eburno
Signa sui generis: facinúsque excussit ab ore.
Effugit illa necem, nebulis per carmina motis.
At genitor, quanquam lætatur sospite nato,
Attonitus tamen est geniti discrimine parvo
Commiti potuisse nefas. fovet ignibus aram,
Muneribúsque Deos implet: feriúntque secures
Colla torosa boum vinctorum cornua vittis.
Nullus Erechtidis fertur celebratior illo
Illuxisse dies. agitant convivia partes,
Et medium vulgus: nec non & carmina, vino
Ingenium faciente, canunt. Te maxime Thesëu,
Mirata est Marathon Cretæi sanguine tauri.
Quodq; suam securus arat Cromyona colonus,
Munus, opúsque tuum est: tellus Epidauria per te
Clavigeram vidit Vulcani occumbere prolem,
Vidit & immitem Cephisias ora Procrustëu,
Cercyonis letum vidit Cerealis Eleusis.
Occidit ille Scinis magnis malè viribus usus:
Qui poterat curvare trabes, & agebat ab alto
Ad terram latè sparsuras corpora pinus.
Tutus ad Alcathoën Lelegëia mœnia limes
Composito Scirone patet: sparsisq; latronis
Terra negat sedem, sedem negat ossibus unda:
Quæ jactata diu fertur duravisse vetustas
In scopulos: scopulis nomen Scironis inhæret.
Si titulos, annósque tuos numerare velimus,
Facta premunt annos: pro te, fortissime, vota
Publica suscipimus: Bacchi tibi sumimus haustus.
Consonat assensu populi, precibúsque faventum
Regia: nec tota tristis locus ullus in urbe est.
Nec tamen (usque adeo nulla est sincera voluptas,
Sollicitumq; aliquid lætis intervenit) Ægeus
Gaudia percepit nato secura recepto.
Bella parat Minos: qui quanquam milite, quanquam
Classe valet: patria tamen est firmissimus ira,

Androgeique necem justis ulciscitur armis.
Ante tamen bello vires acquirit amicas:
Quâque patent aditus volucri freta classe pererrat.
Hinc Anaphen sibi jungit, & Astypaleia regna:
Promissis Anaphen, regna Astypaleia bello.
Hinc humilem in Myconen, cretosaq; rura Cimoli,
Florentémque Cython, Seyron, planamque Seriphon,
Marmoreamq; Paron, quamque impia prodidit Arne.
Sithonis accepto, quod avara proposcerat, auro:
Mutata est in avem, quæ nunc quoque diligit aurum,
Nigra pedes, nigris velata monedula pennis.
At non Oliaros, Didymémque & Tenos, & Andros,
Et Gyaros, nitidæq; ferax Peparethos olivæ,
Gnossiacas juvêre rates. latere inde sinistro
Oenopiam Minos petit, Æacideia regna.
Oenopiam veteres appellavêre: sed ipse
Æacus Æginam genitricis nomine dixit.
Turba ruit, tantæq; virum cognoscere famæ
Expetit. occurrunt illi, Telamonq; minórque,
Quam Telamon, Peleus, & proles tertia Phocus:
Ipse quoque egreditur tardus gravitate senili
Æacus, & quæ sit veniendi causa, requirit.
Admonitus patrij luctûs suspirat, & illi
Dicta refert rector populorum talia centum.
Arma juves oro pro nato sumpta: piaq;
Pars sis militiæ. tumulo solatia posco.
Huic Asopiades, petis irrita, dixit, & urbi
Non facienda meæ: neque enim conjunctior ulla
Cecropidis hac est tellus: ea fœdera nobis.
Tristis abit: stabuntq; tibi tua fœdera magno,
Dixit: & utilius bellum putat esse minari,
Quàm gerere, atque suas ibi præconsumere vires.
Classis ab Oenopijs etiam nunc Lyctia muris
Spectari poterat: cùm pleno concita velo
Attica puppis adest, & portus intrat amicos:
Quæ Cephalum, patriæq; simul mandata ferebat.
Æacidæ longo juvenes post tempore visum

Agnovêre tamen Cephalum, dextrásque dederunt,
Inq; patris duxêre domum. Spectabilis heros;
Et veteris retinens etiam nunc pignora formæ
Ingreditur, ramúmque tenens populeus olivæ,
Et dextra levaq; duos ætate minores,
Major habet Clyton, & Buten Pallante creatos.
Postquam congressi, primi sua verba tulerunt
Cecropidæ; Cephalus peragit mandata, rogatque
Auxilium: fœdúsque refert, & jura parentum:
Imperiumq; peti totius Achaidos addit.
Sic ubi mandatam jussit facundia causam:
AEacus in capulo regni nitente sinistra,
Ne petite auxilium, sed sumite, dixit, Athenæ;
Nec dubiæ vires, quas hæc habet insula, vestræ
Ducite, & omnis eat rerum status iste mearum.
Robora non desunt: superat mihi miles, & hosti.
Gratia Dijs, fœlix & inexcusabile tempus.
Imò ita sit Cephalus, crescat tua civibus opto
Vrbs, ait. adveniens equidem modò gaudia cepi:
Cum tam pulchra mihi, tam par ætate juventus
Obvia processit: multos tamen inde requiro,
Quos quondam vidi vestra prius urbe receptus.
AEacus ingemuit: tristíque ita voce locutus:
Flebile principium melior fortuna secuta est.
Hanc vtinam vobis possem memorare: sine ullo
Ordine nunc repetam: neu longa ambage morer vos;
Ossa, ciníque jacent, memori quos mente requiris:
Et quota pars illi rerum periêre mearum?
Dira lues populis ira Iunonis iniquæ
Incidit, exosa dictas à pellice terras.
Dum visum est mortale malum, tantæq; latebat
Causa nocens cladis: pugnatum est arte medendi:
Exitium superabat opem, quæ victa jacebat.
Principio cœlum spissa caligine terras
Pressit: & ignavos incluſit nubibus æstus,
Dumq; quater plenis explevit cornibus orbem,
Luna, quater plenum tenuata retexuit orbem,

Letiferis

Letiferis calidi spirarunt æstibus Austri.
Constat, & in fontes vitium venisse, lacúsque,
Milliáque incultos serpentum multa per agros
Errasse: atque suis fluvios temerasse venenis.
Strage canum primò volucrúmque, ovíumque, boumq;
Inq; feris subiti deprensa potentia morbi est:
Concidere infœlix validos miratur arator
Inter opus tauros, medióque recumbere sulco.
Lanigeris gregibus, balatus dantibus ægros,
Sponte sua lanæq; cadunt, & corpora tabent.
Acer equus quondam, magnæq; in pulvere famæ,
Degenerat: palmæ veterumq; oblitus honorum.
Ad præsepe gemit morbo moriturus inerti.
Non aper iraſci meminit, nec fidere cursu
Cervá: nec armentis incurrere fortibus ursi.
Omnia languor habent: silvis, agrísque, vissq;
Corpora fœda jacent: vitiantur odoribus aurę.
Mira loquar: non illa canes, avidæq; volucres,
Non canì tetigêre lupi: dilapsa liquescunt:
Afflatúque nocent, & agunt contagia late.
Pervenit ad miseros damno graviore colonos
Pestis, & in magnæ dominatur mœnibus urbis:
Viscera torrentur primò, flammisque fatiscunt.
Indicium rubor est, & ductus anhelitus igni.
Aspera lingua tumet: tepidísque arentia ventis
Ora patent: auraq; graves captantur hiatu.
Non stratum, non ulla pati velamina possunt:
Dura sed in terra ponunt præcordia: nec sit
Corpus humo gelidum, sed humus de corpore fervet.
Nec moderator adest: inq; ipsos sæva medentes
Erumpit clades, obsumtq; auctoribus artes.
Quò propior quisque est, servitq; fideliter ægro:
In partem leti citius venit: atque salutis
Spes abyit, finemq; vident in sanere morbi.
Indulgent animis: & nulla, quid utile, cura est.
Vtile enim nihil est. passim, positóque pudore,
Fontibus, & fluvijs, puteisque capacibus hærent.

Nec

Nec sitis est extincta prius, quam vita, bibendo.
Inde graues morbo nequeunt consurgere, & ipsis
Immoriuntur aquis. aliquis tamen hausit & illas:
Tantáque sunt miseris inuisi taedia lecti,
Prosiliunt, aut si prohibent consistere vires,
Corpora deuoluunt in humum: fugiuntq; penates
Quisque suos, sua cuique domus funesta videtur.
Et, quia causa latet, locus est in crimine notus.
Semianimes errare vys, dum stare valebant,
Aspiceres: sientes alios, terraque iacentes,
Lassáq; versantes supremo lumina motu,
Membraq; pendentis tendunt ad sidera caeli.
Hic, illic, vbi mors deprenderat, exhalantes.
Quid mihi tunc animi fuit? aut quid debuit esse?
Vt vitam odissem, & cuperem pars esse meorum?
Quo se cunq; acies oculorum flexerat, illic
Vulgus erat stratum, velut, cum putria motis
Poma cadunt ramis, agitataq; ilice glandes.
Templa vides contrà gradibus sublimia longis:
Iupiter illa tenet. quis non altaribus illis
Irrita thura dedit? quoties pro coniuge coniux,
Pro nato genitor, dum verba precantia dixit,
Non exoratis animam finiuit in aris?
Inque manu thuris pars inconsumpta reperta est?
Admoti quoties templis, dum vota sacerdos
Concipit, & fundit purum inter cornua vinum,
Haud expectato ceciderunt vulnere tauri?
Ipse ego sacra Ioui pro me, patriáque, tribúsque
Cùm facerem natis: mugitus victima diros
Edidit, & subitò collapsa sine ictibus vllis
Exiguo tinxit subiectos sanguine cultros.
Fibra quoque aegra notas veri, monitúsque Deorum
Perdiderat, tristes penetrant ad viscera morbi.
Ante sacros vidi proiecta cadauera postes;
Ante ipsas, quò mors foret inuidiosior, aras.
Pars animam laqueo claudunt: mortísque timorem
Morte fugant: ultroq; vocant venientia fata.

Corpora

Corpora missa neci nullis de more feruntur
Funeribus: neq; enim capiebant funera portæ.
Aut inhumata premunt terras: aut dantur in altos
Indotata rogos, & jam reverentia nulla est:
Deq; rogis pugnant, alienisque ignibus ardent.
Qui lacryment, desunt: indefletæq; vagantur
Natorum, matrumque animæ, juvenumque, senumque:
Nec locus in tumulos, nec sufficit arbor in ignes.
Attonitus tanto miserarum turbine rerum,
Iupiter ô, dixi, si te non falsa loquuntur
Æginæ amplexus quondam sub Asopidos isse:
Nec te magne pater nostri pudet esse parentem:
Aut mihi redde meos: aut me quoque conde sepulchro.
Ille notam fulgore dedit, tonitrúque secundo.
Accipio: sintque ista precor fœlicia mentis
Signa tuæ, dixi, quæ das mihi pignoris omen.
Fortè fuit juxta patulis vastissima ramis
Sacra Iovi quercus de semine Dodonæo.
Hic nos frugilegas aspeximus agmine longo
Grande onus exiguo formicas ore gerentes,
Rugosoq; suum servantes cortice callem.
Dum numerum miror, totidem pater optime, dixi,
Tu mihi da cives, & inania mœnia supple.
Intremuit, ramisque sonum sine flamine motis
Alta dedit quercus. Pavido mihi membra timore
Horruerant: stabantq; comæ: tamen oscula terræ,
Roboribusque dedi: nec me sperare fatebar.
Sperabam tamen, atque animo mea vota fovebam.
Nox subit: & curis exercita corpora somnus
Occupat: ante oculos eadem mihi quercus adesse,
Et rami totidem, totidemque animalia ramis
Ferre suis visa est, pariterque tremiscere motu:
Graniferúmque agmen subjectis spargere in arvis:
Crescere quod subitò, majus, majusq; videtur:
Ac se, tollere humo, rectóque assistere trunco,
Et maciem, numerúmque pedum, nigrúmque colorem,
Ponere, & humanam membris inducere formam.

Somnus abit: damno vigilans mea visa: querórque
In superis opis esse nihil, sed in ædibus ingens
Murmur erat: vocesq; hominum exaudire videbar
Iam mihi desuetus. dum suspicor has quoque somni
Esse, venit Telamon properus, foribúsque reclusis,
Spéque, fidéque pater, dixit, majora videbis:
Egredere. egredior: qualésque in imagine somni
Visus eram vidisse viros: ex ordine tales
Aspicio noscoq;: adeunt, regemq; salutant.
Vota Iovi solvo: populisque recentibus urbem
Partior; & vacuos priscis cultoribus agros:
Myrmidonásque voco: nec origine nomina fraudo.
Corpora vidisti, mores, quos ante gerebant,
Nunc quoq; habent. parcum genus est, patiensq; laborũ,
Quæsitiq; tenax, & quod quæsita reservet.
Hi te ad bella pares annis animisq; sequentur:
Cum primùm, qui te fœliciter attulit, Eurus
(Eurus enim attulerat) fuerit mutatus in Austros.
Talibus, atque alys longum sermonibus illi
Implevere diem. lucis pars optima mensæ,
Est data nox somnis. Iubar aureus extulerat Sol:
Flabat adhuc Eurus, reditúráque vela tenebat.
Ad Cephalum Pallente sati, cui grandior ætas,
Ad regem Cephalus, simul & Pallente creati
Conveniunt: sed adhuc regem sopor altus habebat.
Excipit Æacides illos in lumine Phocus.
Nam Telamon, fratérque viros ad bella legebant,
Phocus in interius spacium, pulchroq; recessus
Cecropidas duxit: cum queis simul ipse resedit.
Aspicit Eionidem, ignota ex arbore factum
Ferre manu jaculum, cujus fuit aurea cuspis.
Pauca prius medys sermonibus ille locutus,
Sum memorum studiosus, ait, cædísque ferinæ:
Qua tamen è silva teneas hastile recisum,
Iamdudum dubito. certè si fraxinus esset,
Fulva colore foret: si cornus, nodus inesset.
Vnde sit ignoro: sed non formosius isto

Viderim

Viderunt oculi telum jaculabile noſtri.
Excipit Actæis è fratribus alter: & uſum
Majorem ſpecie mirabere, dixit, in iſto.
Conſequitur quodcunque petit è fortunáque miſſum
Non regit: & revolat nullo referente cruentum.
Tum verò juvenis Nereïus omnia quærit:
Cui ſit, & unde datum, quis tanti muneris auctor.
Quæ petit, ille refert, & cætera nota, pudore,
Qua tulerit mercede, ſilet: tactúſque dolore
Conjugis amiſſæ, lacrymis ita fatur obortis:
Hoc me nate Dea, (quis poſſet credere?) telum
Flere facit, facietq; diu, ſi vivere nobis
Fata diu dederint. Hoc me cum conjuge chara
Perdidit, hoc utinam caruiſſem munere ſemper.
Procris erat, ſi fortè magis pervenit ad aures
Orithyia tuas, magnæ ſoror Orithyæ.
Si faciem, moréſque velis conferre duarum,
Dignior iſta rapi. pater hanc mihi junxit Erechtheus,
Hanc mihi junxit amor. fælix dicebar, eramque;
Non ita Dijs viſum eſt: at nunt quoque forſitan eſſem.
Alter agebatur poſt ſacra jugalia menſis:
Cum me cornigeris tendentem retia cervis
Vertice de ſummo ſemper florentis Hymetti
Lutea mane videt pulſis Aurora tenebris:
Invitúmque rapit. liceat mihi vera referre
Pace Deæ, quod ſit roſeo ſpectabilis ore,
Quod teneat lunis, teneat confinia noctis,
Nec flexareis quod alatur aquis. ego Procrin amabam,
Pectore Procris erat, Procris mihi ſemper in ore:
Sacra tori, coitúſque novos, thalamóſque recentes,
Primáque deſerti referebam fœdera lecti.
Mota Dea eſt, &, Siſte tuas, ingrate, querelas,
Procrin habe, dixit, quòd ſi mea provida mens eſt,
Non habuiſſe voles: méque illi irata remiſit:
Dum redeo, mecúmque Deæ memorata retracto:
Eſſe metus cœpit ne jura jugalia conjux
Non bene ſervaſſet. facies ætáſque jubebant

Credere adulterium, prohibebant credere mores.
Sed tamen abfueram: sed & hæc erat, unde rediban,
Criminis exemplum: sed cuncta timemus amantes.
Quærere quod doleam, statuo, donisque pudicam
Sollicitare fidem. favet huic Aurora timori.
Immutátque meam (videor sensisse) figuram.
Palladiásque ineo non cognoscendus Athenas,
Ingrediórque domum, culpæ domus ipsa carebat:
Castáque signa dabat: dominóque erat anxia rapto.
Vix aditus per mille dolos ad Erechthida factus.
Vt vidi obstupui: meditatáque pene reliqui
Tentamenta fide: malè me, quin vera faterer,
Continui: malè quin, ut oportuit, oscula ferrem.
Tristis erat: sed nulla tamen formosior illa
Esse potest tristi, desideriog; dolebat
Conjugis erepti. tu collige, qualis in illa,
Phoce, decor fuerit, quam sic dolor ipse decebat.
Quid referam quoties tentamina nostra pudici
Reppulerint mores? quoties ego, dixerit, uni
Servor, ubicunq; est: uni mea gaudia servo.
Cui non ista fide satis experientia sano
Magna foret? non sum contentus: & in mea pugn
Vulnera: dum census dare me promitto, loquendo,
Muneráque augendo, tandem dubitare coegi:
Exclamo, mala pectora detego, tectius aduler
Verus eram conjux: me per fida teste teneris.
Illa nihil, tacito tantummodò victa pudore,
Insidiosa malo cum conjuge limmà fugit.
Offensag; mei genus omne perosa virorum,
Montibus errabat, studijs operata Dianæ.
Tum mihi deserto violentior ignis ad ossa
Pervenit: orabam veniam: & peccasse fatebar.
Et potuisse datis simili succumbere culpæ
Me quoque muneribus, si munera tanta darentur.
Hæ mihi confesso læsum prius ulta pudorem
Redditur, & dulces concorditer exigit annos.
Dat mihi præterea, tanquam si parva dedisset

Dona, canem munus: quem cum sua traderet illi
Cynthia, currendo superabit, dixerat, omnes.
Dat simul & jaculum, manibus quod cernis habere.
Muneris alterius quæ sit fortuna requiris?
Accipe mirandum: novitate moueberis facti.
Carmina Naïades non intellecta priorum
Soluunt ingenijs: & præcipitata jacebat,
Immemor ambagum vates obscura suarum,
Scilicet alma Themis: nec talia liquit inulta.
Protinus Aonijs immissa est bellua Thebis:
Cessit & exitio multis, pecorique, sibique:
Ruricolæ pavêre feram. Vicina juventus
Venimus, & latos indagine cinximus agros.
Illa levi velox superabat retia saltu
Summaq; transibat positarum lina plagarum.
Copula detrahitur canibus: quos illa frequentes
Effugit: & cœsum non segnior alite ludit.
Poscor & ipse meum consensu Lælapa magno:
(Muneris hoc nomen) jamdudum vincula pugnat
Exuere ipse sibi, colloque morantia tendit.
Vix benè missus erat, nec jam poteramus ubi esset
Scire: pedum calidus vestigia pulvis habebat:
Ipse oculis ereptus erat. non ocyor illo
Hasta, nec exuræ contorto verbere glandes.
Nec Gortyniaco calamus levis exit ab arcu.
Collis apex medijs subjectis imminet arvis:
Tollor in hunc: capioque novi spectacula cursus:
Quo modò deprendi, modò se subducere ab ipso
Vulnere visa fera est: nec limite callida recto,
In spatiumque fugit: sed decipit ora sequentis:
Et redit in gyrum, ne sit suus impetus hosti.
Imminet hic, sequiturque parem: similisque tenenti
Non tenet: & vanos exercet in aëre morsus.
Adjaculi vertebar opem: quod dextra librabat.
Dum mea, dum digitos amentis addere tento:
Lumina deflexi: revocatáque rursus eodem
Rettuleram: & medio (mirum) duo marmora campo

Aspicio: fugere hoc, illud latrare putares.
Scilicet invictos ambos certamine cursus
Esse Deus voluit, siquis Deus adfuit illis.
Hactenus: & tacuit. Iaculo quod crimen in ipso est?
Phocus ait, taculi sic crimina reddidit ille.
Gaudia principium nostri sunt, Phoce, doloris.
Illa prius refcram. Iuvat ô meminisse beati
Temporis, Æacide, quo primos ritè per annos
Conjuge eram felix, fœlix erat illa marito.
Mutua cura duos, & amor socialis habebat:
Nec Iovis illa meo thalamos præferret amori:
Nec me quæ caperet, nisi Venus ipsa veniret,
Vlla erat: æquales urebant pectora flammæ.
Sole fere radijs feriente cacumina primis,
Venatum in silvas juveniliter ire solebam:
Nec mecum famuli, nec equi, nec naribus acres
Ire canes, nec tela fequi nodosa solebant.
Tutus eram jaculo, sed cùm satiata ferinæ
Dextera cædis erat: repetebam frigus, & umbram,
Et, quæ de gelidis exibat vallibus aura.
Aura petebatur medio mihi lenis in æstu:
Auram expectabam: requies erat illa laboris.
Aura (recordor enim) venias, cantare solebam:
Méque juves: intrésque sinus gratissima nostros:
Vtq; facis, relevare velis, quibus urimur, æstus.
Forsitan addideram (sic me mea fata trahebant)
Blanditias plures: &, tu mihi magna voluptas,
Dicere sim solitus: tu me reficisque, foveséque:
Tu facis, ut silvas, ut amem loca sola: meóque
Spiritus iste tuus semper captatur ab ore.
Vocibus ambiguis deceptam præbuit aurem
Nescio quis, nomenque aura tam sæpe vocatum
Esse putat Nymphæ: Nympham mihi credit amari.
Criminis extemplo ficti temerarius index
Procrin adit: linguáque refert audita susurra.
Credula res amor est. subitò collapsa dolore,
(Vt mihi narratur,) cecidit. longóque refecta

Tempori,

Tempore, se miseram, se fati dixit iniqui.
Déque fide quæsta est: & crimine concita vano,
Quod nihil est, metuit: metuit sine corpore nomen:
Et dolet insectrix, veluti de pellice vera.
Sæpe tamen dubitat, metuitq; miserrima falli,
Indicióque fidem negat: & nisi viderit ipsa,
Damnatura sui non est delicta mariti.
Postera depulerant Auroræ lumina noctem:
Egredior silvásque peto: victórque per herbas,
Aura veni, dixi, nostróque medere labori.
Et subitò gemitus inter mea verba videbar
Nescio quos audisse. Venit tamen optima, dicens.
Fronde levem rursus strepitum faciente caduca
Sum ratus esse feram, telúmque volatile misi.
Procris erat, medióque tenens in pectore vulnus,
Hei mihi, conclamat. Vox est ubi cognita fidæ
Conjugis: ad vocem præceps, aménsque cucurri.
Semianimem, & sparsas fœdantem sanguine vestes,
Et sua (me miserum) de vulnere dona trahentem
Invenio: corpháque meo mihi charius ulnis
Mollibus attollo: scissáq; à pectore veste
Vulnera sæva ligo: conorq; inhibere cruorem:
Neu me morte sua sceleratum deserat, oro.
Viribus illa carens, & jam moribunda, coëgit
Hæc se pauca loqui. Per nostri fœdera lecti,
Pérque Deos supplex oro, superósque, meósque,
Per si quid merui de te bene, pérque manentem
Nunc quoque, cùm pereo, causam mihi mortis, amorem,
Ne thalamis Auram patiare incumbere nostris:
Dixit: & errorem tum demique nominis esse
Et sensi, & docui. Sed quid docuisse juvabat?
Labitur: & parvæ fugiunt cum sanguine vires:
Dúmque aliquid spectare potest, me spectat: & in me
Infœlicem animam, nostróque exhalat in ore.
Sed vultu meliore mori secura videtur.
Flentibus hæc lacrymans heros memorabat: & ecce
Æacus ingreditur duplici cum prole, novóque

Milite, quem Cephalus cum fortibus accipit armis.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER VIII.

IAm nitidum retegente diem, nauisq; fugante
Tempora Lucifero: cadit Eurus, & humida surgunt
Nubila: dant placidi cursum redeuntibus Austri
Æacidis, Cephaloque; quibus fœliciter ante
Ante expectatum portus tenuêre petitos.
Interea Minos Lelegeia littora vastat:
Prætentátque sui vires Mavortis in urbe
Alcathoë: quam Nisus habet, cui splendidus ostro
Inter honoratos medio de vertice canos
Crinis inhærebat, magni fiducia regni.
Sexta resurgebant orientis cornua Lunæ,
Et pendebat adhuc belli fortuna: drúque
Inter utrumque volat dubia victoria pennis.
Regia turris erat vocalibus addita muris,
In quibus auratam prolem Latonia fertur
Deposuisse lyram; saxo sonus eius inhæsit.
Sæpe illuc solita est ascendere filia Nisi:
Et petere exiguo resonantia saxa lapillo;
Tunc cùm pax esset: bello quoque sæpe solebat
Spectare ex illa rigidi certamina Martis.
Iamque mora belli procerum quoque nomina norat,
Armaq;, equosq;, habitusq;, Cydoneasq; pharetras,
Noverat ante alios faciem ducis Europei,
Plus etiam, quàm nosse fas est. Hac judice, Minos,
Seu caput abdiderat cristata casside pennis,
In galea formosus erat: seu sumpserat ære
Fulgentem clypeum, clypeum sumpsisse decebat.
Torserat adductis hastilia lenta lacertis,
Laudabat virgo junctam cum viribus artem.

Impositis

Impositis calamis patulos sinuaverat arcus:
Sic Phœbum sumptis jurabat stare sagittis:
Cùm verò faciem dempto nudaverat ære:
Purpureúsque albi stratis insignia pictis
Terga premebat equi, spumantiaq; ora regebat:
Vix sua, vix sanæ virgo Niseia compos
Mentis erat. felix jaculum, quod tangeret ille,
Quæque manu premeret, felicia frena vocabat:
Impetus est illi (liceat modò) ferre per agmen
Virgineos hostile gradus: est impetus illi
Turribus è sumptis in Gnossia mittere corpus
Castra: vel æratas hosti recludere portas:
Vel si quid Minos aliud velit. utq; sedebat
Candida Dictæi spectans tentoria regis:
Leter, ait, doleamne geri lacrymabile bellum,
In dubio est. Doleo, quòd Minos hostis amanti est.
Sed, nisi bella forent, nunquam mihi cognitus esset,
Me tamen accepta poterat depanere bellum
Obside, me comite, & me pacis pignus haberet,
Si quæ te peperit, talis, pulcherrime regum,
Qualis es, ipsa fuit: meritò Deus arsit in illa.
O ego ter felix, si pennis lapsa per auras
Gnossiaci possem castris insistere regis:
Fassaq; me, flammásque meas, qua dote, rogarem,
Vellet emi: tantùm patriæ ne posceret arces.
Nam pereant potiùs sperata cubilia, quàm sim
Proditione potens: quamvis sæpe utile vinci
Victoris placidi fecit clementia multis.
Justa gerit certè pro nato bella parentis:
Et causaq; valet, causamq; tuentibus armis.
Vt puto vincemur. Qui si manet exitus urbem:
Cur suus hæc illi referet mea mœnia Mavors?
Et non noster amor? melius sine cæde, moráque,
Impensaq; sui poterit superare cruoris.
Nam metuo certè, ne quis tua pectora Minos
Vulneret imprudens. Quis enim tam durus, ut in te
Dirigere immitem non inscius audeat hastam?

Cæpta

Cœpta placent: & stat sententia tradere mecum
Dotalem patriam, finémque imponere bello.
Verùm velle parum est. Aditus custodia servat:
Claustráque portarum genitor tenet, hunc ego solum
Infœlix timeo: solus mea vota moratur.
Dij facerent sine patre forem. Sibi quisque profectò
Est Deus; ignavis precibus fortuna repugnat.
Altera jamdudum, succensa Cupidine tanto,
Perdere gauderet, quodcunque obstaret amori.
Et cur ulla foret me fortior? ire per ignes,
Et gladios ausim; nec in hoc tamen ignibus ullis,
Aut gladijs opus est. Opus est mihi crine paterno,
Illa mihi est auro pretiosior: illa beatam
Purpura me, votáque mei factura potentem.
Talia dicenti curarum maxima nutrix
Nox intervenit: tenebrísque audacia crevit.
Prima quies aderat, quæ curis fessa diurnis
Pectora somnus habet; thalamos taciturna paternos
Intrat: & (heu facinus) fatali nata parentem
Crine suum spoliat: prædáque potita nefanda
Fert secum spolium sceleris, progressáq; porta
Per medios hostes (meriti fiducia tanta est)
Pervenit ad regem. Quem sic affata parentem est:
Suasit amor facinus: proles ego regia Nisi
Scylla tibi trado patriamq; meosq; penates.
Præmia nullo peto, nisi te. Cape pignus amoris
Purpureum crinem: nec me munc tradere crinem,
Sed patrium tibi crede caput: sceleratáque dextra
Munera porrexit. Minos porrecta refugit:
Turbatúsque novi respondit imagine facti:
Dij te submoveant, ô nostri infamia secli,
Orbe suo, tellúsque tibi, pontúsque negetur.
Certè ego non patiar Iovis incunabula Creten,
Qui meus est orbis, tantum contingere monstrum.
Dixit: & ut leges captis justissimus auctor
Hostibus imposuit: classis retinacula solvi
Iussit, & æratas impleri remige puppes.

Scylla,

Scylla, freto postquam deductas nave carinas,
Nec præstare ducem sceleris sibi præmia vidit:
Consumptis precibus violentam transit in iram:
Intendensque manus passis furibunda capillis,
Quò fugis, exclamat, meritorum auctore relicta,
O patriæ prælate meæ, prælate parenti?
Quò fugis immitis? cujus victoria nostrum
Et scelus, & meritum est. nec te data munera, nec te
Noster amor movit; nec, quòd spes omnis in unum
Te mea congesta est? nam quò deserta revertar?
In patriam? superata jacet: sed finge manere:
Proditione mea clausa est mihi. patris ad ora,
Quæ tibi donavi? cives odêre meretem:
Finitimi exemplum metuunt. obstruximus orbem
Terrarum nobis, ut Crete sola patêret.
Hanc quoque si prohibes, & nos, ingrate, relinquis,
Non genitrix Europa tibi est, sed inhospita Syrtis,
Armeniæq́; tigres, Austróque agitáta Charybdis.
Nec Iove tu natus: nec mater imagine tauri
Lusa tua est: generis falsa est ea fabula: verùm
Et ferus, & captus nullius amore juvencæ,
Qui te progenuit, taurus fuit. exige pœnas
Nisi pater: gaudete malis modò prodita nostris
Mœnia. nam, fateor, merui: & sum digna perire.
Sed tamen ex illis aliquis, quos impia læsi,
Me perimat. cur, qui vicisti crimine nostro,
Insequeris crimen? scelus hoc patriæq́, patrísque,
Officium tibi sit. te verò conjuge digna est,
Quæ torum ligno decepit adultera taurum:
Discordémque utero fœtum tulit. ecquid ad aures
Perveniunt meadicta tuas? an inania venti
Verba ferunt, idémque tuas, ingrate, carinas?
Iam jam Pasiphaën non est mirabile taurum
Præposuisse tibi: plus tu feritatis habebas.
Me miseram! properare juvat, divulsaq́; remis
Vnda sonat: meciunque simul mea terra recedit.
Nil agis, ó frustra meritorum oblite meorum:

In-

Insequar invitum: puppimq; amplexa recurvam,
Per freta longa trahar. vix dixerat: insilit undis:
Consequiturq; rates, faciente Cupidine vires.
Gnossiacæq; hæret comes invidiosa carinæ.
Quam pater ut vidit, (nam jam pendebat in auras)
Et modò factus avis fulvis Halietus in alis
Ibat, ut hærentem rostro lacerare adunco.
Illa metu puppim dimisit: & aura cadentem
Sustinuisse levis, ne tangeret æquora, visa est.
Pluma fuit: plumis in avem mutata vocatur
Ciris: & à tonso est hoc nomen adepta capillo.
Vota Iovi Minos taurorum sanguine centum
Solvit; & egressus ratibus Cnosida terram
Contigit: & spoliis decorata est regia fixis.
Creverat opprobrium generis: fusumq; patebat
Matris adulterium monstri nova vita biformis.
Destinat hunc Minos thalami removere pudorem
Multiplicique domo cæcisque includere tectis.
Dædalus ingenio fabros celeberrimus artis
Ponit opus: turbatque notas: & limina flexu
Ducit in errorem variarum ambage viarum.
Non secus ac liquidis Phrygius Mæander in undis
Ludit: & ambiguo lapsu refluitq; fluitq;,
Occurrensq; sibi venturas aspicit undas:
Et nunc ad fontes, nunc ad mare versus apertum,
Incertas exercet aquas: ita Dædalus implet
Innumeras errore vias: vixq; ipse reverti
Ad limen potuit. tanta est fallacia tecti.
Quo postquam geminam tauri juvenisque figuram
Clausit: & Ægæo bis pastum sanguine monstrum
Tertia sors annis domuit repetita novenis:
Vtque ope virginea nullis iterata priorum
Ianua difficilis filo est inventa relicto.
Protinus Ægide rapta Minoïde Diam
Vela dedit: comitemque suam crudelis in illo
Littore destituit. desertæ, & multa querenti,
Amplexisque, & opem Liber tulit: utq; perenni,

Sidet

Sidere clara foret, sumptam de fronte coronam
Immisit cœlo: tenues volat illa per auras:
Dumque volat, gemma nitidos vertuntur in ignes:
Consistuntq; loco, specie remanente corona,
Qui medius nixiq; genu est, anguémque tenentis.
Dædalus interea Creten, longúmque perosus
Exilium, tactúsque loci natalis amore,
Clausus erat pelago. terras licet, inquit, & undas
Obstruat: & cœlum certè patet: ibimus illac:
Omnia possideat: non possidet aëra Minos.
Dixit: & ignotas animum dimittit in artes:
Naturamq; novat: nam ponit in ordine pennas
A minima cœptas, longam breviore sequente.
Vt clivo crevisse putes. Sic rustica quondam
Fistula disparibus paulatim surgit avenis.
Tunc lino medias, & ceris alligat imis:
Atque ita compositas parvo curvamine flexit,
Vt veras imitetur aves. puer Icarus una
Stabat: & ignarus sua se tractare pericla,
Ore renidenti, modò quas vaga moverat aura,
Captabat plumas: flavam modò pollice ceram
Mollibat: lusuq; suo mirabile patris
Impediebat opus. Postquam manus ultima cœpto
Imposita est, geminas opifex libravit in alas
Ipse suum corpus, motáque pependit in aura.
Instruit & natum: Medióque ut limite curras,
Icare, ait, moneo, ne, si demissior ibis,
Vnda gravet pennas; si celsior, ignis aduret.
Inter utrumq; vola, nec te spectare Booten,
Aut Helicen jubeo, strictúmque Orionis ensem:
Me duce carpe viam. pariter præcepta volandi
Tradit, & ignotas humeris accommodat alas.
Inter opus, monitúsque, genæ maduêre seniles:
Et patriæ tremuêre manus. dedit oscula nato
Non iterum repetenda suo: pennísque levatus
Ante volat, comitiq; timet (velut ales, ab alto
Quæ teneram prolem produxit in aëra nido:)

Hortatúrque sequi, damnosasq; erudit artes:
Et movet ipse suas, & nati respicit alas:
Hos aliquis, tremula dum captat arundine pisces,
Aut pastor baculo, stivæq; innixus arator
Vidit, & obstupuit: quiq; æthera carpere possent,
Credidit esse Deos. & jam Iunonia læva
Parte Samos fuerat, Delósque, Parósque relictæ:
Dextra Lebinthos erat: fœcundáque melle Calydna:
Cùm puer audaci cœpit gaudere volatu,
Deseruitq; ducem: cœliq; cupidine tactus
Altius egit iter. rapidi vicinia Solis
Mollit odoratas pennarum vincula ceras.
Tabuerant ceræ: nudos quatit ille lacertos:
Remigióque carens non ullas concipit auras:
Oráque cærulea patrium clamantia nomen
Excipiuntur aqua: quæ nomen traxit ab illo.
At pater infœlix, nec jam pater, Icare, dixit,
Icare, dixit, ubi es? qua te regione requiram?
Icare, dicebat: pennas conspexit in undis:
Devovítque suas artes: corpúsque sepulchro
Condidit: & tellus à nomine dicta sepulti est.
Hunc miseri tumulo ponentem corpora nati
Garrula ramosa prospexit ab ilice perdix:
Et plausit pennis: testatáque gaudia cantu est,
Vnica tum volucres, nec visa prioribus annis,
Factáque nuper avis, longum tibi Dædale crimen.
Namque huic tradiderat fatorum ignara docendam
Progeniem germana suam, natalibus actis
Bis puerum senis, animi ad præcepta capacis.
Ille etiam medio spinas in pisce notatas
Traxit in exemplum: ferróque incidit acuto
Perpetuos dentes: & ferræ repperit usum
Primus: & ex uno duo ferrea brachia nodo
Iunxit, ut æquali spacio distantibus illis
Altera pars staret, pars altera duceret orbem.
Dædalus invidit; sacráque ex arce Minervæ
Præcipitem misit, lapsum mentitus. at illum,

Qua

Quæ favet ingenijs, excepit Pallas, avémque
Reddidit: & medio velavit in aëre pennis.
Sed vigor ingenij quondam velocis, in alas,
Inq; pedes abijt. nomen, quod & ante remansit.
Non tamen hæc altè volucris sua corpora tollit:
Nec facit in ramis altóque cacumine nidos:
Propter humum volitat: ponítque in sepibus ova:
Antiquiq; memor, metuit sublimia, casus.
Iamq; fatigatum tellus Ætnæa tenebat
Dædalon: & sumptis pro supplice Cocalus armis
Mitis habebatur. Iam lamentabile Athenæ
Pendere desierat Thesæa laude tributum.
Templa coronantur: bellatricémque Minervam
Cum Iove, Dijsque vocant alijs, quos sanguine vota
Muneribúsque datis, & acervis thuris honorant.
Sparserat Argolicas nomen vaga fama per urbes
Thesæos: & populi, quos dives Achaïa cepit,
Hujus opem magnis implorauêre periclis.
Hujus opem Calydon, quamvis Meleagron haberet,
Sollicita supplex petijt prece. Causa petendi
Suserat, infestæ famulus vindexq; Dianæ.
Oenea namque ferunt plenis successibus anni
Primitias frugum Cereri, sua vina Lyæo,
Palladios flavæ latices libasse Minervæ.
Cæptus ab agricolis superos pervenit ad omnes
Ambitiosus honor: solas sine thure relictas
Præteritas cessasse ferunt Latoidos aras.
Tangit & ira Deos. at non impune feremus.
Quæque inhonoratæ, non & dicemur inultæ,
Inquit: & Oeneios ultorem spreta per agros
Misit aprum, quanto majores herbida tauros
Non habet Epirus: sed habent Sicula arva minores.
Sanguine & igne micant oculi, riget horrida cervix,
Et setæ densis similes hastilibus horrent;
Stantq; velut vallum, velut alta hastilia setæ:
Fervida cum rauco latos stridore per armos
Spuma fluit: dentes æquantur dentibus Indis:

Fulmen

Fulmen ab ære venit: frondes afflatibus ardent.
Is modo crescentes segetes proculcat in herba:
Nunc matura metit fleturi vota coloni:
Et Cererem in spicis intercapit, area frustra,
Et frustra expectant promissas horrea messes.
Sternuntur gravidi longo cum palmite fœtus,
Baccáque cum ramis semper frondentis olivæ.
Sævit & in pecudes, non has pastórve, canísve,
Non armenta truces possunt defendere tauri.
Diffugiunt populi: nec sese in mœnibus urbis
Esse putant tutos: donec Meleagros, & una
Lecta manus juvenum calubre cupidine laudis.
Tyndaridæ gemini præstantes, cæstibus alter,
Alter equo, primæq; ratis molitor Iason,
Et cum Perithoo fælix concordia Theseus,
Et duo Thestiadæ, & proles Apharëia Lynceus,
Leucippúsque ferox, jaculóque insignis Acastus.
Et velox Idas, & jam non fœmina Caneus,
Hippothoúsque, Dryásque, & cretus Amyntore Phœnix,
Actoridæq; pares, & missus ab Elyde Phileus.
Nec Telamon aberat, magniq; creator Achillis,
Cúmque Pheretiade, & Hyantæo Iolao
Impiger Eurytion, cursuq; invictus Echion,
Neritiúsque Lelex, Panopeus, Hyleúsque, feroxq;
Hippasus, & primis etiam nunc Nestor in annis:
Et quos Hippocoon antiquis misit Amyclis,
Penelopesque socer, cum Parrhasio Ancæo,
Ampycidésque sagax, & adhuc à conjuge tutus
Oeclides, memorisque decus Tegeæa Lycæi.
Venit Atalante Schœnei pulcherrima virgo.
Rasilis huic summam mordebat fibula vestem:
Crinis erat simplex nodum collectus in unum:
Ex humero pendens resonabat eburnea lævo
Telorum custos: arcum quoque læva tenebat:
Talis erat cultu facies, quam dicere verè
Virgineam in puero, puerilem in virgine posses:
Hanc pariter vidit, pariter Calydonius heros

Optat

Optavit renuente Deo, flammaque latentes
Hausit: &, ô felix, si quem dignabitur, inquit,
Ista virum: nec plura sinit tempusque pudorque
Dicere: majus opus magni certaminis urget.
Silva frequens trabibus, quam nulla cecidrat ætas,
Incipit à plano, devexaque prospicit arva:
Quò postquam venere viri, pars retia tendunt:
Vincula pars adimunt canibus: pars pressa sequuntur
Signa pedum, cupiuntque suum reperire periclum.
Concava vallis erat: quò se demittere rivi
Assuerant pluvialis aqua: tenet ima lacunæ
Lenta salix, ulvæque leves, juncique palustres:
Viminaque, & longæ parva sub arundine cannæ.
Hinc aper excitus medios violentus in hostes
Fertur, ut excussis elisus nubibus ignis.
Sternitur incursu nemus: & propulsa fragorem
Silva dat. exclamant juvenes, protentaque forti
Tela tenent dextra lato vibranda ferro.
Ille ruit: sparsi canes, ut quisque furenti
Obstat: & obliquo latrantes dissipat ictu.
Cuspis Echionio primum contorta lacerto
Vana fuit, truncoque dedit levi vulnus acerno.
Proxima si nimiis nisi entis viribus usa
Non foret, in tergo visa est hæsura petito.
Longius it. auctor teli Pagasæus Iasen.
Phœbe, ait Amycides, si te colui, coloque,
Da mihi, quod petitur, certo contingere telo.
Quæ potuit precibus Deus annuit. ictus ab illo est,
Sed sine vulnere aper: ferrum, Diana volanti
Abstulerat jaculo: lignum sine acumine venit.
Iraferi mota est: nec fulmine lenius arsit.
Emicat ex oculis: spirat quoque pectore flammas.
Vtq; volat moles adducto concita nervo;
Cum petit aut muros, aut pleni ra milite turres:
In juvenes certo sic impete vulnificus sus
Fertur: & Eupalamon, Pelagonaque dextra tuentes
Cornua prosternit: socij rapuere jacentes.

At non letiferos effugit Enæsimus ictus
Hippocoonte satus: trepidantem, & terga parantem
Vertere, succiso liquerunt poplite nervi.
Forsitan & Pylius citra Troiana perisset
Tempora: sed, sumpto posita conamine ab hasta,
Arboris insiluit, quæ stabat proxima, ramis:
Dispexitq; loco tutus, quem fugerat, hostem.
Dentibus ille ferox in querno stipite tristis
Imminet exitio; fidensq; recentibus armis
Orithyæ magni rostro femur hausit adunco.
At gemini nondum cœlestia sidera fratres,
Ambo conspicui, nive candidioribus ambo
Vectabantur equis: ambo vibrata per auras
Hastarum tremulo quatiebant spicula motu:
Vulnera fecissent; nisi setiger inter opacas,
Nec jaculis isset, nec equo loca pervia, silvas.
Persequitur Telamon, studiòque incautus eundi
Pronus ab arborea cecidit radice retentus.
Dum levat hunc Peleus, celerem Tegeæa sagittam
Imposuit nervo, simulatòque expulit arcu.
Fixa sub aure feri summum distrinxit arundo
Corpus, & exiguo rubefecit sanguine setas:
Nec tamen illa sui successu lætior ictus,
Quàm Meleager erat. Primus vidisse putatur:
Et primus socys visum ostendisse cruorem;
Et meritum dixisse feres virtutis honorem.
Erubuêre viri: seq; exhortantur: & addunt
Cum clamore animos, jactantque sine ordine tela.
Turba nocet jactis: &, quos petit impedit ictus.
Ecce furens contra sua fata bipennifer Arcas,
Discite fœmineis quid tela virilia præstant
O juvenes, operique meo concedite, dixit:
Ipsa suis licet hunc Latonia protegat armis,
Invita tamen hunc perimet mea dextra Diana.
Talia magniloquo tumidus memoraverat ore:
Ancipitémque manu tollens utraque securim;
Institerat dignitis primus suspensus in arcu.

Occup

Occupat audentem, quáque est via proxima leto,
Summa ferus geminos direxit ad inguina dentes.
Concidit Ancæus: glomeratáque sanguine multo
Viscera lapsa fluunt: madefactaq; terra cruore est.
Ibat in aduersum proles Ixionis hostem
Pirithous, valida quatiens venabula dextra.
Cui procul Ægides, ô me mihi charior, inquit,
Pars animæ consiste meæ: licet eminus esse
Fortibus: Ancæo nocuit temeraria virtus.
Dixit: & erata torsit grave cuspide cornu:
Cui benè librato, votique potente futuro
Obstitit esculea frondosus ab arbore ramus.
Misit & Æsonides iaculum: quod casus ab illo
Vertit: & in mentum figit latrantis: & inter
Ilia conjectum, tellure per ilia fixum est.
At manus Oenidæ variat: missisq; duabus,
Hasta prior terra, medio stetit altera tergo.
Nec mora, dum sævit, dum corpora versat in orbem,
Stridentemque novo spumam cum sanguine fundit,
Vulneris auctor adest: hostemq; irritat ad iram,
Splendidáque aduersos venabula condit in armos.
Gaudia testantur socij clamore secundo:
Victricemq; petunt dextra conjungere dextram:
Immanemque feram multa tellure jacentem
Mirantes spectant: neque adhuc contingere tutum
Esse putant: sed tela tamen sua quisque cruentat.
Ipse pede impositio, caput exitiabile pressit:
Atque ita, Sume mei spolium Nonacria juris,
Dixit: & in partem veniet mea gloria tecum.
Protinus exuvias rigidis horrentia setis
Terga dat, & magnis insignia dentibus ora.
Illa letitiæ est cum munere muneris auctor,
Invidere alij, totoque exat agmine murmur.
Quibus ingenti tendentes brachia voce,
Parcite, nec tituli interitus, fortissima, nostri,
Thestiadæ clamant: nec te fiducia formæ
Decipiat, ne sis longe tibi captus amore

Auctor. & huic adimunt munus, jus muneris illi.
Non tulit, & tumida frendens Mavortius ira,
Discite raptores alieni, dixit, honoris,
Facta minis quantum distent: hausitq; nefando
Pectora Plexippi nil tale timentia ferro.
Toxea, quid faciat, dubium, paritérque volentem
Vlcisci fratrem, fraternáque fata timentem,
Haud patitur dubitare diu: calidámque prioris
Cæde recalfecit consorti sanguine telum.
Dona deûm templis nato victore ferebat,
Cùm videt extinctos fratres Althæa referri.
Quæ, plangore dato, mœstis clamoribus urbem
Implet: & auratis mutavit vestibus atras.
At simul est auctor necis editus, excidit omnis
Luctus: & à lacrymis in pœnæ versus amorem est.
Stipes erat: quem, cùm partus enixa jaceret
Thestias, in flammam triplices posuêre sorores:
Staminaque impresso fatalia pollice nentes,
Tempora dixerunt, eadem lignóque tibiq;,
O modò nate, damus. Quo postquam carmine dicto
Excessére Deæ: flagrantem mater ab igne
Eripuit ramum: sparsitq; liquentibus undis.
Ille diu fuerat penetralibus abditus imis;
Seruatúsque tuos, juvenis, servaverat annos.
Protulit hunc genitrix, tedásque, & fragmina poni
Imperat: & positis inimicos admovet ignes.
Tum conata quater flammis imponere ramum,
Cœpta quater tenuit. pugnat matérque, sororq;:
Et diversa trahunt unum duo nomina pectus.
Sæpè metu scelcris pallebant ora futuri:
Sæpe suum fervens oculis dabat ira ruborem.
Et modò nescio quid similis crudele minanti
Vultus erat: modò quem misereri credere posses.
Cúmque ferus hæsit, quo non successerat ardor:
Invenit lacrymas tamen: utque carina,
Quam ventus, ventóque rapit contrarius æstus,
Vim geminam sentit, paríterque incerta duobus:

Thesti-

Thestias haud aliter dubijs affectibus errat:
Inque vices ponit, positámque resuscitat iram.
Incipit esse tamen melior germana parente:
Et, consanguineas ut sanguine leniat umbras,
Impietate pia est. Nam postquam pestifer ignis
Convaluit: rogus iste cremet mea viscera, dixit.
Vtque manu dira lignum fatale tenebat:
Ante sepulchrales infœlix astitit aras:
Pœnarúmque Deæ triplices, furialibus, inquit,
Eumenides sacris vultus advertite vestros.
Vlciscor, facióque nefas. Mors morte pianda est:
Inscelus addendum scelus est, in funera funus;
Per coacervatos pereat domus impia luctus.
An fœlix Oeneus nato victore fruetur?
Thestius orbus erat? melius lugebitis ambo.
Vos modò fraterni manes, animæq; recentes
Officium sentite meum, magnóque paratas
Accipite inferias, uteri mala pignora nostri.
Heu mihi quò rapior? fratres ignoscite matri.
Deficiunt ad cœpta manus: meruisse fatemur
Illum, cur pereat: mortis mihi displicit auctor.
Exo impunè feret? viviísque, & victor, & ipso
Successu tumidus, regnum Calydonis habebit?
Vos cinis exiguus, gelidæq; jacebitis umbræ?
Haud equidem patiar. pereat sceleratus: & ille
Spémque patris, regnamq; trahat, patriq; ruinam.
Mens ubi materna est? ubi sunt pia vota parentum?
Et quos sustinui bis mensum quinque labores?
O utinam primis arsisses ignibus infans!
Idq; ego passa forem. Vixisti munere nostro:
Nunc merito morière tuo. Cape præmia facti:
Bis quæ datam, primùm partu, mox stipite rapto,
Redde animam, vel me fraternis adde sepulchris.
Et cupit: & nequeo. Quid agam? modò vulnera fratrũ
Ante oculos mihi sunt, & tantæ cædis imago:
Nunc animum pietas, maternáque nomina frangunt.
Me miseram! malè vincetis, sed vincite, fratres,

Dummodò quæ dedero vobis solatia, vósque
Ipsa sequar, dixit: dextráque aversa trementi,
Funereum torrem medios conjecit in ignes.
Aut dedit, aut visus gemitus est ille dedisse
Stipes: & invitis correptus ab ignibus arsit.
Inscius, atque absens flamma Meleagrus ab illa
Vritur: & cœcis torreri viscera sentit
Ignibus, ac magnos superat virtute dolores.
Quòd tamen ignavo cadat, & sine sanguine, leto,
Mœret: & Ancæi fœlicia vulnera dicit,
Grandævúmque patrem, fratrésque piásque sorores,
Cum gemitu, sociámque tori vocat ore supremo:
Forsitan & matrem. Crescunt ignísque dolórque,
Linguescúntque iterum. Simul est extinctus uterque:
Inq; leves abiit paulatim spiritus auras,
Paulatim cana prunam velante favilla.
Alta jacet Calydon, lugent juvenésque senésque:
Et vulgus, procerésque gemunt: scissæq; capillos
Plangunt ora simul matres Calydonides Eheu,
Pulvere canitiem genitor, vultúsque seniles
Fœdat humi fusos, spatiosumq; increpat ævum.
Nam de matre manus diri sibi conscia facti
Exegit pœnas, acto per viscera ferro.
Non mihi si centum Deus ora sonantia linguis,
Ingeniumq; capax, totúmque Helicona dedisset,
Tristia prosequerer miserarum vota sororum.
Immemores decoris liventia pectora tundunt:
Dúmque manet corpus, corpus refoventq; foventq;:
Oscula dant ipsi: posito dant oscula lecto.
Post cinerem, cineres haustos ad pectora pressant:
Affusæq; jacent tumulo: signatáque saxo
Nomina complexæ, lacrymas in nomina fundunt.
Quas postquam Veneræ tandem Latonia clade
Est satiata domus, præter Gorgénque nurimque
Nobilis Alemenæ, natis in corpora pennis
Assevat, & longas per brachia porrigit alas:
Corvacáque ora facit: versasq; per æra mittit.

Inter

Intereà Theſeus ſociati parte laboris
Functus, Erechtheias Tritonidos ibat ad arces:
Clauſit iter, fecítque moras Achelous eunti
Imbre tumens. ſuccede meis, ait, inclyte tectis
Cecropide: nec te committe rapacibus undis:
Ferre trabes ſolidas, obliquáque volvere magno
Murmure ſaxa ſolent. Vidi contermina ripæ
Cum gregibus ſtabula alta trahi, nec fortibus illic
Profuit armentis, nec equis velocibus eſſe.
Multa quoque hic torrens nivibus de monte ſolutis
Corpora turbineo juvenilia vortice merſit.
Tutior eſt requies, ſolito dum flumina currant
Limite: dum tenues captet ſuus alveus undas.
Annuit Ægides, Vtórque, Acheloë, domóque,
Conſilióque tuo, reſpondit: & uſus utroque eſt.
Pumice multicavo, nec levibus atria tophis
Structa ſubit: molli tellus erat humida muſco:
Summa lacunabant alterno murice conchæ.
Iámque duas lucis partes Hyperione menſo,
Diſcubuêre toris Theſeus, comitéſque laborum,
Hac Ixionides, illa Trœzenius heros
Parte Lelex, variis jam ſparſus tempora canis:
Quóſque alios parili fuerat dignatus honore
Amnis Acarnanum, latiſſimus hoſpite tanto.
Protinus appoſitas undæ veſtigia Nymphæ
Inſtruxere epulis menſas: dapibúſque remotis
In gemma poſuêre merum. Tum maximus heros
Æquora proſpiciens oculis ſubjecta, Quis, inquit,
Ille locus: (digitóque oſtendit:) &, inſula nomen
Quod gerit illa, dace: quanquam non una videtur.
Amnis ad hæc, non eſt inquit, quod cernimus, unum.
Quinq, jacent terræ: ſpacij diſcrimina fallunt.
Quóque minus ſpretæ factum mirêre Dianæ:
Naiades hæ fuerant. quæ cum bis quinq, juvencos
Mactaſſent, rurſúque Deos ad ſacra vocaſſent:
Immemores noſtri feſtas duxêre choreas.
Inundauit: quantuſque feror, eum plurimus unquam,

Tantus eram: pariterq; animis immanis & undis,
A silvis silvas, & ab arvis arva revulsi:
Cumque loco, Nymphas, memores tum deniq; nostri,
In freta provolvi. fluctus nosterq; marisque
Continuam deduxit humum: paritérque revellit
In totidem, medys, quot cernis Echinadas, undis.
Vt tamen ipse vides, procul, en procul una recessit
Insula, grata mihi, Perimelen navita dicit.
Huic ego virgineum dilectæ nomen ademi.
Quod pater Hyppodamas ægrè tulit, inq; profundum
Protulit è scopulo perituræ corpora natæ.
Excepi: nantémque ferens, ô proxima terræ
Regna vagæ, dixi, sortite Tridentifer undæ,
In quo desinimus, quo sacri currimus amnes,
Huc ades, atque audi placidus Neptune precantem.
Huic ego, quam porto, nocui: sis mitis, & æquus.
Si pater Hippodamas, aut si minus impius esset:
Debuit illius misereri, & ignoscere nobis.
Cui quondam tellus clausa est feritate paterna,
Affer opem: mersæq; precor feritate paterna,
Da, Neptune, locum: vel sit locus ipsa licebit:
Hunc quoque complectar. movit caput æquoreus rex,
Concussitq; suis omnes assensibus undas.
Extimuit Nymphe: nabat tamen: ipse natantis
Pectore tangebam trepido salientia motu:
Dúmque ea contrecto: totum durescere sensi
Corpus: & inducta condi præcordia terra.
Dum loquor: amplexa est artus nova terra natantes
Et gravis increvit mutatis insula membris.
Amnis ab his tacuit. Factum mirabile cunctos
Moverat: irridet credentes, viq; Deorum
Spretor erat, mentisque ferox Ixione natus,
Ficta refers nimiumque putas, Acheloe, potentes
Esse Deos, dixit, si dant adimuntque figuras.
Obstupuêre omnes: nec talia dicta probarunt:
Ante omnesque Lelex, animo maturus & ævo,
Sic ait: immensa est, finemq; potentia cœli

Non

Nec habet: &, quicquid superi voluêre, peractum est.
Quoque minus dubites: tiliæ contermina quercus
Tilibus est Phrygijs, medio circundata muro.
Ipse locum vidi. Nam me Pelopeia Pittheus
Misit in arva, suo quondam regnata parenti.
Haud procul hinc stagnum est, tellus habitabilis olim,
Nunc celebres mergis fulicisque paluſtribus undæ.
Iupiter huc specie mortalis, cúmque parente
Venit Atlantiades positis caducifer alis.
Mille domos adiêre, locum, requiémque petentes;
Mille domos clausere seræ: tamen una recepit,
Parva quidem, stipulis, & canna tecta paluſtri:
Sed pia Baucis anus, parilique ætate Philemon
Illa sunt annis juncti juvenilibus: illa
Consenuêre casa: paupertatemq; ferendo
Effecêre levem, nec iniqua mente ferendam.
Nec refert dominos illic famulósve requiras.
Tota domus duo sunt: ydem parentque jubentque.
Ergo ubi cœlicolæ parvos tetigêre penates,
Summissoq; humiles intrârunt vertice postes:
Membra senex posito jussit relevare sedili:
Quod super injecit textum rude sedula Baucis.
Inde foco tepidum cinerem dimovit: & ignes
Suscitat hesternos: foliisq; & cortice sicco
Nutrit, & ad flammas anima perducit anili:
Multifidáisque faces, ramaliáque arida tecto
Detulit, & minuit, parvóque admovit aheno.
Quodque suus conjux riguo collegerat horto,
Truncat olus foliis: furca levat ille bicorni
Sordida terga suis nigro pendentia tigno:
Servatóque diu resecat de tergore partem
Exiguam, sectámque domat ferventibus undis.
Interea medias fallunt sermonibus horas:
Sentiriq; moram prohibent. Erat alveus illic
Fagineus, dura clavo suspensus ab ansa:
Is tepidis impletur aquis, artúsque fovendos
Accipit. in medio torus est de mollibus ulvis

Impositus

Impositus lecto, sponda, pedibúsque salignis.
Vestibus hanc velant, quas non nisi tempore festo
Sternere consuerant: sed & hæc vilísque vetúsque
Vestis erat, lecto non indignanda saligno.
Accubuêre Dei: mensam, succincta, treménsque
Ponit anus: mensæ sed erat pes tertius impar:
Testa parem fecit. quæ postquam subdita clivum
Sustulit: æquatam menta extersêre virenti.
Ponitur hîc bicolor sinceræ bacca Minervæ,
Conditáque in liquida corna autumnalia fece,
Intybáque, & radix, & lactis massa coacti,
Ováque; non acri leviter versata favilla:
Omnia fictilibus. post hæc cælatus eodem
Sistitur argento crater, fabricatáque fago
Pocula, quæ cava sunt flaventibas illita ceris.
Parva mora est: epulásque foci misêre calentes:
Nec longæ rursus referuntur vina senectæ,
Dantque locum mensis paulum seducta secundis.
Hîc nux, hîc mista est rugosis carica palmis,
Prunáque, & in patulis redolentia mala canistris,
Et de purpureis collectæ vitibus uvæ.
Candidus in medio favus est. super omnia vultus
Accessêre boni, nec iners, pauperque voluntas.
Interea quoties haustum cratera repleri
Sponte sua, per seq; vident succrescere vina:
Attoniti novitate pavent: manibúsque supinis
Concipiunt Baucísque preces timidúsque Philemon:
Et veniam dapibus, nullísque paratibus orant.
Vnicus anser erat minimæ custodia villæ:
Quem Dys hospitibus domini mactare parabant.
Ille celer penna tardos ætate fatigat,
Eluditq; diu: tandémque est visus ad ipsos
Confugisse deos. superi vetuêre necari.

Dijq; sumus, meritásque luet vicinia pœnas
Impia, dixerunt: vobis immunibus hujus
Esse mali dabitur: modò vestra relinquite tecta:
Ac nostros comitate gradus: & in ardua montis

ne simul. parent: &, Dijs præeuntibus, ambo
Membra levant baculis: tardique senilibus annis
Niuntur longo vestigia ponere clivo.
Tantum aberant summo, quantum semel ire sagitta
Missa potest: flexêre oculos: & mersa palude
Cetera prospiciunt, tantùm sua tecta manere.
Dúmque ea mirantur: dum desient fata suorum:
Aversa vident, quæruntq; suæ pia culmina villæ
Sola loco stabant. dum desient fata locorum,
Ille vetus, dominis & jam casa parva duobus,
Vertitur in templum: furcas subjêre columnæ:
Stramina flavescunt, auratáque tecta videntur,
Calatæq; fores, adopertáque marmore tellus.
Concipiunt Baucísque preces timidúsque Philemon;
Talia cùm placido Saturnius edidit ore:
Dicite, iuste senex, & fœmina conjuge justo
Digna, quid optetis? cum Baucide pauca locutus
Iudicium Superis aperit commune Philemon.
Esse Sacerdotes, delubráque vestra tueri
Poscimus: &, quoniam concordes egimus annos,
Auferat hora duos eadem: nec conjugis unquam
Iusta meæ videam: neu sim tumulandus ab illa.
Vota fides sequitur. Templi tutela fuêre,
Donec vita data est: Annis evoque soluti,
Ante gradus templi cùm starent fortè, locíq;
Narrarent casus, frondere Philemona Baucis,
Iauctda conspexit senior frondere Philemon.
Iamque super geminos crescente cacumine vultus,
Mutua, dum licuit, reddebant dicta: valéque
O conjux, dixere simul: simul abdita texit
Ora frutex: ostendit adhuc Tyaneius illic
Incola de gemino vicinos corpore truncos.
Hæc mihi non vani, nec erat cur fallere vellent,
Narravêre senes. Equidem pendentia vidi
Serta super ramos: ponénsque recentia, dixi,
Cura Deûm Dij sint, & qui coluêre, colantur.
Desierat: cunctíque & res, & moverat auctor,

Thesea

Theſea præcipuè: quem facta audire volentem
Mira Deûm, nixus cubito Calydonius amnis
Talibus alloquitur: Sunt, ô fortiſſime quorum
Forma ſemel mota eſt, & in hoc renovamine manſit.
Sunt quibus in puras jus eſt tranſire figuras:
Vt tibi complexi terram maris incola Proteu.
Nam modò te juvenem, modò te vidêre leonem:
Nunc violentus aper: nunc, quem tetigiſſe timerem,
Anguis eras: modò te faciebant cornua taurum.
Sæpe lapis poteras, arbor quoque ſæpè videri:
Interdum faciem liquidarum imitatus aquarum
Flumen eras: interdum undis contrarius ignis.
Nec minus Autolyci conjux Erisichthone nata
Iuris habet. Pater hujus erat, qui numina divûm
Sperneret: & nullos aris adoleret honores.
Ille etiam Cereale nemus violaſſe ſecuri
Dicitur, & lucos ferro temeraſſe vetuſtos.
Stabat in his ingens annoſo robore quercus,
Vna nemus: vittæ mediam, memoréſque tabellæ,
Sertáque cingebant, voti argumenta potentis:
Sæpè ſub hac Dryades feſtas duxêre choreas:
Sæpè etiam manibus nexis ex ordine, trunci
Circumiêre modum: menſuráque roboris ulnas
Quinque ter implebat: nec non & cætera tantùm
Sylva ſub hac omnis, quantum fuit herba ſub illa.
Nec tamen idcirco ferrum Dryopeius illa
Abſtinuit; famulóſque jubet ſuccidere ſacrum
Robur. &, ut juſſos cunctari vidit, ab uno
Edidit hæc raptaſceleratus verba ſecuri:
Non dilecta Deæ ſolùm, ſed & ipſa, licebit,
Sit Dea, jam tanget frondente cacumine terram.
Dixit: &, obliquos dum telum librat in ictus,
Contremuit, gemitúmque dedit decidua quercus
Et pariter frondes, pariter palleſcere glandes
Cœpere: ac longi pallorem ducere rami.
Cujus ut in trunco fecit manus impia vulnus,
Haud alter fluxit diſcuſſo cortice ſangis,

Quàm

Quàm solet, ante aras ingens ubi victima taurus
Concidit, abrupta cruor è cervice profundi.
Obstupuêre omnes: aliquisque ex omnibus audet
Deterrere nefas, sævámque inhibere bipennem.
Aspicit hunc: mentísque piæ cape præmia, dixit,
Thessalus: inque virum convertit ab arbore ferrum:
Detruncátque caput, repetitáque robora cædit.
Cæditus & medio sonus est de robore talis:
Nympha sub hoc ego sum, Cereri gratissima, ligno:
Quæ tibi factorum pœnas istare tuorum
Vaticinor moriens, nostri solatia leti.
Persequitur scelus ille suum: labefactáque tandem
Illibus innumeris, adductáque fimibus arbor
Corruit: & multam prostravit pondere silvam.
Attonitæ Dryades damno nemorúmque, suóque,
Omnes germanæ Cererem cum vestibus atris
Mœrentes adeunt, pœnámque Erisichthonis orant.
Annuit his: capitisque sui pulcherrima motu
Concussit gravidis oneratos messibus agros.
Molitúrque genus pœnæ miserabile, si non
Ille suis esset nulli miserabilis actis,
Pestifera lacerare fame, quæ, quatenus ipsi
Non adeunda Deæ (neque enim Cererémque Famemq;
Fata coire sinunt.) montani numinis unam
Talibus agrestem compellat Oreada dictis.
Est locus extremis Scythiæ glacialis in oris,
Triste solum, sterilis, sine fruge, sine arbore tellus:
Frigus inest: illic habitant Pallórque Trémorque,
Et jejuna Fames. ea se in præcordia condat
Sacrilegi scelerata jube: nec copia rerum
Vincat eam: superetq; meas certamine vires.
Néve viæ spatium te terreat: accipe currus:
Accipe quos frenis altè moderere dracones:
Et dedit. Illa dato subvecta per æra curru,
Devenit in Scythiam, rigidique cacumina montis,
(Caucasón appellant) serpentum colla levavit:
Quæsitamq; Famem lapideo vidit in agro,

Unguibus,

Vnguibus, & raris vellentem dentibus herbas.
Hirtus erat crinis, cava lumina, pallor in ore,
Labra incana situ, scrabri rubigine dentes:
Dura cutis, per quam spectari viscera possent:
Ossa sub incurvis extabant arida lumbis:
Ventris erat, pro ventre, locus: pendere putares
Pectus, & à spinæ tantummodo crate teneri.
Auxerat articulos macies, genuúmque tumebat
Orbis, & immodico prodibant tubere tali.
Hanc procul ut vidit (neque enim est accedere juxtà
Ausa) refert mandata Deæ: paulumq; morata,
Quanquam aberat longè, quanquã modò venerat illa,
Visa tamen sensisse Famem, retróque dracones
Egit in Æmoniam versis sublimis habenis.

Dicta Fames Cereris (quamuis contraria semper
Illius est operi) peragit: perque aëra vento
Adjussam delata domum est: & protinus intrat
Sacrilegi thalamos: altóque sopore solutum
(Noctis enim tempus) geminis amplectitur ulnis:
Séque viro inspirat: faucésque & pectus, & ora
Afflat: ut in vacuis peragat jejunia venis.
Functáque mandato fœcundum deserit orbem:
Inque domos inopes, assuetaq; vertitur antra.
Lenis adhuc somnus placidis Erisichthona pennis
Mulcebat. petit ille dapes sub imagine somni:
Oráque vana movet, dentémque in dente fatigat;
Exercétque cibo delusum guttur inani:
Próque epulis tenues nequicquam devorat auras.
Vt verò est expulsa quies, furit ardor edendi:
Pérque avidas fauces, immensaq; viscera regnat.
Nec mora, quod pontus, quod terra, quod educat aër,
Poscit: & appositis queritur jejunia mensis:
Inq; epulis epulas quærit: quódque urbibus esse,
Quódque satis poterat populo, non sufficit uni.
Plúsque cupit, quò plura suam dimittit in alvum.
Vtque fretum recipit de tota flumina terra,
Nec satiatur aquis, peregrinosque ebibit amnes:

Vtq

que rapax ignis non unquam alimenta recusat:
numerásque faces cremat, & quo copia major
data, plura cupit, turbáque voracior ipsa est:
epulas omnes Erisichthonis ora profani
cipiunt poscuntq; simul: cibus omnis in illo
sa cibi est: semperq; locus sit inanis edendo.
Iámque fame patrias altiq; voragine ventris
tenuarat opes; sed inattenuata manebat
m quoque dira fames: implacataq; vigebat:
mma gulæ: tandem demisso in viscera censu,
lia restabat non illo digna parente.
nc quoque vendit inops, dominum generosa recusat:
vicina suas tendens super æquora palmas,
ige me domino, qui raptæ præmia nobis
initatis habet, ait. Hæc Neptunus habebat:
i prece non spreta, quamvis modò visa sequenti
st bero: formámque novat, vultúmque virilem
duit, & vultus piscem capientibus aptos.
nc dominus spectans, ô qui pendentia parvo
ra cibo celas moderator arundinis, inquit,
e mare compositum, sic sit tibi piscis in unda
edulus, & nullos nisi fixus sentiat hamos:
ua modo cum vili turbatis veste capillis
ittore in hoc steterat (nam stantem in littore vidi)
ic ubi sit. neque enim vestigia longius extant.
la Dei munus bene cedere sensit: & à se
quæri gaudens, his est resecuta rogantem.
uisquis es, ignoscas: in nullam lumina partem
rgite ab hoc flexi, studióque oneratus inhæsi.
noq; minus dubites, sic has Deus æquoris artes
juvet, ut nemo jamdudum littore in isto,
e tamen excepto) nec fœmina constitit ulla.
edidit: & verso dominus pede pressit arenam:
susq; abyt: illi sua reddita forma est.
ubi habere suam transformia corpora sensit,
pe pater dominis Triopeida tradit: at illa
nc equa, nunc ales, modò bos, modò cervus abibat:

Præbebátque

Præbebatq́, avido non iusta alimenta parenti.
Vis tamen illa mali postquam consumpserat omnem
Materiam, dederátque grauí nova pabula morbo,
Ipse suos artus lacero divellere morsu
Cœpit: & infelix minuendo corpus alebat.
Quid moror externis? etiam mihi sæpe novandi
Corporis, ô juvenes, numero finita potestas.
Nam modo, qui nunc sum, videor: modo flector in
Armenti modo dux, vires in cornua sumo:
Cornua dum sumpsi, nunc pars caret altera telo
Frontis, ut ipse vides. gemitus sunt verba secuti.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER IX.

QVæ gemitus, truncæq́, Deo Neptunius heros
Causa rogat frontis: cum sic Calydonius amnis
Cœpit, inornatos redimitus arundine crines.
Triste petis munus. Quis enim sua prælia victus
Commemorare velit? referam tamen ordine: nec te
Turpe fuit vinci, quàm contendisse decorum est:
Magnáque dat nobis tantus solatia victor.
Nomine si qua suo tandem pervenit ad aures
Deïanira tuas: quondam pulcherrima virgo,
Multorúmque fuit spes invidiosa procorum.
Cum quibus ut soceri domus est intrata petiti,
Accipe me generum, dixi, Parthaone nate.
Dixit & Alcides. alij cessêre duobus,
Ille Iovem socerum dare se, famámque laborum,
Et superata suæ referebat jussa novercæ.
Contrà ego, turpe Deum mortali cedere dixi:
(Nondum erat ille Deus) dominum me cernis aquæ
Cursibus obliquis inter tua regna fluentem.
Nec gener externis hospes tibi missus ab oris,

Sed popularis ero, & rerum pars una tuarum.
Tantùm ne noceat, quòd me nec regia Iuno
Odit, & omnis abest jussorum pœna laborum.
Nam quòd te jactas Alcmenâ matre creatum,
Iupiter aut falsus pater est, aut crimine verus.
Matris adulterio patrem petis: elige, fictum
Esse Iovem malis, an te per dedecus ortum.
Talia dicentem jamdudum lumine torvo
Spectat: & accensæ non fortiter imperat iræ:
Verbaq; tot reddit: melior mihi dextera lingua est:
Dum modò pugnando superem: tu vince loquendo:
Congrediturque ferox. puduit modò magna locutum
Cedere: rejeci viridem de corpore vestem:
Brachiáque opposui. tenuique à pectore varas
In statione manus; & pugnæ membra paravi.
Ille cavis hausto sparsit me pulvere palmis:
Inq; vicem fulvæ tactu flavescit arenæ:
Et modò cervicem, modò crura micantia captat:
Aut captare putes: omniq; à parte lacessit.
Me mea defendit gravitas: frustráque petebar;
Haud secus ac moles, quam magno murmure fluctus
Oppugnant: manet illa: suóque est pondere tuta.
Digredimur paulum: rursusq; ad bella coimus,
Inq; gradu stetimus, certi non cedere: eratq;
Cum pede pes junctus: totóque ego pectore pronus,
Et digitos digitis, & frontem fronte petebam.
Non aliter vidi fortes concurrere tauros,
Cùm pecium pugnæ toto nitidissima saltu
Expetitur conjux. spectant armenta, pavéntque,
Nescia quem maneat tanti victoria regni.
Ter sine profectu voluit nitentia contrà
Reycere Alcides à se mea pectora: quartò
Excutit amplexus: adductáque brachia solvit.
Impulsumq; manu (certum est mihi vera fateri)
Protinus avertit: tergóque onerosus inhæsit.
Si qua fides (neque enim ficta mihi gloria voce
Quæritur) impositò pressus mihi monte videbar.

Vix tamen inſerui ſudore fluentia multo
Brachia, vix ſolui duros à corpore nexus.
Inſtat anhelanti, prohibetq́ reſumere vires:
Et cervice mea potitur, tum denique tellus
Preſſa genu noſtro eſt: & arenas ore momordi.
Inferior virtute, meas divertor ad artes,
Elaborq́ viro, longum formatus in anguem,
Qui poſtquam flexos ſinuavi corpus in orbes:
Cúmque fero movi linguam ſtridore biſulcum:
Riſit, & illudens noſtras Tirynthius artes,
Cunarum labor eſt angues ſuperare mearum,
Dixit: & vt vincas alios Acheloë, draconeſ,
Pars quota Lernææ ſerpens eris unus Echidnæ?
Vulneribus fecunda ſuis erat illa: nec ullum
De centum numero caput eſt impunè reciſum,
Quin gemino cervix hærede valentior eſſet.
Hanc ego ramoſam natis è cæde colubris,
Creſcentémque malo domui, domitámque reduxi.
Quid fore te credis? falſum qui verſus in anguem
Arma aliena moves? quem forma precaria celat?
Dixerat: & ſummo digitorum vincula collo
Inijcit. angebar: ceu guttura forcipe preſſius,
Pollicibuſque meas pugnabam evellere fauces.
Sic quoque devicto, reſtabat tertia tauri
Forma trucis. tauro mutatus membra, rebello.
Induit ille toris à læva parte lacertos:
Admiſſumq́ trahens ſequitur: depreſſaq́ dura
Cornua figit humo, méque alta ſternit arena.
Nec ſatis hoc fuerat: rigidum fera dextera cornu
Dum tenet infregit: truncáque à fronte revellit.
Naiades hoc pomis, & odoro flore repletum
Sacrarunt: divéſque meo bona copia cornu eſt.
Dixerat. & Nymphæ ritu ſuccincta Dianæ,
Vna miniſtrarum fuſis utrinque capillis
Inceſſit, totúmque tulit prædivite cornu
Autumnum, & menſas fœlicia poma ſecundas.
Lux ſubit: & primo feriente cacumina Sole

Deſcedu

Discedunt juvenes: neque enim dum flumina pacem,
Et placidos habeant lapsus, totaq; residant,
Operiuntur aquæ: vultus Achelous agrestes,
Et lacerum cornu medijs caput abdidit undis.
Hunc tamen ablati domuit iactura decoris:
Cetera sospes habet. capitis quoque fronde saligna,
Aut super impositâ celatur arundine damnum.
At te, Nesse ferox, ejusdem virginis ardor
Perdiderat, volucri trajectum tergasagitta.
Namque nova repetens patrios cum conjuge muros,
Venerat Eveni rapidas Iove natus ad undas:
Uberior solito, nimbis hyemalibus auctus,
Vorticibúsque frequens erat, atque impervius amnis.
Intrepidum pro se, curam de conjuge agentem,
Nessus adit, membrisque valens, scitusq; vadorum,
Officioq; meo ripa sistetur in illa,
Hæc, ait, Alcide tu viribus utere nando.
Tradidit Aonius pavidam Calydonida Nesso,
Pallentémque metu, fluviiúmque, ipsumq; timentem.
Max ut erat pharetráque gravis, spolioq; leonis:
(Nam clavam, & curvos trans ripam jecerat arcus)
Quandoquidem cœpi, superentur flumina, dixit.
Nec dubitat: nec quâ sit clementissimus amnis,
Quærit: & obsequio deferri spernit aquarum.
Iamque tenens ripam, missos cùm tolleret arcus,
Conjugis agnovit vocem: Nessoq; paranti
Fallere depositum, Quò te fiducia, clamat,
Vana pedum violente rapit? tibi Nesse biformis
Dicimus: exaudi: nec res interceptas nostras.
Si te nulla mei reverentia movit: at omnes
Concubitus vetitos poterant inhibere paterni.
Haud tamen effugies, quamvis ope fidis equina.
Vulnere non pedibus te consequar. ultima dicta
Re probat: & missa fugientia tergasagitta
Trajicit: extabat ferrum de pectore adunco:
Quod simul evulsum est: sanguis per utrumq; foramen
Emicuit, mistus Lernæi tabe veneni.

Excipit hunc Neſſus, neque enim moriemur inulti,
Secum ait, & calido velamina tincta cruore
Dat munus raptæ, velut irritamen amoris.
Longa fuit medy mora temporis: actáque magni
Herculis implerant terras, odiúmque nouercæ.
Victor ab Oechalia Cenæo ſacra parabat
Vota Iouì, cùm fama loquax peruenit ad aures
Deianira tuas: quæ veris addere falſa
Gaudet, & è minimo ſua per mendacia creſcit:
Amphitryoniaden Ioles ardore teneri.
Credit amens, Veneríſque nouæ perterrita fama,
Indulſit primò lacrymis: fletóq; dolorem
Diffudit miſeranda ſuum, mox inde, quid autem
Flemus? ait, pellex lacrymis latabitur iſtis. (dum eſt,
Quæ quoniã aduenit, properandum, aliquidq; nouan-
Dum licet, & thalamos nondum tenet altera noſtros.
Conquerar, an ſileam? repetam Calidona, morérne?
Excedam tectis? ac ſic nihil amplius obſtem?
Quid ſi me, Meleagre, tuam memorem eſſe ſororem,
(Forte paro facinus) quantúmque injuria poſſit,
Fœmineíſque dolor, vulgata pellice teſter?
In curſus animus varios abit, omnibus illis
Prætulit imbutam Neſſæo ſanguine veſtem
Mittere: quæ vires defecto reddat amori:
Ignaróque Lichæ quid tradat, neſcia luctus
Ipſa ſuos tradit: blandiſque miſerrima verbis
Dona det illa viro, mandat. capit inſcius heros:
Induitúrque humeris Lernææ virus Echidnæ.
Thura dabat primis & verba precantia flammis,
Vmáque marmoreas patera fundebat in aras:
Incaluit vis illa mali: reſolutáque flammis,
Herculeos abijt late diffuſa per artus.
Dum potuit, ſolita gemitum virtute repreſſit.
Victa malis poſtquam eſt patientia, reppulit aras:
Implevítque ſuis nemoraſam vocibus Oeten.
Nec mora, letiferam conatur ſcindere veſtem.
Qua trahitur, trahit illa cutem (fideúmque relatu)

Aut

Aut hæret membris frustra tentata reuelli,
Aut laceros artus, & grandia detegit ossa.
Ipse cruor, gelido seu quondam lamina candens
Tincta lacu, stridet, coquiturque ardente veneno.
Nec modus est: sorbent auidæ præcordia flammæ,
Cœruleusque fluit toto de corpore sudor,
Ambustiq; sonant nervi: cæcaque medullis
Tabe liquefactis, tollens ad sidera palmas,
Cladibus, exclamat, Saturnia pascere nostris:
Pascere, & hanc pestem spectla crudelis ab alto:
Corpus ferum satia: vel, si miserandus & hosti,
(Hostis enim tibi sum) diris cruciatibus ægram,
Invisamq; animam, natámque laboribus, aufer.
Mors mihi munus erit: decet hæc dare dona nouercam.
Ergo ego fœdantem peregrino templa cruore
Busirim domui? sævoq; alimenta parentis
Anteo eripui? nec me pastoris Iberi
Forma triplex, nec forma triplex tua Cerbere movit?
Vosne manus validi pressistis cornua tauri?
Vestrum opus Elis habet, vestrum Stymphalides undæ,
Partheniúsque nemus: vestra virtute relatus
Thermodoontiaco cælatus baltheus auro,
Pomáque ab insomni non custodita dracone.
Nec mihi Centauri potuêre resistere, nec mi
Arcadio vastator aper: nec profuit Hydræ
Crescere per damnum, geminásque resumere vires.
Quid? quòd Thracis equos humano sanguine pingues,
Plenáque corporibus lacerís præsepia vidi?
Visaq; dejeci, dominúmque, ipsosq; peremi?
His elisa jacet moles Nemeæa lacertis:
His Cacus horrendum Tyberino gurgite monstrum.
Hac cœlum cervice tuli, defessa jubendo est
Sæva Iovis conjux: ego sum indefessus agendo.
Sed nova pestis adest: cui nec virtute resisti,
Nec telis, armisque potest. pulmonibus errat
Ignis edax imis, pérque omnes pascitur artus.
At valet Eurystheus: & sunt, qui credere possint

Esse Deos, dixit: perq; altam saucius Oeten
Haud aliter graditur, quam si venabula taurus
Corpore fixa gerat, factique refugerit auctor.
Sæpe illum gemitus cadentem, sæpe trementem,
Sæpe retentantem totas infringere vestes,
Sternentemque trabes, irascentemque videres
Montibus, aut patrio tendentem brachia cœlo.
Ecce Lycham trepidum, & latitantem rupe cavata
Aspicit: utque dolor rabiem collegerat omnem,
Tune Lycha, dixit, feralia dona dedisti?
Tune meæ necis auctor eris? tremit ille, pavétque
Pallidus: & timide verba excusantia dicit.
Dicentem, genibúsque maxus adhibere parantem
Corripit Alcides: & térque quatérque rotatum
Mittit in Euboicas tormento fortius undas.
Ille per aërias pendens induruit auras.
Vtque ferunt imbres gelidis concrescere ventis,
Inde nives fieri; nivibus quoque mole rotatis
Astringi, & spissa glomerari grandine corpus:
Sic illum validis jactum per inane lacertis,
Exanguemq; metu, nec quicquam humoris habentem,
In rigidos versum silices prior edidit ætas.
Nunc quoque in Euboico scopulus brevis eminet aliè
Gurgite, & humanæ servat vestigia formæ:
Quem quasi sensurum nautæ calcare verentur:
Appellantq; Lycham. at tu Iovis inclyta proles,
Arboribus cæsis, quas ardua gesserat Oete,
Inq; pyram structis, arcum, pharetrámque capacem,
Regnique visuras iterum Troiana sagittas
Ferre jubes Pœante fatum: quo flamma ministro
Subdita: dumq; avidis comprenditur ignibus agger:
Congeriem silvæ Nemeæo vellere summam
Sternis, & imposita clavæ cervice recumbis,
Haud alio vultu, quàm si conviva jaceres,
Inter plena meri redimitus pocula sertis.
Iámque valens, & in omne latus diffusa sonabat,
Securósque artus, contemptorémque petebat

Flamma

Flamma ſuum: timuêre Dei pro vindice terra.
Quos ita (ſenſit enim) læto Saturnius ore
Iupiter alloquitur: noſtra eſt, timor iſte, voluptas,
O ſuperi, totóque libens mihi pectore grator,
Quod memoris populi dicor reclórque patérque:
Et mea progenies veſtro quoque tuta favore eſt.
Nam quanquam ipſius datis hoc immanibus actis,
Obliger ipſe tamen. ſed enim ne pectore vano
Fida metu paveant, Oetæas ſpernite flammas.
Omnia qui vicit, vincet, quas cernitis ignes:
Nec niſi materna Vulcanum parte potentem
Sentiet. æternum eſt à me quod traxit, & expers
Atque immune necis, nulla dominabile flamma.
Id ego defunctum terra, cœleſtibus oris
Accipiam, cunctiſque meum lætabile factum
Diis fore confido. ſi quis tamen Hercule, ſi quis
Fortè Deo doliturus erit, data præmia nollet:
Sed meruiſſe dari ſciet, invituſq; probabit,
Aſſenſêre Dei. conjux quoque regia viſa eſt
Cætera non duro, duro tamen ultima vultu
Dicta tuliſſe Iovis; ſeq; indoluiſſe notatam:
Interea quodcunq; fuit populabile flamma,
Mulciber abſtulerat: nec cognoſcenda remanſit
Herculis effigies: nec quicquam ab imagine ductum
Matris habet: tantumq; Iovis veſtigia ſervat.
Vtque novus ſerpens poſita cum pelle ſenecta,
Luxuriare ſolet, ſquamáque nitere recenti:
Sic ubi mortales Tirynthius exuit artus,
Parte ſui meliore viget, majorq; videri
Capit, & auguſta fieri gravitate verendus.
Quem pater omnipotens inter cava nubila raptum
Quadrijugo curru radiantibus intulit aſtris.
Senſit Atlas pondus. neque adhuc Stheneleius iras
Solverat Euriſtheus, odiúmque in prole paternum
Exercebat atrox. at longis anxia curis
Argolis Alcmene queſtus ubi ponat aniles,
Cui referat nati teſtatos orbe labores,

Cum eſuos caſus ſolen habet. Herculis illam
Imperio, thalamóque animóque retenerat Hyllus:
Implerátque uterum generoſo ſemine: cùm ſic
Incipit Alchmene: Faveant tibi numina ſaltem:
Compiántque moras tunc, cùm matura vocabis
Præpoſitam timidis parientibus Ilithyiam:
Quam mihi difficilem Iunonis gratia fecit.
Namq; labor ſeri cùm jam natalis adeſſet
Herculis, & decimum premeretur ſidere ſignum:
Tendebat gravitas uterum mihi: quódque ferebam
Tantum erat, ut poſſes auctorem dicere tanti
Ponderis eſſe Iovem: nec jam tolerare labores
Vlterius poteram: quin nunc quóque frigidus artus,
Dum loquor, horror habet: parſq; eſt meminiſſe doloris.
Septem ego per noctes, totidem cruciata diebus,
Feſſa malis, tendénſque ad cælum brachia, magno
Lucinam ad vexos partus clamore vocabam.
Illa quidem venit, ſed præcurupta, meúmque
Quæ donare caput Iunoni vellet iniquæ.
Vtque meos audit gemitus: ſubſedit in illa
Ante fores ara: dextróque eſt poplite lævum
Preſſa genu: digitiſq; inter ſe pectine junctis
Suſtinuit partus: tacita quoque carmina voce
Dixit: & inceptos tenuerunt carmina partus.
Nitor, & ingrato facio convicia demens:
Vana Iovi, cupióque mori: moturáque duros
Verba queror ſilices. matres Cadmeides adſunt:
Votáque ſuſcipiunt: exoratumque dolentem:
Vna miniſtrarum media de plebe Galanthis,
Flava comas, aderat faciendis ſtrenua juſſis,
Officijs dilecta ſuis. ea ſenſit iniqua
Neſcio quid Iunone geri: dúmque exit, & intrat
Sæpe fores, Divam reſidentem vidit in ara.
Brachiáque in genibus digitis connexa tenentem.
Et, Quæcunq; es, ait, domina gratare: levata eſt
Argolis Alcmene, potitúrque puerpera voto.
Exiliit: junctáſque manus pavefacta remiſit.

Diva

ina poteris uteri, vinclis levor ipsa remissis:
Numine deceptorisisse Galanthida fama est.
dentem, prensamq; ipsis Dea saeva capillis
xuit: & è terra corpus relevare volentem
ruit, intq; pedes mutavit brachia primos.
ecuitas antiqua manet: nec terga colorem
nitère suum: forma est diversa priori,
ae, quia mendaci parientem juverat ore,
t parit: nostrásque domos, velut antè frequentat.
Dixit: & admonitu veteris commota ministrae
gemuit: quam sic mutus est affata dolentem:
Tamen, ô genitrix, aliena à sanguine vestro
ota movet facies: quid si tibi mira sororis
ata mea referam? quanquam lacrymaeq; dolórque
mpediunt, prohibéntque loqui. Fuit unica matri
Me pater ex alia genuit) notissima forma
chalidum Dryope: quam virginitate carentem,
Vmq; dei passam Delphos Delonq; tenentis,
ucipit Andraemon, & habetur conjuge felix.
st lacus acclivis, devexo margine formam
Littoris efficiens: summum myrteta coronant.
Venerat huc Dryope fatorum nescia: quóque
Indignere magis, Nymphis latura coronas:
Inque sinu puerum, qui nondum impleverat annum,
Dulce ferebat onus. tepidiq; ope luctis ntebat.
Haud procul à stagno, Tyrios imitata colores,
In spem baccarum florebat aquatica Lotos.
Carpserat hinc Dryope, quos oblectamina nato
Porrigeret flores, & idem factura videbar:
(Namque aderam) vidi guttas è flore cruentas
Decidere, & tremulo rumos horrore moveri.
Scilicet, ut referunt tardi nunc denique agrestes,
Lotos in hanc Nymphe fugiens obscaena Priapi;
Contulerat versos servato nomine vultus.
Nescierat soror hoc, quae cum perterrita retro
Iret, & oratis vellet discedere Nymphis:
Hesernnt radice pedes, convellere pugnat:

Nec quicquam, nisi summa, movet. Sic crescit ab imo
Totáque paulatim lentus premit inguina cortex.
Vt vidit: conata manu laniare capillos,
Fronde manum implevit, frondes caput omne tenebat.
At puer Amphisius (namque hoc avus Eurytus illi
Addiderat numen) materna rigescere sensit
Vbera, nec sequitur ducentem lacteus humor.
Spectatrix aderam fati crudelis, opémque
Non poteram tibi ferre soror: quantúmque valebam
Crescentem truncum, ramósque amplexa, morabar.
Et, fateor, volui sub eodem cortice condi.
Ecce vir Andremon, genitórque miserrimus adsum
Et quærunt Dryopen: Dryopen quærentibus illis
Ostendit Leton. tepido dant oscula ligno:
Affúsíq; suæ radicibus arboris hærent.
Nil nisi jam faciem, quod non foret arbor, habebas
Chara soror. lacrymæ misero de corpore factis
Irrorant folys: ac, dum licet, óraque præstant
Vocis iter, tales effundis in aëra questus:
Si qua fides miseris, hoc me, per numina juro
Non meruisse nefas: patior sine crimine pœnam.
Viximus innocuæ: si mentior, arida perdam:
Quas habeo frondes, & cæsa securibus, urar.
Hunc tamen infantem maternis demite ramis
Et date nutrici: nostráque sub arbore, sæpe
Lac facitote bibat, nostráque sub arbore ludat.
Cumq; loqui poterit, matrem facitote salutet:
Et tristis dicat: Latet hoc in stipite mater:
Stagna tamen timeat: nec carpat ab arbore flores:
Et frutices omnes corpus putet esse deorum.
Chare vale conjux, & tu germana, patérque,
Et si qua est pietas, ab acutæ vulnere falcis,
A pecoris morsu, frondes defendite nostras.
Et quoniam mihi fas ad vos incumbere non est,
Erigite huc artus, & ad oscula nostra venite,
Dum tangi possum, parvúmque attollite natum.
Plura loqui nequeo: nam jam per candida mollis

Co

liber serpit, summóque cacumine condor.
culis removete manus. sine munere vestro
egit inductus morientia lumina cortex.
rat simul ore loqui, simul esse; diúque
re mutato rami caluêre recentes.
úmque refert Iole factum miserabile, diúmque
tidos lacrymas admoto pollice siccat
mene: flet & ipsa tamen. compescuit omnem
nva tristitiam: nam limine constitit alto
e puer, dubiáque tegens lanugine malas,
reformatus primos Iolaus in annos.
oc illi dederat Iunonia muneris Hebe,
la viri precibus quae cùm jurare pararet,
a tributuram post hunc se talia nulli:
n est passa Themis. nam jam discordia Thebae
a movent, dixit, Capaneúsque nisi ab Iove victi
d poterit: fientq; pares in vulnera fratres,
ductáque suos manes tellure videbit
us adhuc vates, ultúsque parente parentem
m, erit facto pius & sceleratus eodem:
mitúsque malis, exul mentísque domúsque
libus Eumenidum, matrísque agitabitur umbris,
ec eum conjux fatale proposcerit aurum,
natúmque latus Phlegeius hauserit ensis.
demum magno petet hoc Acheloia supplex
Iove Callirhoë: natis infantibus annos
dat, néve necem sinat esse ultoris inultam.
iter his motus, privignae dona, nurúsque
cipiet, faciétque viros impubibus annis.
Haec ubi faticano venturi praescia dixit
Themis: vario superi sermone fremebant.
cur non alijs eadem dare dona liceret,
rmur erat. queritur veteres Pallantias annos
jugis esse sui, queritur canescere mitem
nna Ceres: repetitum Mulciber aevum
cit Erichthonio: Venerem quoque cura futuri
git, & Anchisae renovare praescitur annos:

Cui

Cui ſtudeat Deus omnis habet: creſcitq; favore
Turbida ſeditio: donec ſua Iupiter ora
Solvit: &, O noſtri ſi qua eſt reverentia, dixit,
Quò ruitis? tantúmne aliquis ſibi poſſe videtur,
Fata quoque ut ſuperet? ſatis Iolaus in annos,
Quos egit, redyit. fatis juveneſcere debent
Callirhoë geniti, non ambitione, nec armis.
Vos etiam, quóque hoc animo meliore feratis,
Me quoque fata regunt: quæ ſi mutare valerem,
Nec noſtrum ſeri curvarent Æacon anni,
Perpetuúmque ævi florem Rhadamanthus haberet
Cum Minoë meo, qui propter amara ſenecta
Pondera deſpicitur: nec, quo prius, ordine regnat.
Dicta Iovis movêre deos: nec ſuſtinet ullus,
Cùm videat ſeſſos Rhadamanthon & Æacon annis
Et Minoa queri. qui, dum fuit integer ævi,
Terruerat magnas ipſo quoque nomine gentes:
Tunc erat invalidus, Deionidémque juventæ
Robore Miletum, Phœbóque parente ſuperbum
Pertimuit: credénſque ſuis inſurgere regnis,
Haud tamen eſt patriis arcere penatibus auſus.
Sponte fugis, Milete, tua: celeriq; carina
Ægeas metiris aquas: & in Aſide terræ
Mœnia conſtituis, poſitor ibi babentia nomen.
Hic tibi, dum ſequitur patriæ curvamina ripæ
Filia Mæandri toties redeuntis eôdem,
Cognita Cyanee præſtanti corpore Nympha
Byblida cum Cauno prolem eſt enixa gemellam.
Byblis in exemplo eſt, ut ament conceſſa puellæ.
Byblis Apollinei correpta cupidine fratris,
Non ſoror ut fratrem, nec quà debebat, amavit.
Illa quidem primò nullos intelligit ignes:
Nec peccare putat, quòd ſæpius oſcula jungat:
Quòd ſua fraterno circundet brachia collo:
Mendaciq; diu pietatis fallitur umbra.
Paulatim declinat amor: viſuráque fratrem
Culta venit: nimiúmque cupit formoſa videri,

si qua est illic formosior, invidet illi.
ondum manifesta sibi est: millúmque sub illo
facit votum, veruntamen æstuat intus.
dominum appellat; jam nomina sanguinis odit:
da jam mavult, quam se vocet ille sororem.
tamen obscœnas animo demittere non est
a suo vigilans: placida resoluta quiete
videt quod amat, visa est quoque jungere fratri
us, & erubuit, quamvis sopita jacebat.
nus abit: fiet illa dies: repetitque quietis
suæ speciem, dubiáque ita mente profatur:
miseram! tacitæ quid vult sibi noctis imago?
am nolim rata sit, cur hæc ego somnia vidi?
quidem est oculis quamvis formosius iniquis
placet, & possim, si non sit frater, amare:
ne dignus erat, verùm nocet esse sororem.
modò tale nihil vigilans committere tentem:
licet simili redeat sub imagine somnus.
is abest somno, nec abest imitata voluptas.
Venus & tenera volucer cum matre Cupido,
dia quanta tuli! quàm me manifesta libido,
igit! ut jacui totis resoluta medullis!
meminisse juvat! quamvis brevis illa voluptas,
que fuit præceps, & cœptis invida nostris.
go, si liceat mutato nomine jungi,
am bene, Cæne, tuo poteram nurus esse parenti!
am bene, Cæne, meo poteras gener esse parenti!
nia, Dij facerent, essent communia nobis,
ter avos: tu me vellem generosior esses.
scio quam faciet igitur pulcherrime matrem.
mihi. quæ mala sum, quos tu, sortita parentes:
nisi frater eris; quod obest, id habebimus unum.
id mihi significant ergo mea visa? quod autem
nia pondus habent? an habent & somnia pondus?
melius: Dij nempe suas habuêre sorores.
Saturnus Opim junctam sibi sanguine duxit,
anus Tethyn, Iunonem Rector Olympi.

Sunt

Sunt superis sua jura: quid ad cœlestia ritus
Exigere humanos, diversaq; fœdera tento?
Aut nostro vetitus de corde fugabitur ardor:
Aut, hoc si nequeo, peream precor ipsa: toróque
Mortua componar: positæq; det oscula frater.
Et tamen arbitrium quærit res ista duorum:
Finge placere mihi: scelus esse videbitur illi.
At non Æolidæ thalamos timuêre sororum.
Vnde sed hos novi? cur hæc exempla paravi?
Quò feror? obscœne procul hinc discedite flammæ.
Nec, nisi quæ fas est germana, frater ametur.
Si tamen ipse mei captus prior esset amore:
Forsitan illius possem indulgere furori.
Ergo ego, quæ fueram non rejectura petentem,
Ipsa petam? poterísne loqui? poterísne fateri?
Coget amor: potero. vel, si pudor ora tenebit,
Littera celatos arcana fatebitur ignes.
Hoc placet: hæc dubiam vicit sententia mentem.
In latus erigitur: cubitóque innixa sinístro,
Viderit, insanos, inquit, fateamur amores.
Hei mihi quò labor? quem mens mea concipit ignem?
Et meditata manu componit verba trementi.
Dextra tenet ferrum, vacuam tenet altera ceram:
Incipit: & dubitat: scribit: damnátque tabellas:
Et notat: & delet: mutat: culpatq;, probátq;.
Inque vicem sumptas ponit: positasq; resumit.
Quid velit, ignorat: quicquid factura videtur,
Displicet, in vultu est audacia mista pudori.
Scripta socor fuerat: visum est delere sororem,
Verbáque correptis incidere talia ceris:
Quam, nisi tu dederis, non est habitura salutem,
Hanc tibi mittit amans: pudet ah, pudet edere nomen.
Et si, quid cupiam, quæris, sine nomine vellem
Posset agi mea causa meo: nec cognita Byblis
Antè forem, quàm spes votorum certa fuisset.
Esse quidem læsi poterat tibi pectoris index
Et color, & macies, vultus, & humida sæpe

umina, nec causa suspiria mota patenti,
crebri amplexus, &, quæ si fortè notasti,
cula, sentiri non esse sororia possent.
a tamen, quamvis animi grave vulnus habebam:
quamvis intus erat furor igneus: omnia feci,
unt mihi Dÿ testes) ut tandem sanior essem:
gnaviq; diu violenta Cupidinis arma
fugere infœlix: & plus, quàm ferre puellam
sse potes, ego dura tuli. superata fateri
gor, opémque tuam timidis exposcere votis.
servare potes, tu perdere solus amantem.
ge utrum facias. non hoc inimica precatur:
d quæ, cùm tibi sit junctissima, junctior esse
petit, & vinclo tecum propiore ligari.
ra senes norint, &, quid liceátque, nefasq;,
sque sit, inquirant: legumq; examina servent.
veniens Venus est annis temeraria nostris.
id liceat, nescimus adhuc: & cuncta licere
rdimus: & sequimur magnorum exempla deorum.
s nos aut durus pater, aut reverentia famæ,
ut timor impediet: tantum absit causa timendi.
alcia fraterno sub nomine furia tegemus.
l mihi libertas tecum secreta loquendi:
damus amplexus: & jungimus oscula coram.
antum est quod desit? miserere fatentis amorem,
um fassiræ, nisi cogeret ultimus ardor.
ve mercre meo subscribi causa sepulchro.
lia nequicquam peragantem plena reliquit
a manum; summoq; in margine versus adhæsit.
utinus impressa signat sua crimina gemma,
am tinxit lacrymis: linguæ defecerat humor.
que suis unum famulis pudibunda vocavit:
paulùm blandita, fer has, fidissime, nostro,
xit, & adjerit longo post tempore, fratri.
m daret: elapsæ manibus cecidêre tabellæ.
mine turbata est: misit tamen apta minister
mpora nactus adit: traditq; latentia verba.

Attoni-

Attonitus subita juvenis Maandrius ira,
Projecit acceptas, lecta sibi parte, tabellas.
Vixq; manus retinens trepidantis ab ore ministri,
Dum licet, & vetitæ scelerate libidinis auctor,
Effuge, ait: qui, si nostrum tua fata puderem
Non traherent tecum, pœnas mihi morte dedisses.
Ille fugit pavidus: dominæq; ferocia Cauni
Dicta refert. pallet audità, Bybli, repulsa:
Et pavet obsessum glaciali frigore corpus.
Mens tamen ut rediit pariter rediêre furores:
Linguáque vix tales ictu dedit aëre voces.
Et merito: quid enim temeraria vulneris hujus
Indicium feci? quid quæ celanda fuerunt,
Tam citò commisi properatis verba tabellis?
Ante erat ambiguis animi sententia dictis
Prætentanda mihi, ne non sequerentur euntem:
Parte aliqua: vel qualis foret aura, notare
Debueram, tutóque mari decurrere: quæ nunc
Nam exploratis implevi linteа ventis.
Nunc feror in scopulos igitur: submérsaque toto
Obruor Oceano, nec habent mea vela recursus.
Quid? quod & omnibus certis prohibebar amari
Indulgere meo, tunc cùm mihi ferre jubenti
Excidit, & fecit spes nostras cera caducas?
Nónne vel illa dies fuerat, vel tota voluntas,
Sed potius mutanda dies? Deus ipse monebat,
Signáque certa dabat, si non malè sana fuissem.
Et tamen ipsa loqui, nec me committere ceræ
Debueram: præsensq; meos aperire furores.
Vidisset lacrymas: vultus vidisset amantis.
Plura loqui poteram, quàm quæ cepêre tabellæ.
Invito potui circundare brachia collo:
Et, si rejicerer, potui moritura videri:
Amplectiq; pedes, adfusaq; poscere vitam.
Omnia feciſſem: quorum si singula duram
Fecêre non poterant, potuissent omnia mentem.
Forsitan & missi sit quædam culpa ministri.

Non adijt aptè, nec legit idonea, credo,
Tempora: nec petyt horámque, animúmque vacantem.
Hæc nocuêre mihi. neque enim de tigride natus,
Nec rigidos silices, solidúmve in pectore ferrum,
Aut adamanta gerit: nec lac bibit ille leænæ.
Vincetur: repetendus erit: nec tædia cœpti
Illamei capiam dum spiritus iste manebit.
Sæpe primum, si facta mihi revocare liceret,
Non cœpisse fuit: cœpta expugnare, secundum est.
Quippe nec ille potest (ut iam mea vota relinquam)
Non tamen auforum semper memor esse meorum.
Et, quia desierim, leviter volusse videbor:
Aut etiam tentasse illum, insidiasq; petisse.
Vel certè non hoc, qui pluribus urget, & urit
Pectora nostra, deo, sed victa libidine credar.
Denique iam nequeo nil commisisse nefandum.
Inscripsi, & pety: temerata est nostra voluntas.
Et nihil adjiciam: non possum innoxia dici.
Quod superest, multum est in vota, in crimina parvum:
Incipit, & (incertæ tanta est discordia mentis)
Tum pigeat tentasse, libet tentare: modúmque
Vincit, & infelix committit sæpe repelli.
Mox ubi finis abest, patriam fugit ille, nefasq;
Atque peregrina ponit nova mœnia terra.
Tum verò mœstam tota Miletida mente
Defecisse ferunt: tum verò à pectore vestem
Diripuit: planxítque suos furibunda lacertos.
Sæpe palam est demens: inconcessumq; fatetur
Ipsum Veneris, sine qua patriam, invisosq; penates
Deserit, & profugi sequitur vestigia fratris.
Atque tuo motæ, proles Semeleia, thyrso
Matriæ celebrant repetita triennia Bacchæ:
Sic Bublida non aliter latos ululasse per agros,
Thebasides vidêre nurus: quibus illa relictis
Thuras, & araniferos Lelegas, Lyciámque pererrat.
Per Cragon, & Lymiren, Xanthiq; reliquerat undas:
Quóque Chimera jugum, medys in partibus ignem,

Pectus & ora leæ, caudam serpentis habebat.
Deficiunt silvæ, cùm tu lassata sequendo
Concidis: & duræ positis tellure capillis,
Bybli jaces: frondésque tuo premis ore caducas:
Sæpe illam Nymphæ teneris Lelegeides ulnis
Tollere conantur, sæpe ut medeatur amori
Præcipiunt: surdæq; adhibent solatia menti.
Muta jacet, viridésque suis tenet unguibus herbas
Byblis, & humectat lacrymarum gramina vivo.
Naiades his venam, quæ numquam arescere posset,
Supposuisse ferunt. quid enim dare majus habebant?
Protinus, ut secto piceæ de cortice guttæ,
Vtve tenax gravida manat tellure bitumen.
Vtque sub adventum spirantis lene Favoni,
Sole remollescit, quæ frigore constitit unda:
Sic lacrymis consumpta suis Phœbeia Byblis
Vertitur in fontem, qui nunc quoque vallibus illis
Nomen habet dominæ, nigráque sub ilice manat.
Fama novi centum Cretæas forsitan urbes
Implesset monstri: si non miracula nuper
Iphide mutaro Crete propiora tulisset.
Proxima Gnossiaco nam quondam Phæstia regno
Progenuit tellus ignotum nomine Lyclum
Ingenua de plebe virum: nec census in illo
Nobilitate sua major: sed vita, fidesq;
Inculpata fuit: gravidæ qui conjugis aures
Vocibus his mouuit, cùm jam prope partus adesset.
Quæ voveam duo sunt, minimo ut relevêre dolore,
Vtque marem parias, onerosior altera sors est,
Et vires fortuna negat. quod abominor ergo,
Edita fortè tuo fuerit si fœmina partu,
(Invitus mando, pietas, ignosce) necetur.
Dixerat: & lacrymis vultum lavêre profusis,
Tam qui mandabat, quàm cui mandata dabantur:
Sed tamen usque suum vanis Telethusa maritum
Sollicitat precibus ne spem sibi ponat in arcto.
Certa sua est Lyclo sententia. jamq; ferendo

Vex

Texerat illa gravem maturo pondere ventrem:
Iam medio noctis ſpatio ſub imagine ſomni
Anubis ante torum pompa comitata ſacrorum
Astitit, aut viſa eſt, inerant lunaria fronti
Cornua, cum ſpicis nitido flaventibus auro,
Et regale decus: cum qua latrator anubis
Sanctáque Bubaſtis, varyſq; coloribus Apis,
Quique premit vocem, digitóque ſilentia ſuadet:
Adſtaque erant, nunquamque ſatis quæſitus Oſiris,
Plenáque ſomniferis ſerpens peregrina venenis.
Tum velut excuſſam ſomno, & manifeſta videntem
Sic affata Dea eſt: Pars ô Telethuſa mearum,
Pone graves curas, mandatáque falle mariti:
Nec dubita, cùm te partu Lucina levarit,
Tollere quicquid erit. Dea ſum auxiliaris, opémque
Ornata fero: nec te coluiſſe querêris
Ingratum numen. monuit: thalamóque receſſit.
Læta toro ſurgit, duráſque ad ſidera ſupplex
Preſſa manus tollens, rata ſint ſua viſa precatur.
Vi dolor increvit, ſeq; ipſum pondus in auras
Expulit, & nata eſt ignaro fœmina patri:
Iuſſit ali mater puerum mentita: fidemq;
Res habuit, neque erat facti niſi conſcia nutrix.
Nota pater ſolvit, nomenq; imponit avitum:
Iphis avus fuerat. gaviſa eſt nomine matr,
Quod commune foret, nec quemquam falleret illo:
Impercepta pia mendacia fraude latebant.
Cultus erat pueri: facies, quam ſive puellæ,
Sive dares puero, fieret formoſus uterque.
Tertius interea decimo ſucceſſerat annus:
Cùm pater, Iphi, tibi flavam deſpondet Ianthen:
Inter Phæſtiadas quæ laudatiſſima formæ
Dote fuit virgo, Dictæo nata Theleſte.
Par ætas, par forma fuit: primáſque magiſtris
Accepêre artes elementa ætatis ab ijſdem.
Hinc amor amborum tetigit rude pectus, & æquum
Vulnus utrique dedit: ſed erat fiducia diſpar.

Conjugium, pactæq; expectant tempora tedæ,
Quémque virum putat esse, suum fore credit Ianthe.
Iphis amat, quo posse frui desperat: & anget
Hoc ipsum flammas: ardétque in virgine virgo:
Vixq; tenet lacrymas: quis me manet exitus! inquit:
Cognita quàm nulli, quàm prodigiosa novæq;
Curat tenet Veneris? si Dij mihi parcere vellent,
Perdere debuerant: si non & perdere vellent,
Naturale malum saltem, & de more dedissent.
Nec vaccam vaccæ, nec equas amor urit equarum,
Vrit oves aries: sequitur sua fœmina servum:
Sic & aves coëunt: intérque animalia cuncta
Fœmina fœmineo correpta cupidine nulla est.
Vellem nulla forem. ne non tamen omnia Crete
Monstra ferat, taurum dilexit filia Solis:
Fœmina nempe marem, meus est furiosior illo.
Si verum profitemur, amor tamen illa secuta est
Spem Veneris: tamen illa dolis, & imagine vaccæ
Passa bovem est, & erat, quid deciperetur, adulter.
Huc licet ex toto solertia confluat orbe:
Ipse licet revolet ceratis Dædalus alis:
Quid faciet? num me puerum de virgine doctis
Artibus efficiet? num te mutabit Ianthe?
Quin animum formas? teque ipse recolligis, Iphi?
Consiliýq; inopes, & stultos excutis ignes?
Quid sis nata, vides, nisi te quoque decipis ipsam.
Et pete quod fas est, & ama, quod fœmina debes.
Spes est quæ capiat: spes est quæ pascat amantem.
Hanc tibi res adimit: non te custodia charo
Arcet ab amplexu, nec cauti cura mariti,
Non patris asperitas: nec se negat ipsa roganti.
Nec tamen est potienda tibi: nec ut omnia fiant,
Esse potes fœlix: ut Dijq;, hominésque laborent.
Nunc quoque votorum pars nulla est vana meorum:
Dijq; mihi faciles, quicquid valuêre, dederunt.
Quod volo, vult genitor, socer & vult ipse futurus:
At non vult natura, potentior omnibus istis:

Qua

Quæ mihi ſola nocet. venit ecce optabile tempus:
Luxque jugalis adeſt: & jam mea fiet Ianthe,
Nec mihi continget, mediis ſitiemus in undis.
Cremuba quid Iuno? quid ad hæc, Hymenæe, venitis
Sacra: quibus qui ducat, abeſt? ubi nubimus aræbæ?
Preſſit ab his vocem: nec lenius altera virgo
Æſtuat: utque celer venias, Hymenæe, precatur.
Quod petit hæc Telethuſa timens modò tempora differt:
Nunc ficto languore moram trahit: omina ſæpe,
Viſaq; cauſatur: ſed jam conſumpſerat omnem
Materiam ficti, dilatáque tempora tedæ
Inſtiterant: unúſque dies reſtabat. at illa
Crinalem capiti vittam natæq;, ſibiq;
Detrahit: & paſſis aram complexa capillis,
Iſ, Parætonium, Marcoticáque arva, Pharónque
Quæ colis, & ſeptem digeſtum in cornua Nilum:
Fer precor (inquit) opem, noſtróque medere timori.
Te, Dea, te quondam, tuáque hæc inſignia vidi:
Cunctaque cognovi, ſonitum, comiteſque, facéſque
Sororum, memorique animo tua iuſſa notavi.
Quòd videt hæc lucem, quòd non ego puniar ipſa:
Conſilium, monitúmque tuum eſt: miſerere tuarum.
Auxilióque juva, lacrymæ ſunt verba ſecutæ.
Viſa Dea eſt moviſſe ſuas (& moverat) aras:
Et templi tremuêre fores: imitatáque Lunam
Cornua fulſerunt: crepuitq; ſonabile ſiſtrum.
Non ſecura quidem, fauſto tamen omine læta
Mater abit templo, ſequitur comes Iphis euntem,
Quàm ſolita eſt majore gradu: nec candor in ore
Permanet: & vires augentur: & acrior ipſe eſt
Vultus: & incomptis brevior menſura capillis,
Plúſque vigoris adeſt, habuit quàm fœmina. nam quæ
Fœmina nuper eras, puer es. date munera templis:
Nec timida gaudete fide. dant munera templis:
Addunt & titulum: titulus breve carmen habebat:
Vota puer ſolvit, quæ fœmina voverat, Iphis.
Poſtera lux radiis totum patefecerat orbem:

Cùm Venus, & Iuno, sociúsque Hymenæus, ad ignes
Conveniunt, potitúrque sua puer Iphis Iambe.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER X.

INde per immensum, croceo velatus amictu,
Aethera digreditur, Ciconúmque Hymenæus ad oras
Tendit: & Orpheia nequicquam voce vocatur.
Affuit ille quidem: sed nec solennia verba,
Nec lætos vultus, nec fœlix attulit omen.
Fax quoque, quam tenuit, lacrymoso stridula fumo
Vsque fuit nullósque invenit motibus ignes.
Exitus auspicio gravior. nam nupta per herbas
Dum nova Naïadum turba comitata vagatur,
Occidit, in talum serpentis dente recepto.

Quam satis ad superas postquam Rhodopeius auras
Deflevit vates; ne non tentaret & umbras;
Ad Styga Tænaria est ausus descendere porta.
Pérque leves populos, simulacráque functa sepulchro,
Perséphonen adyit, inamœnáque regna tenentem
Vmbrarum Dominum, pulsísque ad carmina nervis
Sic ait: ô positi sub terra numina mundi,
In quem decidimus, quicquid mortale creamur
Si licet, &, falsi positis ambagibus oris,
Vera loqui sinitis: non huc, ut opaca viderem
Tartara, descendi: nec uti villosa colubris
Terna Medusæi vincirem guttura monstri:
Causa viæ est conjux, in quam calcata venenum
Vipera diffudit, crescentésque abstulit annos.
Posse pati volui, nec me tentasse negabo.
Vicit Amor. supera Deus hic bene notus in ora est.
An sit & hîc, dubito: sed & hîc tamen auguror esse:
Famáque si veteris non est mentita rapinæ,

n quoque junxit amor. per ego hæc loca plena timoris,
r Chaos hoc ingens, vastique silentia regni,
rydices oro properata retexite fata.
nia debentur vobis: paulúmque morati,
rius aut citius sedem properamus ad unam.
ndimus hùc omnes: hæc est domus ultima: vósque
umani generis longissima regna tenetis.
ec quoq; cùm justos matura peregerit annos,
ris erit vestri: pro munere poscimus usum.
quòd si fata negant veniam pro conjuge: certum est
lle redire mihi: leto gaudete duorum.
dia dicentem, nervosq; ad verba movetem
ungues flebant animæ: nec Tantalus undam
ptavit refugam: stupuitq; Ixionis orbis.
ec carpsere iecur volucres: urnisq; vacarunt
lides: inque tuo sedisti Sisyphe saxo.
am primum lacrymis victarum carmine, fama est
umenidum maduisse genas: nec regia conjux
stinet oranti, nec qui regit ima, negare:
rydicenq; vocant, umbras erat illa recentes
ter, & incessit passu de vulnere tardo.
unc simul & legem Rhodopeius accipit Orpheus,
e flectat retro sua lumina, donec Avernas
xierit valles: aut irrita dona futura.
upitur acclivis per muta silentia trames
rduus, obscurus, caligine densus opaca.
ec procul abfuerant telluris margine summæ:
Hic, ne deficeret, metuens, avidúsque videndi,
Flexit amans oculos, & protinus illa relapsa est.
rachiáque intendens, prendique & prendere captans,
Nil nisi cedentes infœlix arripit auras.
Jámque iterum moriens, non est de conjuge quicquam
Queśta suo: quid enim nisi se quereretur amatam?
Supremúmque vale, quod jam vix auribus ille
Acciperet, dixit, revocatáque rursus eodem est.
Non aliter stupuit gemina nece conjugis Orpheus:
Quam tria qui timidus medio portante catenas

Colla canis vidit, quem non pavor antè reliquit,
Quam natura prior, saxo per corpus oborto:
Quique in se traxit crimen, voluitque videri
Olenus esse nocens: tuque ô confisa figura
Infœlix Lethæa tua, junctissima quondam
Corpora, nunc lapides, quos humida sustinet Ide.
Orantem, fruſtraque iterum transire volentem
Portitor arguerat: septem tamen illa diebus
Squalidus in ripa, Cereris sine munere, sedit.
Cura, dolorque animi, lacrymæque alimenta fuêre.
Fisse Deos Erebi crudeles questus, in altam
Se recipit Rhodopen, pulsumque Aquilonibus Æmum.
Tertius æquoreis inclusum piscibus annum
Finierat Titan, omnemque refugerat Orpheus
Fœminicam Venerem: seu quòd malè cesserat illi,
Sive fidem dederat. multas tamen ardor habebat
Iungere se vati: multæ doluêre repulsæ.
Ille etiam Thracum populis fuit auctor, amorem
In teneros transferre mares: citraque juventam
Ætatis breve ver & primos carpere flores.
Collis erat, collemque super plenissima campi
Area, quam viridem faciebant graminis herbæ.
Umbra loco deerat, qua postquam parte resedit
Dis genitus vates, & fila sonantia movit:
Umbra loco venit. non Chaonis abfuit arbor,
Non nemus Heliadum, non frondibus æsculus altis,
Nec tiliæ molles, nec fagus, & innuba laurus,
Et coryli fragiles, & fraxinus utilis hastis,
Enodisque abies, curvataque glandibus ilex,
Et platanus genialis, acerque coloribus impar,
Amnicolæque simul salices, & aquatica lotos,
Perpetuoque virens buxus, tenuesque myricæ,
Et bicolor myrtus: & baccis cærula ficus.
Vos quoque flexibiles ederæ venistis, & unà
Pampineæ vites, & amictæ vitibus ulmi,
Cornique, & piceæ, pomaque onerata rubenti
Arbutus, & lentæ victoris præmia palmæ:

Et

ecincta comas; hirsutáque vertice pinus
a Deúm matri: siquidem Cybeleïus Atys
it hac hominem, truncoq; induruit illo.
dfuit huic turbæ metus imitata cupressius,
arbor, puer antè Deo dilectas ab illo,
citharam nervis, & nervis temperat arcum.
q; sacer Nymphis Carthæa tenentibus arva
as cervus erat: latéque patentibus altas
suo capiti præbebat cornibus umbras:
ua fulgebant auro: demissaq; in armos
ebant tereti gemmata monilia collo.
a super frontem parvis argentea loris
cula movebatur: parilique ætate nitebant
ibus è geminis circum cava tempora baccæ.
metu vacuus, naturaliq; pavore
osito, celebrare domos, mulcendáque colla
um libet ignotis manibus præbere solebat.
tamen antè alios Ceæ pulcherrime gentis
tus erat, Cyparisse, tibi: tu pabula cervum
nova, tu liquidi ducebas fontis ad undas,
modò texebas varios per cornua flores:
nc, eques in tergo residens, huc lætus & illuc
lia purpureis frenabas ora capistris.
lus erat, mediúsque dies. Soliscq; vapore
cava littorei fervebant brachia Cancri,
sus in herbosa posuit sua corpora terra
rvus, & arborea frigus ducebat ab umbra.
nc puer imprudens jaculo Cyparissius acuto
xit: &, ut sævo morientem vulnere vidit,
lle mori statuit. quæ non solatia Phœbus
xit! &, ut leviter, pro materiáque doleret,
monuit. gemit ille tamen: munúsque supremum
c petit à superis, ut tempore lugeat omni.
nque per immensos egesto sanguine fletus,
viridem verti cœperunt membra colorem:
modò qui niveà pendebant fronte capilli,
rrida cæsaries fieri: sumptóque rigore

Sidereum

Sidereum gracili spectare cacumine cœlum.
Ingemuit: tristíque deus, lugebere nobis,
Lugebísque alios, aderísq; dolentibus, inquit.
Tale nemus vates attraxerat: inq; ferarum
Concilio medius, turba volucrúmque sedebat.
Vt satis impulsas tentavit pollice chordas,
Et sensit varios, quamvis diversa sonarent,
Concordare modos: hoc vocem carmine movit:
Ab Iove Musa parens (cedunt Iovis omnia regno)
Carmina nostra move: Iovis est mihi sæpè potestas
Dicta. prius cecini plectro graviore Gigantes,
Sparsaq; Phlegræis victricia fulgura campis.
Nunc opus est leviore lyra, puerósque canamus
Dilectos superis: inconcessisq; puellas
Ignibus attonitas meruisse libidine pœnam.
Rex superûm Phrygij quondam Ganymedis amore
Arsit: & inventum est aliquid, quod Iuppiter esse,
Quàm quod erat, mallet: nulla tamen alite verti
Dignatur, nisi quæ portat sua fulmina terræ.
Nec mora: percusso mendacibus aëre pennis
Arripit Iliaden, qui nunc quoque pocula miscet:
Invitáque Iovi nectar Iunone ministrat.
Te quoque Amyclide posuisset in æthere Phœbus;
Tristia si spacium ponendi fata dedissent.
Quà licet, æternus tamen es, quotiesq; repellit
Ver hyemem, Piscíq; Aries succedit aquoso;
Tu toties oreris, viridiq; in cespite flores.
Te meus ante omnes genitor dilexit: & orbe
In medio positi caruerunt præside Delphi:
Dum deus Eurotan, immunitamq; frequentat
Sparten: nec citharæ, nec sunt in honore sagittæ.
Immemor ipse sui, non retia ferre recusat:
Non tenuisse canes: non per juga montis iniqui
Ire comes, longáque alit assuetudine flammas.
Iámque fere medius Titan venientis, & actæ
Noctis erat: spacióque pari diuidebat utrinque;
Corpora veste levant: & succo pinguis olivæ

Splen-

plendescunt, latíque ineunt certamina disci.
Quem prius aërias libratum Phœbus in auras
Iecit: & oppositas disjecit pondere nubes.
Decidit in solidam longo post tempore terram
Tmolus, & exhibuit junctam cum viribus artem.
Protinus imprudens, actúsque cupidine lusus,
Tollere Tænarides orbem properabat: at illum
Dura repercussò subjecit in aëre tellus
Ora vultus, Hyacinthe, tuos. expalluit æquè,
Quàm puer, ipse deus, collapsosq; excipit artus,
Et modò te refovet, modò tristia vulnera siccat:
Nunc animam admotis fugientem sustinet herbis.
Nil prosunt artes: erat immedicabile vulnus.
Vt si quis violas, riguóque papavera in horto,
Liliáque infringat fulvis hærentia virgis:
Marcida demittant subitò caput illa gravatum,
Nec se sustineant, specténtque cacumine terram:
Sic vultus moriens jacet: & devecta vigore
Ipsa sibi est oneri cervix, humeróque recumbit.
Laberis Oebalide prima fraudate juventa,
Phœbus ait, videóque tuum mea crimina vulnus.
Tu dolor es, facinusq; meum, mea dextera leto
Inscribenda tuo est: ego sum tibi funeris auctor.
Quæ mea culpa tamen? nisi, si lusisse, vocari
Culpa potest? nisi culpa potest, & amasse, vocari?
Atque vtinam pro te vitam, tecúmque liceret
Reddere: quod, quoniam fatali lege tenemur,
Semper eris mecum, memorique hærebis in ore.
Te lyra pulsa manu, te carmina nostra sonabunt,
Flosq; novus scripto gemitus imitabere nostros.
Tempus & illud erit, quo se fortissimus heros
Addat in hunc florem, folióque legatur eodem.
Talia dum vero memorantur Apollinis ore:
Ecce cruor, qui fusus humi signaverat herbas,
Desinit esse cruor, Tyrióque nitentior ostro
Flos oritur, formámque capit, quam lilia: si non
Purpureus color his, argenteus esset in illis:

Non

Non ſatis hoc Phœbo eſt (is enim fuit auctor honoris)
Ipſe ſuos gemitus foliis inſcribit, & Hya
Flos habet inſcriptum: funeſtáque littera ducta eſt.
Nec gemuiſſe pudet Sparten Hyacinthon: honórque
Durat in hoc ævi: celebrandáque more priorum
Annua prælata redeunt Hyacinthia pompa.
At ſi fortè roges fœcundam Amathunta metallis,
An genuiſſe velit Propœtidas: annuat, æque
Atque illos, gemino quondam quibus aſpera cornu
Frons erat: unde etiam nomen traxêre Ceraſtæ:
Ante fores horum ſtabat Iovis hoſpitis ara,
Lugubris ſceleris: quam ſi quis ſanguine tinctam
Advena vidiſſet, mactatos crederet illic
Lactantes vitulos, Amathuſiacasq́ bidentes.
Hoſpes erat cæſus, ſacris offenſa nefandis,
Ipſa ſuas urbes, Ophiuſiaq́ arva parabat
Deſerere alma Venus. ſed quid loca grata, quid urbes
Peccavêre meæ? quod dixit, crimen in illis?
Exilio pœnam potius gens impia pendat,
Vel nece, vel ſi quid medium eſt, mortiſque, fugæq́
Idq́ quid eſſe poteſt, niſi verſæ pœna figuræ?
Dum dubitat, qua mutet eos: ad cornua vultum
Flexit: & admonita eſt hæc illis poſſe relinqui,
Grandiáque in torvos transformat membra juvencos.
Sunt tamen obſcœnæ Venerem Propœtides auſæ
Eſſe negare Deam: pro qua ſua numinis ira
Corpora cum forma primæ vulgaſſe feruntur.
Vtque pudor ceſſit, ſanguiſque induruit oris,
In rigidum parvo ſilicem diſcrimine verſæ.
Quas quia Pygmalion ævum per crimina agentes
Viderat: offenſus vitijs, quæ plurima menti
Fœmineæ natra dedit, ſine conjuge cœlebs
Vivebat, thalamíque diu conſorte carebat.
Interea niveum mira feliciter arte
Sculpſit ebur, formámque dedit, qua fœmina naſci
Nulla poteſt: operíſque ſui concepit amorem.
Virginis eſt veræ facies: quam vivere credas,

si non obstet reverentia, velle moveri.
ri adeò latet: arte sua miratur, & hausit
ectore Pygmalion simulati corporis ignes.
ge manus operi tentantes admovet, an sit
rpus, an illud ebur: nec adhuc ebur esse fatetur.
scula dat, reddíque putat: loquiturque, tenétque,
t credit tactis digitos insidere membris:
t metuit pressos veniat ne livor in artus.
t modò blanditias adhibet, modò grata puellis
munera fert illi conchas, teretésque lapillos,
t parvas volucres, & flores mille colorum,
lia, perpictáſque pilas, & ab arbore lapsas
eliadum lacrymas. ornat quoque vestibus artus:
at digitis gemmas, dat longa monilia collo:
aure leves baccæ, redimicula pectore pendent.
uncta decent: nec nuda minus formosa videtur.
ollocat hanc stratis concha Sidonide tinctis,
ppellátque tori sociam: acclinatáque colla
ollibus in plumis, tanquam sensura reponit.
esta dies Veneris, tota celeberrima Cypro
enerat: & blandis indutæ cornibus aurum
ciderant ictæ nivea cervice juvencæ:
ráque fumabant: cum munere functus ad aras
stitit: & timidè, si Dij dare cuncta potestis,
it conjux opto, non ausus, eburnea virgo,
icere Pygmalion, similis mea, dixit, eburnæ.
nsit, ut ipsa suis aderat Venus aurea festis,
ota quid illa velint: & amici numinis omen
lamma ter accensa est, apicemq; per aëra duxit.
t redit, simulacra suæ petit ille puellæ:
incumbensq; toro dedit oscula: visa tepere est.
admovet os iterum, manibus quoque pectora tentat.
entatum mollescit ebur: positóque rigore
ubsedit digitis, cedítque: ut Hymettia sole
ra remollescit: tractatáque pollice multas
ertitur in facies: ipsoq; fit utilis usu.
um stupet: & dubiè gaudet, fallique veretur,

Rursus

Rursus amans, rursúsque manu sua vota retractat,
Corpus erat: saliunt tentatæ pollice venæ.
Tum verò Paphius plenissima concipit heros
Verba, quibus Veneri grates agit: oráque tandem
Ore suo non falsa premit, datáque oscula virgo
Sensit: & erubuit: timidúmque ad lumina lumen
Attollens, pariter cum cœlo vidit amantem.
Conjugio, quod fecit, adest Dea, jamq; coactis
Cornibus in plenum novies lunaribus orbem,
Illa Paphum genuit, de quo tenet insula nomen.
Editus hac ille est: qui, si sine prole fuisset,
Inter fœlices Cinyras potuisset haberi.
Dira canam: procul hinc natæ, procul este parentes:
Aut mea si vestras mulcebunt carmina mentes,
Desit in hac mihi parte fides: nec credite factum:
Vel, si creditis, facti quoque credite pœnam,
Si tamen admissum sinit hoc natura videri.
Gentibus Ismarijs, & nostro gratulor orbi:
Gratulor huic terræ, quòd abest regionibus illis,
Quæ tantum genuêre nefas. sit dives amomo,
Cinnamáque, costúmque suam, sudataq; ligno
Thura ferat, floréque alios Panchaïca tellus,
Dum ferat & Myrrham: tanti nova non fuit arbor.
Ipse negat nocuisse tibi sua tela Cupido,
Myrrha, facésque suas à crimine vindicat isto.
Stipite te Stygio, timidísque afflavit Echidnis
E tribus una soror: scelus est odisse parentem:
Hic amor est odio majus scelus. undique lecti
Te cupiunt proceres: totóque Oriente juventus
Ad thalami certamen adest: ex omnibus unum
Elige Myrrha virum: dum non sit in omnibus unus.
Illa quidem sentit, fœdóque repugnat amori:
Et secum: Quò mente feror? quid molior? inquit.
Dij precor, & pietas, sacratáque jura parentum,
Hoc prohibete nefas, sceleríque resistite nostro:
Si tamen hoc scelus est. sed enim damnare negatur
Hanc venerem pietas: coëuntq; animalia nullo

Cæteri

cetera delicto: nec habetur turpe juvencæ
Ferre patrem tergo: fit equo sua filia conjux:
Quasq; creavit, init pecudes caper: ipsaq;, cuius
Semine concepta est, ex illo concipit ales:
Felices quibus ista licent. humana malignas
Cura dedit leges: & quod natura remittit,
Invida jura negant. gentes tamen esse feruntur,
In quibus & nato genitrix, & nata parenti
Jungitur, & pietas geminato crescit amore.
Me miseram, quòd non nasci mihi contigit illic!
Fortunáque loci lædor! quid in ista revolvor?
Spes interdictæ discedite. dignus amari
Ille, sed ut pater, est. ergo si filia magni
Non essem Cinyræ, Cinyræ concumbere possem?
Nunc quia iam meus est, non est meus. ipsaq; damno
Est mihi proximitas: aliena potentior essem.
Te libet procul hinc, patriæq; relinquere fines,
Dum scelus effugiam: retinet malus ardor amantem:
Vt præsens speciem Cyniram, tangámque loquárque
Osculaq; admoveam, si nil conceditur ultra.
Vltra autem sperare aliquid potes, impia virgo?
Nec quòd confundas & jura, & nomina sentis?
Túne eris & matris pellex, & adultera patris?
Túne soror nati? genitrixque vocabere fratris?
Nec metues sacro crinitas angue sorores?
Quas facibus sævis oculos atque ora petentes
Noxia corda vident? at tu, dum corpore non es
Passa nefas, animo ne concipe. néve parentis
Concubitu vetito naturæ pollue fœdus.
Velle puta: res ipsa vetat. pius ille, memorq;
Moris: & ó, vellem similis furor esset in illo!
Dixerat: at Cinyras, quem copia digna procorum,
Quid faciat, dubitare facit: scitatur ab ipsa
Nominibus dictis, cujus velit esse mariti.
Illa silet primò: patrisq; in vultibus hærens
Æstuat: & tepido suffundit lumina rore.
Virginei Cinyras hæc credens esse timoris,

Flere

Flere vetat: ſiccatq; genas: atque oſcula jungit.
Myrrha datis nimium gaudet: conſultáque qualem
Optet habere virum. ſimilem tibi, dixit. at ille
Non inelectam vocem collaudat: & eſto,
Tam pia ſemper, ait. pietatis nomine dicto,
Demiſit vultus, ſceleris ſibi conſcia, virgo.
Noctis erat medium, curáſque, & corpora ſomnus
Solverat: at virgo Cinyreïa pervigil igne
Carpitur indomito: furioſáque vota retractat.
Et modò deſperat: modò vult tentare: pudétque,
Et cupit: &, quid agat, non invenit. vtque ſecuri
Saucia trabs ingens, ubi plaga nouiſſima reſtat,
Quò cadat, in dubio eſt, omniq; à parte timetur:
Sic animus vario labefactus vulnere nutat
Huc levis, atque illuc, momentáque ſumit utróque?
Nec modus, & requies, niſi mors reperitur amoris.
Mors placet, erigitur: laqueoque innectere fauces
Deſtinat, &, Zona ſummo de poſte revincta,
Care vale Cinyra, cauſamq; intellige mortis,
Dixit: & aptabat pallenti vincula collo.
Murmura verborum fidas nutricis ad aures
Peruenisſe ferunt; limen ſervantis alumnæ.
Surgit anus: reſeratq; fores: mortíſque paratæ
Inſtrumenta videns, ſpatio conclamat eodem,
Séque ferit, ſcinditq; ſinus, ereptáque collo
Vincula dilaniat. tum denique flere vacavit,
Tum dare complexus, laqueiq; requirere cauſam,
Muta ſilet virgo, terramq; immota tuetur,
Et deprenſa dolet tardæ conamina mortis.
Inſtat anus: canóſque ſuos, & inania nudans
Vbera, per canas, alimentáque prima precatur:
Vt ſibi committat quicquid dolet. illa rogantem
Averſata gemit. certa eſt exquirere nutrix:
Nec ſolam ſpondere fidem. Dic, inquit, opémque
Me ſine ferre ubi, non eſt mea pigra ſenectus.
Seu furor eſt: habeo quod carmine ſanet, & herbis.
Sive aliquis nocuit; magico luſtrabere ritu:

ta Deûm ſive eſt, ſacris placabimus iram.
Quid rear ulterius? certè fortuna, domúſque
Soſpes ab incurſu eſt: viuunt genitrixq́, patérque.
Myrrha patre audito, ſuſpiria duxit ab imo
Pectore: nec nutrix etiamnum concipit ullum
Mente nefas: aliquémque tamen præſentit amorem:
Propoſitique tenax, quodcunque eſt, orat, ut ipſi
Iudicet: & gremio lacrymantem tollit anili.
Atque ita complectens infirmis membra lacertis,
Senſimus (inquit) amas: & in hoc mea (pone timorem)
Sedulitas erit apta tibi: nec ſentiet unquam
Hoc pater. exilùit gremio furibunda, torúmque
Ore premens, diſcede, precor: miſeróque pudori
Parce, ait. inſtanti, deſcede, aut deſine, dixit,
Quærere quid doleam: ſcelus eſt, quod ſcire laboras.
Horret anus: tremuláſque manus annoſq́, metúque
Tendit, & ante pedes ſupplex procumbit alumnæ:
Et modo blanditur, modò, ſi non conſcia fiat,
Terret, & indicium laquei, cœptæq́ minatur
Mortis: & officium commiſſo ſpondet amori.
Extulit illa caput, lacrymiſq́ implevit obortis
Pectora nutricis: conotáque ſæpe fateri,
Sæpe tenet vocem: pudibundáque veſtibus ora
Texit: & ô, dixit, fœlicem conjuge matrem!
Hactenus: & gemuit. gelidos nutricis in artus,
Oſſaq́ (ſenſit enim) penetrat tremor, albáque toto
Vertice canities rigidis ſtetit hirta capillis,
Multáque, ut excuteret diros, ſi poſſet, amores,
Addidit. at virgo ſcit ſe non falſa moneri:
Certa mori tamen eſt, ſi non potiatur amore.
Vive, ait hæc, potiere tuo: non auſa, parente,
Dicere, conticuit: promiſſáque numine firmat.
Feſta piæ Cereris celebrabant annua matres,
Illa, quibus niveaz velatæ corpora veſte
Primitias frugum dant ſpicea ſerta ſuarum:
Pérque novem noctes venerem, tactúſque viriles
In vetitis numerant. turba Cinyrëis in illa

Regis adest conjux, arcanáque sacra frequentat.
Ergo legitima vacuus dum conjuge lectus,
Nacta gravem vino Cinyram malè sedula nutrix,
Nomine mentito veros exponit amores,
Et faciem laudat: quæsitis virginis annis,
Par, ait, est Myrrhæ, quam postquam adducere jussa est,
Vtque domum rediit, gaude mea, dixit, alumna:
Vicimus. infelix non toto pectore sensit
Lætitiam virgo, præsagáque pectora mœrent.
Sed tamen & gaudet. tanta est discordia mentis.
Tempus erat, quo cuncta silent: interque Triones
Flexerat obliquo plaustrum temone Bootes:
Ad facinus venit illa suum, fugit aurea cœlo
Luna: tegunt nigræ latitantia sidera nubes:
Nox caret igne suo: primus tegis Icare vultus,
Erigonéque pio sacrata parentis amore.
Ter pedus offensi signo est revocata: ter omen
Funereus bubo letali carmine fecit.
It tamen: & tenebræ minuunt, noxq; atra pudorem.
Nutricísque manum lævâ tenet: altera motu
Cæcum iter explorat, thalami jam limina tangit:
Iámque fores aperit: jam ducitur intus: at illi
Poplite succiduo genua intremuêre, fugitque
Et color, & sanguis: animúsque reliquit euntem.
Quóque suo propior scelerí est, magis horret, & ausi
Pœnitet: & vellet non cognita posse reverti.
Cunctantem longæva manu deduxit: & alto
Admotam lecto cùm traderet, accipe, dixit,
Ista tua est Cinyra: devotáque pectora junxit.
Accipit obscœno genitor sua viscera lecto:
Virgincósque metus levat, hortatúrque timentem.
Forsitan ætatis quoque nomine, filia dixit:
Dixit & illa, pater: sceleri ne nomina desint.
Plena patris thalamis excedit: & impia diro
Semina fert vtero, conceptáque crimina portat.
Postera nox facinus geminat: nec finis in illa est:
Cùm tandem Cinyras avidus cognoscere amantem

Pos

Post tot concubitus, illato lumine vidit
Cinyreius, & natam: verbisq; dolore retentis,
Pendenti nitidum vagina diripit ensem.
Myrrha fugit: tenebrisque & cæcæ munere noctis
Intercepta neci est: latosque vagata per agros,
Admiferos Arabas, Panchæaque rura reliquit:
Perque novem erravit redeuntis cornua Lunæ:
Cum tandem terra requievit fessa Sabæa:
Vixq; uteri portabat onus: tum nescia voti,
Atque inter mortisque metus, & tædia vitæ
Est tales complexa preces: O si qua patetis
Numina confessis, merui: nec triste recuso
Supplicium: sed ne violem vivosque superstes,
Mortuaque extinctos: ambobus pellite regnis,
Mutataq; mihi vitamque necemq; negate.
Tamen confessis aliquod patet. ultima certè
Vota suos habuere deos: nam crura loquentis
Terra supervenit: ruptosque obliqua per ungues
Surgitur radix, longi firmamina trunci,
Ossaq; robur agunt: mediaq; manente medulla
Sanguis it in succos: in magnos brachia ramos:
In parvos digiti: duratur cortice pellis.
Iamque gravem crescens uterum præcinxerat arbor:
Pectoraque obruerat, collumque operire parabat.
Non tulit illa moram: venientique obvia ligno
Subsedit: mersitq; suos in cortice vultus.
Quæ quanquam amisit veteres cum corpore sensus:
Flet tamen. & tepidæ manant ex arbore guttæ.
Est honor & lacrymis: stillataque cortice Myrrha
Nomen herile tenet, nullo que tacebitur ævo.
At malè conceptus sub robore creverat infans:
Quærebatq; viam, qua se, genitrice relicta,
Exereret. media gravidus tumet arbore venter.
Tendit onus matrem: neque habent sua verba dolores:
Nec Lucina potest parientis voce vocari.
Nitenti tamen est similis: curvatique crebros
Ut gemitus arbor: lacrymisq; cadentibus humet.

Constitit ad ramos mitis Lucina dolentes:
Admovitque manus, & verba puerpera dixit.
Arbor agit rimas: & sciſſo cortice, vivum
Reddit onus, vagitq; puer: quem mollibus herbis
Naiades impoſitum lacrymis unxêre parentis.
Laudaret faciem livor quoque: qualia namque
Corpora nudorum tabula pinguntur Amorum,
Talis erat: ſed ne faciat diſcrimina cultus:
Aut huic adde leves, aut illis deme pharetras.
Labitur occultè, fallitque volatilis ætas,
Et nihil eſt annis velocius. ille ſorore
Natus, avóque ſuo: qui conditus arbore nuper,
Nuper erat genitus, modò formoſiſſimus infans,
Iam juvenis, jam vir, jam ſe formoſior ipſo eſt:
Iam placet & Veneri: matriq; ulciſcitur ignes.
Namque pharetratus dum dat puer oſcula matri.
Inſcius, extanti diſtrinxit arundine pectus.
Læſa manu natum Dea reppulit. altius actum
Vulnus erat ſpecie, primóque fefellerat ipſam.
Capta viri forma, non jam Cythereïa curat
Littora: non alto repetit Paphon æquore cinctam,
Piſcoſamq; Gnidon, gravidáque Amathunta metallis.
Abſtinet & cœlo, cœlo præfertur Adonis.
Hunc tenet, huic comes eſt, aſſuetaq; ſemper in umbras
Indulgere ſibi. formamq; augere colendo.
Per juga, per ſylvas, dumos, & ſaxa vagatur
Nuda genu, veſtem ritu ſuccincta Dianæ:
Hortaturq; canes, tutæq; animalia prædæ,
Aut pronos lepores, aut celſum in cornua cervum,
Aut agitat damas. at fortibus abſtinet apris:
Raptoreſque lupos, armatóſque unguibus urſos
Vitat, & armenti ſaturatos cæde leones.
Te quoque, ut hos timeas, ſi quid prodeſſe monendo
Poſſet, Adoni, monet: fortiſq; fugacibus eſto,
Inquit: in audaces non eſt audacia tuta.
Parce meo, juvenis, temerarius eſſe periclo.
Néve feras, quibus arma dedit natura, laceſſe:

Stet tibi ne magno tua gloria. non movet ætas,
Nec facies, nec quæ Venerem movêre, leones,
Setigerósiue sues, oculósque animósque ferarum.
Fulmen habent acres in aduncis dentibus apri:
Impetus est fulvis, & vasta leonibus ira:
Inviſumq; mihi genus est. quæ causa roganti,
Dicam, ait, & veteris monstrum mirabile culpæ.
Sed labor insolitus jam me lassavit: & ecce
Opportuna sua blanditur populus umbra:
Datque torum cespes: libet hac requiescere tecum,
Et requievit humo, pressitq; & gramen, & ipsum,
Inq; sinu juvenis posita cervice reclivis,
Sic ait: ac medijs interserit oscula verbis.
Forsitan audieras aliquam certamine cursus
Veloces superasse viros: non fabula, rumor
Ille fuit: superabat enim. nec dicere possis
Laude pedum, formæne bono præstantior esset.
Scitanti Deus, huic de conjuge: Conjuge, dixit,
Nil opus est Atalanta tibi: fuge conjugis usum.
Nec tamen effugies: teque ipsa viva carebis.
Territa sorte Dei per opacas invuba sylvas
Vivit: & instantem turbam violenta procorum
Conditione fugat: nec sum potienda, nisi, inquit,
Victa prius cursu: pedibus contendite mecum.
Præmia veloci conjux thalamiq; dabuntur:
Mors, precium tardis. ea lex certaminis esto,
Illa quidem immitis: sed (tanta potentia formæ est)
Venit ad hanc legem temeraria turba procorum.
Sederat Hippomenes cursus spectator iniqui:
Et petitur cuiquam per tanta pericula conjux?
Dixerat: ac nimios juvenum damnarat amores.
Vt faciem, & posito corpus velamine vidit,
Quale meum, vel quale tuum, si fœmina fias:
Obstupuit: tollénsque manus: Ignoscite, dixit,
Quos modo culpavi: nondum mihi præmia nota,
Quæ petieretis, erant. laudando concipit ignem:
Et, ne quis juvenum currat velocius, optat:

Invidiámque timet. ſed cur certaminis huius
Intentata mihi fortuna relinquitur? inquit.
Audentes Deus ipſe iuvat. dum talia ſecum
Exigit Hippomenes, paſſu volat alite virgo.
Quæ quanquam Scythica non ſegnius ire ſagitta
Aonio viſa eſt juveni: tamen ille decoris
Mirator magis eſt, curſus facit ipſe decorem.
Aura refert ablata citis talaria plantis:
Tergáque iactantur crines per eburnea, quaq́;
Poplitibus ſuberant picto genualia limbo:
Inq́; puellari corpus candore ruborem
Traxerat: haud aliter, quàm cùm ſuper atria velum
Candida purpureum ſimilem dat, & inficit umbram.
Dum notat hæc hoſpes: decurſa noviſſima meta eſt:
Et tegitur feſta victrix Atalanta corona.
Dant gemitum victi: pendúntque ex fœdere pœnas.
Non tamen eventu juvenum deterritus horum,
Conſtitit in medio: vultúque in virgine fixo,
Quid facilem titulum ſuperando quæris inertes?
Mecum confer, ait: ſeu me fortuna potentem
Fecerit, à tanto non indignabere vinci.
Namq́; mihi genitor Megareus, Oncheſtius illi:
Eſt Neptunus avus, pronepos ego regis aquarum.
Nec virtus citra genus eſt, ſeu vincar habebis
Hippomene victo magnum & memorabile nomen,
Talia dicentem molli Schœneia vultu
Aſpicit: & dubitat, ſuperari, an vincere malit.
Atque ita: Quis Deus hunc formoſis dixit iniquus
Perdere vult? caræq́; iubet diſcrimine vitæ
Conjugium petere hoc? non ſum me iudice tanti:
Nec forma tangor, poteram tamen hac quoque tangi:
Sed quod adhuc puer eſt, non me movet ipſe, ſed ætas.
Quid? quòd ineſt virtus, & mens interrita leti?
Quid? quòd ab æquorea numeratur origine quartus?
Quid? quòd amat, tantíque putat connubia noſtra,
Vt pereat? ſi me ſors illi dura negarit.
Dum licet, hoſpes, abi, thalamóſque relinque cruentos.

Coniugium

Conjugium crudele meum est. tibi nubere nulla
Nollet: & optari potes à sapiente puella.
Cur tamen est mihi cura tui tot jam ante peremptis?
Viderit: intereat: quoniam tot cæde procorum
Admonitus non est: agitúrque in tædia vitæ.
Occidet hic igitur, voluit quia vivere mecum?
Indignámque necem precium patietur amoris?
Non erit invidiæ victoria nostra ferendæ.
Sed non culpa mea est: utinam desistere velles:
Aut quoniam es demens: utinam velocior esses.
Ah quàm virgineus puerili vultus in ore est!
Ah miser Hippomene, nollem tibi visam fuissem.
Vivere dignus eras. quòd si felicior essem,
Nec mihi conjugium fata importuna negarent:
Vnus eras, cum quo sociare cubilia vellem.
Dixerat: utque rudis, primóque Cupidine tacta,
Quod facit ignorans, amat, & non sentit amorem.
Iam solitos poscunt cursus, populúsque, patérque,
Cùm me sollicita proles Neptunia, voce
Invocat Hippomenes, Cythereáque comprecor, ausis
Adsit, ait, nostris, & quos dedit adjuvet ignes.
Detulit aura preces ad me non invida blandas:
Motáque sum, fateor, nec opis mora longa dabatur.
Est ager, indigenæ Damascum nomine dicunt,
Telluris Cypriæ pars optima: quam mihi prisci
Sacravêre senes, templísque accedere dotem
Hanc jussêre meis. medio nitet arbor in arvo
Fulva comas, fulvo ramis crepitantibus auro.
Hinc tria fortè mea veniens decerpta ferebam
Aurea poma manu, nulliq; videnda, nisi ipsi,
Hippomenen adij: docuíque, quis usus in illis.
Signa tubæ dederant: cùm carcere pronus uterque
Emicat: & summam celeri pede libat arenam.
Posse putes illos sicco freta radere passu,
Et segetis canæ stantes percurrere aristas.
Adjciunt animos juveni clamórque, favórque,
Verbáque dicentum: nunc viribus utere totis:

Hippomene propera: nunc viribus utere totis:
Pelle moram. vinces. dubium Megarëius heros
Gaudeat, an virgo magis his Schœneia dictis.
O quoties, cùm jam posset transire, morata est?
Spectatósque diu vultus invita reliquit:
Aridius à lasso veniebat anhelitus ore:
Metáque erat longè. tum denique de tribus unum
Fœtibus arboreis proles Neptunia misit.
Obstupuit virgo: nitidiq; cupidine pomi
Declinat cursus: aurúmque volubile tollit.
Præterit Hippomenes: resonant spectacula plausu.
Illa moram celeri cessatáque tempora cursu
Corrigit: atque iterum iuvenem post terga relinquit.
Et rursus pomi iactu remorata secundi
Consequitur: transitq; virum. pars ultima cursus
Restabat: nunc, inquit, ades Dea muneris auctor,
Inque latus campi, quò tardius illa rediret,
Iecit ab obliquo liquidum iuveniliter aurum.
An peteret virgo visa est dubitare: coëgi
Tollere: & adjeci sublato pondera malo:
Impedíq; oneris pariter gravitate, moráque,
Neve meus sermo cursu sit tardior ipso,
Præterita est virgo: duxit sua præmia victor.
Dignáne cui grates ageret? cui thuris honorem
Ferret, Adoni fui? nec grates immemor egit,
Nec mihi thura dedit. subitam convertor in iram:
Contemptúque dolens, ne sim spernenda futuris,
Exemplo caveo, méque ipsam exhortor in ambos,
Templa Deûm matri, quæ quondam clarus Echion
Fecerat ex voto, nemorosis abdita sylvis,
Transibant: & iter longum requiscere suasit.
Illic concubitus intempestiva cupido
Occupat Hippomenen, à numine concita nostro.
Luminis exigui fuerat prope templa, recessus
Spelunce similis, nativo pumice tectus,
Religione sacer prisca: quò multa sacerdos
Ligneа contulerat veterum simulacra Deorum.

Hunc

Hunc init: & vetito temerat sacraria probro.
Sacra retorserunt oculos; turritáque mater,
Ut Stygia fontes, dubitavit, mergeret unda.
Prima levis visa est. ergo modò lævia fulvæ
Colla jubæ velant: digiti curvantur in ungues:
Ut humeris armi fiunt: in pectora totum
Pondus abit: summæ cauda verruntur arenæ.
Iram vultus habet: pro verbis murmura reddunt:
Pro thalamis celebrant sylvas: alysq; timendi
Dente premunt domito Cybeleïa frena leones.
Hos tu care mihi, cúmque his genus omne ferarum,
Quod non terga fugæ, sed pugnæ pectora præbet,
Effuge, ne virtus tua sit damnosa duobus.
Illa quidem monuit: junctisq; per aëra cycnis
Tepit iter: sed stat monitis contraria virtus.
Fortè suem latebris vestigia certa secuti
Excivêre canes, silvisq; exire parantem
Fixerat obliquo juvenis Cinyreius ictu.
Protinus excussit pando venabula rostro,
Sanguine tincta suo: trepidúmque, & tuta petentem
Trux aper insequitur: totosq; sub inguine dentes
Abdidit, & sulva moribundum stravit arena.
Vecta levi curru, medias Cytherea per auras
Cypron olorinis nondum pervenerat alis.
Agnovit longè gemitum morientis, & albas
Flexit æves illuc: utque æthere vidit ab alto
Exanimem, inque suo jactantem sanguine corpus:
Desilyit, paritérque sinum paritérque capillos
Rupit; & indignis percussit pectora palmis;
Questáque cum fatis, &, Non tamen omnia vestri
Juris erunt, dixit. luctus monimenta manebunt
Semper, Adoni, mei: repetitáque mortis imago
Annua plangoris peragat simulamina nostri.
At cruor in florem mutabitur. An tibi quondam
Femineos artus in olentes vertere menthas
Persephone licuit? nobis Cinyreius heros
Invidiæ mutatus erit? sic fata, cruorem

Nectare

Nectare odorato ſparſit: qui tactus ab illo
Intumuit: ſicut pluvio perlucida cœlo
Surgere bulla ſolet. nec plena longior hora
Facta mora eſt, cum flos de ſanguine concolor ortus,
Qualem, quæ lento celant ſub cortice granum,
Punica ferre ſolent. brevis eſt tamen uſus in illo.
Námque malè hærentem, & nimia levitate caducum
Excutiunt ĭdem, qui perflant omnia, venti.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER XI.

CArmine dum tali ſylvas, animóſque ferarum,
Threïcius vates, & ſaxa ſequentia traxit:
Ecce nurus Ciconum tectæ lymphata ferinis
Pectora velleribus, tumuli de vertice cernunt
Orphea percuſſis ſociantem carmina nervis.
E quibus una, leves jactato crine per auras:
En, ait, en hic eſt noſtri contemptor: & haſtam
Vatis Apollinei vocalia miſit in ora:
Quæ foliis præſuta, notam ſine vulnere fecit.
Alterius telum lapis eſt: qui miſſus in ipſo
Aëre, concentu victus vocíſque lyræq́; eſt.
Ac veluti ſupplex pro tam furialibus auſis
Ante pedes jacuit. ſed enim temeraria creſcunt
Bella, moduſq́; abĭit, inſanáque regnat Erinnys.
Cunctaq́; tela forent cantu mollita: ſed ingens
Clamor, & inflato Berecynthia tibia cornu,
Tympanáque, & plauſus, & Bacchei ululatus
Obſtrepuêre ſono citharæ: tum denique ſaxa
Non exauditi rubuerunt ſanguine Vatis.
Ac primùm attonitas etiamnum voce canentis
Innumeras volucres, anguesq́; agmenq́; ferarum,
Menades Orpheï titulum rapuere theatri.

Inde

Inde cruentatis vertuntur in Orphea dextris,
Et coëunt, ut aves, si quando luce vagantem
Noctis avem cernunt. structóque utrinque theatro,
Vt matutina cervus perituru arena
Præda canum est: vatémque petunt, & fronde virentes
Conjiciunt thyrsos, non hæt in munera factos.
Hæ glebas, illæ direptos arbore ramos,
Pars torquent silices. neu desint tela furori:
Fortè boves presso subigebant vomere terram:
Nec procul hinc multo fructum sudore parantes
Dura lacertosi fodiebant arva coloni:
Agmine qui viso fugiunt, operísque relinquunt
Arma sui: vacuósque jacent dispersa per agros
Sarculáque, rastriq; graves, longíque ligones.
Quæ postquam rapuêre feræ, cornúque minaces
Divulsere boves: ad vatis fata recurrunt,
Tendentémque manus, atque illo tempore primùm
Irrita dicentem, nec quicquam voce moventem
Sacrilegæ perimunt, pérque os (proh Iupiter) illud
Auditum saxis, intellectúmque ferarum
Sensibus, in ventos anima exhalata recessit.
Te mœstæ volucres, Orpheu, te turba ferarum,
Te rigidi silices, tua carmina sæpè secutæ
Fleverunt sylvæ: positis te frondibus arbos
Tonsa comas, luxit, lacrymis quoque flumina dicunt
Increvisse suis: obscuráque carbasa pullo
Naiades, & Dryades, passósque habuêre capillos.
Membra jacent diversa locis. caput Hebre lyrámque,
Excipis: & (mirum) medio dum labitur amne,
Flebile nescio quid queritur lyra, flebile lingua
Murmurat exanimis: respondent flebile ripæ.
Iámque mare invectæ flumen populare relinquunt,
Et Methymnææ potiuntur littore Lesbi.
Hîc ferus expositio peregrinis anguis arenis
Obstitit: & sparsos stillanti rore capillos
Lambit, & hymniferos inhiat divellere vultus:
Tandem Phœbus adest, morsúsq; inferre parantem

Arcet,

Arcet, & in lapidem rictus serpentis apertæ
Congelat: & patulos (ut erant) indurat hiatus.
Vmbra subit terras, & quæ loca viderat antè,
Cuncta recognoscit: quærénsque per arva piorum
Invenit Eurydicen, cupidísque amplectitur ulnis.
Hic modò conjunctis spatiantur passibus ambo:
Nunc præcedentem sequitur, nunc prævius anteit,
Eurydicénque suam jam tuto respicit Orpheus:
Non impune tamen scelus hoc sinit esse Lyæus:
Amissóq; dolens sacrorum vate suorum,
Protinus in sylvis matres Edonidas omnes,
Quæ vidêre nefas, torta radice ligavit.
Quippe pedum digitos in quantum est quæque secuta
Traxit, & in solidam detrusit acumine terram.
Vtque suum laqueis, quos callidus abdidit auceps,
Crus ubi commisit volucris, sensitq; teneri,
Plangitur, ac trepidans astringit vincula motu:
Sic, quæcunque solo defixa cohæserat harum,
Externata, fugam frustra tentabat. at illam
Lenta tenet radix, exultantémque coërcet,
Dúmque ubi sint digiti, dum pes ubi quærit, & ungues:
Aspicit in teretes lignum succedere suras.
Et conata femur mœrenti plangere dextra,
Robora percussit. pectus quoque robora fiunt:
Robora sunt humeri: longos quoque brachia vera
Esse putes ramos: & non fallêre putando.
Nec satis hoc Baccho est: ipsos quoque deserit agros:
Cúmque choro meliore, sui vineta Timoli,
Pactolónque petit: quamvis non aureus illo
Tempore, nec caris erat invidiosus arenis.
Hunc assueta cohors Satyri, Bacchæq; frequentant:
At Silenus abest, titubantem annísque, meróque,
Ruricolæ cepêre Phryges: vinctumq; coronis
Ad regem duxêre Midam: cui Thracius Orpheus
Orgia tradiderat cum Cecropio Eumolpo.
Qui simul agnovit socium, comitemq; sacrorum,
Hospitis adventu festum genialiter egit

Per

Per bis quinque dies, & junctas ordine noctes.
Et jam stellarum sublime coëgerat agmen
Lucifer undecimus, Lydos cum lætus in agros
Rex venit, & juveni Silenum reddit alumno.
Huic deus optanti gratum, sed inutile fecit
Muneris arbitrium, gaudens altore recepto.
Ille malè usurus donis, ait: Effice, quidquid
Corpore contigero, fulvum vertatur in aurum.
Annuit optatis: nocituráque munera solvit
Liber! & indoluit, quòd non meliora petisset:
Lætus abit: gaudétique malo Berecynthius heros:
Pollicitiq; fidem tangendo singula tentat.
Vixq; sibi credens, non alta fronde virentem
Ilice detraxit virgam, virga aurea facta est.
Tollit humo saxum: saxum quoque palluit auro.
Contigit & glebam: contactu gleba potenti
Massa fit. arentes Cereris decerpsit aristas,
Aurea messis erat: demptum tenet arbore pomum:
Hesperidas donasse putes. si postibus altis
Admovit digitos, postes radiare videntur.
Ille etiam liquidis palmas ubi laverat undis,
Vnda fluens palmis Danaën eludere possit.
Vix spes ipse suas animo capit: aurea fingens
Omnia. gaudenti mensas posuére ministri
Extructas dapibus, nec tostæ frugis egentes:
Tum verò, sive ille sua Cerealia dextra
Munera contigerat, Cerealia dona rigebant:
Sive dapes avido convellere dente parabat:
Lamina fulva dapes admoto dente nitebat.
Miscuerat puris auctorem muneris undis,
Fusile per rictus aurum fluitare videres.
Attonitus novitate mali, divesque, miserq;,
Effugere optat opes, & quæ modò voverat, odit.
Copia nulla famem relevat: sitis arida guttur
Vrit, & invisо meritus torquetur ab auro.
Ad Cœlumq; manus, & splendida brachia tollens,
Da veniam Lenæe pater, peccavimus, inquit:

Sed

Sed miſerere, precor, ſpecioſoq; eripe damno.
Mite Deûm numen. Bacchus pecaſſe fatentem
Reſtituit, factique fide data munera ſolvit.
Néve malè optato maneat circumlitus auro,
Vade, ait, ad magnis vicinum Sardibus amnem,
Pérque jugum ripæ labentibus obvius undis
Carpe viam, donec venias ad fluminis ortus,
Spumigeróque tuum fonti, quà plurimus exit,
Subde caput, corpúſque ſimul, ſimul elue crimen.
Rex juſſæ ſuccedit aquæ: vis aurea tinxit
Flumen, & humano de corpore ceſſit in amnem.
Nunc quoque jam veteris percepto ſemine venæ
Arva rigent, auro madidis pallentia glebis.
Ille peroſus opes, ſylvas & rura colebat,
Panáque montanis habitantem ſemper in antris.
Pingue ſed ingenium manſit: neciturâque, ut antè,
Rurſus erant domino ſtolidæ præcordia mentis.
Nam freta proſpiciens latè riget arduus alto
Tmolus in aſcenſu: clivóque extenſus utroque.
Sardibus hinc, illinc parvis finitur Hypæpis.
Pan ibi dum teneris jactat ſua carmina Nymphis,
Et leve cerata modulatur arundine carmen,
Auſus Appollineos præ ſe contemnere cantus,
Iudice ſub Tmolo certamen venit ad impar.
Monte ſuo ſenior judex conſedit, & aures
Liberat arboribus. Quercu coma cærula tantùm
Cingitur, & pendent circum cava tempora glandes.
Iſque Deûm pecoris ſpectans, in judice, dixit,
Nulla mora eſt. calamis agreſtibus inſonat ille:
Barbaricóque Midan (aderat nam fortè canenti)
Carmine delinijt. poſt hunc ſacer ora reſolvit
Tmolus ad os Phœbi: vultum ſua ſylva ſecuta eſt.
Ille caput flavum lauro Parnaſſide vinctus,
Verrit humum, Tyrio ſaturata murice palla:
Diſtinctámque lyram gemmis, & dentibus Indis
Suſtinet à læva: tenuit manus altera plectrum.
Artificis ſtatus ipſe fuit. tum ſtamina docto

Pollice

Pollice sollicitat: quorum dulcedine captus
Pana jubet Tmolus citharæ summittere cannas.
Iudicium, sanctique placet sententia mentis
Omnibus: arguitur tamen atque injusta vocatur
Vnius sermone Midæ: Nec Delius aures
Humanam stolidas patitur retinere figuram:
Sed trahit in spacium, villisque albentibus implet:
Instabilesq; illas facit, & dat posse moveri.
Cetera sunt hominis: partem damnatur in unam.
Induiturque aures lentè gradientis aselli.
Ille quidem celare cupit, turpiq; pudore
Tempora purpureis tentat velare tiaris.
Sed solitus longos ferro resecare capillos
Viderat hoc famulus: qui cùm nec prodere visum
Dedecus auderet. cupiens efferre sub auras,
Nec posset reticere tamen: secedit, humúmque
Effodit: & domini quales conspexerit aures,
Voce refert parva, terræq; immumurat hausta:
Indiciumque suæ vocis tellure regesta
Obruit, & scrobibus tacitus discedit opertis.
Creber arundinibus tremulis ibi surgere lucus
Cæpit: &, ut primùm pleno maturuit anno,
Prodidit agricolam. leni jam motus ab austro.
Obruta verba refert: dominique coarguit aures.
Victus abit Tmolo, liquidúmque per aëra vectus,
Augustum citra pontum Nepheleidos, Helles
Laomedontëis Latoius astitit arvis.
Dextera Sigæi, Rhœthæi læva profundi
Ara Panomphæo vetus est sacrata Tonanti.
Inde novæ primum moliri mœnia Trojæ
Laomedonta videt: susceptáque magna labore
Crescere difficili: nec opes exposcere parvas.
Cùmque tridentigero tumidi genitore profundi
Mortalem induitur formam, Phrygiæq; tyranno
Ædificat muros, pacto pro mœnibus auro.
Stabat opus: precium rex inficiatur: & addit,
Perfidiæ cumulum, falsis perjuria verbis:

Non

Non impune feres, rector maris inquit: & omnes
Inclinavit aquas ad avaræ littora Trojæ:
Inq; freti formam terras convertit: opésque
Abstulit agricolis: & fluctibus obruit agros.
Pœna neque hæc satis est: regis quoque filia monstro
Poscitur æquoreo: quam dura ad saxa revinctam
Vindicat Alcides: promissaq; munera dictos
Posscit equos: tantique operis mercede negata,
Bis perjura capit superatæ mœnia Trojæ.
Nec pars militiæ Telamon sine honore recessit:
Hesionéque data potitur. nam conjuge Peleus
Clarus erat Diva: nec avi magis ille superbit
Nomine, quàm soceri; siquidem Iovis esse nepotem
Contigit haud uni, conjux Dea contigit uni.
Namq; senex Thetidi Proteus prædixerat udæ,
Concipe, mater eris juvenis, qui fortibus armis
Acta patris vincet, majorque vocabitur illo.
Ergo, ne quicquam mundus Iove majus haberet,
Quamvis haud tepidos sub pectore senserat ignes
Iupiter, æquoreæ Thetidis connubia vitat,
Inq; sua Æaciden succedere vota nepotem
Iussit, & amplexus in virginis ire marinæ.
Est sinus Æmoniæ, curvos falcatus in arcus:
Brachia procurrunt: ubi si foret altior unda,
Portus erat, summis inductum est æquor arenis.
Littus habet solidum, quod nec vestigia servet,
Nec remoretur iter, nec opertum pendeat alga.
Myrtea sylva subest bicoloribus obsita baccis:
Et specus in medio, natura factus, an arte,
Ambiguum: magis arte tamen: quò sæpè venire
Frænato Delphine sedens Theti nuda solebas.
Illic te Peleus, ut somno victa jacebas,
Occupat: &, quoniam, precibus tentata repugnas,
Vim parat, innectens ambobus colla lacertis.
Quòd nisi venisses variatis sæpè figuris
Ad solitas artes, auso foret ille potitus.
Sed modò tu volucris, volucrem tamen ille tenebat:

Nunc

Nunc gravis arbor eras, hærebat in arbore Peleus.
Tertia forma fuit maculosæ tigridis: illa
Territus Æacides à corpore brachia solvit.
Iúq; deos pelagi vino super æquora fuso,
Et pecoris fibris, & fumo thuris adorat.
Donec Carpathius medio de gurgite vates,
Æacide, dixit, thalamis potière petitis,
Tu modò, cùm gelido sopita quiescit in antro:
Ignaram laqueis, vinclóque innectle tenaci:
Nec te decipiat centum mentita figuras:
Sed preme quicquid erit, dum, quod fuit antè, reformet.
Dixerat hæc Proteus, & condidit æquore vultum,
Admisitq; suos in verba novissima fluctus.
Pronus erat Titan, inclinatóque petebat
Hesperium temone fretum, cùm pulchra relicto
Nereis ingreditur consueta cubilia fluctu.
Vix bene virgineos Peleus invaserat artus:
Illa novat formas, donec sua membra teneri
Sensit, & in partes diversas brachia tendit.
Tum demum ingemuit: Neque, ait, sine numine vincis,
Exhibita estq; Thetis confessam amplectitur heros,
Et potitur votis, ingentíque implet Achille.
Fœlix & nato, fœlix & conjuge Peleus.
Et cui, si demas jugulati crimina Phoci,
Omnia contigerant. fraterno sanguine sontem
Expulsumq; domo patria Trachinia tellus
Accipit. hîc regnum sine vi, sine cæde regebat
Lucifero genitore satus, patriúmque nitorem
Ore ferens Ceyx: illo qui tempore mœstus,
Dissimilísque sui, fratrem lugebat ademptum.
Quò postquam Æacides fessus curáque viáque,
Venit, & intravit paucis comitantibus urbem,
Quosque greges pecorum quæ secum armenta trahebat,
Haud procul à muris sub opaca valle reliquit.
Copia cùm facta est adeundi tecta tyranni,
Velamenta manu prætendens supplice, qui sit
Quóque satus memorat: tantùm sua crimina celat,

Mentiturq́ fugæ causam: petit urbe, vel agro,
Se juvet. hunc contrà placido Trachinius ore
Talibus alloquitur: Mediæ quoque commoda plebi
Nostra patent, Peleu, nec inhospita regna tenemus.
Adjicis huic animo, monimenta potentia, clarum
Nomen, avumq́ Iovem. nec tempora perde precando:
Quod petis omne feres: tuáque hæc pro parte vocato,
Qualiacunque vides. utinam meliora videres.
Et flebat. moveat tantos quæ causa dolores,
Et Peleus, comitésque rogant: quibus ille profatur,
Forsitan hanc volucrem, rapto quæ vivit, & omnes
Terret aves, semper pennas habuisse putatis.
Vir fuit: & tanta est animi constantia, quantùm
Acer erat, bellóque ferox, ad vimq́ paratus.
Nomine Dædalion, illo genitore creatus,
Qui vocat auroram, cœlóque novissimus exit.
Culta mihi pax est: pacis mihi cura tuendæ
Conjugyq́ fuit: fratri fera bella placebant.
Illius virtus gentes, regésque subegit:
Quæ nunc Thisbeas agitat mutata columbas.
Nata erat huic Chione, quæ dotatissima forma
Mille procis placuit, bis septem nubilis annis.
Fortè revertentes Phœbus, Majaque creatus,
Ille suis Delphis, hic vertice Cyllenæo,
Vidére hanc pariter, pariter traxêre calorem,
Spem veneris differt in tempora noctis Apollo.
Non fert ille moras, virgáque movente soporem
Virginis os tangit. tactu jacet illa potenti,
Vimq́ dei patitur. Nox cœlum sparserat astris:
Phœbus anum simulat, præreptaque gaudia sumit.
Vt sua maturus complevit tempora venter:
Alipedis de stirpe Dei virsuta propago
Nascitur Autolicus, furtum ingeniosus ad omne,
Qui facere assuerat patriæ non degener artis
Candida de nigris, & de candentibus atra.
Nascitur è Phœbo (namque est enixa gemellos)
Carmine vocali clarus citharáque Philammon.

Quid

Quid peperisse duos, & Dijs placuisse duobus,
Et forti genitore, & progenitore Tonante
Esse satam prodest, an obest quoque gloria multis?
Obfuit huic certè: quae se praeferre Dianae
Sustinuit, faciemq; Deae culpavit. at illi
Ira ferox mota est, factisque placebimus, inquit.
Nec mora, curvavit cornu: nervoque sagittam
Impulit: & meritam trajecit arundine linguam.
Lingua jacet: nec vox, tentatáque verba sequuntur:
Conantemque loqui, cum sanguine vita reliquit.
Quàm miser (ó pietas) ego tunc, patrioq; dolorem
Corde tuli, fratriq; pio solatia dixi.
Quae pater haud aliter, quàm cautes murmura Ponti
Accipit: & natam delamentatur ademptam.
Vt verò ardentem vidit: quater impetus illi
In medios fuit ire rogos: quater inde repulsus,
Concita membra fugae mandat: similéque juvenco
Spicula crabronum pressa cervice gerenti,
Quà via nulla fugit, jam tum mihi currere visus
Plus homine est, alásque pedes sumpsisse putares.
Effugit ergo omnes, velóxque cupidine leti
Vertice Parnassi potitur. miseratus Apollo,
Cùm se Dædalion saxo misisset ab alto,
Fecit avem, & subitis pendentem sustulit alis:
Oráque adunca dedit: curvos dedit unguibus hamos,
Virtutem antiquam, maiores corpore vires.
Et nunc accipiter nulli satis aequus, in omnes
Saevit aves, dolq; dolens fit causa dolendi.

Quae dum Lucifero genitus miracula narrat
De consorte suo, cursu festinus anhelo,
Advolat armenti custos Phocaeus Anetor:
Et Peleu, Peleu, magnae tibi nuntius adsum
Cladis, ait. quodcunque ferat, jubet edere Peleus:
Pendet & ipse metu trepidi Trachinius oris.
Ille refert: fessos ad littora curva juvencos
Appuleram, medio cum Sol altissimus orbe
Tantum respiceret, quantum supereſſe videret:

Párſque boum fulvis genua inclinarat arenis:
Latarumque jacens campos ſpectabat aquarum:
Pars gradibus tardis illuc errabat, & illuc:
Nant alij: celſoq; extant ſuper æquora collo.
Templa mari ſubſunt, nec marmore clara, nec auro:
Sed trabibus denſis, lucóque umbroſa vetuſto.
Nereides, Nereuſq; tenent: hos navita, templi
Edidit eſſe deos, dum retia littore ſiccat.
Iuncta palus huic eſt denſis obſeſſa ſalictis,
Quam reſtagnantis fecit maris unda paludem.
Inde fragore gravi ſtrepitus loca proxima terret
Bellua vaſta, lupus, ſylviſq; paluſtribus exit.
Oblitus eſt ſpumis & craſſo ſanguine rictus
Fulmineus, rubra ſuffuſus lumina flamma.
Qui quanquam ſævit pariter rabieque, fameq;,
Acrior eſt rabie. neque enim jejunia curat
Cæde boum, dirámque famem finire, ſed omne
Vulnerat armentum, ſternítque hoſtiliter omnes.
Pars quoque de nobis funeſto ſaucia morſu,
Dum defenſamus, leto eſt data. ſanguine littus,
Vndáque prima rubet, demugitæq; paludes.
Sed mora damnoſa eſt, nec res dubitare remittit.
Dum ſupereſt aliquid, cuncti coeamus ad arma:
Arma capeſſamus, conjunctáque tela feramus.
Dixerat agreſtis: nec Pelea damna movebant,
Sed memor admiſſi, Nereida colligit orbam
Damna ſuo inferias extincto mittere Phoco.
Induere arma viros, violentáque ſumere tela
Rex jubet Oetæus, cum queis ſimul ipſe parabat
Ire. ſed Alcyone conjux excita tumultu
Proſilit, & nondum totos ornata capillos,
Diſjicit hos ipſos, collóque infixa mariti,
Mittat ut auxilium ſine ſe, verbisq; precatur,
Et lacrymis, animáſque duas ut ſeruet in una.
Æacides illi: Pulchros, Regina, piósque
Pone metus: plena eſt promiſſi gratia veſtri.
Non placet arma mihi contra nova monſtra movere:

Numen

Numen adorandum pelagi est. erat ardua turris,
Arce locus summa, sessis loca grata carinis.
Ascendunt illuc, stratósque in littore tauros
Cum gemitu aspiciunt, vastatorémque cruento
Ore ferum, longos infectum sanguine villos.
Inde manus tendens in aperti littora ponti,
Cæruleam Peleus Psamathen, ut finiat iram,
Orat, opemq́; ferat. nec vocibus illa rogantis
Flectitur Æacidæ. Thetis hanc pro conjuge supplex
Accepit veniam. sed enim irrevocatus ab acri
Cæde, Lupus perstat dulcedine sanguinis asper:
Donec inhærentem lacertæ cervice iuvencæ
Marmore mutavit corpus, pariterque colorem.
Omnia servavit: lapidis color indicat illum
Iam non esse lupum: jam non debere timeri.
Nec tamen hac profugum consistere Pelea terra
Fata sinunt: Magnetas adit vagus exul, & illic
Sumit ab Æmonio purgamina cædis Acasto.
Interea fratriq́; sui, fratremq́; secutis
Anxia prodigijs turbatus pectora Ceyx,
Consulat ut sacras hominum oblectamina sortes,
Ad Clarium parat ire Deum: nam templa profanus
Invia cum Phlegyis faciebat Delphica Phorbas.
Consilij tamen antè sui fidissima certam
Te facit Alcyone: cui protinus intima frigus
Ossa receperunt, buxóque simillimus ora
Pallor obit, lacrymisque genæ maduêre profusis:
Ter conata loqui, ter fletibus ora rigavit:
Singultúque pias interrumpente querelas,
Quæ mea culpa tuam, dixit, charissime, mentem
Vertit? ubi est, quæ cura mei prior esse solebat?
Iam potes Alcyone securus abesse relicta?
Iam via longa placet? jam sum tibi carior absens?
At puto per terras iter est? tantúmque dolebo,
Non etiam metuam? curæq́; timore carebunt?
AEquora me terrent, & ponti tristis imago,
Et laceras nuper tabulas in littore vidi.

Et ſæpe in tumulis ſine corpore nomina legi.
Néve tuum fallax animum fiducia tangat,
Quòd ſocer Hippotades tibi ſit, qui carcere fortes
Contineat ventos, &, cum velit, æquora placet:
Cùm ſemel emiſſi tenuerunt æquora venti,
Nil illis vetitum eſt, incommendatáque tellus
Omnis, & omne fretum eſt: cœli quoque nubila vexant
Excutiuntq; feris rutilos concurſibus ignes.
Quo magis hos novi, (nam novi, & ſæpe paterna
Parva domo vidi) magis hos reor eſſe timendos.
Quòd tua ſi flecti precibus ſententia nullis
Chare poteſt conjux, nimiúmque es certus eundi,
Me quoque tolle ſimul, certè jactabimur unà:
Nec, niſi quæ patiar metuam: paritérque feremus
Quicquid erit: pariter ſuper æquora lata feremur.
Talibus Æolidis dictis, lacrymiſque movetur
Sidereus conjux, neque enim minor ignis in ipſo eſt.
Sed neque propoſitos pelagi dimittere curſus,
Nec vult Alcyonen in partem adhibere periclí:
Multáque reſpondit timidum ſolantia pectus,
Non tamen idcirco cauſam probat, addidit illis
Hoc quoque lenimen, quo ſolo flexit amantem.
Longa quidem eſt nobis omnis mora: ſed tibi juro
Per patrios ignes, (ſi me modò fata remittant)
Ante reverſurum, quam Luna bis impleat orbem.
His ubi promiſſis ſpes eſt admota recurſus:
Protinus eductam navalibus æquore tingi,
Aptariq; ſuis pinum jubet armamentis.
Qua rurſus viſa, veluti præſaga futuri
Horruit Alcyone lacrymáſque emiſit obortas,
Amplexumq; dedit: triſtiq; miſerrima tandem
Ore vale, dixit, collapſaq; corpore toto eſt.
At juvenes, quærente moras Ceyce, reducunt
Ordinibus geminis ad fortia pectora remos:
Æqualiq; ictu ſcindunt freta. ſuſtulit illa
Humentes oculos: ſtantémque in puppe recurva,
Concuſſaq; manu dantem ſibi ſigna maritum

Prima

Prima videt: redditq; notas, ubi terra receſſit
Longius, atque oculi nequeunt cognoſcere vultus:
Dum licet, inſequitur fugientem lumine pinum.
Hæc quoque ut haud poterat ſpatio ſummota videri,
Vela tamen ſpectat ſummo fluitantia malo:
Vt nec vela videt, vacuum petit anxia lectum,
Séque toro ponit: renovat lectúſque locúſque
Alcyones lacrymas, & quæ pars admonet abſit.
Portubus exierant, & moverat aura rudentes:
Obvertit lateri pendentes navita remos.
Cornuáque in ſumma locat arbore, totáque malo
Carbaſa deducit, veniénteſque excipit auras.
Aut minus, aut certè medium non amplius æquor
Puppe ſecabatur, longéque erat vtraque tellus:
Cum mare ſub noctem tumidis albeſcere cœpit
Fluctibus, & præceps ſpirare valentius Eurus:
Ardua iamdudum demittite cornua, rector
Clamat, & antennis totum ſubnectite velum.
Hic iubet: impediunt adverſæ juſſa procellæ:
Nec ſinit audiri vocem fragor æquoris illam.
Sponte tamen properant: alij ſubducere remos,
Pars munire latus, pars ventis vela negare.
Egerit hic fluctus, æquorq; refundit in æquor:
Hic rapit antennas, quæ dum ſine lege geruntur:
Aſpera creſcit hyems, omníque à parte feroces
Bella gerunt venti, fretáque indignantia miſcent.
Ipſe pavet, nec ſe, quis ſit ſtatus, ipſe fatetur
Scire ratis rector: nec quid jubeátve, velitve.
Tanta mali moles, tantóque potentior arte eſt.
Quippe ſonant clamore viri, ſtridore rudentes,
Vndarum incurſu gravis unda, tonitribus æther:
Fluctibus erigitur, cœlúmque æquare videtur
Pontus, & inductas aſpergine tangere nubes.
Et modò cùm fulvas exímo vertit arenas:
Concolor eſt illis, Stygia modò nigrior unda:
Sternitur interdum, ſpumíſque ſonantibus albet.
Ipſa quoque bis agitur vicibus Trachinia puppis:

Et nunc ſublimis veluti de vertice montis
Deſpicere in valles, imúmque Acheronta videtur:
Nunc, ubi demiſſam curvum circumſtetit æquor,
Suſpicere inferno ſummum de gurgite cœlum.
Sæpè dat ingentem fluctu latus icta fragorem:
Nec leuius pulſata ſonat, quàm ferreus olim
Cum laceras aries, baliſtáve concutit arces.
Vtque ſolent, ſumptis incurſu viribus, ire
Pectore in arma feri protentáque tela leones:
Sic ubi ſe ventis commiſerat unda coortis,
Ibat in arma ratis, multóque erat altior illis.
Iámque labant cunei, ſpoliatáque tegmine ceræ
Rima patet, præbétque viam letalibus undis.
Ecce cadunt largi reſolutis nubibus imbres:
Inq; fretum credas totum deſcendere cœlum;
Inq; plagas cœli tumefactum ſcandere pontum.
Vela madent nimbis, & cum cœleſtibus undis
Æquoreæ miſcentur aquæ, caret ignibus æther.
Cæcáque nox premitur tenebris hyemíſque ſuiſque.
Diſcutiunt tamen has, præbentq; micantia lumen
Fulmina: fulmineis ardeſcunt ignibus undæ.
Dat quoque jam ſaltus intra cava texta carinæ
Fluctus, & ut miles numero præſtantior omni
Cum ſæpe aſſiluit defenſæ mœnibus urbis,
Spe potitur tandem, laudiſque accenſus amore
Inter mille viros, murum tamen occupat unus:
Sic, ubi pulſarunt celſi latera ardua fluctus,
Vaſtius inſurgens decimæ ruit impetus undæ.
Nec prius abſiſtit ſeſſam oppugnare carinam,
Quàm velut in captæ deſcendat mœnia navis:
Pars igitur tentabat adhuc invadere pinum:
Pars maris intus erat, trepidant haud ſegnius omnes,
Quàm ſolet urbs, alijs murum fodientibus extra:
Atque alijs murum trepidare tenentibus intus.
Deficit ars: animiq; cadunt: totidemq; videntur,
Quot veniunt fluctus, ruere, atque irrumpere mortes.
Non tenet hic lacrymas: ſtupet hic: vocat ille beatos,

Funera

Funera quos maneant: hic votis numen adorat,
Brachiáque ad cœlum, quod non videt, irrita tollens
Poscit opem: subeunt illi matérque parénsque:
Hinc cum pignoribus domus, & quod cuiq; relictum est.
Alcyone Ceyca movet: Ceycis in ore
Nulla nisi Alcione est: &, cum desideret unam,
Gaudet abesse tamen: patriæ quoque vellet ad oras
Respicere, inq; domum supremos vertere vultus:
Verùm ubi sit nescit, tanta vertigine pontus
Fervet: & inducta piceis è nubibus umbra
Omne latet cœlum: duplicatáque noctis imago est.
Frangitur incursu nimbosi turbinis arbor:
Frangitur & regimen: spolýsq; animosa superstes
Vnda, velut victrix, sinuatáque despicit undas.
Nec levius, quàm si quis Athon, Pindúmque revulsos
Sede sua, totos in apertum verteret æquor,
Præcipitata cadit, pariterque & pondere, & ictu
Mergit in ima ratem: cum qua pars magna virorum
Gurgite pressa gravi, neque in æra reddita, fato
Functa suo est. alij partes, & membra carinæ
Trunca tenent: tenet ipse manu, qua sceptra solebat,
Fragmina navigij Ceyx: socerúmque patrémque
Invocat (heu) frustra: sed plurima nantis in ore
Alcyone conjux: illam meminitq;, refertq;:
Illius ante oculos, ut agant sua corpora fluctus;
Optat, & exanimis manibus tumuletur amicis:
Dum natat, absentem, quoties sinit hiscere fluctus,
Nominat Alcyonen, ipsisq; immurmurat undis.
Ecce super medios fluctus niger arcus aquarum
Frangitur, & rupta mersum caput obruit unda.
Lucifer obscurus, nec quem cognoscere posses,
Illa nocte fuit: quoniámque excedere cœlo
Non licuit, densis texit sua nubibus ora.
Æolis interea tantorum ignara malorum
Dinumerat noctes: & jam, quas induat ille,
Festinat vestes: jam quas, ubi venerit ille,
Ipse gerat, reditúsque sibi promittit inanes.

Omnibus

Omnibus illa quidem ſuperis pia thura ferebat:
Ante tamen cunctos Iunonis templa colebat:
Próque viro, qui nullus erat, veniebat ad aras,
Vtque foret ſoſpes conjux ſuus, utque rediret,
Optabat, nullamq́; ſibi præferret. at illi
Hoc de tot votis poterat contingere ſolum.
At Dea non ultra pro functo morte rogari
Suſtinet, utque manus funeſtas arceat aris:
Iri meæ, dixit, fidiſſima nuncia votis,
Viſe ſoporiferam Somni velociter aulam:
Extinctique jube Ceycis imagine mittat
Somni ad Alcyonen veros narrantia caſus.
Dixerat: induitur velamine mille colorum
Iris, & arquato cœlum curvamine ſignans
Tecta petit juſſi ſub nube latentia regis.
Eſt prope Cymmerios longo ſpelunca receſſu
Mons cavus, ignavi domus & penetralia Somni:
Quò nunquam radijs oriens, mediuſvè, cadenſvè
Phœbus adire poteſt: nebulæ caligine miſtæ
Exhalantur humo, dubiæq́; crepuſcula lucis:
Non vigil ales ibi criſtati cantibus oris
Evocat Auroram: nec voce ſilentia rumpunt
Sollicitive canes, canibuſve ſagacior anſer.
Non fera, non pecudes, non moti flamine rami,
Humanæve ſonum reddunt convicia linguæ.
Tuta quies habitat: ſaxo tamen exit ab imo
Rivus aquæ Lethes: per quem cum murmure labens
Invitat ſomnos crepitantibus unda lapillis.
Ante fores antri fœcunda papavera florent,
Innumeræq́; herbæ: quarum de lacte ſoporem
Nox legit, & ſpargit per opacas humida terras:
Ianua, ne verſo ſtridorem cardine reddat,
Nulla domo tota eſt: cuſtos in limine nullus.
At medio torus eſt ebeno ſublimis in antro
Plumeus, unicolor, pullo velamine tectus:
Quo cubat ipſe deus membris languore ſolutis.
Hunc circa paſſim varijs imitantia formas

Somnia

mia vana jacent : totidem, quot meſſis ariſtas,
a gerit frondes, ejectat littus arenas.
ſimul intravit, manibúſque obſtantia virgo
mia dimovit : veſtis fulgere reluxit
a domus : tardáque Deus gravitate jacentes
culos tollens, iterúmque iterúmque relabens,
náque percutiens nutanti pectora mento,
ſſit tandem ſibi ſe : cubitóque levatus,
id veniat (cognovit enim) ſcitatur. at illa :
me quies rerum, placidiſſime Somne Deorum,
animi, quem cura fugit, qui corpora duris
ſa miniſteriis mulces, reparáſque laboris
nia, quæ veris æquant imitamine formas,
culeam Trachina jube, ſub imagine regis,
onen adeant, ſimulachráque naufraga fingant.
erat hoc Iuno. poſtquam mandata peregit
, abit : neque enim ulterius tolerare ſoporis
n poterat : labíque ut ſomnum ſenſit in artus
ugit, & remeat, per quos modò venerat artus.
pater è populo natorum mille ſuorum
itat artificem, ſimulatorémque figuræ
rpheа. non illo juſſos ſolertius alter
rimit inceſſus, vultúmque ſonúmque loquendi.
ſicit & veſtes. & conſuetiſſima quæq;
rba : ſed hic ſolos homines imitatur : at alter
ſera, fit volucris, fit longo corpore ſerpens.
ic Icelon ſuperi, mortale Phobetora vulgus
minat. eſt etiam diverſæ tertius artis
ntaſos : ille in humum, ſaxumq; undamq; trabemq;,
queq; vacant anima fallaciter omnia tranſit.
gibus hic, ducibúſque ſuos oſtendere vultus
cte ſolet : populos alij, plebémque pererrant :
aterit hos ſenior : cunctiſq; è fratribus unum
rpheа, qui peragat Thaumantidos edita, Somnus
ligit. & rurſus molli languore ſolutus,
poſuítque caput, ſtratóque recondidit alto.
e volat nullos ſtrepitus facientibus alis

Per tenebras: intráque moræ breve tempus in urbem
Pervenit AEmoniam: positísque è corpore pennis
In faciem Ceycis abit. sumptáque figura
Luridus, exanimi similis, sine vestibus ullis,
Conjugis ante torum miseræ stetit. uda videtur
Barba viri, madidísque gravis fluere unda capillis:
Tum lecto incumbens, fletu super ora profuso,
Hæc ait: Agnoscis Ceyca, miserrima conjux?
An mea mutata est facies nece? respice, nosces:
Inveniésque tuo pro conjuge conjugis umbram.
Nil opis Alcyone nobis tua vota tulerunt,
Occidimus: falsò tibi me promittere noli:
Nubibus AEgæo deprendit in æquore navem
Auster, & ingenti jactatam flamine solvit:
Oráque nostra tuum frustra clamantia nomen
Implerunt fluctus. non hæc tibi nunciat auctor
Ambiguus, non ista vagis rumoribus audis,
Ipse ego fata tibi præsens mea naufragus edo.
Surge agè: da lacrymas: lugubriáque indue. nec me
Indeploratum sub inania tartara mitte.
Adjicit his vocem Morpheus, quam conjugis illa
Crederet esse sui. fletus quoque fundere veros
Visus erat, gestúmque manus Ceycis habebat,
Ingemit Alcyone: lacrymas movet atque lacertos
Per somnum: corpúsque petens amplectitur auras.
Exclamatq; mane, quò te rapis? ibimus unà.
Voce sua, speciéque viri turbata soporem
Excutit: & primò si sit circumspicit illic,
Qui modò visus erat: (nam moti voce ministri
Intulerant lumen:) postquam non invenit usquam,
Percutit ora manu, laniátque à pectore vestes:
Pectoráque ipsa ferit: nec crines solvere curans
Scindit: & altrici quæ luctus causa roganti,
Nulla est Alcyone, nulla est, ait: occidit unà
Cum Ceyce suo: solantia tollite verba.
Naufragus interijt: vidi, agnoviq;, manúsque
Ad discedentem, cupiens retinere, tetendi:

bra fuit. ſed & umbra tamen manifeſta, viríque
ra mei. non ille quidem, ſi quæris, habebat
ſuetos vultus, nec, quo prius, ore nitebat.
lentem nudúmque, & adhuc humente capillo
ſidix vidi, ſtetit hoc miſerabilis ipſo
et loco: & quærit veſtigia ſi qua ſuperſint.
x erat, hoc, animo quod divinante timebam:
, ne me fugiens ventos ſequerêre, rogabam.
certè vellem, quoniam perituru abibas,
quoque duxiſſes. fuit ah, fuit utile, tecum
mihi. neque enim vitæ de tempore quicquam
a ſimul egiſſem, nec mos diſcreta fuiſſet.
nc abſens periy: jactor quoque fluctibus abſens:
ſine me te pontus habet: crudelior ipſo
mihi mens pelago, ſi vitam ducere nitar
gius, & tanto pugnem ſuperiſſe dolori.
neque pugnabo: nec te miſerande, relinquam:
tibi nunc ſaltem veniam comes: inq; ſepulchro
n urna, tamen junget nos littora: ſi non
bus oſſa meis, at nomen nomine tangam.
ra dolor prohibet: verbóque intervenit omni
ngor: & attonito gemitus à corde trahuntur.
ec erat: egreditur tectis ad littus, & illum
ſta locum repetit, de quo ſpectarat euntem.
nque moratur ibi, dúmque hinc retinacula ſolvit,
x mihi diſcedens dedit oſcula littore, dixit,
nque notata oculis reminiſcitur acta, fretúmque
ſpicit: in liquida, ſpacio diſtante, tuetur
cio quid quaſi corpus aqua. primóque quid illud
t, erat dubium: poſtquam paulùm appulit unda,
quamvis aberat, corpus tamen eſſe liquebat.
gu ſoret, ignorans, quia naufragus, omine mota eſt:
tanquam ignoto lacrymas daret, heu miſer inquit,
iſquis es, & ſi qua eſt conjux tibi. fluctibus actum
propius corpus. quod quò magis illa tuetur,
c minus & minus eſt mentis. jam jamq; propinquat.
notum terræ, jam quod cognoſcere poſſet,

Cerui

Cernit: erat conjux. ille est, exclamat, & unà
Ora, comas, vestem lacerat: tendénsque trementes
Ad Ceyca manus: sic, ô charissime conjux,
Sic ad me miseranda redis? ait, adjacet undis
Facta manu moles, quæ primas æquoris undas
Frangit, & incursus quæ prædelassat aquarum.
Insilit huc: mirúmque fuit potuisse, volabat:
Percutiénsque levem modò natis aëra pennis,
Stringebat summas ales miserabilis undas,
Dúmque volat, mœsto similem, plenúmque querela
Ora dedêre sonum tenui crepitantia rostro.
Vt verò tetigit mutum, & sine sanguine corpus,
Dilectos artus amplexa retentibus alis,
Frigida nequicquam duro dedit oscula rostro.
Senserit hoc Ceyx, an vultum motibus undæ
Tollere sit visus, populus dubitabat. at ille
Senserat: & tandem, superis miserantibus, ambo
Alite mutantur: fatis obnoxius ijsdem
Tunc quoque mansit amor, nec conjugiale solutum est
Fœdus in alitibus: coëunt, fiuntq; parentes,
Pérque dies placidos hyberno tempore septem
Incubat Alcyone pendentibus æquore nidis.
Tum via tuta maris: ventos custodit, & arcet
Æolus egressu: præstátque nepotibus æquor.

Hos aliquis senior circum freta lata volantes
Spectat, & ad finem servatos laudat amores.
Proximus, aut idem, si sors tulit, hic quoque dixit,
Quam mare carpentem, substrictáque crura gerentem
Aspicis, (ostendens spaciosum in guttura mergum)
Regia progenies: &, si descendere ad ipsum
Ordine perpetuo quæris, sunt hujus origo
Ilus, & Assaracus, raptúsque Iovi Ganymedes,
Laomedonq; senex, Priamusq;, novissima Troiæ
Tempora sortitus: frater fuit Hectoris iste:
Qui nisi sensisset prima nova fata juventa,
Forsitan inferius non Hectore nomen haberet:
Quamvis est illum proles enixa Dymantis.

Æsacon umbrosa furtim peperisse sub Ida
Fertur. Alixet hoë gracili conata bicorni.
Oderat hic urbes: nitidáque remotus ab aula,
Secretos montes, & inambitiosa colebat
Rura, nec Iliacos cœtus, nisi rarus, adibat.
Non agreste tamen, nec inexpugnabile amori
Pectus habens, sylvas captatam sæpe per omnes
Aspicit Eperien patria Cebrenida ripa.
Injectos humeris siccantem Sole capillos.
Visa fugit Nymphe, veluti perterrita fulvum
Cerva lupum, longéque lacu deprensa relicto
Accipitrem fluvialis anas. quam Troïus heros
Insequitur: celerémque metu, celer urget amore.
Ecce latens herba coluber, fugientis adunco
Dente pedem strinxit, virúsque in corpore liquit.
Cum vita suppressa fuga est. amplectitur amens
Exanimem: clamatq; piget, piget esse secutum:
Sed non hoc timui: nec erat mihi vincere tanti.
Perdidimus miseram nos te duo, vulnus ab angue,
A me causa data est. ego sum sceleratior illo,
Qui tibi morte mea mortis solatia mittam.
Dixit, & è scopulo, quem rauca subederat unda,
Decidit in pontum. Tethys miserata cadentem
Molliter excepit: nantémque per æquora pennis
Texit: & optatæ non est data copia mortis.
Indignatur amans se invitum vivere cogi,
Obstariq; animæ miseræ de sede volenti
Exire. utque novas humeris assumpserat alas.
Subvolat: atque iterum corpus super æquora mittit.
Pluma levat casus: furit Æsacus: inq; profundum
Pronus abit, letiq; viam sine fine retentat.
Fecit amor maciem: longa internodia crurum,
Longa manet cervix: caput est à corpore longè.
Æquor amat, noménque manet, quia mergitur illo.

PVR.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER XII.

Nescius assumptis Priamus pater Æsacon alis
Viuere, lugebat: tumulo quoque nomen habenti
Inferias dederat cum fratribus Hector inanes.
Defuit officio Paridis præsentia tristi:
Postmodo qui rapta longum cum conjuge bellum
Attulit in patriam, conjurataq; sequuntur
Mille rates gentisque simul commune Pelasgæ.
Nec dilata foret vindicta nisi æquora sævi
Invia fecissent venti, Bœotáque tellus
Aulide piscosa puppes tenuisset ituras.
Hic patrio de more Iovi cum sacra parassent:
Vt vetus accensis incanduit ignibus ara,
Serpere cæruleum Danai vidêre Draconem
In platanum: cœptis quæ stabat proxima sacris.
Nidus erat volucrum bis quatuor arbore summa:
Quas simul, & matrem, circum sua damna volantem,
Corripuit serpens, avidáque recondidit alvo.
Obstupuêre omnes: at veri providus augur
Thestorides, vincemus, ait, gaudete Pelasgi.
Troja cadet: sed erit nostri mora longa laboris.
Atque novem volucres in belli digerit annos.
Ille ut erat virides amplexus in arbore ramos,
Fit lapis: & servat serpentis imagine saxum.
Permanet Aonijs Nereus violentus in undis:
Belláque non transfert: & sunt, qui parcere Trojæ
Neptunum credant, qui mœnia fecerat urbis.
At non Thestorides: neque enim nescivit, tacétve,
Sanguine virgineo placandam virginis iram
Esse Deæ, postquam pietatem publica causa,
Résque patrem vicit, castúmque datura cruorem
Flentibus ante aram stetit Iphigenia ministris,
Victa Dea est: nubémque oculis objecit, & inter

Officium

Officium, turbámque sacri, vocesq; precantum,
Suppositá fertur mutasse Mycenida cerva.
Ergo ubi, qua decuit, lenita est cæde Diana,
Et pariter Phœbes, pariter maris ira recessit:
Accipiunt ventos à tergo mille carinæ;
Multáque perpessæ, Phrygia potiuntur arena.
Orbe locus medio est inter terrásque, fretumque,
Cœlestésque plagas, triplicis confinia mundi:
Unde quod est usquam, quamvis regionibus absit,
Inspicitur, penetratque cavas vox omnis ad aures.
Fama tenet, summáque domum sibi legit in arce,
Innumerósque aditus, ac mille foramina tectis
Addidit, & nullis inclusit limina portis.
Nocte, dieque patet: tota est ex ære sonanti:
Tota fremit: vocesque refert, iteráque quod audit:
Nulla quies intus, nullaque silentia parte.
Nec tamen est clamor, sed parvæ murmura vocis:
Qualia de pelagi (si quis procul audiat) undis
Esse solent: qualemve sonum, cùm Iupiter atras
Increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt.
Atria turba tenet: veniunt leve vulgus, euntq;:
Mistáque cum veris passim commenta vagantur
Millia rumorum: confusaq; verba volutant.
E quibus hi vacuas implent sermonibus aures:
Hi narrata ferunt alio: mensuraq; ficti
Crescit: & auditis aliquid novus adicit auctor.
Illic Credulitas, illic temerarius Error,
Vanáque Lætitia est, consternatique Timores,
Seditióque recens, dubióque auctore Susurri.
Ipsa quid in cœlo rerum, pelagóque geratur
Et tellure videt: totumq; inquirit in orbem.

Fecerat hæc notum, Grajas cum milite forti
Adventare rates: neque inexpectatus in armis
Hostis adest: prohibentq; aditum, litúsque tuentur
Troës: & Hectore à primus fataliter hasta
Protesilaë cadit: commissaq; prælia magno
Stant Danais: fortesque animæ, nec cognitus Hector,

Nec Phryges exiguo, quid Achaïca dextera posſit,
Sanguine, senserunt: & jam Sigæa rubebant
Littora: jam leto proles Neptunia Cycnus
Mille viros dederat: jam curru stabat Achilles,
Totáque Peliacæ sternebat cuspidis ictu
Agmina, pérque acies aut Cycnum, aut Hectora quærens
Congreditur Cycno. decimum delatus in annum
Hector erat, dum colla jugo canentia pressos
Exhortatus equos, currum direxit in hostem:
Concutiénsque suis vibrantia tela lacertis,
Quisquis es, ô juvenis dixit. solamen habeto
Mortis, ab Æmonio quòd sis jugulatus Achille.
Hactenus Æacides: vocem gravis hasta secuta est,
Sed quanquam certa nullus fuit error in hasta,
Nil tamen emissi profecit acumine ferri:
Vtque hebeti pectus tantummodo contudit ictu,
Nate Dea, (nam te fama prænovimus) inquit
Ille, quid à nobis vulnus miraris abesse?
(Mirabatur enim) non hæc, quam cernis equinis
Fulva jubis, cassis, nec onus cava parma sinistræ
Auxilio mihi sunt: decor est quæsitus ab istis.
Mars quoq; ob hoc capere arma solet. removebitur omne
Tegminis officium, tamen indistrictus abibo.
Est aliquid non esse satum Nereïde, sed qui
Nereáque, & natas, & totum temperat æquor.
Dixit: & hæsurum clypei curvamine telum
Misit in Æaciden; quod & æs, & proxima rupit
Terga novena boum, decimo tamen orbe moratum.
Excipit hoc heros: rursusq; trementia forti
Tela manu torsit: rursus sine vulnere corpus
Sincerumq; fuit. nec tertia cuspis apertum,
Et se præbentem valuit distringere Cycnum.
Haud secus exarsit, quam circo taurus aperto,
Cum sua terribili petit irritamina cornu
Phœniceas vestes, elusaq; vulnera sentit.
Num tamen exciderit ferrum considerat hastæ.
Hærebat ligno. manus est mea debilis ergo!

Quasque

Quasque, ait, antè habuit vires, effudit in uno!
Nam certè valuit: vel cum Lyrnesia primùm
Mœnia dejecit: vel cùm Tenedonq́, suóque
Ilione asq́ implevi sanguine Thebas:
Vel cum purpureus populari cæde Caycus
Fluxit, opusq́ meæ bis sensit Telephus hastæ.
Hic quoque tot cæsis, quorum per littus acervos
Et feci, & video, valuit mea dextra, valetque
Dixit: & antè actis veluti malè crederet, hastam
Misit in adversum Lycia de plebe Meneten,
Loricamq́ simul, subjectaq́ pectora rupit.
Quo plangente gravem moribundo pectore terram:
Extrahit illud idem calido de vulnere telum.
Atque ait: hæc manus est, hæc qua modò vicimus hasta:
Vtar in hoc idem, sit in hoc precor exitus idem.
Ilia fatur: Cycnúmque petit. nec fraxinus errat:
Inque humero sonuit non evitata sinistro.
Inde velut muro, solidáque à cuspide, repulsa est.
Qua tamen ictus erat, signatum sanguine Cycnum
Viderat, & fruſtra fuerat gravissus Achilles.
Vulnus erat nullum: sanguis fuit ille Menetæ.
Tum verò præceps curru fremebundus ab alto
Desilit: & nitido secum dominus hostem
Ense petens, parmam gladio, galeamq́ cavari
Cernit: & in duro lædi quoque corpore ferrum.
Haud tulit ulterius: gladióque adversa reducto
Ter quater ora viri capulo cava tempora pulsat:
Cedentémque sequens instat, turbátque, ruítque:
Attonitóque negat requiem. pavor occupat illum:
Ante oculósque natant tenebræ, retróque ferenti
Aversos passus, medio lapis obstitit arvo:
Quem super impulsum resupino corpore Cycnum
Multa vertit, terræq́ affixit Achilles.
Tum Clypeo, genibúsque premens præcordia duris,
Vincla trahit galeæ, quæ presso subdita mento
Claudunt fauces. & respiramen, iterque
Eripiunt animæ, victum spoliare parabat.

Arma relicta videt. corpus Deus æqueris album
Contulit in volucrem, cujus modò nomen habebat.
Hic labor, hæc requiem multorum pugna dierum
Attulit: & positis pars utraque substitit armis.
Dúmque vigil Phrygios servat custodia muros:
Et vigil Argolicas servat custodia fossas:
Festa dies aderat, qua Cycni victor Achilles
Pallada mactatæ placabat sanguine vaccæ.
Cujus ut imposuit profecta calentibus aris,
Et Dijs acceptus penetravit in æthera nidor:
Sacra tulere suam, pars est data cætera mensis.
Discubuêre toris proceres: & corpora tosta
Carne replent: vinóque levant curásque sitimq́.
Non illos cithara, non illos carmina voeum,
Longáque multifori delectat tibia buxi:
Sed noctem sermone trahunt: virtusq́ loquendi
Materia est: pugnas referunt hostisque, suasq́:
Inque vices adita atque exhausta periculu sæpè
Commemorare juvat. quid. n. loqueretur Achilles?
Aut quid apud magnum potius loquerentur Achillem?
Proxima præcipuè domito victoria Cycno
In sermone fuit. visum mirabile cunctis,
Quod juvenis corpus nullo penetrabile telo,
Inviolumque à vulnere erat, ferrumque terebat,
Hoc ipse Æacides, hoc mirabantur Achivi.
Cùm sic Nestor ait: Vestro fuit unicus ævo
Contemptor ferri, nullóque forabilis ictu
Cycnus: at ipse olim patientem vulnera mille
Corpore non læso Perrhæbum Cænea vidi:
Cænea Perrhæbum, qui factis inclytus, Otbryn
Incoluit: quóque id mirum magis esset in illo,
Fœmina natus erat. monstri novitate moventur,
Quisquis adest: narritque rogant. quos inter Achilles
Dic agè (nam cunctis eadem est audire voluntas)
O facunde senex, ævi prudentia nostri,
Quis fuerit Cæneus: cur in contraria versus:
Qua tibi militia, cujus certamine pugnæ

Cognitus

Cognitus: à quo sit victus ab ullo est.
Tum senior: Quamvis obsies mihi tarda vetustas,
Multáque me fugiunt primis spectata sub annis:
Plura tamen memini: nec, qua magis hæreat, ulla
Pectore res nostro est, inter bellique domúsque
Acta tot. ac, si quem potuit spatiosa senectus
Spectatorem operum multorum reddere: vixi
Annos bis centum: nunc tertia vivitur ætas.
Clara decóre fuit proles Elateia Cænis
Thessalidum virgo pulcherrima, pérque propinquas,
Pérque tuas urbes (tibi enim populáris Achille)
Multorum frustra votis optata procorum.
Tentasse Peleus thalamos quoque fertur illos:
Sed jam contigerant illi connubia matris,
Aut fuerant promissa tuæ. nec Cænis in ullos
Denupsit thalamos, secretáque littora carpens
Æquorei visa passa dei est. ita fama ferebat.
Vique novæ Veneris Neptunus gaudia cepit,
Sint tua vota licet, dixit, secura repulsæ,
Elige quid voveas: eadem quoque fama ferebat,
Magnum, Cænis ait, facit hæc iniuria votum,
Tale pati jam posse nihil: da femina ne sim:
Omnia præstiteris. graviore novissima dixit
Verba sono: pateráque viri vox illa videri,
Sicut erat. nam jam voto Deus æquoris alti
Annuerat: dederátque super, nec saucius ullis
Vulneribus fieri, ferróve occumbere posset.
Munere lætus abit: studiisque virilibus ævum
Exigit Atracides, Pentháque urbia pervenat.
Duxerat Hippodamen audaci Ixione natus:
Nubigenásque feras, positis ex ordine mensis,
Arboribus tecto discumbere jusserat antro.
Æmonij proceres aderant: adcræmus & ipsi:
Festáque confusa resonabat regia turba.
Ecce canunt Hymenæon, & ignibus atria fumant,
Cinctáque adest virgo matrumque virique caterva,
Præsignis facie: felicem diximus illa

Conjuge Perithoum, quod parùm fefellimus omen.
Nam tibi sævorum sævissime Centaurorum
Euryte, quàm vino pectus, tam virgine visa
Ardet: & ebrietas geminata libidine regnat.
Protinus eversæ turbant convivia mensæ:
Raptatúrque comis per vim nova nupta prehensis.
Euritus Hyppodamen: alij quam quisque probabat,
Aut poterat, rapiunt: captæq; erat urbis imago.
Fœmineo clamore sonat domus, ocyus omnes
Surgimus: & primus, Quæ te vecordia, Theseus,
Euryte pulsat? ait, qui mox inventè lacessis
Perithoum: violásque duos ignarus in uno?
Néve ea magnanimus frustra memoraverit heros,
Summovet instantes: raptámque furentibus aufert.
Ille nihil contrà: neque enim defendere verbis
Talia facta potest: sed vindicis ora protervis
Insequitur manibus, generisque pectora pulsat.
Fortè fuit juxta signis ex antibus asper
Antiquus crater, quem vastum vastior ipse
Sustulit Ægides, adversaque misit in ora.
Sanguinis ille globos pariter, cerebrúmq; vomentem
Vulnere & ore vomens, madida resupinus arena
Calcitrat. ardescunt germani cæde bimembri:
Certatimq; omnes uno ore arma arma loquuntur.
Vina dabant animos, & prima pocula pugnæ
Missa volant, fragilesque cadi, curvique lebetes;
Res epulis quondam, nunc bello & cædibus apta.
Primus Ophionides Amycus penetralia dominæ
Hausa timuit spoliare suis: & primus ab æde
Lampadibus densum rapuit funale coruscis:
Elatúmque altè, veluti qui candida tauri
Rumpere sacrificâ molitur colla securi,
Illisit fronti Lapithæ Celadontis: & ossa
Non cognoscendo confusa reliquit in ore.
Exiliere oculi, dissectíque ossibus oris
Acta retrò naris, medioque est fixa palato.
Hunc pede convulso mensæ Pelleus aceruæ

Stravit

Strauit humi Pelades, dejecto in pectore mento,
Cumque atro mistos spumantem sanguine dentes,
Et ulnere tartareas geminato misit ad umbras.
Proximus ut steterat, spectans altaria vultu
Fumida terribili, cur non ait, utimur istis?
Cumque suis Gryneus immanem sustulit aram
Ignibus, & medium Lapitharum jecit in agmen,
Oppressitq; duos Brotean, & Orion Orio
Mater erat Mycale, quam deduxisse canendo
Sæpe reluctantis conflabat cornua Lunæ.
Non impune feres: teli modò copia detur.
Dixerat Exadius: telique habet instar, in alta
Quæ fuerant pinu, votivi cornua cervi.
Figitur hinc duplici Gryneus in lumina ramo,
Eruiturq; oculos: quorum pars cornibus hæret:
Pars fluit in barbam: concretáque sanguine pendet.
Ecce rapit medijs flagrantem Rhœtus ab aris
Primitium torrem: dextráque à parte Charaxi
Tempora perfregit fulvo protecta capillo.
Correpti rapida, veluti seges arida, flamma
Arserunt crines: & vulnere sanguis inustus
Terribilem strinore sonum dedit, ut dare ferrum
Igne rubens plerumq; solet, quod forcipe curva
Cum faber edaxit, lacubus demittit: at illud
Stridet & in tepida submersum sibilat unda.
Saucius hirsutis avidum de crinibus ignem
Excutit: inque humeros limen tellure revulsum
Tollit, onus plaustri: quod ne permittat in hostem,
Ipsa facit gravitas. Socium quoque saxea moles
Oppressit spacio stantem propiore Cometen.
Gaudia nec retinet Rhœtus: sic comprecor, inquit,
Cætera sit fortis castrorum turba tuorum,
Semicremóque novat repetitum stipite vulnus:
Térque quatérque gravi juncturas verticis ictu
Rupit: & in liquido sederunt ossa cerebro.
Victor ad Evagrum, Coritúmque, Dryantáque transit,
Equibus ut prima tectus lanugine malas

Procubuit Coritus: Puero quæ gloria fuſo
Parta tibi eſt? Evagrus ait. nec dicere Rhœtus
Plura ſinit: rutilásque ferox in aperta loquentis
Condidit ora viri, perque os in pectore, flammæ.
Te quoque ſæve Drya, circum caput igne rotato
Inſequitur: ſed non in te quoque conſtitit idem
Exitus: aſſiduæ ſucceſſu cædis ovantem,
Quà juncta eſt humero cervix, ſude figis obuſta.
Ingemuit, duróque ſudem vix oſſe revellit
Rhœtus, & ipſe ſuo madefactus ſanguine fugit.
Fugit & Orneus, Lycidáſque, & ſancius armo
Dexteriore Medon, & cum Piſenore Caumas.
Quique pedum nuper certamine vicerat omnes
Mermeros, accepta tum vulnere tardius ibat.
Et Pholus, & Menalcus, & Abas prædator aprorum:
Quique ſuis fruſtra bellum diſſuaſerat augur
Aſtylos: ille etiam metuenti vulnera Neſſo,
Ne fuge: ad Herculeos, inquit, ſervaberis arcus.
At non Eurynomos, Lycidas, & Arcus, & Imbreus
Effugêre necem, quos omnes dextra Dryantis
Perçulit adverſos. adverſum tu quoque, quamvis
Terga fuga dederas, vulnus, Cænee, tuliſti.
Nam grave, reſpiciens, inter duo lumina ferrum
Quà naris fronti committitur, accipis, imæ.
In tanto fremitu cunctis ſine fine jacebat
Sopitus venis, & inexperrectus Aphypnas.
Languentíque manu carchęſia miſta tenebat,
Fuſus in Oſſæ villoſis pellibus urſæ.
Quem procul ut vidit fruſtra nulla arma moventem,
Inſerit amento digitos, miſcendaq́, dixit,
Cum Styge vina bibes, Phorbas: nec plura locutus,
In juvenem torſit jaculum: ferratáque collo
Fraxinus, ut caſu jacuit reſupinus, adacta eſt.
Mors caruit ſenſu: plenóque è gutture fluxit
Inq́, toros, inq́, ipſa niger carchęſia ſanguis.
Vidi ego Petræum conantem evellere terra
Glandiferam quercum, quam dum complexibus ambit,

Et

quatit huc illuc, labefactáque robora pulsat,
ncea Pirithoi costis immissa Petrai
ectora cum dura luctantia robore fixit.
irithoi cecidisse Lycum virtute ferebant:
irithoi virtute Chromin; sed uterque minorem
ssori titulum, quàm Dictys, Helopsq; dederunt.
ixus Helops jacula est, quod tempora pervia fecit,
t missum à dextra lævam penetravit ad aurem.
ictys ab ancipiti dilapsus acumine mentis,
um fugit instantem trepidans Ixione natum,
ecidit in præceps: & pondere corporis ornum
ngentem fregit: suáque induit ilia fractæ.
Tutor adest Phareus, saxúmque è monte revulsum
Mittere conatur, mittentem stipite querno
ecupat Ægides: cubitisque ingentia fregit
ssa: nec ulterius dare corpus inutile leto
ut vacat, aut curat, tergo. Bianoris alti
nsilit, haud solita quenquam portare nisi ipsum:
Opposuitq; genu costis, prensamq; sinistra
esariem retinens, vultum, minitantiáque ora
obore nodoso, præduráque tempora fregit.
obore Medimnum, jaculatoremque Lycoppen
Sternit, & immissa protectum pectora barba
Hippason, & summis extantem Riphea sylvis.
Thereáque Æmonijs qui prensos montibus ursos
Ferre domum vivos, indignantesque solebat,
Haud tulit utentem pugnæ successibus ultrà
Thesea Demoleon: solidóque revellere dumo
Annosam pinum magno molimine tentat,
Quod quia non potuit: præfractam misit in hostem.
Sed procul à telo Thesæus veniente recessit
Pallados admonitu: (credi sic ipse volebat)
Non tamen arbor iners cecidit, nam Crantoris alti
Abscidit jugulo pectúsque humerúmque sinistrum.
Armiger ille tui fuerat genitoris, Achille,
Quem Dolopum rector bello superatus Amynter
Æacidæ dederat pacis pignúsque fidémque:

Hunc

Hunc procul ut fædo dejectum vulnere Peleus
Viderat, inferias, juvenum gratissime Crantor
Accipe, ait: validóque in Demoleonta lacerto
Fraxineam misit mentis quoque viribus hastam,
Quæ laterum cratem perrupit, & ossibus hærens
Intremuit. trahit ille manu sine cuspide lignum
Id quod vix sequitur: cuspis pulmone retenta est.
Ipse dolor vires animo dabat, æger in hostem
Erigitur: pedibúsque virum concultat equinis.
Excipit ille ictus galea clypeoq; sonantes,
Defensatq; humeros: prætentaque sustinet arma.
Perque armos uno duo pectora perforat ictu.
Antè tamen leto dederat Phlegræon, & Hyten
Eminus Hiphinoum collato Marte Danimq;.
Additur his Dorylas, qui tempora tecta gerebat
Pelle lupi, sævique vicem præstantia teli
Cornua dura boum multo rubefacta cruore.
Huic ego (nam vires animus dabat) aspice, dixi.
Quantum concedant nostra tua cornua ferro:
Et jaculum torsi: quod cum vitare nequiret,
Opposuit dextram passuræ vulnera fronti.
Affixa est cum fronte manus: fit clamor: at illum
Hærentem Peleus, & acerbo vulnere victum
(Stabat enim propior) mediam ferit ense sub alvum:
Prosilit, terraq; ferox sua viscera traxit,
Tractáque calcavit: calcatáque rupit: & illis
Cruva quoque impedit: & inani concidit alvo.
Nec te pugnantem tua, Cyllare, forma redemit,
Si modò naturæ formam concedimus illi.
Barba erat incipiens: barbæ color aureus: aurea
Ex humeris medios coma dependebat in armos:
Gratus in ore vigor, cervix, humerique manusq;,
Pectoraq; artificum laudatis proxima signis:
Ex qua parte vir est, neque equi mendosa sub illo
Deteriórque viro facies: da colla, caputque,
Castore dignus erit. sic tergum sessile, sic sunt
Pectora celsa toris, totus pice nigrior atra:

Candida

candida cauda tamen: color est quoque cruribus albus.
Multæ illum petiêre sua de gente, sed una
Præstulit Hylonome: qua nulla decentior inter
Semiferas altis habitavit fœmina sylvis.
Nec & blanditijs, & amando, & amare fatendo
Pollaron una tenet: cultus quoque quantus in illis
Esse potest membris, ut sit coma pectine lenis,
Nunc modò rore maris, modò se violâve, rosâve
Implicet, interdum canentia lilia gestet:
Quo die lapsis Pigasææ vertice sylvæ
Fontibus ora lavet, bis flumine corpora tingat:
Nec nisi quæ deceant, electarúmque ferarum
Aut humero, aut lateri prætendat vellera lævo:
Par amor est illis: errant in montibus unà:
Antra simul subeunt: & cum Lapitheia tecta
Intrarant pariter: pariter fera bella gerebant.
Auctor in incerto est. jaculum de parte sinistra
Venit, & inferius, quà collo pectora subsunt,
Pollare, te fixit. parvo tor vulnere læsum
Corpore cum toto post tela educta refrixit.
Protinus Hylonome morientes excipit artus,
Impositáque manu vulnus fovet, eráque adora
Admovet, atque animæ fugienti obsistere tentat.
Vt videt extinctum, dictis quæ clamor adurget
Arcuit ire meas, telo quod inhæserat illi
Incubuit: moriénsque suum complexa maritum est.
Ante oculos stat & ille meos, qui sæva ferorum
Vinxerat inter se connexis vellera nodis,
Phocomes, hominémque simul protectus equumque
Cedice qui misso, quem vix juga bina moverent
Iuncta, Phonoleniden summo de vertice fregit.
Fracta volubilitas capitis latissima, pérque os
Pérque cavas naves, oculósque, aurésque, cerebrum
Mœste fuit, veluti concretum vimine queritò
Lac solet: utve liquor rari sub pondere cribri
Manat, & exprimitur per densa foramina succus.
Ast ego, dum parat hic se armis nudare jacentem,

(Scit

(Scit tuus hoc genitor) gladium spoliantis in ima
Ilia demisi. Chthemius quoque, Thelebоasq́,
Ense jacent nostro: ramum prior ille bifurcum
Gesserat, hic jaculum. jaculo mihi vulnera fecit:
Signa vides: apparet adhuc vetus inde cicatrix.
Tunc ego debueram capienda ad Pergama mitti:
Tunc poteram magni, si non superesset, morari
Hectoris arma mei. illo sed tempore nullus,
Aut puer Hector erat: nunc me mea deficit ætas.
Quid tibi victorem geminis Periphanta Pyreti?
Ampyca quid referam? qui quadrupedantis Oïeli
Fixit in adverso cornum sine cuspide vultu.
Vecte Peletbronius Macareus in pectus adacto
Stravit Erigdupum: memini & verabula cædi
Inguine Nessæi, manibus conjecta Cymeli.
Nec tu credideris tantum cecinisse futura
Ampyciden Mopsum. Morso jaculante, biformis
Occubuit, frustráque loqui tentavit Oditen.
Ad mentum lingua, mentóque ad guttura fixa.
Quinque neci Cæneus dederat, Stiphelúmque Bromumq́,
Antimachumq́, Helimumq́, securiferumq́, Pyracmen:
Vulnera non memini: numerum, nomínque notavi.
Provolat Ematbo spoliis armatus Alesi,
Quem dederat leto, membris & corpore Latrem
Maximus. huic ætas inter juvenemq́, senémque:
Vis juvenilis erat: variabant tempora cani.
Qui clypeo, gladióque Macedoniáque sæviit
Conspicuus, faciemque obversus in agmen utrunq́,
Armaq́, concussit, certúmq́, equitavit in orbem.
Verbáque tot fudit vacuas animosus in auras:
Et te, Cæni, feram? nam tu mihi fœmina semper,
Tu mihi Cænis eris: nec te natalis origo
Commonuit, mentémque subit, quo præmia facto,
Quáque viri falsam speciem mercede pararis?
Quid sis nata vide, vel quid sis passa: colúmque,
I, cape cum calathis, & flamma pollice torque:
Bella relinque viris. jactanti talia Cæneus

Extentum

Extentum cursu missa latus ensit hasta.
Qua vir equo commissus erat. furit ille dolore,
Nudaq; Phyllæi juvenis ferit ora furissa.
Non secus hæc resilit. quam tecti à culmine grando:
Aut si quis parvo feriat cava tympana sævo.
Comminus aggreditur: lateriq; recondere duro
Luctatur gladium: gladio loca pervia non sunt.
Haud tamen effugies: medio jugulaberis ense,
Quandoquidè mucro est hebes, inquit, & invitus ensem
Obliquat: longaq; amplectitur ilia dextra.
Plaga facit gemitus: ut corpore mucronis icti,
Fractaq; desilijt percussis lamina collo.
Vt satis illæsos miranti præbuit artus,
Nunc agè, ait Cæneus, nostro tua corpora ferro
Tentemus: capuloq; tenus demisit in armos
Ensem fatiferum, cæcámque in viscera movit
Versavitq; manum: vulnusq; in vulnere fecit.
Ecce ruunt vasto trepidi clamore bimembres,
Telaq; in hunc omnes unum mittuntq; feruntq;:
Tela retusa cadunt: manet imperfossus ab omni
Inq; cruentatus Cæneus Elateius ictu.
Fecerat attonitos nova res, heu dedecus ingens,
Monythus exclamat, populus superamur ab uno,
Vixq; viro: quanquam ille vir est: nos segnibus actis.
Quod fuit ille, sumus. quid membra immania prosunt?
Quid gemina vires? & quid fortissima rerum
In nobis duplex natura animalia junxit?
Nec nos matre Dea, nec nos Ixione natos
Esse reor: qui tantus erat, Iunonis ut alte
Spem caperet: nos semimari superamur ab hoste.
Saxa trabesque super totosque involvite montes:
Vivacemq; animam missis elidite sylvis.
Sylva premat fauces: & erit pro vulnere pondus.
Dixit: & insani dejectam viribus hostis
Fortè trabem tactus, validum conjecit in hostem,
Exemplumque fuit. parvoq; in tempore nudus
Arboris Othrys erat, nec habebat Pelion umbras.

Obruitur

Obrutus immani cumulo ſub pondere Caneus
Æſtuat arboreo: conjectáque robora duris
Fert humeris. ſed enim poſtquam ſuper ora, caputq́;
Crevit onus, nec habet, quas ducat, ſpiritus auras,
Deficit interdum: modo ſe ſuper aera fruſtra
Tollere conatur: jactáſque evolvere ſylvas.
Interdúmque movet: veluti quam cernimus (ecce)
Ardua ſi terræ quatiatur motibus Ide.
Exitus in dubio eſt. alij ſub inania corpus
Tartara detruſum ſylvarum mole ferebant:
Abnuit Ampycides, medióque ex aggere fulvis
Vidit avem pennis liquidas exire ſub auras,
Quæ mihi tunc primùm fuerat conſpecta volucris,
Hanc ubi luſtrantem leni ſua caſtra volatu
Mopſus, & ingenti circùm clamore ſonantem
Aſpexit, paritérque animo eſt oculiſq́; ſecutus:
O ſalve, dixit, Lapithæ gloria gentis,
Maxime vir quondam, ſed avis nunc unica, Caneu.
Credita res auctore ſuo eſt: dolor addidit iram,
Oppreſſumq́; egrè tulimus tot ab hoſtibus unum.
Nec prius abſtitimus ferro exercere dolorem,
Quàm data pars leto, partem fuga, nóxque removit.
Hæc inter Lapithas, & ſemihomines Centauros
Prælia Tlepolemus, Pylio referente, dolorem
Præteriti Alcidæ tacito non pertulit ore:
Atque ait: Herculeæ mirum eſt oblivia laudis
Acta tibi, ſenior: certè mihi ſæpe referre
Nubigenas domitos à ſe pater ipſe ſolebat.
Triſtis ad hæc Pylius: quid me meminiſſe malorum
Cogis? & obductos annis reſtringere luctus?
Inq́; tùum genitorem odium, offenſasq́; fateri?
Ille quidem maiora fide quoque geſſit, & orbem
Implevit meritis, quod mallem poſſe negare.
Sed neque Deïphobum, nec Polydamanta, nec ipſum
Hectora laudamus. quis enim laudaverit hoſtem?
Ille tuus genitor Meſſenia mœnia quondam
Stravit, & immeritas urbes Elinq́;, Pylúmque

Diruit,

Diruit, inque meos ferrum, flammásque penates
Impulit: utque alios taceam, quos ille peremit,
Bis sex Neleïdæ fuimus conspecta juventus.
Bis sex Herculeis ceciderunt, me minus uno,
Viribus. atque alios vinci potuisse ferendum est:
Mira Periclymeni mors est: cui posse figuras
Sumere quas vellet, rursusq́, reponere sumptas
Neptunus dederat, Nelei sanguinis auctor.
Hic ubi nequicquam est formas variatus in omnes,
Vertitur in faciem volucris, quæ fulmina curvis
Ferre solet pedibus, divûm gratissima regi.
Viribus usus avis, pennis, rostroque redunco,
Hamatisque viri laniaverat unguibus ora.
Tendit in hunc nimiùm certos Tyrinthius arcus:
Atque inter nubes sublimia membra ferentem,
Pendentémque ferit, lateri quà jungitur ala.
Nec grave vulnus erat: sed rupti vnlnere nervi
Deficiunt, motúmque negant, virésque volandi.
Decidit in terram, non concipientibus auras
Infirmis pennis: &, quæ levis hæserat alæ,
Corporis affixi pressa est gravitate sagitta:
Pérque latus summum jugulo est exacta sinistro.
Num videor debere tuis præconia rebus
Herculis, ô Rhodiæ ductor pulcherrime classis?
Ne tamen ulterius, quam fortia facta silendo,
Ulciscar fratres, solida est mihi gratia tecum.
Hæc postquam dulci Nilcïus edidit ore,
A sermone senis, repetito munere Bacchi,
Surrexêre toris: nox est data cætera somno.
At Deus, æquoreas qui cuspide temperat undas,
In volucrem corpus nati Cycneï da versum
Mente dolet patria: sævúmque perosus Achillem,
Exercet memores, plus quam civiliter, iras.
Iamq́, ferè tracto duo per quinquennia bello,
Talibus intonsum compellat Smynthea dictis:
O mihi de fratris longè carissime natis,
Irrita qui mecum posuisti mœnia Troiæ,

Ecquid,

Ecquid, ubi Asiacas cæsuras aspicis arces,
Ingemis? aut ecquid tot defendentia muros
Millia cæsa dolesi? ecquid (ne persequar omnes)
Hectoris umbra subit circum sua Pergama tracti?
Cum tamen ille ferox, belloque truentior ipso,
Vivit adhuc, operis nostri populator Achilles.
Det mihi se, saxo, triplici quid cuspide possim,
Sentiat. at quoniam concurrere comminus hosti
Non datur, occultum nec opem unus perdit sagitta.
Annuit, atque animo pariter patruique, suoque
Delius indulgens, nebula velatus in umbra
Pervenit Ilium: mediique in turbe virorum,
Rara per ignotos spargentem cernit Achivos
Tela Parim: fassique Deum, quid spicula perdis
Sanguine plebis? ait, si qua est tibi cura tuorum,
Vertere in Æacidem, casosque ulcisere fratres.
Dixit: & ostendens sternentem Troica ferro
Corpora Peliden, arcumque obvertit in illum,
Certaque letifera direxit spicula dextra.
Quo Priamus gaudere senex post Hectora posset,
Hoc fuit. ille igitur tantorum victor Achille,
Victus es à timido Græa rapore marita:
At si fœmineo fuerat tibi Marte cadendum,
Thermodontiaca malles cetidisse bipenni.
Iam timor ille Phrygum, decus & tutela Pelasgi
Nominis Æacides, caput insuperabile bello
Arserat: armarat Deus idem, idemque tremarat.
Iam cinis est, & de tam magno restat Achille
Nescio quid, parvam quod non bene compleat urnam;
At vivit, totum que gloria compleat orbem.
Hæc illi mensura viro respondet; & hæc est
Par tibi Pelide: nec inania tartara sentit.
Ipse etiam, ut, cujus fuerit, cognoscere posses,
Bella movet clypeus: ideque armis arma feruntur.
Non ea Tydides, non audet Oïleus Ajax,
Non minor Atrides, non bello major & ævo,
Poscere, non alij. soli Telamone creato,

Lær-

Laërtesq; fuit tanta fiducia laudis.
A se Tantalides onus invidiamque removit:
Argolicósque duces medijs considere castris
Iussit, & arbitrium litis traiecit in omnes.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER XIII.

COnsedêre duces, & vulgi stante corona,
Surgit ad hos clypei dominus septemplicis Ajax:
Inque erat impatiens iræ, Sigeia torvo
Littora prospexit, classemq; in littore vultu:
Intendensq; manus, Agimus, proh Iupiter, inquit,
Ante reos causam, & meeum confertur Vlysses?
An non Hectoreis dubitavit cedere flammis,
Quas ego sustinui, quas hac à classe fugavi.
Tutius est igitur fictis contendere verbis,
Quàm pugnare manu: sed nec mihi dicere promptum,
Nec facere est isti: quantumque ego Marte feroci
Atque acie valeo, tantum valet iste loquendo.
Nec memoranda tamen vobis mea facta Pelasgi
Esse reor: (vidistis enim) sua narrat Vlysses,
Quæ siue teste gerit, quorum vox conscia sola est.
Præmia magna peti fateor: sed demit honorem
Æmulus Ajaci. non est tenuisse superbum,
Sit licet hoc ingens, quicquid speravit Vlysses.
Sustulit precium iam nunc certaminis hujus:
Qui cum victus erit, mecum certasse feretur.
Atque ego si virtus in me dubitabilis esset,
Nobilitate potens essem, Telamone creatus:
Mœnia qui forti Troiana sub Hercule cepit
Littoraq; intravit Pagasæa Colcha carina.
Æacus huic pater est, qui iura silentibus illic
Reddit ubi Æoliden saxum grave Sisyphon urget:

Æacon agnovit summus, prolemq; fatetur
Iupiter esse suam. sic à Iove tertius Ajax.
Nec tamen hæc series in causam profit Achivi,
Si mihi cum magno non sit communis Achille.
Frater erat: fraterna peto. quid sanguine cretus
Sisyphio? furtisque, & fraude simillimus illi,
Inseris Æacidis alienæ nomina gentis?
An, quòd in arma prior, nulloq; sub indice veni,
Arma neganda mihi? potiorq; videbitur illis,
Vltima qui cepit, detrectavitq; furore
Militiam ficto: donec solertior isto,
Et sibi inutilior, timidi commenta retexit
Naupliades animi, vitatáque traxit ad arma?
Optima nunc sumat, qui sumere noluit ulla.
Nos inhonorati, & donis patruelibus orbi,
Obtulimus quia nos ad prima pericula, simus?
Atque utinam, aut verus furor ille, aut creditus esset,
Nec comes hic Phrygias nunquam venisset ad arces
Hortator scelerum. non te Pœantia proles
Expositum Lemnos nostros cum crimine haberet:
Qui nunc, (ut memorant) sylvestribus abditus antris,
Saxa moves gemitu: Laërtiadæq; precaris,
Quæ meruit: quæ (si Dij sunt) non vana precaris.
Et nunc ille eadem nobis juratus in arma,
Heu, pars una ducum, quo successore sagittæ
Herculis utuntur, fractus morboque, fameque,
Velatúrque, alitúrque avibus: volucréque petendo
Debita Trojanis exercet spicula fatis.
Ille tamen vivit, quia non comitatur Vlyssem.
Vellet & infœlix Palamedes esse relictus:
Viveret, aut certè letum sine crimine haberet.
Quem, malè convicti vimium memor iste furoris,
Prodere rem Danaúm finxit, fictúmque probavit
Crimen, & ostendit, quod jam præfoderat, aurum.
Ergo aut exilio vires subduxit Achivis,
Aut nece: sic pugnat, sic est metuendus Vlysses.
Qui licet eloquio fidum quoque Nestora vincat,

Ha

Haud tamen efficiet desertum ut Nestora crimen
Esse reor nullum, qui cùm imploraret Vlyssem
Vulnere tardus equi, fessúsq; senilibus annis,
Proditus à socio est. non hæc mihi crimina fingi
Scit benè Tydides: qui nomine sæpe vocatum
Corripuit: trepidoq; fugam exprobravit amico.
Aspiciunt oculis superi mortalia iustis,
Ea eget auxilio, qui non tulit: utquè reliquit,
Sic linquendus erat. legem sibi dixerat ipse.
Conclamat socios: adsum, videóque trementem,
Pallentemq; metu, & trepidantem morte futura.
Oppositi molem clypei, texiq; iacentem:
Servavíq; animam (minimum est hoc laudis) inertem.
Si perstas certare, locum redeamus ad illum:
Redde hostes, vulnúsque tuum, solidumq; timorem:
Post clypeumq; late: & mecum contende sub illo.
At postquam eripui, cui standi vulnera vires
Non dederant, nullo tardatus vulnere fugit.
Hector adest, secumq; Deos in prælia ducit,
Quáque ruit, non tu tantum terreris Vlysse,
Sed fortes etiam: tantum trahit ille timoris.
Hunc ego sanguineæ successu cædis ovantem
Eminus ingenti resupinum pondere fudi.
Hunc ego poscentem, cum quo concurreret, unus
Sustinui: sortemq; meam noviistis Achivi.
Et vestræ valuêre preces: si quæritis huius
Fortunam pugnæ, non sum superatus ab illo.
Ecce ferunt Troës ferrúmque, ignésque, Iovémque
In Danaas classes: ubi tunc facundus Vlysses?
Nempe ego mille meo protexi pectore puppes,
Spem vestri reditus. date pro tot navibus arma.
Quòd si vera licet mihi dicere, quæritur istis,
Quàm mihi, major honos, conjunctáque gloria nostra est
Atque Ajax armis, non Ajaci arma petuntur.
Conferat his Ithacus Rhesum, imbellemq; Dolona,
Priamidemq; Helenum rapta cum Pallade captum.
Luce nihil gestum est, nihil est Diomede remoto.

Si semel ista datis meritis tam vilibus arma,
Dividite: & pars sit major Diomedis in illis.
Quò tamen hæc Ithaco? qui clam, qui semper inermis
Rem gerit, & furtis incautum decipit hostem?
Ipse nitor galeæ claro radiantis ab auro
Insidias prodet, manifestabitque latentem.
Sed neque Dulichius sub Achillis casside vertex
Pondera tanta feret: nec non onerosa, gravisque,
Pelias hasta potest imbellibus esse lacertis.
Nec clypeus vasti cælatus imagine mundi
Conveniet timidæ, natæq; ad furta sinistræ.
Debilitaturum quid te petis improbe munus?
Quod tibi si populi donaverit error Achivi,
Cur spolieris, erit: non, cur metuaris ab hoste.
Et fuga, qua sola cunctos, timidissime, vincis,
Tarda futura tibi est, gestamina tanta trahenti.
Adde, quòd iste tuus tam rarò prælia passus,
Integer est clypeus: nostro, qui tela ferendo
Mille patet plagis, novus est successor habendus.
Denique quid verbis opus est? spectemur agendo.
Arma viri sortis medios mittantur in hostes:
Inde jubete peti, & referentem ornate relatis.
Finierat Telamone satus, vulgiq; secutum
Vltima murmur erat: donec Laertius heros
Astitit, atque oculos paulum tellure moratos
Sustulit ad proceres, expectatóque resolvit
Ora sono: neque abest facundis gratia dictis.
Si mea cum vestris valuissent vota Pelasgi,
Non foret ambiguus tanti certaminis hæres:
Túque tuis armis, nos te potiremur Achille.
Quem quoniam non æqua mihi, vobísque negarunt
Fata (manúque simul veluti lacrymantia tersit
Lumina) quis magno melius succedet Achilli,
Quàm per quem magnus Danais successit Achilles?
Huic modò ne prosit, quod, ut est hebes, esse videtur:
Néve mihi noceat, quod vobis semper Achivi
Profuit ingenium: meáque hæc facundia si qua est,

Que

Quæ nunc pro domino, pro nobis ſæpe locuta eſt,
Invidia careat: bona nec ſua quiſque recuſet.
Nam genus, & proavos, & quæ non fecimus ipſi,
Vix ea noſtra voco. ſed enim quia rettulit Ajax
Eſſe Iovis ponepos, noſtri quoque ſanguinis auctor
Iupiter eſt: totidémque gradus diſtamus ab illo:
Nam mihi Laërtes pater eſt, Arceſius illi.
Iupiter huic: neque in his quiſquam damnatus, & exul.
Eſt quoque per matrem Cyllenius addita nobis
Altera nobilitas. Deus eſt in utroque parente.
Sed neque materno quod ſum generoſior ortu,
Nec mihi quod pater eſt fraterni ſanguinis inſons,
Propoſita arma peto. meritis expendite cauſam.
Dummodo, quod fratres Telamon, Peleúſque fuerunt,
Ajacis meritum non ſit: nec ſanguinis ordo,
Sed virtutis honor ſpolys quæratur in iſtis.
Aut ſi proximitas primúſque requiritur hæres,
Eſt genitor Peleus, eſt Pyrrhus filius illi.
Quis locus Ajaci? Phthiam hæc Scyrónve ferantur.
Nec minus eſt iſto Teucer patruelis Achilli:
Non petit ille tamen. nam, ſi petat, auferat illa?
Ergo operum quoniam nudum certamen habetur:
Plura quidem feci, quam quæ comprendere dictis
In promptu mihi ſit: rerum tamen ordine ducar.
Præſcia venturi genitrix Nereia leti
Diſſimulat cultu natum: & deceperat omnes,
In quibus Ajacem, ſumptæ fallacia veſtis.
Arma ego femineis animum mouura virilem
Mercibus inſerui. neque adhuc projecerat heros
Virgineos habitus, cùm parmam, haſtámque tenenti
Nate Dea dixi, tibi ſe peritura reſeruant
Pergama: quid dubitas ingentem euertere Troiam?
Iniecíque manum: ſortemq; ad ſortia miſi.
Ergo opera illius mea ſunt: ego Telephon haſta
Pugnantem domui: victum, orantémque refeci.
Quòd Thebæ cecidére, meum eſt: me credite Lesbon,
Me Tenedon, Chryſenq;, & Cillan Apollinis urbes,

Et Syron cepisse. mea concussa putate
Procubuisse solo Lyrnessia mœnia dextra.
Vtque alios taceam, qui sævum perdere posset
Hectora nempe dedi: per me jacet inclytus Hector.
Illis hæc armis, quibus est invectus Achilles,
Arma peto: vivo dederam, post fata reposco.
Vt dolor unius Danaos pervenit ad omnes,
Aulidáque Euboicam complerunt mille carinæ:
Expectata diu, nulla, aut contraria classi
Flamina sunt: diræq; jubent Agamemnona sortes
Immeritam sævæ natam mactare Dianæ.
Denegat hoc genitor, divísque irascitur ipsis:
Atque in rege tamen pater est. ego mite parentis
Ingenium verbis ad publica commoda verti.
Nunc equidem fateor, fassoq; ignoscat Atrides:
Difficilem tenui sub iniquo judice causam.
Hunc tamen utilitas populi, fraterq; datique
Summa movet sceptri, laudem ut cum sanguine penset.
Mittor & ad matrem; quæ non hortanda, sed astu
Decipienda fuit: quò si Telamonius esset,
Orba suis essent etiam nunc linthea ventis.
Mittor & Iliacas audax orator ad arces,
Visaq; & intrata est altæ mihi curia Troiæ:
Plenaque adhuc erat illa viris. interritus egi,
Quam mihi mandarat communis Græcia, causam:
Accusoq; Parin: prædamq; Helenamq; reposco:
Et moveo Priamum, Priamoque Antenora junctum.
At Paris, & fratres, & qui rapuêre sub illo,
Vix tenuêre manus (scis hæc Menelaë) nefandis,
Primáque lux nostri tecum fuit illa Pericli.
Longa referre mora est, quæ consilióque, manúque
Vtiliter feci spacioso tempore belli.
Post acies primas, urbis se mœnibus hostes
Continuêre diu: nec aperti copia Martis
Vlla fuit: decimo demum pugnavimus anno.
Quid facis interea, quid nil, nisi prælia nosti?
Quis tuus usus erat? nam si mea facta requiris,

Hostibus

Hostibus insidior: fossas munimine cingo:
Consolor socios, ut longi tædia belli
Mente ferant placida: doceo, quo simus alendi,
Armandique modo, mittorquò postulat usus.
Ecce, Iovis monitu, deceptus imagine somni
Rex iubet incepti curam dimittere belli.
Ille potest auctore suam defendere vocem.
Non sinat hoc Aiax, delendáque Pergama poscat,
Quódque potest, pugnet. cur non remoratur ituros?
Cur non arma capit? det, quod vaga turba sequatur:
Non erat hoc nimium, nunquam nisi magna loquenti.
Quid? quod & ipse fugit? vidi, puduitq; videre,
Cum tu terga dares, inhonestáque vela parares:
Nec mora, Quid facitis? quæ vos dementia, dixi
Concitat ô socy, captam dimittere Troiam?
Quidve domum fertis decimo, nisi dedecus, anno?
Talibus atque alijs, in quo dolor ipse disertum
Fecerat, aversos profuga de classe reduxi.
Convocat Atrides socios terrore paventes:
Nec Telamoniades etiam nunc hiscere quicquam
Audet: & ausus erat reges incessere dictis
Thersites, etiam per me haud impune protervus.
Erigor: & trepidos cives exhortor in hostes,
Amissamq; mea virtutem voce reposco.
Tempore ab hoc quodcunque potest fecisse videri
Fortiter iste, meum est: qui dantem terga retraxi.
Denique de Danais quis te laudatve, petitve?
At sua Tydides mecum communicat acta:
Me probat: & socio semper confidit Vlyssi.
Est aliquid, de tot Graiorum millibus, unum
A Diomede legi, nec me sors ire iubebat:
Sed tamen & spreto noctisque hostisque periclo,
Ausum eadem quæ nos, Phrygia de gente Dolona
Interimo: non ante tamen, quàm cuncta coëgi
Prodere, & edidici quid perfida Troia pararet.
Omnia cognoram, nec quid speculare, habebam,
Et iam promissa poteram cum laude reverti.

Haud contentus eo, petij tentoria Rhesi:
Iné, ſuis ipſum caſtris, comitéſque peremi:
Atque ita captivo victor, vetiſque potitus,
Ingredior curru lætos imitante triumphos:
Cujus equos precium pro nocte poposcerat hoſtis,
Arma negate mihi: fueritq; benignior Ajax.
Quid Licy referam Sarpedonis agmina ferro
Devaſtata meo? cum multo ſanguine fudi
Cœranon, Ipbitidenq;, Alaſtoráque, Chromiúmque,
Alcandrumq;, Haliumq;, Noëmonáque, Prytanimq;,
Exitióque dedi cum Pheretdamante Theona.
Et Charopen, fatiſque immitibus Eurymon aſtum:
Quique minus celebres noſtra ſub mœnibus urbis
Procubuére manu. ſunt & mihi vulnera, cives,
Ipſo pulchra loco, nec vanis credite verbis,
Aſpicite en (veſtémque manu diduxit) & hæc ſunt
Pectora ſemper, ait, veſtris exercita rebus.
At nil impendit per tot Telamonius annos
Sanguinis in ſocios: & habet ſine vulnere corpus.
Quid tamen hoc reſſert, ſi ſe pro claſſe Pelaſga
Arma tuliſſe refert contra Troáſque Iovémque?
Confiteórque tulit: neque enim benefacta maligné
Detrectare meum eſt: modò ne communia ſolus
Occupet, atque aliquem nobis quoque reddat honorem.
Reppulit Acſtorides ſub imagine tutus Achillis,
Troas ab arſuris cum deſenſore carinis.
Auſum etiam Hectoreis ſolum concurrere telis
Se putat, oblitus regisq; ducisque, meiq;.
Nonus in officio, & prælatus munere ſortis.
Sed tamen eventus veſtræ, fortiſſime, pugnæ
Quis fuit? Hector abit violatus vulnere nullo.
Me miſerum, quanto cogar meminiſſe dolore
Temporis illius! quo Grajûm murus Achilles
Procubuit: nec me lacryma, luctuſq;, timórque
Tardarunt quin corpus humo ſublime referrem
His humeris. his inquam humeris ego corpus Achillis,
Et ſimul arma tuli, quæ nunc quoque ferre laboro.

Sunt

Sunt mihi quæ valeant in talia pondera vires:
Sit animus certè vestros sensurus honores.
Scilicet idcirco pro nato cærula mater
Ambitiosa suo fuit, ut cœlestia dona,
Artis opus tantæ, rudis & sine pectore miles
Induceret? neque enim clypei cælamina novit,
Oceanum, & terras cúmque alto sidera cœlo,
Pleiadásque, Hyadasq́. immunemq́ æquoris Arctos,
Diversasq́ urbes, nitidúmque Orionis ensem.
Postulat ut capiat, quæ non intelligit, arma.
Quid? quod me duri fugientem munera belli
Arguit incepto sexum accessisse laboris?
Nec se magnanimo maledicere sentit Achilli?
Si simulasse vocas crimen: simulavimus amba.
Si mora pro culpa est: ego sum maturior illo.
Me pia detinuit conjux, pia mater Achillem:
Primáque sunt illi data tempora, cætera vobis.
Quod timeo, si jam nequeam defendere crimen
Tam tanto commune viro. deprensus Ulysses
Ingenio tamen ille; at non Ajacis Ulysses.
Sæve in me stolidæ convicia fundere linguæ
Admiremur eum: vobis quoque digna pudore
Objicit, an falso Palamedem crimine turpe est
Accusasse mihi? vobis damnasse decorum?
Sed neque Naupliades facinus defendere tantum,
Temq́ patens valuit. nec vos audistis in illo
Crimina: vidistis, pretióque objecta patebant.
Nec, Pœantiaden quod habet Vulcania Lemnos,
Esse reus merui: crimen defendite vestrum:
Consensistis enim) nec me suasisse negabo,
Ut se subtraheret bellique, viæq́ labori,
Tentarétque feros requie lenire dolores.
Pavuit: & vivit. non hæc sententia tantùm est
Fida, sed & fœlix cum sit, facit esse fidelem.
Quem quoniam vates delenda ad Pergama poscunt,
Ne mandate mihi: melius Telamonius ibit:
Eloquióque virum, morbísque, iráque furentem

Molliet,

Molliet, aut aliqua perducet callidus arte.
Antè retrò Simois fluet: & sine frondibus Ide
Stabit: & auxilium promittet Achaia Troiæ:
Quàm cessante meo pro vestris pectore rebus,
Ajacis stolidi Danais solertia prosit.
Sis licet infestus socijs, regíque, mihíq;,
Dure Philoctete: licet execrêre, meúmque
Devoveas sine fine caput; cupiásque dolenti
Me tibi fortè dari, nostrumq; haurire cruorem:
Vtque tui mihi, sic fiat tibi copia nostri:
Te tamen aggrediar, mecúmque reducere nitar,
Tamq; tuis potiar (faveat fortuna) sagittis.
Quàm sum Dardanio, quem cepi, vate potitus;
Quàm responsa Deúm, Troianáque fata retexi:
Quàm rapui Phrygiæ signum penetrale Minervæ
Hostibus è medijs: & se mihi comparat Ajax!
Nempe capi Troiam, prohibebant fata sine illo.
Fortis ubi est Ajax? ubi sunt ingentia magni
Verba viri? cur hic metuit? cur audet Vlysses
Ire per excubias? & se committere nocti?
Pérque feros enses, non tantùm mœnia Troiæ,
Verùm etiam summas arces intrare, suaq;
Eripere æde Deam: raptamq; efferre per hostes?
Quæ nisi feciſſem: frustra Telamone creatus
Gestasset læva taurorum tergora septem.
Illa nocte mihi Trojæ victoria parta est:
Pergama tunc vici, cùm vinci posse coëgi.
Desine Tydiden vultúque, & murmure nobis
Ostentare meum: pars est sua laudis in illo.
Nec tu, cùm socia clypeum pro classe tenebas,
Solus eras: tibi turba comes, mihi contigit unus.
Qui nisi pugnacem sciret sapiente minorem
Esse, nec indomitæ deberi præmia dextræ,
Ipse quoque hæc peteret: peteret moderatior Ajax,
Eurypylásque ferox, claroq; Andremone natus.
Nec minus Idomeneus: patriáque creatus eadem
Merione: peteret majoris frater Atridæ,

Quippe

Quippe manu fortes, nec sunt tibi Marte secundi:
Consilijs cesserе meis. tibi dextera bello
Utilis: ingenium est, quod eget moderamine nostro.
Tu vires sine mente geris, mihi cura futuri est.
Tu pugnare potes: pugnandi tempora mecum
Legit Atrides. tu tantùm corpore prodes:
Plus animo. quantoque ratem qui temperat, anteit
Remigis officium, quanto est dux milite major;
Tantum ego te supero: nec non in corpore nostro
Nectora sunt potiora manu. vigor omnis in illis.
Et vos, ô proceres, vigili date præmia vestro:
Troq; tot annorum curis, quas anxius egi,
Nunc titulum meritis pensandum reddite nostris.
Cum labor in fine est; obstantia fata removi:
Vltáque, posse capi faciendo, Pergama cepi.
Per spes nunc socias, casuráque mœnia Troum,
Perque Deos oro, quos hosti nuper ademi,
Per, si quid superest, quod sit sapienter agendum,
Si quid adhuc audax, ex præcipitiq; petendum est,
Si Trojæ fatis aliquid restare putatis,
Este mei memores: aut, si mihi non datis arma,
Hinc date: & ostendit signum fatale Minervæ.
Mota manus procerum est: &, quid facundia posset
Tum patuit: fortisque viri tulit arma disertus.
Nectora qui solus, qui ferrum, ignemq;, Iovemq;
Sustinuit toties, unam non sustinet iram:
Invictumq; virum vicit dolor. arripit ensem:
Et meus hic certè est: an & hunc sibi poscit Vlysses?
Hoc, ait, utendum est in me mihi: quique cruore
Sæpe Phrygum maduit, domini nunc cæde madebit:
Ne quisquam Ajacem posset superare, nisi Ajax.
Dixit, & in pectus tunc demum vulnera passum,
Qua potuit ferro, letalem condidit ensem.
Nec valuêre manus infixum educere telum.
Expulit ipse cruor: cruefactáque sanguine tellus
Purpureum viridi genuit de cespite florem,
Qui prius Oebalio fuerat de vulnere natus.

Littera

Littera communis medijs pueróque, viróq́,
Inscripta est foliis, hæc nominis, illa querelæ.
Victor ad Hypsipiles patriam, clarique Thoantis
Et veterum terras infames cæde virorum,
Transierat. tandem portu, votóque potitus
Vela dat, ut referat Tirynthia tela sagittas.
Quæ postquam ad Graios domino comitante revexit,
Imposita est sero tandem manus ultima bello,
Troja simul, Priamúsque cadunt. Priameia conjux
Perdidit infœlix hominis post omnia formam:
Externásque novo latratu terruit auras.
Longus in angustum quà clauditur Hellespontus,
Ilion ardebat, neque adhuc consederat ignis:
Exiguúmque senis Priami Iovis ara cruorem
Combiberat: tractíque comis antistita Phœbi
Non profecturas tendebat ad æthera palmas.
Dardanidas matres patriorum signa deorum,
Dum licet, amplexas, succensáq́ templa tenentes,
Invidiosa trahunt victores præmia Graji.
Mittitur Astyanax illis de turribus, unde,
Pugnantem pro se, proavitáque regna tuentem
Sæpe videre patrem monstratum à matre solebat.
Iamq́ viam suadet Boreas: flatúque secundo
Carbasa mota sonant, jubet uti navita ventis.
Troja vale, rapimur, clamant, dant oscula terræ.
Troades, & patriæ fumantia tecta relinquunt.
Vltima conscendit classem, miserabile visu,
In medijs Hecube natorum inventa sepulcbris.
Prensantem tumulos, atque ossibus oscula dantem
Dulicbiæ traxére manus. tamen unius hausit,
Inque sinu cineres secum tulit Hectoris hausto.
Hectoris in timulo canum de vertice crinem,
Inferias inopes, crinem, lacrymásque reliquit.
Est, ubi Troja fuit, Phrygiæ contraria tellus,
Bistonys habitata viris: Polymnestoris illic
Regia dives erat: cui te commisit alendum
Clam, Polydore, pater, Phrygijsq́ removit ab armis.

Consilium

Consilium sapiens, sceleris nisi præmia, magnas
Adjecissēt opes, animi irritamen avari.
Vt cecidit fortuna Phrygum, capit impius ensem
Rex Thracum: jugulóque sui demisit alumni:
Et tanquam tolli cum corpore crimina possent,
Exanimem è scopulo subjectas misit in undas.
Listore Threïcio classem religarat Atrides;
Dum mare pacatum, dum ventus mitior esset.
Hìc subitò, quantus cum viveret esse solebat,
Exit humo latè rupta, similíque minanti,
Temporis illius vultum referebat Achilles,
Quo ferus injusto petijt Agamemnona ferro.
Immemoréque mei discessitis, inquit, Achivi?
Obrutáque est mecum virtutis gratia nostra?
Ne facite: utque meum non sit sine honore sepulchrum,
Placet Achilleos mactata Polyxena manes.
Dixit: & imuniti socijs parentibus umbræ
Rapta sinu matris, quam jam propè sola fovebat,
Fortis, & infœlix, &, plusquam fœmina, virgo
Ducitur ad tumulum, diróque fit hostia busto.
Quæ memor ipsa sui, postquam crudelibus aris
Admota est, sensitq; sibi fera sacra parari:
Vtque Neoptolemum stantem ferrúmque tenentem,
Vtque suo vidit figentem lumina vultu:
Vtere jamdudum generoso sanguine dixit:
Nulla mora est: aut tu jugulo, vel pectore telum
Tonde meo: jugulúmque simul pectusq; retexit,
Scilicet haud ulli servire Polyxena vellem.
Haud per tale sacrum numen placabitis ullum.
Mors tantùm vellem matrem mea fallere posset:
Mater obest, minuítque necis mihi gaudia, quamvis
Non mea mors illi, verùm sua vita gemenda est.
Vos modò, ne Stygios adeam non libera manes,
Este procul, si justa peto: tactúque viriles
Virgineo removete manus. acceptior illi,
Quisquis is est, quem cæde mea placare paratis,
Liber erit sanguis. si quos tamen ultima nostri

Verba

Verba movent eris, Priami vos filia regis
Nunc captiva rogat: genitrici corpus inemptum
Reddite: néve auro redimat jus triste sepulchri,
Sed lacrymis. tunc, cùm poterat, redimebat & auro.
Dixerat. at populus lacrymas, quas illa tenebat,
Non tenet. ipse etiam flens invitúsque sacerdos
Præbita conjecto rupit præcordia ferro.
Illa super terram defecto poplite labens,
Pertulit intrepidos ad fata novissima vultus.
Tunc quoque cura fuit partes velare tegendas,
Cùm caderet, castiq; decus servare pudoris.
Troades excipiunt: deploratósque recensent
Priamidas, & quid dederit domus una cruoris:
Teq; gemunt virgo, teq; ô modò regia conjux,
Regia dicta parens, Asiæ florentis imago,
Nunc etiam prædæ mala sors: quam victor Vlysses
Esse suam nollet, nisi quod tamen Hectora partu
Ediderat: dominum matri vix repperit Hector.
Quæ corpus complexa animæ tam fortis inane,
Quas toties patriæ dederat, natisq; viróque,
Huic quoque dat lacrymas, lacrymis in vulnera fundit,
Osculáque ore tegit, consuetáque pectora plangit:
Canitiemque suam concreto in sanguine verrens,
Plura quidem, sed & hæc laniato pectore dixit:
Nata suæ (quid enim superest?) dolor ultime matris,
Nata jaces: vicecóque meum tua vulnera pectus.
Et ne perdidcrim quenquam sine cæde meorum,
Tu quoque vulnus habes. at te, quia fœmina, rebar
A ferro tutam: cecidisti & fœmina ferro,
Totq; tuos idem fratres, te perdidit idem
Exitium Trojæ, nostrique orbator Achilles.
At postquam cecidit Paridis Phœbique sagittis,
Nunc certè dixi, non est metuendus Achilles:
Tunc quoque mi metuendus erat. cinis ipse sepulti
In genus hoc sævit: tumulo quoque sensimus hostem.
Æacidæ fecunda fui. jacet ilion ingens,
Eventúque gravi finita est publica clades.

Sed

Sed finita tamen, ſoli mihi Pergama reſtant,
In curſuq́, meus dolor eſt. modò maxima rerum,
Tot generis natiſque potens, nuribúſque, viróque,
Nunc trahor exul, inops, tumulis avulſa meorum,
Penelopæ munus: quæ me data penſa trahentem
Matribus oſtendens Ithacis, hæc Hectoris illa eſt
Clara parens: hæc eſt, dicet, Priameïa conjux.
Poſtq́, tot amiſſos tu nunc, quæ ſola levabas
Maternos luctus, hoſtilia buſta piaſti.
Inferias hoſti peperi. quò ferrea reſto?
Quidve moror? quò me ſervas damnoſa ſenectus?
Quò dÿ crudeles, niſi uti nova funera cernam,
Vivacem differtis anum? quis poſſe putaret
Felicem Priamum poſt diruta Pergama dici?
Felix morte ſua eſt, nec te mea nata, peremptam
Aſpicit: & vitam pariter, regnúmque reliquit.
At puto ſuneribus dotabere regia virgo,
Condeturque tuum monumentis corpus avitis.
Non hæc eſt fortuna domus: tibi munera matris
Contingent fletus, peregrinaq́, hauſtus arenæ.
Omnia perdidimus: ſupereſt, cur vivere tempus
In breve ſuſtineam, proles gratiſſima matri
Nunc ſolus, quondam minimus de ſtirpe virili,
Has datus Iſmario regi Polydorus in oras.
Quid meror interea crudelia vulnera lymphis
Abluere? & ſparſos immiti ſanguine vultus?
Dixit: & ad littus paſſu procedit anili,
Albentes lacerata comas. date Troades urnam,
Dixerat infelix, liquidas hauriret ut undas.
Aſpicit ejectum Polydori in littore corpus,
Factáque Threïcÿs ingentia vulnera telis.
Troades exclamant. obmutuit illa dolore:
Et pariter vocem, lacrymáſque introrſus obortas
Devorat ipſe dolor: duróque ſimillima ſaxo
Torpet, & adverſa figit modò lumina terra.
Interdum torvos extollit ad æthera vultus:
Nunc poſiti ſpectat vultum, nunc vulnera nati:

Vulnera

Vulnera præcipuè: seque armat, & instruit ira.
Qua simul exarsit, tanquam regina maneret,
Vlcisci statuit: pœnæq; in imagine tota est.
Vtque furit catulo lactente orbata leæna,
Signaq; nacta pedum sequitur, quem non videt, hostem;
Sic Hecube, postquam cum luctu miscuit iram,
Non oblita animorum, annorum oblita suorum,
Vadit ad artificem diræ Polymnestora cædis,
Colloquiúmque petit: nam se monstrare relictum
Velle latens illi, quod nato redderet, aurum.
Credidit Odrysius: prædæq; assuetus amore,
Insecreta venit. tum blando callidus ore,
Tolle moras Hecube, dixit: da munera nato:
Omne fore illius quod das, quod & antè dedisti,
Per superos juro. spectat truculenta loquentem,
Falsaq; jurantem: tumidáque exæstuat ira.
Atque ita correpto, captivarum agmina matrum
Invocat, & digitos in perfida lumina condit,
Expilatq; genis oculos: facit ira valentem:
Immergitq; manus: fœdatáque sanguine sonti
Non lumen (neque enim supereſt) loca luminis haurit.
Clade sui Thracum gens irritata tyranni,
Troada telorum lapidúmque incessere iactu
Cœpit. at hæc missum vanco cum murmure saxum
Morsibus insequitur: rictúque ad verba parato
Latravit conata loqui: locus extat, & ex re
Nomen habet: veterumq; diu memor illa malorum,
Tum quoque Sithonios ululavit mœsta per agros
Illius Troásque suos, hostesq; Pelasgos.
Illius fortuna Deos quoque moverat omnes:
Sic omnes, & ut ipsa Iovis conjuxq;, sororq;,
Eventus Hecubam meruisse negaverit illos.

Non vacat Auroræ, quanquam ijsdem faverat armis,
Cladibus & casu Trojæq; Hecubæq; moveri.
Cura Deam propior, luctúsque domesticus angit
Memnonis amissi: Phrygijs quem lutea campis
Vidit Achillea percuntem cuspide mater.

Vidit:

Vidit: & ille color, quo matutina rubescunt
Tempora, pallebat: latuitq; in nubibus æther.
At non impositos supremis ignibus artus
Sustinuit spectare parens: sed crine soluto,
Sicut erat, magni genibus procumbere non est
Dedignata Iovis, lacrymisq; has addere voces:
Omnibus inferior, quas sustinet aureus æther,
(Nam mihi sunt totum rarissima templa per orbem)
Diva tamen veni, non ut delubra, diesq;
Des mihi sacrificos, calituráque ignibus aras.
Si tamen aspicias quantum tibi femina præstem,
Tum cum luce nova noctis confinia servo,
Præmia danda putes. sed non ea cura, neque hic est
Nunc status Auroræ meritos ut poscat honores.
Memnonis orba mei venio: qui fortior frustra
Pro patruo tulit arma suo: primisq; sub armis
Occidit à forti (sic Dy voluistis) Achille.
Da precor huic aliquem solatia mortis honorem,
Summe Deûm rector: maternáque vulnera leni.
Iupiter annuerat: cum Memnonis arduus alto
Corruit igne rogus: nigríque volumina fumi
Infecêre diem, veluti cum flumina natas
Exhalant nebulas, nec Sol admittitur infra.
Atra favilla volat: glomeratáque corpus in unum
Densatur, faciemque capit: sumítque colorem
Atque animum ex igni: levitas sua præbuit alas.
Et primò similis volucri, mox vera volucris
Insonuit pennis: pariter sonuere sorores
Innumeræ, quibus est eadem natalis origo,
Terque rogum lustrant: & consonus exit in auras
Ter planctor: quarto seducunt castra volatu.
Tunc duo diversa populi de parte feroces
Bella gerunt: rostrisque & aduncis unguibus iras
Exercent: alásque adversáque pectora lassant.
Inferiæque cadunt cineri cognata sepulto
Corpora: seque viro forti meminêre creatas.
Præpetibus subitis nomen facit auctor: ab illo

Memnonides dictæ, cùm Sol duodena peregit
Signa parentali morituræ morte rebellant.
Ergo alijs latrasse Dymantida flebile visum est:
Luctibus est Aurora suis intenta, piásque
Nunc quoque dat lacrymas, & tota rorat in orbe.
Non tamen eversam Trojæ cum mœnibus esse
Spem quoque fata sinunt. sacer, & sacra altera patrem
Fert humeris venerabile onus Cythereïus heros:
De tantísque opibus prædam pius eligit illam,
Ascaniúmque suum: profugáque per æquora classe
Fertur ab Antandro: sceleratáque littora Thracum,
Et Polydoræo manantem sanguine terram
Linquit, & utilibus ventis æstúque secundo
Intrat Apollineam socijs comitantibus urbem.
Hunc Anius, quo rege homines, antistite Phœbus
Ritè colebatur, templóque, domóque recepit:
Vrbémque ostendit, delubráque nota, duásque
Latona quondam stirpes pariente retentas.
Thure dato flammis, vinóque in thura profuso,
Cæsarúmque boum fibris de more crematis,
Regia tecta petunt: positísque tapetibus altis,
Munera cum liquido capiunt Cerealia Baccho.
Tunc Pius Anchises: ô Phœbi lecte sacerdos,
Fallor? an & natum, cùm primùm hæc mœnia vidi,
Bísque duas natas quantum reminiscor, habebas?
Huic Anius, niveis circundata tempora vittis
Concutiens, & tristis, ait: non falleris, heros
Maxime: vidisti natorum quinque parentem,
Quem nunc (tanta homines rerum inconstantia versat)
Pæne vides orbum. quod enim mihi filius absens
Auxilium? quem dicta suo de nomine tellus
Andros habet, pro patre locúmque & regna tenentem.
Delius augurium dedit huic: dedit altera Liber
Femineæ stirpi votoma jora fidéque
Munera. nam tactu natarum cuncta mearum
In segetem, laticémque meri, bacchámque Minervæ
Transformabantur: divésque erat usus in illis.

He

Hoc ubi cognovit Trojæ populator Atrides.
(Ne non ex aliqua veſtram ſenſiſſe procellam
Nos quoque parte putes) armorum viribus vſus
Abſtrahit invitas gremio genitoris: alantq́
Imperat Argolicam cœleſti munere gentem.
Effugiunt quò quæque poteſt: Euboea duabus,
Et totidem natis Andros fraterna petita eſt.
Miles adeſt: &, nî dedantur, bella minatur.
Victa metu pietas conſortia corpora pœnæ
Reddidit: & timido poſſes ignoſcere fratri.
Non hîc Æneas, non qui defenderet Andron
Hector erat: per quos decimum duraſtis in annum.
Iámque parabantur captivis vincla lacertis.
Illæ tollentes etiamnum libera cœlo
Brachia, Bacche pater fer opem, dixêre: tulitque
Muneris auctor opem: (ſi miro perdere more
Ferre vocatur opem) nec qua ratione figuram
Perdiderint, potui ſcire, aut nunc dicere poſſum.
Summa mali nota eſt: pennas ſumpſêre, tuæq́
Conjugis in volucres niveas abjêre columbas.
Talibus atque aliis poſtquam convivia dictis
Implerunt, menſa ſomnum petiêre remota:
Cúmque die ſurgunt, adeuntque oracula Phœbi.
Qui petere antiquam matrem, cognatáque juſſit
Littora. proſequitur rex, & dat munus ituris:
Anchiſæ ſceptrum: chlamydem, pharetrámque nepoti,
Craterem Æneæ, quem quondam miſerat illi
Hoſpes ab Æmonijs Therſes Iſmenius oris.
Miſerat hunc illi Therſes: fabricaverat Alcon
Myleus, & longo cælaverat argumento.
Vrbs erat: & ſeptem poſſes oſtendere portas:
He pro nomine erant, &, quæ foret illa, docebant.
Ante urbem exequiæ, tumulíque, ignéſque, rogique,
Effuſæq́ comas, & apertæ pectora matres
Significant luctum: Nymphæ quoque flere videntur:
Siccatóſque queri fontes, ſine frondibus arbor
Nuda riget: lambunt arentia ſaxa capellæ,

Ecce facit medijs natas ab Orione Thebis,
Hanc non femineum jugulo dare pectus aperto,
Illam, demisso per fortia pectora telo,
Pro populo cecidisse suo: pulchrísque per urbem
Funeribus ferri, celebríque in parte cremari:
Tum de virginea geminos exire favilla,
Ne genus intereat, juvenes quos fama Coronas
Nominat, & cineri materno ducere pompam.
Hactenus antiquo signis fulgentibus ære
Summus in aurato crater erat asper acantho.
Nec leviora datis Trojani dona remittunt,
Dántque sacerdoti custodem thuris acerram,
Dant pateram, clarámque auro, gemmísque coronam.
Inde recordati Teucros à sanguine Teucri
Ducere principium, Cretam tenuêre: locíque
Fetre diu nequiêre Iovem: centúmque relictis
Vrbibus, Ausonios optant contingere portus.
Sævit hyems, jactátq; viros: Strophadúmque receptos
Portubus infidis exterruit ales Aello.
Et jam Dulichios portus, Ithacámque, Samúmque
Neritiásque domos, regnum fallacis Vlyssei,
Præter erant vecti: certatam lite Deorum
Ambraciam, versíq; vident sub imagine saxum
Iudicis, Actiaco quæ nunc ab Apolline nota est,
Vocalémque sua terram Dodonida quercu,
Chaonioq; sinus, ubi nati rege Molosso
Impia subjectis fugêre incendia pennis.
Proxima Phæacum felicibus obsita pomis
Rura petunt: Epyros ab his, regnatáque vati
Buthrotos Phrygio, simulatáque Troja tenetur.
Inde futurorum certi, quæ cuncta fideli
Priamides Helenus monitu prædixerat, intrant
Sicaniam. tribus hæc excurrit in æquora linguis.
E quibus imbriferos versa est Pachynos ad Austros,
Mollibus expositum Zephyrus Lilybæon: ad Arctos
Æquoris expertes spectat, Boreámque Peloros.
Hanc subeunt Teucri remis, æstúque secundo,

Su

Sub noctem potitur Zanclæa classis arena.
Scylla latrus dextrum, lævum irrequieta Charybdis
Infestat. vorat hæc raptas, removítque carinas:
Illa feris atram canibus succingitur alvum,
Virginis ora gerens, & (si non omnia vates
Ficta reliquerunt) aliquo quoque tempore virgo:
Hanc multi petiêre proci: quibus illa repulsis
Ad pelagi Nymphas, pelagi gratissima Nymphis,
Ibat, & elusos juvenum narrabat amores.
Cui dum pectendos præbet Galathea capillos,
Talibus alloquitur referens suspiria dictis:
Te tamen, ô virgo, genus haud immite virorum
Expetit: utque facis, potes his impune negare.
At mihi, cui pater est Nereus, quam cærula Doris
Enixa est, quæ sum turba quoque tuta sororum,
Non nisi per luctus licuit Cyclopis amorem
Effugere, & lacrymæ vocem impedîre loquentis:
Quas ubi marmoreo deterst pollice virgo,
Et solata Deam est: refer ô gratissima, dixit:
Néve tui causam tege, sum tibi fida, doloris.
Nereis his contrà resecuta Crataïde natam est.
Acis erat Fauno Nymphâque Simethide cretus,
Magna quidem patrisq; sui, matrisq; voluptas,
Nostra tamen major: nam me sibi junxerat uni
Pulcher, & octonis iterum natalibus actis
Signarat teneras dubia lanugine malas.
Hunc ego, me Cyclops nullo cum fine petebat.
Nec, si quæsieris odium Cyclopis, amorve
Acidis in nobis fuerit præstantior, eadem.
Par utrumque fuit. pro, quanta potentia regni
Est Venus alma tui! nempe ille immitis, & ipsis
Horrendus sylvis, & visus ab hospite nullo
Impune, & magni cum Diis contemtor Olympi,
Quid sit amor, sentit: nostriq; cupidine captus
Vritur, oblitus pecorum, antrorúmque suorum.
Iamq; tibi formæ, jamq; est tibi cura placendi.
Iam rigidos pectis rastris, Polypheme, capillos:

Iam libet hirſutam tibi falce recidere barbam,
Et ſpectare feros in aqua & componere vultus.
Cædis amor, ferituſque, ſitiſque immenſa cruoris:
Ceſſant, & tutæ veniunt abeuntque carinæ.
Telemus interea Siculum delatus in æquor,
Telemus Eurymides, quem nulla fefellerat ales,
Terribilem Polyphemon adit: lumenq́, quod unum,
Fronte geris media, rapiet tibi, dixit, Vlyſſes.
Riſit: &, ô vatum ſtolidiſſime, falleris, inquit:
Altera iam rapuit. ſic fruſtra vera monentem
Spernit: & aut gradiens ingenti littora paſſu
Degrauat: aut feſſus ſub opaca revertitur antra.
Prominet in pontum cuneatus acumine longo
Collis: utrunque latus circumfluit æquoris unda.
Huc ferus aſcendit Cyclops mediúſque reſedit:
Lanigeræ pecudes nullo ducente ſecutæ.
Cui poſtquam pinus, baculi quæ præbuit uſum,
Ante pedes poſita eſt, antennis apta ferendis:
Sumptáque arundinibus compacta eſt fiſtula centum:
Senſerunt toti paſtoria ſibila montes:
Senſerunt undæ. latitans ego rupe, meique
Acidis in gremio reſidens procul, auribus hauſi
Talia dicta meis, audiátque verba notavi:
Candidior folio niveâ Galatea liguſtri,
Floridior prato, longo procerior alno,
Splendidior vitro, tenero laſcivior hœdo,
Lævior aſſiduo detritis æquore conchis,
Solibus hybernis, æſtiva gratior umbra,
Nobilior pomis, platano conſpectior alta,
Lucidior glacie, matura dulcior uva,
Mollior & Cycni plumis, & lacte coacto,
Et, ſi non fugias, rigno formoſior horto:
Sævior indomitis eadem Galatea juvencis,
Durior annoſa quercu, fallacior undis,
Lentior & ſalicis virgis, & vitibus albis:
His immobilior ſcopulis, violentior amne,
Laudato pavone ſuperbior, acrior igni,

Aſpe-

Asperior tribulis, foeta truculentior ursa,
Surdior æquoribus, calcato immitior hydro:
Et, (quod præcipuè, si possem, demere vellem)
Non tantùm cervo claris latratibus acto,
Verùm etiam ventis, volucriq; fugacior aura.
At, benè si noris, pigeat fugisse: moráque
Ipsa tuas damnes: & me retinere labores.
Sunt mihi pars montis vivo pendentia saxo
Antra, quibus nec Sol medio sentitur in æstu,
Nec sentitur hyems: sunt poma gravantia ramos:
Sunt auro similes longis in vitibus uvæ,
Sunt & purpureæ: tibi & has servamus, & illas.
Ipsa tuis manibus sylvestri nata sub umbra
Mollia fraga leges: ipsa autumnalia corna,
Prunáque non solùm nigro liventia succo,
Verumetiam generosa, novásque imitantia ceras.
Nec tibi castaneæ me conjuge, nec tibi derunt
Arbutei fœtus: omnis tibi serviet arbor.
Hoc pecus omne meum est: multæ quoq; vallib. errant:
Multas sylva tegit: multæ stabulantur in antris.
Nec, si fortè roges, possem tibi dicere, quot sunt:
Pauperis est numerare pecus: de laudibus harum
Nil mihi credideris: præsens potes ipsa videre,
Vt vix sustineant distentum cruribus uber.
Sunt fetura minor tepidis in ovilibus agni:
Sunt quoque par ætas alijs in ovilibus hœdi,
Lac mihi semper adest niveum: pars inde bibenda
Servatur: partem liquefacta coagula durant.
Nec tibi deliciæ faciles, vulgatáque tantùm
Munera contingent: damæ, leporésque, capræq;
Párque columbarum, demptusve cacumine nidus.
Inveni geminos, qui tecum ludere possint,
Inter se similes, vix ut dignoscere possis,
Villosæ catulos in summis montibus ursæ.
Inveni: & dixi: dominæ servabimus istos.
Iam modò cæruleo nitidum caput exere ponto:
Iam Galatea veni: nec murmura despice nostra.

Certè ego me novi, liquidæq; in imagine vidi
Nuper aquæ: placuitq; mihi mea forma videnti.
Aspice sim quantus, non est hoc corpore major
Iuppiter in cœlo: (nam vos narrare soletis
Nescio quem regnare Iovem) coma plurima torvos
Prominet in vultus, humerósque ut lucus obumbrat.
Nec, mea quòd duris horrent densissima setis
Corpora, turpe putas: turpis sine frondibus arbor:
Turpis equus, nisi colla juba flaventia velent.
Pluma tegit volucres: ovibus sua lana decori est.
Barba viros, hirtæq; decent in corpore setæ.
Vnum est in media lumen mihi fronte, sed instar
Ingentis clypei. quid? non hæc omnia magno
Sol videt è cœlo? Solis tamen unicus orbis.
Adde, quòd in vestro genitor meus æquore regnat,
Hunc tibi do socerum. tantùm miserere, precesque
Supplicis exaudi. tibi enim succumbimus uni.
Quiq; Iovem, & cœlum sperno, penetrabile fulmen,
Nerci te vereor: tua fulmine sævior ira est.
Atque ego contemptus essem patientior hujus,
Si fugeres omnes. sed cur, Cyclope repulso,
Acin amas? præferq; meis amplexibus Acin?
Ille tamen placeátque sibi: placeátque licebit,
Quod nollem, Galatea tibi: modò copia detur,
Sentiet esse mihi tanto pro corpore vires.
Viscera viva trahan: divulsaq; membra per agros,
Perque tuas spargam, si se tibi misceat, undas.
Vror enim, læsusq; exæstuat acrior ignis:
Cúmque suis videor transilam viribus Ætnam
Pectore ferre meo: nec tu Galatea moveris.
Talia nequicquam quæstus (nam cuncta videbam)
Surgit: &, ut taurus vacca furibundus adempta
Stare nequit, sylváque & notis saltibus errat:
Cùm ferus ignaros, nec quicquam tale timentes
Me videt, atque Acin: videóque exclamat: & ista
Vltima sit, faciam, Veneris concordia vestræ.
Tantáque vox, quantam Cyclops iratus habere

Debuit,

Debuit, illa fuit. clamore perhorruit Ætna.
Ast ego vicino pavefacta sub æquore mergor.
Terga fugæ dederat conversa Simethius heros:
Et fer opem Galatea, precor, mihi ferte parentes,
Dixerat: & vestris periturum admittite regnis.
Insequitur Cyclops: partémque è monte revulsam
Mittit: & extremus quamvis pervenit ad illum
Angulus è saxo, totum tamen obruit Acin.
At nos, quod fieri solum per fata licebat,
Fecimus, ut vires assumeret Acis avitas.
Puniceus de mole cruor manabat: & intra
Temporis exiguum robur evanescere cœpit.
Fitq; color primo turbati fluminis imbre:
Purgatúrque mora. tum moles tecta debiscit,
Vivàque per rimas, proceráque surgit arundo:
Osq; cavum saxi sonat exultantibus undis.
Miráque res, subitò media tenus extitit alvo.
Incinctus juvenis flexis nova cornua camis,
Qui, nisi quòd major, quòd toto cærulus ore est,
Acis erat: & sic quoque erat tamen Acis in amnem
Versus: & antiquum tenuerunt flumina nomen.
Desierat Galatea loqui: cœtúque soluto
Discedunt, placidisq; natant Nereïdes undis.
Scylla redit: neque enim medio se credere ponto
Audet: & aut bibula sine vestibus errat arena,
Aut ubi lassata est, seductos nacta recessus
Gurgitis, inclusa sua membra refrigerat unda.
Ecce fretum scindens alti novus incola ponti,
Nuper in Euboica versis Anthedone membris
Glaucus adest: visæq; cupidine virginis ardet:
Et, quæcunq; putat fugientem posse morari,
Verba refert. fugit illa tamen: velóxque timore
Pervenit in summum positi prope littora montis.
Ante fretum est ingens apicem collectus in unum
Longa sub arboribus convexus ad æquora vertex.
Constitit hîc: & tuta loco, monstrúmne, Deúsne
Ille sit ignorans, admiratúrque colorem,

Cæsariemq;

Cæsariémque humeros subjectáque terga tegentem,
Vltimáque excipiat quòd tortilis inguina piscis:
Sensit: & innitens, quæ stabat proxima, moli,
Non ego prodigium, nec sum fera bellua, virgo:
Sed Deus, inquit, aquæ, nec majus in æquore Proteus
Ius habet, & Triton, Athamantiadesq; Palæmon.
Ante tamen mortalis eram. sed scilicet altis
Deditus æquoribus, tantùm exercebar in illis.
Nam modò ducebam ducentia retia pisces:
Nunc in mole sedens moderabar arundine linum.
Sunt virido prato confinia littora, quorum
Altera pars undis, pars altera cingitur herbis.
Quas neque cornigeræ morsu lasêre juvencæ:
Nec placidæ carpsistis oves, hirtæve capellæ.
Non apis inde tulit collectos sedula flores:
Non data sunt capiti genialia serta: nec unquam
Falciferæ secuêre manus. ego primus in illo
Cespite consedi, dum lina madentia sicco:
Vtque recenserem captivos ordine pisces,
Insuper exposui: quos aut in retia casus,
Aut sua crudelitas in aduncos egerat hamos.
Res similis fictæ: sed quid mihi fingere prodest?
Gramine contacto cœpit mea præda moveri,
Et motare latus, terráque ut in æquore niti.
Dúmque moror, mirórque simul: fugit omnis in undas
Turba suas: dominumq; novum, littusque relinquunt.
Obstupui: dubitóque diu, causamq; requiro,
Nam deus hæc aliquis, num succus fecerit herbæ.
Quæ tamen hæc, inquam, vires habet herba? manúque
Pabula decerpsi, decerptáque dente momordi.
Vix bene combiberant ignotos guttura succos:
Cùm subitò trepidare intus præcordia sensi:
Alteriusq; rapi naturæ pectus amore.
Nec potui restare diu: repetendáque nunquam
Terra vale dixi, corpusq; sub æquore mersi.
Dij maris exceptum socio dignantur honore:
Vtque mihi, quæcunque feram mortalia, demant,

Oceanum

Oceanum, Tethynque rogant. ego luſtror ab illis,
Et, purgante nefas novies mihi carmine dicto,
Pectora fluminibus jubeor ſupponere centum.
Nec mora: diverſis lapſi de partibus amnes,
Totáque vertuntur ſupra caput æquora noſtrum.
Quæ poſtquam redeunt, alium me corpore toto,
Ac fueram nuper, nec eundem mente recepi.
Hactenus acta tibi poſſum memoranda referre:
Hactenus & memini. nec mens mea cætera ſenſit.
Hanc ego tum primùm viridem ferrugine barbam,
Cæſariemque meam, quam longa per æquora verro,
Ingentéſque humeros, & cærula brachia vidi,
Curaq́, pinnigero curvata noviſſima piſce.
Quid tamen hæc ſpecies? quid Dijs placuiſſe marinis?
Quid juvat eſſe Deum? ſi tu non tangeris iſtis?
Talia dicentem, dicturum plura reliquit
Scylla Deum. furit ille, irritatúſque repulſa,
Prodigioſa petit Titanidos atria Circes.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER XIIII.

IAmq́, giganteis injectam faucibus Ætnam,
Arvaque Cyclopum, quid raſtra, quid uſus aratri
Neſcia, nec quicquam junctis debentia bobus,
Liquerat Euboicus tumidarum cultor aquarum:
Liquerat & Zanclen, diverſaq́, mœnia Rhegi,
Navifragúmque fretum, gemino quod littore preſſum
Auſoniæ Siculæq́, tenet confinia terræ.
Inde manu magna Tyrrhena per æquora vectus,
Herbiferos adyt colles, atque atria Glaucus
Sole ſatæ Circes, variarum plena ferarum.
Quam ſimul aſpexit, dicta, acceptáque ſalute,
Diva Dei miſerere precor; non ſola levare

Tu potes hunc, dixit (videar modò dignus) amorem.
Quanta ſit herbarum, Titani, potentia nulli
Quàm mihi cognitius, qui ſum mutatus ab illis:
Néve mei nec tota tibi ſit cauſa furoris,
Littore in Italico, Meſſenia mœnia contra,
Scylla mihi viſa eſt. pudor eſt, promiſſa, precéſque,
Blanditiáſque meas, contemptáque verba referre.
At tu, ſive aliquod regnum eſt in carmine, carmen
Ore move ſacro: ſive expugnantior herba eſt,
Vtere tentatis operoſa viribus herbæ.
Nec medeâre mihi, ſanéſque hæc vulnera mando:
Finéque nil opus eſt: partem ſerat illa caloris.
At Circe (neque enim flammis habet aptius ulla
Talibus ingenium, ſeu cauſa eſt hujus in ipſa,
Seu Venus indicio facit hoc offenſa paterno)
Talia verba refert: Melius ſequerêre volentem,
Optantémque eadem, paritique cupidine captam.
Dignus eras: ultrò poteras certéque rogari:
Et, ſi ſpem dederis, mihi crede, rogaberis ultrò.
Ne dubites, adſitq; tuæ fiducia formæ.
Ecce ego cùm Dea ſim, nitidi cùm filia Solis,
Carmine cùm tantum, tantum quoque gramine poſſim,
Vt tua ſim, vóveo. ſpernentem ſperne: ſequenti
Redde vices: unóque duas ulciſcere facto.
Talia tentanti, prius, inquit, in æquore frondes,
Glaucus, & in ſummis naſcentur montibus algæ,
Soſpite quàm Scylla noſtri mutentur amores.
Indignata Dea eſt: & lædere quatenus ipſum
Non poterat, nec vellet amans: iraſcitur illi,
Quæ ſibi prælata eſt: Veneriſque offenſa repulſa,
Protinus horrendis infamia pabula ſuccis
Conterit: & tritis Hecateïa carmina miſcet.
Cæruláque induitur velamina: pérque ferarum
Agmen adulantum media procedit ab aula:
Oppoſitumq; petens contra Zancleïa ſaxa
Rhegion, ingreditur ſerventes æſtibus undas.
In quibus, ut ſolida ponit veſtigia terra:

Sum-

Summáque decurrit pedibus super æquora siccis.
Parvus erat gurges curvos sinuatus in arcus,
Grata quies Scyllæ: quò se referebat ab æstu
Et maris, & cœli, medio cùm plurimus orbe
Sol erat, & minimas à vertice fecerat umbras.
Hunc Dea prævitiat: portentificisq; venenis
Inquinat: hîc pressos latices radice nocenti
Spargit, & obscurum verborum ambage novorum
Ter novies carmen magico demurmurat ore.
Scylla venit: mediáque tenus descenderat alvo:
Cum sua fœdari latrantibus inguina monstris
Aspicit: ac primò non credens corporis illas
Esse sui partes, refugitq; abigitque, timétque
Ora proterva canum: sed quos fugit, attrahit unà:
Et corpus quærens femorum, crurúmque, pedúmque,
Cerbereos rictus pro partibus invenit illis.
Státque canum rabies, subjectáque terga ferarum
Inguinibus truncis, uterbque extante coërcet.
Flevit amans Glaucus: nimiúmque hostiliter usæ
Viribus herbarum fugit connubia Circes.
Scylla loco mansit: cúmque est data copia primùm,
In Circes odium socijs spoliavit Vlyssem.
Mox eadem Teucras fuerat mersura carinas,
Ni prius in scopulum, qui nunc quoque saxeus extat.
Transformata foret: scopulum quoque navita vitat.
Hunc ubi Trojanæ remis avidámque Charybdim,
Evicêre rates, cùm jam prope littus adessent
Ausonium, Libycas vento referuntur ad oras.
Excipit Æneam illic animóque, domóque,
Non bene dissidium Phrygij latura mariti
Sidonis, inque pyra sacri sub imagine falsa
Incubuit ferro, deceptáque decipit omnes.
Rursus arenosæ fugiens nova mœnia terræ
Ad sedes Erycis, fidúmque relatus Acesten,
Sacrificat: tumulúmque sui genitoris honorat.
Quæsque rates Iris Iunonia pænè cremarat,
Solvit: & Hippotadæ regnum, terrásque calenti

Sulphure

Sulphure fumantes, Acheloïdumq́ relinquit
Sirenum scopulos: orbataq́ præside pinus,
Inarimen, Prochitenq́ legit, steriliq́ locatas
Colle, Pithecusas habitantum nomine dictas.
Quippe Deûm genitor fraudem & perjuria quondam
Cercopum exosus, gentisq́ admissa dolosæ,
In deforme viros animal mutauit, ut ydem
Dissimiles homini possent, similesque videri:
Membráque contraxit: naresque à fronte remissas
Contudit: & rugis peraravit anilibus ora:
Totáque velatos flaventi corpora villo
Misit in has sedes. nec non prius abstulit usum
Verborum, & natæ dira in perjuria linguæ.
Posse queri tantùm rauco stridore reliquit.
Has ubi præterijt, & Parthenopeia dextra
Mœnia deseruit, læva de parte canori
Æolidæ tumulum, & loca fœta palustribus undis,
Littora Cumarum, vivacisq́ antra Sibyllæ
Intrat, & ut manes adeat per Averna paternos,
Orat. at illa diu vultum tellure moratum
Erexit: tandémque Deo furibunda recepto
Magna petis, dixit, vir factis maxime, cujus
Dextera per ferrum est, pietas spectata per ignes.
Pone tamen, Trojane, metum: potiêre petitis:
Elisiasq́ domos, & regna novissima mundi
Me duce cognosces, simulachráque cara parentis.
Invia virtuti nulla est via. dixit, & auro
Fulgentem ramum sylva Junonis Avernæ
Monstravit, jussitq́ suo divellere trunco.
Paruit Æneas: & formidabilis Orci
Vidit opes, atavósque suos, umbrámque senilem
Magnanimi Anchisæ: didicit quoque jura locorum,
Quæque novis essent adeunda pericula bellis.
Inde ferens lapsos aduerso tramite passus,
Cum duce Cumæa fallit sermone laborem:
Dúmque iter horrendum per opaca crepuscula carpit,
Seu Dea tu præsens, seu Dijs gratissima, dixit,

Numinis

Numinis inſtar eris ſemper mihi: meq; fatebor
Muneris eſſe tui: quæ me loca mortis adire,
Quæ loca me viſæ voluiſti evadere mortis.
Pro quibus aërias meritis evectus ad auras,
Templa tibi ſtatuam: tribuam tibi thuris honores.
Reſpicit hunc vates, & ſuſpiratibus hauſtis,
Nec Dea ſum, dixit, nec ſacri thuris honore
Humanum dignare caput, neu neſcius erres,
Lux æterna mihi, cariturag; fine dabatur,
Si mea virginitas Phœbo patuiſſet amanti.
Dum tamen hanc ſperat, dum præcorrumpere donis
Me cupit: elige, ait, virgo Cumæa, quid optes,
Optatis potière tuis. ego pulueris hauſti
Oſtendens cumulum, quot haberet corpora pulvis,
Tot mihi natales contingere vana rogavi.
Exciderat, ut peterem juvenes quoque protinus annos:
Hos tamen ille mihi dabat, æternamq; juventam
Si Venerem paterer. contempto munere Phœbi
Innuba permaneo: ſed jam felicior ætas
Terga dedit: tremuloq; gradu venit ægra ſenectus.
Quæ patienda diu eſt: nam jam mihi ſecula ſeptem
Acta vides: ſupereſt, numeros ut pulveris æquem,
Tercentum meſſes, tercentum muſta videre.
Tempus erit, cùm de tanto me corpore parvam
Longa dies faciet: conſumptaq; membra ſenecta,
Adminimum redigentur onus. nec amata videbor,
Nec placuiſſe Deo: Phœbus quoque forſitan ipſe
Vel non agnoſcet, vel dilexiſſe negabit.
Vſque adeò mutata ferar, nulliq; videnda,
Voce tamen noſcar: vocem mihi fata relinquent.
Talia convexum per iter memorante Sibylla,
Sedibus Euboicam Stygijs emerſit in urbem
Troius Æneas: ſacrisq; ex more litatis,
Littora adit nondum nutricis habentia nomen.
Hîc quoque ſubſtiterat poſt tædia longa laborum
Neritius Macareus, comes experientis Vlyſſei.
Deſertum quondam medijs in rupibus Ætnæ

Noſcit Achæmeniden, improviſóq́, repertum
Vivere miratus, Quis te caſuſve, Deuſve
Servet Achæmenide? cur, inquit, barbara Grajum
Prora vehit? petitur veſtra quæ terra carina?
Talia quærenti jam non hirſutus amictu,
Iam ſuus, & ſpinis concreto tegmine nullis
Fatur Achæmenides: iterum Polyphemon, & illos
Aſpiciam fluidos humano ſanguine victus.
Hæc mihi ni potior domus eſt, Ithacique carina:
Si minus Æneam veneror genitore: nec unquam
Eſſe ſatis potero (præſtem licet omnia) gratus.
Quod loquor, & ſpiro, cœlúmque & lumina Solis
Aſpicio, poſsúmne ingratus & immemor eſſe?)
Ille dedit: quòd non anima hæc Cyclopis in ora
Venit: &, ut lumen jam nunc vitale relinquam,
Vt tumulo, aut certè non illa condar in alvo.
Quid mihi tunc animi, niſi quod timor abſtulit omnem
Senſum, animúmque, fuit, cum vos petere alta relictus
Æquora conſpexi? volui inclamare, ſed hoſti
Prodere me timui: veſter quoque clamor Vlyſſis
Pœnè vati nocuit. vidi, cùm monte revulſum
Immanem ſcopulum medias permiſit in undas.
Vidi iterum veluti tormenti viribus acta
Vaſta giganteo jaculantem ſaxa lacerto.
Et, ne deprimeret fluctúſque lapíſve carinam,
Pertimui, jam me non eſſe oblitus in illa.
Vt verò fuga vos ab acerba morte reduxit;
Ille quidem totam gemebundus obambulat Ætnam:
Prætentaq́, manu ſylvas: & luminis orbus
Rupibus incurſat: fœdatáque brachia tabo
In mare protendens, gentem execratur Achivam,
Atque ait: O ſi quis referat mihi caſus Vlyſſem,
Aut aliquem ex ſociis, in quem mea ſæviat ira:
Viſcera cujus edam: cujus viventia dextra
Membra mea laniem: cujus mihi ſanguis inundet
Guttur, & eliſi trepident ſub dentibus artus:
Quàm nullum, aut leve ſit damnũ mihi lucis adempta!

Hæc

Hæc & plura ferox: me luribus occupat horror
Spectantem vultus etiamnum cæde madentes,
Crudelésque manus, & inanem luminis orbem,
Membráque, & humano concretam sanguine barbam.
Mors erat ante oculos, minimum tamen ipsa doloris:
Et jam pressurum, jam nunc mea viscera rebar
In sua mersurum: mentique hærebat imago
Temporis illius, quo vidi bina meorum
Ter quater affligi sociorum corpora terræ.
Cum super ipse jacens hirsuti more leonis
Visceráque, & carnes, cumq; albis ossa medullis,
Semianiméque artus avidam condebat in alvum.
Me tremor invasit: stabam sine sanguine mœstus,
Mandentémque videns, ejectantémq; cruentas
Ore dapes, & frusta mero glomerata vomentem.
Talia fingebam misero mihi fata parari:
Pérque dies latitans multos, omnémque tremiscens
Adstrepitum, mortémque timens, cupidúsque moriri,
Glande famem pellens, & mista frondibus herba,
Solus inops, exspes, leto pœnáq; relictus,
Hanc procul aspexi longo post tempore navem,
Oravique fugam gestu, ad littúsque cucurri:
Et movi: Graiúmque ratis Trojana recepit.
Tu quoque pande tuos, comitum gratissime, casus,
Et ducis, & turbæ, quæ tecum est credita ponto.
Æolon ille refert Thusco regnare profundo:
Æolon Hippotaden cohibentem carcere ventos:
Quos bovis inclusos tergo (memorabile manus)
Dulichium sumpsisse ducem: flatúque secundo
Lucibus isse novem, & terram aspexisse petitam.
Proxima post nonam cùm sese Aurora moveret,
Invidia socios, prædáq; cupidine victos
Esse ratos, aurum dempsisse ligamina ventis.
Cum quibus isse retrò per quas modò venerat undas,
Æolyq; ratem portus repetisse tyranni:
Inde Lami veterem Læstrygonis, inquit, in urbem
Venimus: Antiphates terra regnabat in illa.

Missus ad hunc ego sum, numero comitante duorum:
Vixq́; fugâ quæsita salus comitísque, mihiq́;.
Tertius è nobis Læstrygonis impia tinxit
Ora cruore suo: fugientibus instat, & agmen
Concitat Antiphates. coëunt: & saxa, trabésque
Conjiciunt: merguntque viros, merguntque carinas.
Vna tamen, quæ nos, ipsumq́; vehebat Vlyssem,
Effugit: amissa sociorum parte dolentes,
Multáque conquesti terris allabimur illis,
Quas procul hinc cernis, procul hinc (mihi crede) videda
Insula visa mihi: túque ô justissime Troum
Nate Dea (neque enim finito Marte vocandus
Hostis es Æneæ) moneo, fuge littora Circes.
Nos quoque Circæo religata in littore pinu
Antiphatæ memores, immansuetiq́; Cyclopis
Ire negabamus, vel tecta ignota subire.
Sorte sumus lecti: sors me, fidumq́; Politen,
Eurylochúmque simul, nimiiq́; Elpenora vini,
Bisq́; novem socios Circæa ad mœnia misit.
Quæ simul attigimus: stetimúsque in limite tecti,
Mille lupi, mistiq́; lupis urside leæq́;,
Occursu fecêre metum: sed nulla timenda,
Nullâque erat nostro factura in corpore vulnus.
Quin etiam blandas movêre per aëra caudas,
Nostráque adulantes comitant vestigia, donec
Excipiunt famulæ: perq́; atria marmore tecta
Ad dominam ducunt. pulcro sedet illa recessu,
Sublimi solio: pallámque induta nitentem:
Insuper aurato circumvelatur amictu.
Nereïdes, Nymphæq́; simul, quæ vellera motis
Nulla trahant digitis, nec fila sequentia ducunt.
Gramina disponunt: sparsoq́; sine ordine flores
Secernunt calathis, variaq́; coloribus herbas.
Ipsa, quod hæ faciunt, opus exigit: ipsa quis usus,
Quóque sit in folio, quæ sit concordia mistis
Novit, & advertens pensas examinat herbas.
Hæc ubi nos vidit, dicta acceptáque salute,

Diffudit

Diffudit vultus. & reddidit omnia voti.
Nec mora: miſceri toſli jubet hordea grani,
Melláque. vimq; meri, & cum lacte coagula paſſo:
Quíque ſub hac lateant furtim dulcedine, ſuccos
Adjicit. accipimus ſacra data pocula dextra.
Quæ ſimul avenli ſitientes hauſimus ore,
Et tetigit virga ſummos Dea dira capillos,
Et pudet, & referam, ſetis horreſcere cœpi:
Nec jam poſſe queri; pro verbis edere raucum
Murmur, & in terram toto procumbere vultu,
Oſque meum ſenſi pando occalleſcere roſtro:
Colla tumere toris: &, qua modò pocula parte
Sumpta mihi fuerant, illâ veſtigia feci.
Cúmque eadem paſſis (tantum medicamina poſſunt)
Claudor in antra. Suis ſolum caruiſſe figura
Vidimus Eurylochum: ſolus data pocula fugit.
Quæ niſi vitaſſet, pecoris pars una maneret
Nunc quoque ſetigeri. nec tantæ cladis ab illo
Certior ad Circen ultor veniſſet Vlyſſes.
Pacifer huic dederat florem Cyllenius album,
Moly vocant ſuperi: nigra radice tenetur.
Tutus eo, monitiſque ſimul cœleſtibus, intrat
Ille domum Circes: & ad inſidioſa vocatus
Pocula, conantem virga mulcere capillos
Reppulit: & ſtricto pavidam deterruit enſe.
Inde fides, dextræq; datæ: thalamóque receptus,
Conjugij datem ſociorum corpora poſcit.
Spargimur ignotæ ſuccis melioribus herbæ:
Percutimúrque caput converſæ verbere virgæ,
Verbáque dicuntur dictis contraria verbis.
Quò magis illa canit, magis hoc tellure levati
Erigimur: ſetæq; cadunt: biſidóſque relinquit
Rima pedes. redeunt humeri, & ſubjuncta lacertis
Brachia ſunt. flentem flentes complectimur illum,
Hæremúſque ducis collo: nec verba locuti
Vlla priora ſumus, quàm nos teſtantia gratos.
Annua nos illic tenuit mora: multáque præſens

Tempore tam longo vidi: multa auribus hauſi:
Hoc quoque cum multis, quod clam mihi rettulit una
Quatuor è famulis ad talia ſacra paratis.
Cum duce namq; meo Circe dum ſola moratur,
Illa mihi niueo factum de marmore ſignum
Oſtendit iuuenile, gerens in vertice picum,
AEde ſacra poſitum, multiſque inſigne coronis.
Quis foret, & quare ſacra coleretur in æde,
Cur hanc ferret avem, quærenti, & ſcire volenti,
Accipe, ait, Macareu: dominæq; potentia quæ ſit
Hinc quoque diſce meæ: tu dictis adyce mentem.
Picus in Auſonijs, proles Saturnia, terris
Rex fuit utilium bello ſtudioſus equorum.
Forma viro, quam cernis, erat: licet ipſe decorem
Aſpicias: fictáque probes ab imagine veram.
Par animus formæ: nec adhuc ſpectaſſe tot annos,
Quinquennem poteras Graja quater edere pugna.
Ille ſuos Dryadas Latijs in montibus ortas
Verterat in vultus: illum fontana petebant
Numina Naïades, quas Albula, quáſque Numici,
Quas Anienis aquæ, curſuq; breviſſimus Almo,
Narvè tulit præceps, & opacæ Farfarus undæ,
Quæque colunt Scythicæ ſtagnum nemorale Dianæ,
Finitimóſque lacus: ſpretis tamen omnibus, unam
Ille colit nympham, quam quondam in colle Palati
Dicitur ancipiti peperiſſe Venilia Iano.
Hæc ubi nubilibus primum maturuit annis,
Præpoſito cunctis Laurenti tradita Pico eſt.
Rara quidem facie, ſed rarior arte canendi,
Vnde Canens dicta eſt: ſilvas, & ſaxa mouere,
Et mulcere feras, & flumina longa morari
Ore ſuo, volucréſque vagas retinere ſolebat.
Quæ dum feminea modulatur carmina voce,
Exierat tecto Laurentes Picus in agros,
Indigenas fixurus apros, tergúmque premebat
Acris equi, læváque haſtilia bina gerebat,
Phœniceam fulvo chlamydem compreníus ab auro.

Venerat

Venerat in ſylvas & filia Solis eaſdem:
Vtque novas legeret fœcundis collibus herbas,
Nomine dicta ſuo Circæa reliquerat arva.
Quæ ſimulac juvenem virgultis abdita vidit,
Obſtupuit: cecidêre manu, quas legerat herbas:
Flammáque per totas viſa eſt errare medullas.
Vt primùm valido mentem collegit ab æſtu,
Quid cuperet, faſſura fuit. ne poſſet adire,
Curſus equi fecit, circumfuſuſq; ſatelles.
Non tamen effugies, vento rapiare licebit,
Si modò me novi, ſi non evanuit omnis
Herbarum virtus, nec me mea carmina fallunt.
Dixit, & effigiem nullo cum corpore falſi
Fixit apri, præterque oculos tranſcurrere regis
Iuſſit, & in denſum trabibus nemus ire videri,
Plurima quaſylva eſt, & equo loca pervia non ſunt.
Haud mora: continuò prædæ petit inſcius umbram
Picus, equíque celer ſpumantia terga reliquit.
Spemq; ſequens vanam, ſylvæ pedes errat in alta.
Concipit illa preces: & verba precantia dixit:
Ignotóſque Deos ignoto carmine adorat:
Quo ſolet & niveæ vultum confundere Lunæ,
Et patrio capiti bibulas ſubtexere nubes.
Tunc quoque cantato denſatur carmine cœlum,
Et nebulas exhalat humus: cæcíſque vagantur
Limitibus comites: & abeſt cuſtodia regis.
Nacta locum, tempúſque, Per, ô, tua lumina dixit,
Quæ mea ceperunt, pérque hanc, pulcherrime, formam,
Quæ facit, ut ſupplex tibi ſim Dea, conſule noſtris
Ignibus: & ſocerum, qui pervidet omnia, Solem
Aſpice: nec durus Titanida deſpice Circen.
Dixerat: ille ferox ipſamq; precéſque repellit,
Et quæcunq; es, ait, non ſum tuus: altera captum
Me tenet: & teneat per longum comprecor ævum.
Nec Venere externa ſocialia fœdera lædam,
Dum mihi lanigenam ſervabunt fata Canentem.
Sæpe retentatis precibus Titania fruſtra,

None impune feres: neque, ait, reddêre Canenti:
Læsáq; quid facial, quid amans, quid femina, disces
Rebus, ait: sed amans, & læsa, & femina, Circe est.
Tum bis ad occasum, bis se convertit ad ortum,
Ter juvenem baculo tetigit, tria carmina dixit.
Ille fugit: sed se solito velocius ipse
Currere miratus, pennas in corpore vidit;
Seque novam subitò Latijs accedere sylvis
Indignatus avem, duro fera robora rostro
Figit, & iratus longis dat vulnera ramis.
Purpureum chlamydis pennæ traxêre colorem:
Fibula quod fuerat, vestémque momorderat, aurum
Pluma fit: & fulvo cervix præcingitur auro,
Nec quicquam antiquum Pico, nisi nomina, restat.
Interea comites clamato sæpè per agros
Nequicquam Pico, nullâque in parte reperto,
Inveniunt Circen: (nam jam tenuaverat auras,
Passáque erat nebulas ventis ac sole resolvi)
Criminibusq; premunt veris, regémque reposcunt:
Vimq; ferunt: sævisq; parant incessere telis.
Illa nocens spargit virus, succósque veneni:
Et noctem, noctisque Deos, Erebónque Chaónque
Convocat: & longis Hecaten ululatibus orat,
Exiluêre loco (dictu mirabile) sylvæ:
Ingemuitq; solum: vicináque palluit arbor:
Sparsaq; sanguineis rubuerunt pabula guttis:
Et lapides visi mugitus edere raucos:
Et latrare canes: & humus serpentibus atris
Squallere: & tenues animæ volitare videntur.
Attonitum monstris vulgus pavet. illa paventum
Ora venenata tetigit mirantia virga:
Cujus ab attactu variarum monstra ferarum
In juvenes veniunt: nulli sua mansit imago.
Presserat occiduus Thaethesia littora Phœbus,
Et frustra conjux oculis animóque Canentis
Expectatus erat, famuli populisque per omnes
Discurrunt sylvas, atque obvia lumina portant.

Nec

Nec satis est Nymphæ flere, & lacerare capillos,
Et dare plangorem: facit hæc tamen omnia, seque
Proripit, ac latos errat vesana per agros.
Sex illam noctes, totidem redeuntia Solis
Lumina viderunt inopem somniq; cibiq;,
Per juga, per valles, qua sors ducebat, euntem.
Vltimus aspexit fessam luctuque viaque
Tybris, & in gelida ponentem corpora ripa.
Illic cum lacrymis ipsos modulata dolores,
Verba sono tenui mœrens fundebat: ut olim
Carmina jam moriens canit exequialia Cycnus.
Luctibus extremum tenues liquefacta medullas
Tabuit: inque leves paulatim evanuit auras.
Fama tamen signata loco est: quem rite Canentem
Nomine de Nymphæ veteres dixêre coloni.
Talia multa mihi longum narrare per annum,
Visaq; sunt. resides, & dissuetudine tardi
Rursus inire fretum, rursus dare vela jubemur:
Ancipitesq; vias, & iter Titania vastum
Dixerat, & sævi restare pericula ponti.
Pertimui, fateor, nactiusque hoc littus adhæsi.
Finierat Macareus. urnaque Æneia nutrix
Condita marmoreo tumulo breve carmen habebat:
Hic me Cajetam notæ pietatis alumnus,
Ereptam Argolico, quo debuit igne, cremavit.
Solvitur herboso religatus ab aggere funis:
Et procul insidias, infamataque relinquunt
Tecta Deæ, lucosque petunt, ubi nubilus umbra
In mare cum fulva prorumpit Tybris arena:
Faunigenæq; domo potitur, natáque Latini,
Non sine marte tamen. bellum cum gente feroci
Suscipitur: pactaque furit pro conjuge Turnus:
Concurrit Latio Tyrrhenia tota: diuque
Ardua sollicitis victoria quæritur armis:
Auget uterque suas externo robore vires:
Et multi Rutulos, multi Trojana tuentur
Castra: neque Æneas Evandri ad mœnia frustra:

At Venulus fruſtra profugi Diomedis ad urbem
Venerat. ille quidem ſub Iapyge maxima Dauno
Mœnia condiderat: dotaliáque arva tenebat.
Sed Venulus Turni poſtquam mandata peregit,
Auxilium petÿt. vires Ætolius heros
Excuſat: nec ſe, aut ſoceri committere pugnæ
Velle ſui populos: aut quos è gente ſuorum
Armet, habere ullos. néve hæc commenta putetis
(Admonitu quanquam luctus renoventur amari)
Perpetiar memorare tamen. Poſtquam alta cremata eſt
Ilios. & Danaas paverunt Pergama flammas,
Naritiúſque heros à virgine: virgine rapta,
Quam meruit pœnam ſolus, digeſſit in omnes:
Spargimur, & ventis iniimica per æquora rapti,
Fulmina, noctem, imbres, iram cœlique mariſque
Perpetimur Danai, cumulúmque Caphareа cladis.
Neve morer referens triſtes ex ordine caſus,
Græcia tum potuit Priamo quoque flenda videri.
Me tamen armiferæ ſervatum cura Minervæ
Fluctibus eripuit patrÿis, ſed rurſus ab ægris
Pellor: & antiquo memores de vulnere pœnas
Exigit alma Venus, tantóſque per alta labores
Æquora ſuſtinui: tantos terreſtribus armis.
Vt mihi felices ſint illi ſæpè vocati,
Quos communis hyems, importunúſque Caphareus
Merſit aquis: vellémque horum pars una fuiſſe.
Vltima jam paſſi comites, bellóque, fretóque,
Deficiunt, finemq; rogant erroris. at Agmon
Fervidus ingenio, tum verò & cladibus aſper,
Quid ſupereſt, quod jam patientia noſtra recuſet
Ferre viri? dixit. quid habet Cytherea quod ultra
(Velle puta) faciat? nam dum pejora timentur,
Eſt locus in voto: ſors autem ubi peſſima rerum eſt,
Sub pedibus timor eſt, ſecuráque ſumma malorum.
Audiat ipſa, licet: &, quod facit, oderit omneis
Sub Diomede viros: odium tamen illius omnes
Spernimus: & magno ſtat magna potentia nobis.

Talibus

Talibus iratam Venerem, Pleuronius Agmon
Instimulat verbis, veterémque resuscitat iram.
Dicta placent paucis. numeri majoris amici
Agmona corripimus. cui respondere volenti,
Vox pariter, vociscq; via est tenuata: comæq;
In plumas abeunt: plumis quoque colla teguntur,
Pectoráque, & tergum; majores brachia pennas
Accipiunt: cubitiq; leves tenuantur in alas.
Magna pedis digitos pars occupat. oráque cornu
Indurata rigent: finemq; in acumine ponunt.
Hunc Lycus, hunc Idas, & cum Rhetenore Nyctcus,
Hunc miratur Abas: &, dum mirantur, eandem
Accipiunt faciem: numeriúsque ex agmine major
Subvolat, & remos plausis circumvolat alis.
Si volucrum quæ sit dubiarum forma requiris:
Vt non cycnorum, sic albis proxima cycnis.
Vix equidem has sedes, & Iapygis arida Dauni
Arva gener teneo minima cum parte meorum.
Hactenus Oenides. Venulus Calydonia regna,
Peucetiósque sinus, Messapiaq; arva reliquit:
In quibus antra videt, quæ multa nubila sylva,
Et levibus guttis manantia semicaper Pan
Nunc tenet, at quodam tenuerunt tempore Nymphæ.
Appulus has illa pastor regione fugatas
Terruit: & primò subita formidine movit.
Mox ubi mens rediit, & contempsêre sequentem,
Ad numerum motu pedibus duxere choreas:
Imbrobat has pastor: saltuq; imitatus agresti
Addidit obscœnis convicia rustica dictis.
Nec prius obticuit, quàm guttura condidit arbor,
Arbor enim est: succóque licet cognoscere mores.
Quippe notam linguæ baccis oleaster amaris
Exhibet: asperitas verborum cessit in illas.
Hinc ubi legati rediére, negata ferentes
Arma Ætola sibi, Rutuli sine viribus illis
Bella infausta gerunt: multúmque ab utraque cruoris
Parte datur. fert ecce avidas in pinea Turnus

Tecta

Tecta faces: ignésque timent, quibus unda pepercit.
Iámque picem & ceras, alimentáque cætera flammæ
Mulciber urebat: pérque altum ad carbasa malum
Ibat: & incurvæ fumabant transtra carinæ:
Cum memor has pinus & Idæo vertice cæsas
Sancta Deûm genitrix, tinnitibus æthera pulsi
Æris, & inflati complevit murmure buxi.
Pérque leves domitis invecta leonibus auras,
Irrita sacrilega jactata incendia dextra,
Turne, ait, eripiam: nec me patiente cremabit
Ignis edax nemorum partes, & membra meorum.
Intonuit dicente Dea: tonirúmque secuti
Cum saliente graves ceciderunt grandine nimbi.
Aëráque, & tumidum subitis concursibus æquor
Astræi turbant, & eunt in prælia fratres.
E quibus alma parens unius viribus usa,
Stuppea prærupit Phrygiæ retinacula puppis:
Fertq; rates pronas: medióque sub æquore mergit.
Robore mollito, lignóque in corpora verso
In capitum facies puppes mutantur aduncæ:
In digitos abeunt, & crura natantia remi:
Quodque sinus fuerat, latus est: mediusq; carina
Subdita navigijs, spinæ mutatur in usum.
Lina comæ molles, antennæ brachia fiunt.
Cærulus, ut fuerat, color est. quásque antè timebant,
Illas virgineis exercent lusibus undas
Naiades æquoreæ: summis in montibus ortæ
Molle fretum celebrant: nec eas sua tangit origo.
Non tamen oblitæ quàm multa pericula sæpè
Pertulerint pelago, jactatis sæpè carinis
Supposuêre manus, nisi si qua vehebat Achivos.
Cladis adhuc Phrygiæ memores, odere Pelasgos,
Neritiæq; ratis viderunt fragmina lætis
Vultibus, & lætis vidêre rigescere puppes
Vultibus Alcinoi, saxumq; increscere ligno.
Spes erat, in Nymphas animata classe marinas,
Posse metu monstri Rutulum desistere bello.

Perstat:

Perſtat: habétque deos pars vtraque: quodq́ deorum eſt
Inſtar, habent animos: nec iam dotalia regna,
Nec ſceptrum ſoceri, nec te Lauinia virgo,
Sed viciſſe petunt, deponendíque pudore
Bella gerunt: tandémque Venus victricia nati
Arma videt, Turnúſque cadit: cadit Ardea, Turno
Soſpite, dicta potens. quam poſtquam barbarus enſis
Abſtulit, & trepida patuerunt tecta fauilla:
Congerie è media tum primum cognita præpes
Subvolat: & cineres plauſis euerberat alis:
Et ſonus, & macies, & pallor, & omnia captam
Quæ deceant urbem, nomen quoque manſit in illa
Vrbis: & ipſa ſuis deplangitur Ardea pennis.
Iámque deos omnes, ipſamq́ Æneia virtus
Iunonem veteres finiere coïrcuit iras:
Cum bene fundatis opibus creſcentis Iuli,
Tempeſtiuus erat cœlo Cytherius heros.
Ambierátque Venus ſuperos: colloq́ parentis
Circumfuſa ſui: Nunquam mihi, dixerat, ullo
Tempore dure pater, nunc ſis mitiſſimus opto:
Æneæq́ meo, qui te de ſanguine noſtro
Fecit auum, quamuis parvum, des, optime, numen,
Dummodo des aliquod: ſatis eſt inamabile regnum
Aſpexiſſe ſemel, Stygios ſemel iſſe per amnes.
Aſſenſêre Dei: nec conjux regia vultus
Immotos tenuit, placatóque annuit ore.
Tum pater, Eſt is, ait, cœleſti numine dignus:
Quæque petis, pro quóque petis, cape, nata, quod optas.
Fatus erat: gaudet, grateſque agit illa parenti:
Pérque leves auras junctis inuecta columbis,
Littus adit Laurens: ubi tectus arundine ſerpit
In freta flumineis vicina Numicius undis.
Hunc jubet Æneæ quæcunque obnoxia morti
Abluere, & tacito deferre ſub æquora curſu.
Corniger exequitur Veneris mandata, ſuiſq́
Quicquid in Æneæ fuerat mortale, repurgat
Et reſperſit aquis: pars optima reſtitit illi.

Luſtra-

Lustratum genitrix divino corpus odore
Vnxit: & ambrosia cum dulci nectare mista
Contigit os: fecitq; Deum, quem turba Quirini
Nuncupat indigetem, temploq; aris q; recepit.
Inde sub Ascany ditione binominis Alba,
Resque Latina fuit: successit Sylvius illi:
Quo satus, antiquo tenuit repetita Latinus
Nomina cum sceptro: clarus subit ecce Latinus:
Epitus ex illo: post hunc Capetiusque, Capysq;
Sed Capys ante fuit: regnum Tyberinus ab illis
Cepit: & in Thusci demersus fluminis undis
Nomina fecit aquæ: de quo Remulusque, feroxque
Acrota sunt geniti: Remulus maturior annis
Fulmineo peryt imitator fulminis ictu.
Fratre suo sceptrum moderatior Acrota forti
Tradit Aventino: qui, quo regnarat, eodem
Monte jacet positus, tribuitq; vocabula monti.
Iámque Palatinæ summam Proca gentis habebat.
Rege sub hoc Pomana fuit: qua nulla Latinas
Inter Hamadryadas coluit solertius hortos:
Nec fuit arborei studiosior altera fœtus:
Vnde tenet nomen. non sylvas illa, nec amnes;
Rus amat, & ramos felicia poma ferentes.
Nec jaculo gravis est, sed adunca dextera falce.
Qua modò luxuriem premit, & spatiantia passim
Brachia compescit: fisso modò cortice, lignum
Inserit, & succos alieno præstat alumno.
Nec sentire sitim patitur: bibulæq; recurvas
Radicis fibras latentibus irrigat undis.
Hic amor, hoc studium: Veneris quoq; nulla cupido est.
Vim tamen agrestum metuens, pomaria claudit
Intus, & accessus prohibet refugítque viriles.
Quid non & Satyri saltatibus apta juventus
Fecêre, & pinu præcincti cornua Panes,
Silenúsque suis semper juvenilior annis,
Quique deus fures vel falce, vel inguine terret,
Vt potirentur ea? sed enim superabat amando

Hos

Hos quoque Vertumnus: neque erat felicior illis.
O quoties habitu duri messoris aristas
Corbe tulit, veriq́, fuit messoris imago!
Tempora sæpe gerens fœno religata recenti,
Dejectum poterat gramen versare videri.
Sæpe manu stimulos rigida portabat, ut illum
Iurasses fessos modò disjunxisse iuvencos.
Falce data frondator erat, vitisq́, putator:
Induerat scalas, lecturum poma putares,
Miles erat gladio, piscator arundine sumpta:
Denique per multas aditum sibi sæpè figuras
Repperit, ut caperet spectatæ gaudia formæ.
Ille etiam picta redimitus tempora mitra,
Innitens baculo, positis per tempora canis,
Assimulavit anum, cultósque intravit in hortos:
Pomáque mirata est: tantóque potentior, inquit,
Omnibus es Nymphis, quas continet Albula ripis.
Salve virginei flos intemerate pudoris:
Paucáque laudatæ dedit oscula, qualia nunquam
Vera dedisset anus: glebáque incurva resedit
Suspiciens pandos Autumni pondere ramos.
Vlmus erat contrà speciosa nitentibus uvis,
Quam socia postquam pariter cum vite probavit,
At si staret, ait, cœlebs sine palmite truncus,
Nil præter frondes, quare peteretur, haberet.
Hæc quoque quæ juncta vitis requiescit in ulmo,
Si non juncta foret, terræ acclinata jaceret.
Tu tamen exemplo non tangeris arboris huius,
Concubitúsque fugis, nec te conjungere curas.
Atque utinam velles. Helene non pluribus esset
Sollicitata procis: nec quæ Lapithæa movit
Prælia: nec conjux timidi, aut audacis Vlyssei.
Nunc quoque cum fugias, averseríque petentes,
Mille viri cupiunt, & semideíque, deíq́,
Et quæcunque tenent Albanos numina montes.
Sed tu, si sapies, si te bene jungere, anúmque
Hanc audire voles, quæ te plus omnibus illis,

Plus

Plus quam credis, amo, vulgares reijce tedas:
Vertumnúmque tori ſocium tibi delige: pro quo
Me quoque pignus habe. neque enim ſibi notior ille eſt,
Quàm mihi: nec toto paſſim vagus errat in orbe.
Hæc loca magna colit: nec, uti pars magna procorum,
Quam modò vidit, amat. tu primus & ultimus illi
Ardor eris: ſolique ſuos tibi devovet annos.
Adde, quod eſt juvenis: quod naturale decoris
Munus habet: formáſque aptè fingetur in omnes:
Et, quod erit juſſus (jubeas licet omnia) fiet.
Quid quod amatis idem? quod quæ tibi poma coluntur,
Primus habet? lætáque tenet tua munera dextra?
Sed neque jam fœtus deſiderat arbore demptos,
Nec, quas ortus alit, cum ſuccis mitibus herbas.
Nec quicquam, niſi te, miſerere ardentis: & ipſum
Quod petit, ore meo præſentem crede precari:
Vltoréſque Deos, & pectora dura peroſam
Idaliam, memorémque time Rhamnuſidis iram.
Quóque magis caveas, (etenim mihi multa vetuſtas
Scire dedit) referam totam notiſſima Cypro
Facta, quibus flecti facilè, & miteſcere poſſis.
Viderat à veteris generoſam ſanguine Teucri
Iphis Anaxareten humili de ſtirpe creatus:
Viderat: & totis perceperat oſſibus ignes:
Luctatúſque diu, poſtquam ratione furorem
Vincere non potuit, ſupplex ad limina venit.
Et modò nutrici miſerum confeſſus amorem,
Ne ſibi dura foret, per ſpes oravit alumnæ.
Et modò, de multis aliqui blanditus amicis,
Sollicita petijt propenſum voce favorem.
Sæpè ferenda dedit blandis ſua verba tabellis.
Interdum madidas lacrymarum rore coronas
Poſtibus intendit: poſuitq; in limine duro
Molle latus: triſtíſque ſeræ convicia fecit.
Sævior illa freto ſurgente cadentibus hœdis,
Durior & ferro, quod Noricus excoquit ignis,
Et ſaxo, quod adhuc vivum radice tenetur,

Spernit,

Spernit, & irridet: facliſque immitibus addit
Verba ſuperba ferox, & ſpe quoque fraudat amantem.
Non tulit impatiens longi tormenta doloris
Iphis; & ante fores hæc verba noviſſima dixit:
Vincis Anaxarete: neque erunt tibi tædia tandem
Vlla ferenda mei: lætos molire triumphos:
Et pæana voca: nitidáque incingere lauro.
Vincis, ait: moriórque libens. agè ferrea gaude,
Certe aliquid laudare mei cogéris, eritq́,
Quo tibi ſim gratus: meritúmque fatébere noſtrum.
Non tamen antè mihi curam exceſſiſſe memento,
Quàm vitam: geminâque ſimul mihi luce carendum eſt.
Nec tibi fama mei ventura eſt nuntia leti.
Ipſe ego, ne dubites, adero, præſenſq́, videbor,
Corpore ut exanimi crudélia lumina paſcas.
Si tamen ô ſuperi mortalia facta videtis;
Eſte mei memores: nihil ultra lingua precari
Suſtinet, & longo facite ut narremur in ævo:
Et, quæ dempſiſtis vitæ, date tempora famæ.
Dixit: & ad poſtes ornatos ſæpè corónis,
Humentes oculos, & pallida brachia tollens,
Cum foribus laquei religaret vincula ſummis,
Hæ tibi ſerta placent, crudelis & impia dixit:
Inſeruítque caput. ſed tum quoque verſus ad illam eſt:
Atque onus infœlix eliſa fauce pependit.
Icta pedum motu, trepidantum, & multa gementum
Viſa dediſſa ſonum eſt, adapertáque janua factum
Prodidit. exclamant famuli: fruſtraq́, levatum
(Nam pater occiderat) referunt ad limina matris.
Accipit illa ſinu: complexáque frigida nati
Membra ſui, poſtquam miſerarum verba parentum
Edidit, & matrum miſerarum facta peregit:
Funera ducebat mediam lacrymoſa per urbem,
Luridáque arſicro portabat membra pheretro.
Fortè via vicina domus, quâ flebilis ibat
Pompa, fuit: duræq́, ſonus plangoris ad aures
Venit Anaxaretes: quam jam deus ultor agebat.

Mota

Mota tamen, videamus, ait, miserabile funus:
Et patulis inyt tectum sublime fenestris.
Vixq; benè impositum lecto prospexerat Iphin:
Diriguêre oculi: calidúsque è corpore sanguis
Inducto pallore fugit: conatáque retro
Ferre pedes, hæsit: conata avertere vultus,
Hoc quoque non potuit: paulatimq; occupat artus,
Quod fuit in duro jampridem corpore, saxum.
Néve ea ficta putes, dominæ sub imagine signum
Servat adhuc Salamis: Veneris quoq; nomine templum
Prospicientis habet. quorum memor, ô mea, lentos
Pone (precor) fastus: & amanti jungere Nymphæ.
Sic tibi nec vernum nascentia frigus adurat
Poma, nec excutiant rapidi florentia venti.
Hæc ubi nequicquam formas deus aptus in omnes
Edidit, in juvenem rediyt: & anilia demit
Instrumenta sibi: talisque apparuit illi,
Qualis ubi oppositas nitidissima solis imago
Evicit nubes, nullaque obstante reluxit.
Vimq; parat: sed vi non est opus. inque figura
Capta Dei Nympha est, & mutua vulnera sensit.

Proximus Ausonias injusti miles Amuli
Rexit opes: Numitorq; senex amissa nepotum
Munere regna capit: festisque Parilibus urbis
Mœnia conduntur. Tatius, patresque Sabini
Bella gerunt: arcisque via Tarpeia recluſa
Dignam animam pœna congestis exuit armis.
Inde sati Curibus, tacitorum more luporum,
Ore premunt voces: & corpora victa sopore
Invadunt, portasque petunt; quas objice firmo
Clauserat Iliades. unam tamen ipsa recluſit,
Nec strepitum verso Saturnia cardine fecit.
Sola Venus portæ cecidisse repagula sensit:
Et clausura fuit: nisi quòd rescindere nunquam
Dijs licet acta Deúm. Ianoloca juncta tenebant
Naiades Ausoniæ, gelido rorantia fonte:
Has rogat auxilium. nec Nymphæ justa petentem

Sustinuêre Deam: venásque, & flumina fontis
Elicuêre sui. nondum tamen invia Iani
Ora patentis erant, nec iter præclusérat unda:
Lurida supponunt fœcundo sulphura fonti:
Incendúntque cavas fumante bitumine venas.
Viribus his, alyssq; vapor penetravit ad ima
Fontis, & Alpino modò quæ certare rigori
Audebatis aquæ, non cedítis ignibus ipsis.
Flammifera gemini fumant aspergine postes:
Portáque nequicquam rigidis promissa Sabinis,
Fonte fuit præstructa novo, dum Martius arma
Induerat miles. quem postquam Romulus ultrò
Obtulit, & strata est tellus Romana Sabinis
Corporibus: strataq; suis: generiq; cruorem
Sanguine cum soceri permiscuit impius ensis:
Pace tamen sistit bellum, nec in ultima ferro
Decertare placet, Tatiumque accedere regno.
Occiderat Tatius, populisq; æquata duobus,
Romule, jura dabas: posita cùm casside Mavors
Talibus affatur divumque hominumque parentem:
Tempus adest genitor (quoniam fundamine magno
Res Romana valet, & præside pendet ab uno)
Præmia jam promissa mihi, dignóque nepoti
Solvere, & ablatum terris imponere cælo.
Tu mihi concilio quondam præsente deorum
(Nam memoro, memoriq; animo pia verba notavi)
Vnus erit, quem tu tolles ad sidera cœli,
Dixisti: rata sit vestrorum summa tuorum.
Annuit omnipotens: & nubibus æra cæcis
Occuluit, tonitrúque, & fulgure terruit orbem.
Quæ sibi promissa sensit data signa rapinæ,
Innixusq; hastæ pressos temone cruento
Impavidus conscendit equos Gradivus, & ictu
Verberis increpuit pronúmque per æra lapsus
Constitit in summo vemorosi colle Palati:
Redderetque suo non regia jura Quiriti
Vulit Iliaden. corpus mortale per auras

Dilapsum tenues: ut lata plumbea funda
Missa solet medio glans intabescere cœlo.
Pulchra subit facies: & pulvinaribus altis
Dignior est, qualis trabeati forma Quirini.
Flebat ut amissum conjux, cùm regia Iuno
Irin ad Hersiliam descendere limite curvo
Imperat, & vacuæ sua sic mandata referre.
O & de Latio, ô & de gente Sabina
Præcipuum matrona decus, dignissima tanti
Antè fuisse viri conjux, nunc esse Quirini:
Sistе tuos fletus: & si tibi cura videndi
Conjugis est, duce me lucum pete, colle Quirinо
Qui viret, & templum Romani regis obumbrat.
Paret: & in terram pictos delapsa per artus,
Hersiliam jussis compellat vocibus Iris.
Illa verecundo vix tollens lumina vultu:
O Dea (namque mihi, nec quæ sis dicere promptum est:
Et liquet esse Deam) duc, ô duc, inquit, & offer
Conjugis ora mihi: quem si modò posse videre
Fata semel dederint, cœlum accepisse videbor.
Nec mora: Romuleos cum virgine Thumantea
Ingreditur colles, ibi sidus ab æthere lapsum
Decidit in terras: à cujus lumine flagrans
Hersiliæ crinis cum sidere cessit in auras.
Hanc manibus notis Romana conditur urbis
Excipit: & priscum pariter cum corpore nomen
Mutat, Oramq; vocat, quæ nunc dea juncta Quirino est.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER XV.

QVæritur interea quis tantæ pondera molis
Sustineat: tantoque queat succedere regi.
Destinat imperio clarum præcuntia veri

FAMA

Fama Numam, non ille satis cognosse Sabinæ
Gentis habet ritus: animo majora capaci
Concipit: &, quæ sit rerum natura, requirit.
Hujus amor curæ, patria, Curibúsque relictis,
Fecit, ut Herculei penetraret ad hospitis urbem.
Graja quis Italicis auctor posuisset in oris
Mœnia quærenti, sic è senioribus unus
Rettulit indigenis, veteris non inscius ævi:
Dives ab Oceano bobus, Iove natus, Iberis
Littora felici tenuisse Lacinia cursu
Fertur, & armento teneras errante per herbas,
Ipse domum magni, nec inhospita tecta Crotonis
Intrasse: & requie longum relevasse laborem.
Atque ita discedens, ævo, dixisse, nepotum
Hic locus urbis erit: promissáq; vera fuerunt.
Nam fuit Argolico generatus Alemone quidam
Mycilus, illius Dys acceptissimus ævi.
Hunc super incumbens pressum gravitate soporis
Claviger alloquitur: lapidosas Æsaris undas
I pete diversi, patrias agè desere sedes.
Et, nisi paruerit, multa ac metuenda minatur.
Postea discedunt pariter Samnúsque, Deúsque.
Surgit Alemonides: tacitáque recentia mente
Visa refert: pugnátque diu sententia secum.
Numen abire jubet: prohibent discedere leges:
Pœnáque mors posita est patriam mutare volenti.
Candidus Oceano nitidum caput abdiderat Sol:
Et caput extulerat densissima sidereum nox:
Visus adesse idem Deus est, eademque monere,
Et, nisi paruerit, plura, & graviora minari.
Pertimuit, patriumque simul transferre parabat
In sedes penetrale novas. fit murmur in urbe:
Spretarúmque agitur legum reus: utque peracta est
Causa prior, crimenque patet sine teste probatum:
Squallidus ad superos tundens reus ora manúsque
O cujus cœlum bis sex fecêre labores,
Fer, precor, inquit, opem: nam tu mihi criminis auctor.

Mos erat antiquis, niveis, atrisq; lapillis,
His damnare reos, illis absolvere culpa.
Tunc quoque sic lata est sententia tristis: & omnis
Calculus immitem demittitur ater in urnam,
Quæ simul effudit numerandos versa lapillos,
Omnibus è nigro color est mutatus in album:
Candidáque Herculea sententia numine facta
Solvit Alemoniden. grates agit ille parenti
Amphitryoniadæ: ventísque fæventibus æquor
Navigat Ionium: Lacedæmoniúmque Tarentum
Præterit, & Sybarim, Salentinúmque Neæthum,
Thurinósque sinus, Themesínq;, & Iapygis arva.
Vixq; pererratis quæ spectant littora, terris
Invenit Æsarei fatalia fluminis ora.
Nec procul hinc tumulum, sub quo sacrata Crotonis
Ossa tegebat humus: iussaq; ibi mœnia terra
Condidit: & nomen tumulati traxit in urbem.
Talia constabat certa primordia fama
Esse loci. positæq; Italis in finibus urbis.
Vir fuit hic ortu Samius, sed fugerat unà
Et Samon, & dominos: odióque tyrannidis exul
Sponte erat, isq; licet cœli regione remotus,
Mente Deos adijt, & quæ natura negabat
Visibus humanis, oculis ea pectoris hausit.
Cumque animo, & vigili perspexerat omnia cura,
In medium discenda dabat, cœtúmque silentum,
Dictáque mirantum, magni primordia mundi,
Et rerum causas, & quid natura, docebat:
Quid Deus, unde nives, quæ fulminis esset origo,
Iuppiter, an venti, discussa nube, tonarent:
Quid quateret terras, qua sidera lege mearent:
Et quodcunque latet. primúsque animalia mensis
Arguit imponi: primus quoque talibus ora
Docta quidem solvit, sed non & credita, verbis.
Parcite mortales dapibus temerare nefandis
Corpora: sunt fruges: sunt deducentia ramos
Pondere poma suo, tumidæq; in vitibus uuæ:

Sunt

Sunt herbæ dulces, sunt quæ mitescere flamma,
Mollirique queant: nec vobis lacteus humor
Eripitur, nec mella thymi redolentia flore.
Prodiga divitias alimentáque mitia tellus
Suggerit: atque epulas sine cæde & sanguine præbet.
Carne feræ sedant jejunia: nec tamen omnes:
Quippe equus, et pecudes, armentáque gramine vivunt;
At, quibus ingenium est immansuetumque, ferúmque,
Armeniæ tigres, iracundique leones,
Cúmque lupis ursi, dapibus cum sanguine gaudent.
Heu quantum scelus est in viscere viscera condi,
Congestóque avidum pinguescere corpore corpus:
Alteriúsque animantem animantis vivere leto!
Scilicet in tantis opibus, quas optima matrum
Terra creat, nil te nisi tristia mandere sævo
Vulnera dente juvat? ritúsque referre Cyclopum?
Nec, nisi perdideris alium, placare voracis
Et male morati poteris jejunia ventris?
At vetus illa ætas, cui fecimus Aurea nomen,
Fœtibus arboreis, & quas humus educat, herbis
Fortunata fuit: nec polluit ora cruore.
Tunc & aves tutæ movêre per aëra pennas:
Et lepus impavidus mediis erravit in arvis:
Nec sua crudelitas piscem suspenderat hamo.
Cuncta sine insidijs, nullámque timentia fraudem,
Plenáque pacis erant. postquam non utilis auctor
Victibus invidit, (quisquis fuit ille Deorum)
Corporeásque dapes avidam demersit in alvum:
Fecit iter sceleri: primóque è cæde ferarum
Incaluisse potest maculatum sanguine ferrum,
(Idq; satis fuerat) nostrúmque petentia letum
Corpora missa neci, sola pietate fatemur.
Sed quàm danda neci, tam non epulanda fuerunt.
Longiùs inde nefas abiit, & prima putatur
Hostia sus meruisse mori: quia semina pando
Eruerit rostro, spemq; interceperit anni.
Vitem caper morsa Bacchi maledictus ad aras

Dicitur ultoris. nocuit sua culpa duobus.
Quid meruistis oves placidum pecus, inque tuendos
Natum hominis, pleno quæ fertis in ubere nectar?
Mollia quæ nobis vestras velamina lanas
Præbetis, vitâque magis, quàm morte, iuvatis?
Quid meruêre boves, animal sine fraude dolóque
Innocuum, simplex, natum tolerare labores?
Immemor est demum, nec frugum munere dignus,
Qui potuit, curvi demto modo pondere aratri,
Ruricolam mactare suum: qui trita labore,
Illa, quibus toties durum renovaverat arvum,
Tot dederat messes, percussit colla securi.
Nec satis est, quòd tale nefas committitur: ipsos
Inscripsêre Deos sceleri: numenque supernum
Cæde laboriferi credunt gaudere juvenci,
Victima labe carens, & præstantissima forma,
(Nam placuisse nocet) vittis præsignis, & auro
Sistitur ante aras: auditâq; ignara precantem:
Imponiq; suæ videt inter cornua fronti.
Quas coluit fruges: percussâq; sanguine cultros
Inficit in liquida prævisos fovilan unda.
Protinus erectas viventi pectore fibras
Inspiciunt, mentésque deum scrutantur in illis.
Vnde fames homini vetitorum tanta ciborum est?
Audetis vesci genus ô mortales? quod oro,
Ne facitis: & monitis animos advertite nostris:
Cúmque bouum dabitis cæsorum membra palato,
Mandere vos vestros scite & sentite colonos.
Et quoniam Deus ora movet, sequar ora monentem
Rite Deum, Delphósque meos, ipsumq; recludam
Æthera, & augustæ reserabo oracula mentis.
Magna, & ingenijs investigata priorum,
Quæque diu latuêre, canam. iuvat ire per alta
Astra: iuvat terris, & inerti sede relicta,
Nube vehi, validíq; humeris insistere Atlantis:
Palantésque homines passim, ac rationis egentes
Despectare procul, trepidósque obitumque timentes

Sic

Sic exhortari, sortémque evolvere fati.
O genus attonitum gelidæ formidine mortis,
Quid Styga, quid tenebras, & nomina vana timetis?
Materiem vatum, falsíq; pericula mundi?
Corpora sive rogus flamma, seu tabe vetustas
Abstulerit, mala posse pati non ulla putetis.
Morte carent animæ: semperque priore relicta
Sede, novis domibus vivunt, habitántque receptæ.
Ipse ego (nam memini) Trojani tempore belli
Panthoides Euphorbus eram: cui pectore quondam
Hæsit in adverso gravis hasta minoris Atridæ.
Cognovi clypeum lævæ gestamina nostræ
Nuper Abantei, templo Junonis in Argis.
Omnia mutantur: nihil interit; errat: & illinc
Huc venit, hinc illuc, & quoslibet occupat artus
Spiritus, éque feris humana in corpora transit,
Inque feras noster, nec tempore deperit ullo.
Vtque novis facilis signatur cera figuris,
Nec manet ut fuerat, nec formas servat easdem,
Sed tamen ipsa eadem est: animam sic semper eandem
Esse, sed in varias doceo migrare figuras.
Ergo ne pietas sit victa cupidine ventris,
Parcite (vaticinor) cognatas cæde nefanda
Exturbare animas: ne sanguine sanguis alatur.
Et quoniam magno feror æquore: plenáque ventis
Vela dedi: nihil est toto quod perstet in orbe.
Cuncta fluunt: omnísque vagans formatur imago:
Ipsa quoque assiduo labuntur tempora motu,
Non secus ac flumen: neque enim consistere flumen,
Nec levis hora potest: sed ut unda impellitur unda,
Vrgetúrque eadem, veniens urgetq; priorem:
Tempora sic fugiunt pariter, pariterque sequuntur:
Et nova sunt semper: nam, quod fuit ante, relictum est:
Fitq; quod haud fuerat: momentáque cuncta novantur.
Cernis, & emensas in lucem tendere noctes,
Et jubar hoc nitidum nigræ succedere nocti.
Nec color est idem cœlo, quum lassa quiete

Cuncta jacent media, quumque albo Lucifer exit
Clarus equo: rursusq; alius, quum prævia lucis
Tradendum Phœbo Pallantias insicit orbem.
Ipse Dei clypeus, terra quum tollitur ima,
Manè rubet: terráque rubet, quum conditur ima.
Candidus in summo est: melior natura quòd illic
Ætheris est: terræq; procul contagia fugit.
Nec par, aut eadem nocturnæ forma Dianæ
Esse potest usquam: semperq; hodierna sequente,
Si crescit, minor est: major, si contrahit orbem.
Quid? non in species secedere quattuor annum
Aspicis, ætatis peragentem imitamina nostræ?
Nam tener, & lactens, puerisq; simillimus ævo
Vere novo est: tunc herba nitens, & roboris expers
Turget: & insolida est: & spe delectat agrestes.
Omnia tum florent, florumque coloribus almus
Ludit ager: neque adhuc virtus in frondibus ulla est.
Transit in Æstatem post Ver, robustior annus:
Fitq; valens iuvenis, neque enim robustior ætas
Ulla nec uberior, nec quæ magis ardeat, ulla est.
Excipit Autumnus, posito fervore juventæ
Maturus, mitisq; inter juvenémque senémque
Temperie medius, sparsis quoque tempora canis.
Inde senilis hyems tremulo venit horrida passu,
Aut spoliata suos, aut quos habet, alba capillos.
Nostra quoque ipsorum semper, requieque sine ulla
Corpora vertuntur: nec, quod fuimusve, sumusve
Cras erimus: fuit illa dies, qua semina tantùm,
Spésque hominum primæ, matrisque habitavimus alvo.
Artifices natura manus admovit: & angi
Corpora visceribus distentæ condita matris
Noluit: eq; domo vacuas emisit in auras.
Editus in lucem jacuit sine viribus infans
Mox quadrupes, ritúque tulit sua membra ferarum.
Paulatimq; tremens, & nondum poplite firmo
Constitit, adjutísque aliquo conamine nervis,
Inde valens, velóxque fuit: spatiumque juventæ

Transit:

Transit: & emeritis medy quoque temporis annis,
Labitur occiduæ per iter declive senectæ.
Subruit hæc ævi demolitúrque priorís
Robora: fletq́ Milon senior, cùm spectat inanes
Illos, qui fuerant solidarum more ferarum
Herculeis similes, fluidos pendere lacertos.
Flet quoque, ut in speculo rugas conspexit aniles
Tyndaris, & secum, cur sit bis rapta, requirit.
Tempus edax rerum, tuque invidiosa vetustas
Omnia destruitis: vitiatáque dentibus ævi,
Paulatim lenta consumitis omnia morte.
Hæc quoque non perstant, quæ nos elementa vocamus:
Quáque vices peragant, animos adhibete, docebo.
Quattuor æternum genitalia corpora mundus
Continet: ex illis duo sunt onerosa, suóque
Pondere in inferius tellus atque unda feruntur:
Et totidem gravitate carent, nulloque premente
Alta petunt, aër, atque aëre purior ignis.
Quæ quanquam spacio distent, tamen omnia fiunt
Ex ipsis: & in ipsa cadunt: resolutáque tellus
In liquidas rarescit aquas: tenuatus in auras,
Aëriq́ humor abit: demptoque quoque pondere rursus
In superos aër tenuissimus emicat ignes:
Inde retrò redeunt: idémque retexitur ordo.
Ignis enim densum spissatus in aëra transit:
Hinc in aquas: tellus glomerata cogitur unda.
Nec species sua cuiq́ manet: rerúmque novatrix
Ex alijs alias reparat natura figuras.
Nec perit in tanto quicquam (mihi credite) mundo:
Sed variat, faciémque novat: nascíq́ vocatur,
Incipere esse aliud quàm quod fuit ante: moríq́
Desinere illud idem. quamvis sint huc forsitan illa,
Hæc translata illuc: summa tamen omnia constant.
Nil equidem durare diu sub imagine eadem
Crediderim: sic ad ferrum venistis ab auro
Secula: sic toties versa est fortuna locorum.
Vidi ego, quod fuerat quondam solidissima tellus,

Esse

Esse fretum: vidi factas ex æquore terras,
Et procul à pelago conchæ jacuêre marinæ
Et vetus inventa est in montibus anchora summis:
Quodque fuit campus, vallem decursum aquarum
Fecit: & eluvie mons est deductus in æquor.
Eq; paludosa siccis humus aret arenis:
Quæque sitim tulerant, stagnata paludibus hument:
Hic fontes natura novos emisit, & illic
Clausit: & antiquis tam multa tremoribus orbis
Flumina prosiliunt: aut exiccata residunt.
Sic ubi terreno Lycus est epotus biatu,
Existit procul hinc, alióque renascitur ore:
Sic modò combibitur, tecto modò gurgite lapsus
Redditur Argolicis ingens Erasinus in agris.
Et Mysum, capitisque sui, ripæq; prioris
Pœnituisse ferunt, alia nunc ire Caicum.
Nec non Sicanias volvens Amasenus arenas
Nunc fluit: interdum suppressis fontibus aret.
Antè bibebatur, nunc quas contingere nolis
Fundit Anigrus aquas: postquam (nisi vatibus omnis
Eripienda fides) illic lavêre Bimembres
Vulnera, clavigeri quæ fecerat Herculis arcus.
Quid? non & Scythicis Hypanis de montibus ortus,
Qui fuerat dulcis, salibus vitiatur amaris?
Fluctibus ambitæ fuerant Antissa, Pharósque,
Et Phœnissa Tyros: quarum nunc insula nulla est.
Leucada continuam veteres habuêre coloni:
Nunc freta circumeunt. Zancle quoque juncta fuisse
Dicitur Italiæ, donec confinia pontus
Abstulit, & media tellurem reppulit unda.
Si quæris Helicen, & Buran Achaïdas urbes,
Invenies sub aquis: & adhuc ostendere nautæ
Inclinata solent cum mœnibus oppida mersis.
Est prope Pittheam tumulus Trœzena, sine ullis
Arduus arboribus, quondam planissima campi
Area, nunc tumulus, nam (res horrenda relatu)
Vis fera ventorum, cæcis inclusa cavernis,

Expirare

Expirare aliquà cupiens, luctatáque fruſtra
Liberiore frui cœlo, cùm carcere vina
Nulla foret toto, nec pervia flatibus eſſet,
Extentam tumefecit humum, ceu ſpiritus oris
Tendere viſicam ſolet, aut direpta bicornis
Terga capri: tumor ille loci permanſit, & alti
Collis habet ſpeciem, longóque induruit ævo.
Plurima cum ſubeant audita, nec cognita nobis,
Pauca ſuper referam. quid? non & lymphæ figuras
Datáq; capitá; novas? medio tua, corniger Ammon,
Vnda die gelida eſt: ortúque obitúque caleſcit.
Admotis Athamantis aquis accendere lignum
Narratur, minimos cum luna receſſit in orbes.
Flumen habent Cicones: quod potum ſaxea reddit
Viſcera, quod tactis inducit marmora rebus.
Crathis, & hinc Sybaris veſtris conterminus oris,
Electro ſimiles faciunt, aurúque capillos.
Quodque magis mirum eſt, ſunt, qui non corpora tantùm,
Verum animos etiam valeant mutare, liquores.
Cui non audita eſt obſcœnæ Salmacis unda?
Æthiopeſque lacus? quos ſi quis fœcibus hauſit,
Aut furit, aut patitur mirum gravitate ſoporem.
Clitorio quicunque ſitim de fonte levarit,
Vina fugit, gaudetque meris abſtemius undis.
Seu vis eſt in aqua calido contraria vino:
Sive, quod indigenæ memorant, Amithaone natus
Prætidas attonitas poſtquam per carmen & herbas
Eripuit furijs, purgamina mentis in illas
Miſit aquas: odiumque meri permanſit in undis.
Hinc fluit affectu diſpar Lynceſtius amnis:
Quem quicunque parum moderato gutture traxit,
Haud aliter titubat, quam ſi mera vina bibiſſet.
Et lacus Arcadiæ Phenium dixêre priores,
Ambiguis ſuſpectus aquis: quas nocte timeto:
Nocte nocent potæ: ſine noxa luce bibuntur.
Sic alias, aliáſque lacus & flumina, vires
Concipiunt: tempúſque fuit, quo navita in undis,

Nunc

Nunc ſedet Ortygie, timuit concurſibus Argo
Vndarum ſparſas Symplegadas eliſarum:
Quæ nunc immotæ perſtant, ventiſque reſiſtunt.
Nec quæ ſulphureis ardet fornacibus, Ætna
Ignea ſemper erit: neque enim fuit ignea ſemper.
Nam ſive eſt animal Tellus, & vivit, habetque
Spiramenta locis flammam exhalantia multis,
Spirandi mutare vias, quotieſque movetur,
Has finire poteſt, illas aperire cavernas:
Sive leves imis venti cohibentur in antris,
Saxáque cum ſaxis, & habentem ſemina flammæ
Materiam jactant, ea concipit iſtibus ignem,
Antra relinquentur ſedatis frigida ventis:
Sive bitumineæ rapiunt incendia vires,
Luteave exiguis areſcunt ſulfura fumis.
Nempe vt terra cibos, alimentáque pinguia flammæ
Non dabit, abſumptis per longum vtribus evum,
Naturæq; ſuum nutrimen deerit edaci:
Non feret illa famem, deſertáque deſeret ignes.
Eſſe viros fama eſt in Hyperborea Pallene,
Quj ſoleant levibus velari corpora plumis.
Cùm Tritoniacam nevies ſubiére paludem.
Haud equidem credo, ſparſæ quoque membra veneno
Exercere artes Scythides memorantur eaſdem.
Si qua fides rebus tamen eſt addenda probatis,
Nonne vides quæcunque mora, fluidoq; calore
Corpora tabuerint, in parva animalia verti?
Iuuenci quoque delecti maſtati obrue tauros.
(Cognita res uſu) de putri viſcere paſſim
Florilegæ naſcuntur apes: quæ more parentum
Rura colunt, operíque favent, in ſpemq; laborant:
Preſſius humo bellator equus crabronis origo eſt.
Concava littoreo ſi demas brachia cancro,
Cætera ſupponas terræ de parte ſepulta
Scorpius exibit, caudáque minabitur unca.
Quæque ſolent canis frondes intexere filis
Agreſtes tineæ (res obſervata colonis)

Ferali

Feráli mutant cum papilione figuram.
Semina limus habet viridis generantia ranas:
Et generat truncas pedibus: mox apta natando
Crura dat: utque eadem sint longis saltibus apta,
Posterior superat partes mensura priores.
Nec catulus, partu quem reddidit Vrsa recenti,
Sed malè viva caro est: lambendo mater in artus
Fingit: & in formam, quantam capit ipsa, reducit.
Nónne vides, quos cera tegit sexangula fœtus,
Melliferarum apium sine membris corpora nasci?
Et serósque pedes, serásque assumere pennas?
Iunonis volucrem, quæ cauda sidera portat,
Armigerúmque Iovis, Cythereidáſque columbas,
Et genus omne avium medijs è partibus ovi
Ni sciret fieri, quis nasci posse putaret?
Sunt qui, cum clauso putrefacta est spina sepulcro,
Mutari credant humanas angue medullas:
Hæc tamen ex alijs generis primordia ducunt:
Vna est, quæ reparet: seque ipsa reseminet ales:
Assyrij Phœnica vocant: nec fruge, nec herbis,
Sed thuris lacrymis, & succo vivit amomi.
Hæc ubi quinque suæ complevit secula vitæ,
Ilicis in ramis, tremulaq; cacumine palmæ,
Vnguibus, & duro nidum sibi construit ore,
Quo simulac casias & nardi lenis aristas,
Quassaq; cum fulva substravit cinnama myrrha:
Se super imponit, finitq; in odoribus ævum.
Inde ferunt, totidem qui vivere debeat annos,
Corpore de patrio parvum Phœnica renasci.
Cum dedit huic ætas vires, onerique ferendo est,
Ponderibus nidi ramos levat arboris altæ:
Fertq; pius cunásque suas, patriúmque sepulchrum
Perque leves auras, Hyperionis urbe potitus,
Ante fores sacras Hyperionis æde reponit.
Si tamen est aliquid miræ novitatis in istis,
Alternare vices, & quæ modò femina tergo
Passa marem est, nunc esse marem miremur Hyænam.

Id

Id quoque quod ventis animal nutritur, & aura,
Protinus assimulat, tetigit quoscunque colores.
Victa racemifero Lycas dedit India Bacchо:
E quibus, ut memorant, quicquid vesica remisit,
Vertitur in lapides: & congelat aëre tacto.
Sic & Coralium, quo primùm contigit auras
Tempore, durescit: mollis fuit herba sub undis.
Desinet antè dies, & alto Phœbus anhelos
Æquore tinget equos, quàm consequar omnia dictis
In species translata novas: sic omnia verti
Cernimus: atque alias assumere robora gentes,
Concidere has. sic magna fuit, censúq́, virísque,
Pérque decem potuit tantum dare sanguinis annos:
Nunc humilis veteres tantummodo Troja ruinas,
Et pro divitijs tumulos ostendit avorum.
Clara fuit Sparte: magnæ viguêre Mycenæ:
Nec non & Cecropis, nec non Amphionis arces:
Vile solum Sparte est: altæ cecidere Mycenæ:
Oedipodioniæ quid sunt, nisi nomina, Thebæ?
Quid Pandioniæ restant, nisi nomen, Athenæ?
Nunc quoq; Dardaniam fama est consurgere Romã:
Appenninigenæ quæ proxima Tybridis undis
Mole sub ingenti rerum fundamina ponit.
Hæc igitur formam crescendo mutat, & olim
Immensi caput orbis erit: sic dicere vates,
Faticináque ferunt sortes: quantúmque recordor,
Dixerat Æneæ, cùm res Trojana labaret,
Priamides Helenus flenti dubióque salutis:
Nate Dea, si nota satis præsagia nostræ
Mentis habes: non tota cadet te sospite Troja.
Flamma tibi ferrúmque dabunt iter: ibis: & unà
Pergama rapta feres: donec Trojæq́, tibiq́,
Externum patrio contingat amicius arvum.
Vrbem etiam cerno Phrygios debere nepotes,
Quanta nec est, nec erit, nec visa prioribus antis.
Hanc alij proceres per secula longa potentem,
Sed dominam rerum de sanguine natus Iuli

Efficiet,

Efficiet: quo cùm tellus erit usa: fruentur
Æthereæ sedes: cælúmque erit exitus illi.
Hæc Helenum cecinisse Penatigero Æneæ
Mente memor refero: cognatáque mœnia lætor
Crescere: & utiliter Phrygibus victisse Pelasgos.
Ne tamen oblitis ad metam tendere longè
Expatiemur equis, cœlum, & quodcunque sub illo est,
Immutat formas, tellúsque, & quicquid in illa est.
Nos quoque pars mundi (quoniam non corpora solùm,
Verùm etiam volucres animæ sumus: inq; ferinas
Possumus ire domos: pecudúmque in pectora condi)
Corpora quæ possunt animas habuisse parentum,
Aut fratrum, aut aliquo junctorum fœdere nobis,
Aut hominum; certè tuta esse, & honesta sinamus:
Néve Thyestæis cumulemus viscera mensis.
Quàm malè consuescit, quàm se parat ille cruori
Impius humano, vituli qui guttura cultro
Rumpit, & immotas præbet mugitibus aures!
Aut qui vagitus similes puerilibus hœdum
Edentem jugulare potest: aut alite vesci
Cui dedit ipse cibos! quantum est quod desit in istis
Ad plenum facinus! quis transitus inde paratur!
Bos aret, aut mortem senioribus imputet annis.
Horriferum contra Boream ovis arma ministret.
Vbera dent saturæ manibus pressanda capellæ.
Retia cum pedicis, laqueósque, artésque dolosas
Tollite, nec volucres viscata fallite virga:
Nec formidantes cervos includite pennis:
Nec celate cibis uncos fallacibus hamos.
Perdite si qua nocent, verum hæc quoq; perdite tantum:
Ora vacent epulis, alimentáque congrua carpant.

Talibus atque alijs instructo pectore dictis,
In patriam remeasse ferunt: ultróque petitum
Accepisse Numam populi Latialis habenas:
Conjuge qui felix Nympha, ducibúsque Camœnis,
Sacrificos docuit ritus: gentemque ferocé
Assuetam bello, pacis traduxit ad artes.

Qui

Qui postquam senior regnúmque, ævúmque, perégit,
Extinctum Latiæq; murus, populúsque, patrésque,
Deflevêre Numam: nam conjux urbe relicta,
Vallis Aricinæ densis latet abdita sylvis;
Sacráque Orestæ gemitu, questúque Dianæ
Impedit. ab quoties Nymphæ nemorísque, lacúsque,
Ne faceret, monuêre! & consolanita verba
Dixerunt! quoties flenti Theseius heros,
Siste modum, dixit! nec enim fortuna querenda
Sola tua est: similes aliorum respice casus:
Mitius ista feres, utinámque exempla dolentem,
Non mea te possent relevare: sed & mea possunt.
Fando aliquem Hyppolyti vestras si contigit aures,
Credulitate patris, scelerata & fraude novercæ
Occubuisse neci, mirabere, vixque probato.
Sed tamen ille ego sum: me Phasiphaëia quondam
Tentatum frustra patrium temerare cubile,
Quod voluit, finxit voluisse: & crimine verso,
Indicivq; metu magis offensave repulsæ
Arguit: immeritumque pater projecit ab urbe:
Hostilíq; caput prece detestatur euntis.
Pytheam profugo curru Trœzena petebam:
Iamque Corinthiaci carpebam littora ponti:
Cùm mare surrexit: cumulúsque immanis aquarum
In montis speciem curvari, & crescere visus,
Et dare mugitus, summóque cacumine findi.
Corniger hinc taurus ruptis expellitur undis,
Pectoribúsque tenus molles erectus in auras
Naribus, & patulo partem maris evomit ore.
Corda pavent comitum, mihi mens interrita mansit
Exilis contenta suis. cùm colla feroces
Ad freta convertunt, arrectisq; auribus horrent
Quadrupedes: monstríq; metu turbantur: & altis
Præcipitant currus scopulis: ego ducere vana
Frena manu, spumis albentibus oblita lustro:
Et retro lentas tendo resupinus habenas.
Nec vires tamen has rabies superasset equorum,

Ni

Ni rota, perpetuum quæ circumvertitur axem,
Stipitis occursa fracta & disiecta fuisset.
Excutior curru: lorísque tenentibus artus
Viscera viua trahi, nervósque in stirpe teneri,
Membra rapi partim, partim reprensa relinqui:
Ossa grauem dare fracta sonum, sessámq; videres
Exhalare animam, nullásque in corpore partes,
Noscere quas posses: unumq; erat omnia vulnus.
Num potes, aut audes cladi componere nostræ,
Nympha tuam? vidi quoque luce carentia regna:
Et lacerum fouit Phlegethontide corpus in unda.
Nec, nisi Apollineæ valido medicamine prolis,
Reddita vita foret. quam postquam fortibus herbis
Atque ope Pæonia, Dite indignante, recepi:
Tum mihi ne præsens augerem muneris huius
Inuidiam, densas obiecit Cynthia nubes.
Vtque forem tutus, possemq; impune videri,
Addidit ætatem: nec cognoscenda reliquit
Ora mihi, Cretenque diu dubitauit habendam
Traderet, an Delon, Delo, Cretáque relictis
Hic posuit; nomenq; simul, quod possit equorum
Admonuisse, iubet deponere: quique fuisti
Hyppolitus, dixit, nunc idem Virbius esto.
Hoc nemus inde colo: de Diisque minoribus unus
Numine sub dominæ lateo, atque assentior illi.
Non tamen Egeriæ luctus aliena leuare
Damna valent: montisque iacens radicibus imis
Liquitur in lacrymas, donec pietate dolentis
Mota soror Phœbi gelidum de corpore fontem
Fecit, & æternas artus tenuauit in undas.
At Nymphas tetigit noua res: & Amazone natus
Haud aliter stupuit, quàm cum Tyrrhenus arator
Fatalem glebam motis aspexit in aruis
Sponte sua primùm nulloque agitante moueri:
Sumere mox hominis, terræq; amittere formam:
Oráque venturis aperire recentia fatis.
Indigenæ dixêre Tagen: qui primus Hetruscam

Edocuit gentem casus aperire futuros.

Vtque Palatinis hærentem collibus olim,
Cum subito vidit frondescere Romulus hastam,
Quæ radice nova, non ferro stabat adacto:
Et jam non telum, sed lenti viminis arbor,
Non expectatas dabat admirantibus umbras.

At sua flumineæ quum vidit Cippus in unda
Cornua: vidit enim, falsámque in imagine credens
Esse fidem, digitis ad frontem sæpè relatis
Quæ vidit, tetigit: nec jam sua lumina damnans
Restitit, ut victor domito veniebat ab hoste.
Ad cœlúmque oculos, & eódem cornua tollens,
Quicquid, ait, superi monstro portenditur isto,
Seu lætum est aliquid patriæ, populóque Quirini,
Sive minax, mihi sit: viridiq; è cespite factas
Placat odoratis herbosas ignibus aras,
Vináque dat pateris: mactatarúmque bidentum
Quid sibi significent trepidantia consulit exta.
Quæ simul aspexit Tyrrhena gentis aruspex,
Magna quidem rerum molimina vidit in illis:
Non manifesta tamen. Cùm verò sustulit acre
A pecudis fibris ad Cippi cornua lumen,
Rex ait, ô salve; tibi enim, tibi Cippe, tuisq;
Hic locus, & Latiæ parebunt cornibus arces:
Tu modò rumpe moras: portásque intrare patentes
Adpropera: sic fata jubent. namq; urbe receptus
Rex eris: & sceptro tutus potière perenni.
Rettulit ille pedem: torvámque à mœnibus urbis
Avertens faciem, Procul ô procul omnia, dixit,
Talia Dy pellant: multóque ego justius ævum
Exul agam, quàm me videant Capitolia regem.
Dixit: & extemplò populum gravémque senatum
Convocat. ante tamen capitis nova cornua fronde
Velat: & aggeribus factis à milite forti
Insistit: priscóque Deos de more precatus,
Est, ait, hîc unus, quem vos nisi pellitis urbe
Rex erit: is qui sit, signo, non nomine dicam.

Cornua

Cornũa fronte gerit: quem vobis indicat augur,
Si Romam intrarit, famularia jura daturum.
Ille quidem potuit portas irrumpere apertas,
Sed nos obstitimus: quamvis conjunctior illo
Nemo mihi est: vos urbe virum prohibete Quirites:
Vel, si dignus erit, gravibus vincite catenis;
Aut finite metum fatalis morte tyranni.
Qualia succinctis, ubi trux insibilat Eurus,
Murmura pinetis fiunt: aut qualia fluctus
Æquorei faciunt, si quis procul audiat illos:
Tale sonat populus: sed per confusa frementis
Verba tamen vulgi vox eminet una, Quis ille est?
Et spectant frontes, prædictáque cornua quærunt.
Rursus ad hos Cippus, Quem poscitis, inquit, habetis.
Et demta capiti populo prohibente corona,
Exhibuit gemino præsignia tempora cornu.
Demisêre oculos omnes: gemitúmque dedêre:
Atque illud meritis clarum (quis credere possit?)
Inviti vidêre caput: nec honore carere
Vlterius passi, festam imposuêre coronam.
At proceres, Quoniam muros intrare vetaris,
Ruris honorati tantum tibi Cippe dedêre,
Quantum depresso subjectis bobus aratro
Complecti posses, ad finem lucis ab ortu.
Cornuáque auratis miram referentia formam
Postibus insculpunt, longum mansura per ævum.
Pandite nunc Musæ, præsentia numina vatum,
(Scitis enim, nec vos fallit speciosa vetustas)
Vnde Coroniden circumflua Tybridis alti
Insula Romuleæ sacris accesserit urbis.
Dira lues quondam latias vitiaverat auras:
Pallidáque exangui squallebant corpora morbo.
Funeribus fessi, postquam mortalia cernunt
Tentamenta nihil, nihil artes posse medentum,
Auxilium cœleste petunt: mediámque tenentis
Orbis humum Delphos adeunt oracula Phœbi:
Vtque salutifera miseris succurrere rebus

Sorte velit, tantæq; urbis mala finiat, orant.
Et locus, & laurus, & quas habet ipse pharetras,
Intremuêre simul: certimáque reddidit imo
Hanc adyto vocem, pavefactáque corpora movit:
Quod petis hinc, propiore loco Romane petisses:
Et pete nunc propiore loco: nec Apolline vobis,
Qui minuat luctus, opus est, sed Apolline nato:
Ite bonis avibus, prolémque accersite nostram.
Iussa Dei prudens postquam accepêre Senatus,
Quam colat, explorat, juvenis Phœbeïus urbem:
Quique petant ventis Epidauria littora, mittunt.
Quæ simul incurva missi tetigêre carina:
Concilium, Grajosq; patres adiêre, daréntque
Oravêre Deum: qui præsens funera gentis
Finiat Ausoniæ: certant adjicere sortes.
Dissidet, & variat sententia: párque negandum
Non putat auxilium: multi retinere, suámque
Non emittere opem, nec numina tradere suadent.
Dum dubitant, seram pepulêre crepuscula lucem:
Vmbráque telluris tenebras induxerat orbi:
Cùm Deus in somnis opifer consistere visus
Ante tuum, Romane, torum: sed qualis in æde
Esse solet, baculúmque tenens agreste sinistra,
Cæsariem longæ dextra deducere barbæ:
Et placido tales emittere pectore voces;
Pone metus, veniam, simulacráque nostra relinquam.
Hunc modò serpentem, baculum qui nixibus ambit,
Perspice, & usque nota, visum ut cognoscere possis:
Vertar in hunc: sed major ero: tantúsque videbor,
In quantum verti cœlestia corpora possunt.
Extemplò cum voce Deus, cum voce Deóque
Somnus abit: somnique fugam lux alma secuta est.
Postera sidereas Aurora fugaverat ignes:
Incerti quid agant proceres, ad templa petiti
Conveniunt operosa Dei: quáque ipse morari
Sede velit, signis cœlestibus indicet, orant.
Vix bene desierant, cùm cristis aureus altis

In ſerpente deus prænuntia ſibila movit:
Adventúque ſuo, ſignúmque, aráſque foréſque,
Marmoreúmque ſolum, faſtigiáque aurea movit:
Pectoribúſque tenus media ſublimis in æde
Conſtitit: atque oculos circumtulit igne micantes.
Territa turba pavet. cognovit numina caſtus
Evinctus vitta crines albente ſacerdos.
En deus eſt! deus eſt! animis linguíſque favete
Quiſquis adeſt, dixit: ſis, ô pulcherrime, viſus
Vtiliter: populóſque juves tua ſacra colentes.
Quiſquis adeſt, viſum veneratur numen: & omnes
Verba ſacerdotis referunt geminata, piúmque
Æneadæ præſtant & voce, & mente favorem.
Annuit his, motiſq; deus rata pignora criſtis,
Et repetita dedit vibrata ſibila lingua.
Tum gradibus nitidis elabitur: oráque retrò
Flectit: & antiquas abiturus reſpicit aras:
Aſſuetáſque domos, habitatáque templa ſalutat:
Inde per intectis adopertam floribus ingens
Serpit humum: flectitq; ſinus: mediámque per urbem
Tendit ad incurvo muratos aggere portus.
Reſtitit hîc: agménque ſuum, turbæq; ſequentis
Officium placido viſus dimittere vultu,
Corpus in Auſonia poſuit rate. numinis illa
Senſit onus: preſſáque dei gravitate carina.
Æneadæ gaudent: cæſoq; in littore tauro,
Tota coronatæ ſolvunt retinacula navis.
Implerat levis aura ratem: deus eminet altè,
Impoſitáque premens puppim cervice recurvam
Cæruleas deſpectat aquas: modicíſque per æquor
Ionium Zephyris ſextæ Pallantidos ortu
Italiam tenuit: prætérque Lacinia templa
Nobilitata Dea, Scyllæáque littora fertur.
Linquit Iapygiam, levibuſque Amphryſia remis
Saxa fugit, dextra prærupta Ceraunia parte.
Romechiúmque legit, Caulonáque, Naritiámque,
Evincitq; fretum, Siculique anguſta Pelori.

Hippotadæq; domos regis, Themeseq; metalla,
Leucosiamque petit, tepidiq; rosaria Pæsti:
Inde legit Capreas, promontoriúmque Minervæ,
Et Surrentino generosos palmite colles:
Herculeamq; urbem, Stabiásque, & in ocia natam
Parthenopen, & ab hac Cumeæ templa Sibyllæ.
Hinc calidi fontes, lentiscíferumq; tenetur
Linternum, multámque trahens sub gurgite arenam
Vulturnus, niveísque frequens Sinuessa colubris,
Minturnæq; graves, & quam tumulavit alumnus,
Antiphatæq; domus, Tracásque obsessa palude,
Et tellus Circæa, & spissi littoris Antium.
Huc ubi veliferam nautæ advertere carinam,
(Asper enim jam pontus erat) deus explicat orbes,
Perque sinus crebros & magna volumina labens,
Templa parentis init flavum tangentia littus.
Æquore placato patrias Epidaurius aras
Linquit, & hospitio junctis sibi numinis usus
Littoream tractu squamæ crepitantis avenam
Sulcat: & innixus moderamine navis, in alta
Puppe caput posuit: donec castrúmque, sacráque
Lavini sedes, Tiberináque ad ostia venit.
Huc omnes populi passim, matrúmque, patrúmque
Obvia turba ruit: quæq; ignes Troïca servat
Vesta tuos: lætóque deum clamore salutant.
Quáque per adversas navis cita ducitur undas,
Thura super ripas, aris ex ordine factis,
Parte ab utraq; sonant: & odorant aëra fumis,
Ictáque conjectos incalfacit hostia cultros.
Jámque caput rerum Romanam intraverat urbem,
Erigitur serpens: summóque acclivia malo
Colla movet: sedésque sibi circumspicit aptas.
Scinditur in geminas partes circumfluus amnis:
Insula nomen habet: laterúmque à parte duorum
Porrigit æquales media tellure lacertos:
Huc se de Latia pinu Phœbeius anguis
Contulit: & finem, specie cœlestis resumpta,

Lactibus

Luctibus imposuit, venitq; salutifer urbi.
Hic tamen accessit delubris advena nostris:
Cæsar in urbe sua deus est: quem Marte togáque
Præcipuum, non bella magis finita triumphis,
Résque domi gestæ, properatáque gloria rerum
In sidus vertere novum, stellámque comantem,
Quàm sua progenies: nec enim de Cæsaris actis
Vllum majus opus, quàm quòd pater extitit hujus.
Scilicet æquoreos plus est domuisse Britannos:
Pérque papyriferi septem flua flumina Nili
Victrices egisse rates: Numidásque rebelles,
Cinyphiumq; Iubam Mithridatesque tumentem
Nominibus Pontum, populo adjecisse Quirini:
Et multos meruisse, aliquos egisse triumphos:
Quàm tantum genuisse virum: quo præside rerum
Humano generi superi favistis abunde.
Ne foret hic igitur mortali semine cretus,
Ille deus faciendus erat: quod ut aurea vidit
Æneæ genitrix; vidit quoque triste parari
Pontifici letum, & conjurata arma moveri:
Palluit, & cunctis, ut cuique erat obvia, divis
Aspice, dicebat, quanta mihi mole parentur
Insidiæ, quantáque caput cum fraude petatur,
Quod de Dardanio solum mihi restat Iulo.
Soláne semper ero injustis exercita curis?
Quam modò Tydidæ Calydonia vulneret hasta:
Nunc malè defensæ confundant mœnia Troiæ:
Quæ videam natum longis erroribus actum,
Iactariq; freto, sedésque intrare silentum,
Belláque cum Turno gerere: aut, si vera fatemur,
Cum Iunone magis. quid nunc antiqua recordor
Damna mei generis? timor hîc meminisse priorum
Non sinit. in me acui sceleratos cernitis enses!
Quos prohibete, precor, facinúsque repellite, néve
Cæde sacerdotis flammas extinguite Vestæ.
Talia nequicquam toto Venus anxia Cœlo
Verba jacit, superésque movet: qui rumpere quanquam

Ferrea non possint veterum decreta sororum:
Signa tamen luctus dant haud incerta futuri.
Arma ferunt inter nigras crepitantia nubes,
Terribilesque tubas, auditaque cornua cœlo
Præmonuisse nefas. Solis quoque tristis imago
Lurida sollicitis præbebat lumina terris.
Sæpè faces visæ mediis ardere sub astris:
Sæpè inter nimbos guttæ cecidêre cruentæ.
Cærulus & vultum ferrugine Luciser atra
Sparsus erat: sparsi lunares sanguine currus:
Tristia mille locis Stygius dedit omina bubo:
Mille locis lacrymavit ebur: cantúsque feruntur
Auditi, sanctis & verba minantia lucis.
Victima nulla litat: magnosq; instare tumultus
Fibra monet, cæsumq; caput reperitur in extis.
Inq; foro circúmque domos, & templa deorum
Nocturnos ululasse canes: umbrásque silentum
Erravisse ferunt: motámque tremoribus urbem.
Non tamen insidias, venturáque vincere fata,
Præmonitus potuêre deúm: strictique feruntur
In templum gladij; nec enim locus ullus in urbe
Ad facinus, dirámque placet, nisi curia, cædem.
Tum verò Cytherea manu percussit utraque
Pectus, & æthérea molitur condere nube:
Qua prius infesto Paris est ereptus Atridæ,
Et Diomedeos Æneas fugerat enses.
Talibus hanc genitor: Sola insuperabile fatum
Nata movere paras: intres licet ipsa sororum
Tecta trium: cernes illic molimine vasto
Ex ære, & solido rerum tabularia ferro:
Quæ neque concussum cœli, neque fulminis iram,
Nec metuunt ullas tuta, atque æterna ruinas.
Invenies illic incisa adamante perenni
Fata tui generis: legi ipse: animóque notavi:
Et referam, ne sis jam nunc ignara futuri.
Hic sua complevit, pro quo Cytherea laboras,
Tempora, perfectis, quos terra debuit, annis:

Vt Deus accedat cœlo, templíſque colatur,
Tu facies, natúſque tuus: qui nominis hæres
Impoſitum feret unus onus, cæſíq; parentis
Nos in bella ſuos fortiſſimus ultor habebit.
Illius auſpicijs obſeſſæ mœnia pacem
Victa petent Mutinæ: Pharſalia ſentiet illum:
Emathijq; iterum madefient cæde Philippi:
Et magnum Siculis nomen ſuperabitur undis:
Romaniq; ducis conjux Ægyptia tedæ
Non benè fiſa, cadet: fruſtráque erit illa minata,
Seruitura ſuo Capitolia noſtra Canopo.
Quid tibi barbariem, gentéſque ab utroque jacentes
Oceano numerem? quodcunque habitabile tellus
Suſtinet, huius erit: pontus quoque ſerviet illi.
Pace data terris, animum ad ciuilia vertet
Iura ſuum, legéſque feret juſtiſſimus auctor:
Exemplóque ſuo mores reget: inq; futuri
Temporis ætatem venturorumq; nepotum
Proſpiciens, prolem ſancta de virgine natam,
Ferre ſimul, noménque ſuum curáſque jubebit:
Nec, niſi cùm ſenior ſimiles æquaverit annos,
Æthereas ſedes cognatáque ſidera tanget.
Hanc animam intereà cæſi de corpore raptam
Fac jubar, ut ſemper Capitolia noſtra, forúmque
Divus ab excelſa proſpectet Iulius æde.
Vix ea fatus erat, media cùm ſede ſenatus
Conſtitit alma Venus, nulli cernenda: ſuiq;
Cæſaris eripuit membris, nec in æra ſolvi
Paſſa recentem animam, cœleſtibus intulit aſtris:
Dúmque tulit, numen capere, atque igneſcere ſenſit,
Emiſitq; ſimul: ſimul evolat altius illa:
Flammiferúmque trahens ſpacioſo limite crinem,
Stella micat, natíque videns beneſacta, fatetur
Eſſe ſuis majora: & vinci gaudet ab illo.
Hic ſua præferri quamquam vetat acta paternis,
Libera fama tamen, nulliſque obnoxia juſſis,
Invitum præfert: unáque in parte repugnat.

Sic

Sic magnis cedit titulis Agamemnonis Atreus:
Ægea ſic Theſeus: ſic Pelea vincit Achilles.
Denique ut exemplis ipſos æquantibus utar,
Sic & Saturnus minor eſt Iove. Iuppiter arces
Temperat æthereas, & mundi regna triformis:
Terra ſub Auguſto: pater eſt & rector uterq;.
Dÿ, precor, Æneæ comites, quibus enſis, & ignis
Ceſſerunt: Dyq; indigetes, genitórque Quirinæ
Vrbis, & invicti genitor Gradive Quirini,
Veſtáque Cæſareis inter ſacrata penates,
Et cum Cæſarea tu Phœbe domeſtica Veſta,
Quique tenes altas Tarpeias Iuppiter arces,
Quóſque alias vati fas appellare, piúmque eſt,
Tarda ſit illa dies, & noſtro ſerior ævo,
Qua caput auguſtum, quem temperat, orbe relicto,
Accedat cœlo, faveatq; precantibus abſens.

PERORATIO.

Iámque opus exegi, quod nec Iovis ira, nec ignes,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetuſtas.
Cùm volet illa dies, quæ nil niſi corporis hujus
Ius habet, incerti ſpacium mihi finiat ævi.
Parte tamen meliore mei ſuper alta perennis
Aſtra ferar, nomenque erit indelebile noſtrum.
Quáque patet domitis Romana potentia terris:
Ore legar populi: pérque omnia ſecula famâ,
Si quid habent veri vatum præſagia, vivam.

FINIS.

Nihil est non libenter Polum, ac mansum
in hospitium, et ad bonum virum venire
non libenter, minime vero Polum, ut Sophistam.

Eos fugiat fugios

Eos fugiat fugios

Eos fugiat fugios

This is William Stanfords booke

Witnesse Appeareth I bought it at the good

man Dedrots in the City of Worcester

William Stanford his name

18952.2

